

Ecclesiastica hystoria

Christliche Predigt

Ecclesiastice hystorie Liber Primus

Incipit prologus Rufini p̄sbyteri in
hystoria ecclesiastica ad Cromaciū ep̄m.

Meritorū dī
cūt esse medicorū: vbi
imminere vrbibus vel re
gionibus generales
viderint morbos p̄
uidere aliq̄ medica
menti vel poculi ge
nus: quo p̄moniti hoīes ab iminenti de
fendantur exicio. Quod tu quoq; veneran
de pater Cromaci: medicane exequens ge
nus tpe quo disruptis italie claustris ab
Alarico duce gothorū se pestifer morbus
infudit, et agros: armenta: viros longe la
teq; vastauit. p̄lis tibi a deo cōmissis se
ralis exicij aliq̄ remediū querens. p̄ q̄d
egre mentes ab ingruentis mali p̄ragiōe
subtrahere: meliorib; occupate studijs re
nerent: iniungis mihi: vt ecclesiasticā hy
storia quā vir eruditissimus Eusebius ce
sariensis greco sermone p̄scripserat in la
tinū verterem. cuius lectione animus au
dientū vinctus. dū noticiā rez gestarū
avidius petis: obliuionem quodāmodo
malorū que gereret acciperet. A quo ego
opere cū excusare me vellem: vtpote infe
rior et impar: et q̄ in tā multis annis vsu
latini finonis amiserim: p̄sideraui q̄ nō
absq; aliquo apostolice institutiōis ordie
nobis ūta p̄ciperes. Nam et cū dñs alī
q̄n cōmūcātib; in deserto auditorū turbis dī
xisset ad ap̄los: date eis vos manducare.
philippus vnus ex apostolis intelligēs
eo magis splendescere diuine virtutis in
signia: si mīmorū quorūq; ministerijs ex
plerent: nō p̄tulit panes apostolice recon
ditos pere: sed puerulū adesse dicit. habē
tem q̄nq; panes et duos pisces. Quē vere
cūde excusans: adiecit. Sed hec q̄d sunt
inter tantos: quo magis in angustijs opi
bus et desperatis clara fieret diuina potē
tia. Sciens ergo ex illis te descendere dī
sciplinis: recordatus q̄d philippi fortassis
exemplo vbi pascendit turbas tēpus vidē
sti puerulū subrogaueris: qui panes qui
dem q̄nq; sicut accepit duplicatos adhibē
beret: ad explendū tñ euāgelicum sacra

mentū p̄prio labore captos adderet: etiaz
pisciculos duos: aggressus sum exequi
vt potui q̄d p̄ceperas. certus q̄ excusabit
impie nostre culpas p̄cipientis auctori
tas. Sciedū sane est. q̄ decimus liber hu
ius opis in greco q̄m perpap̄ erat in reb;
gestis: reliqua om̄ia in ep̄orū panageticis
tractatib; nihil ad scientiā rez p̄ferentib;
occupatus: omissis q̄ videbant sup̄flua
hystorie si quid habuit nono cōiunxim;
libro: et in ipso eusebii enarrationis dedis
mus finem. Decimū vero et vndecimū li
brū nos p̄scripsimus: p̄tīm ex malorū tra
ditionib;: partim ex his que nostra tā me
morā cōprehenderat. et eos velut duos
pisciculos sup̄scriptis panibus addidi
mus. Quos si tu pbaueris vel benedice
ris: pro certo p̄fidam q̄ sufficient turbis.
Continet autē idē om̄e opus: res in ecclia
gestas a saluatoris ascensione et deinceps
nostri vero duo libelli a t̄pibus p̄stantini
post p̄secutionē: vsq; ad obitū theodosij
augusti.

ExPLICIT PROLOGUS.

Incipit liber primus hystorie ecclesiastice:
cuius capitulorū annotatione.

Accessiones
sanctorū ap̄lorū et t̄pa que a sal
uatore nostro ad nos vsq; de
curra sunt: queq; et qualia in his erga ec
clesie statū gesta sunt: qui etiā insignes vi
ri in locis maxime celeberrimis ecclesijs
p̄fuerūt: vel q̄ singulis quibusq; t̄pib; seu
scribendo seu docendo verbū dei nobilr
astruxere: quicq; etiā vel quātū vel q̄n no
ua p̄tra religionem dogmata p̄ferentes:
ad p̄fundū erroris studio p̄tentionis cla
psi: false scientie autores se p̄ceptoresq; p̄
fessi sunt: passim velut lupi graues gregē
christi lacerantes: nec nō et ea mala que iu
deorū gentem p̄ insidijs quas aduersum
saluatore[m] molitū sunt vastauerūt: quib;
etiam modis et quotiens quibusue suppli
ciorū patientiā et p̄fusionē sanguinis pro
verbi dei veritate certauerūt: sed et martiria
nostris suscepta t̄pib; atq; in his dñi et sal
uatoris nostri erga singulos quosq; vni
cū clementissimūq; subsidij scribere mihi

Ecclesiastice hystorie

volenti: nō alīdē sumēdū videt exordīū
q̄ ab ipsa dñi z saluatoris nostri iesu xpi
psentia co:porali. **S**ed mihi queso veni
am dari. **C**onfiteor nāq; q̄ in h̄ ope virtū
bus nostris maiorā tēpamus: vt z fidelit
ter z integre que sūt gesta narremus. z ru
dem ac nulli fere nostrorū digressam viāz
huiusmodi itineris p̄nam audeamus
incedere. **E**t licet deum ducem futurum:
dñiq; saluatoris nostri certus sūm nobis
affutura suffragia: hominū tamen nulla
quibus possimus inniti conspiciamus p̄
cessisse vestigia: nisi q̄ sparsim singulorū
quorūq; tempoz seu rez gestarū ad nos
vsq; indicia ac monimenta transmissa
sunt: e quibus quedam nobis luminum
faces velut in obscuro positę eminus ac
cendunt: z tanq; e sublimi specula q̄ nos
gressum tendere oporteat: ac vltim verbi
absq; errore dirigere eoz vocib; admo
nemur. **Q**uecūq; ergo p̄posito operi cōue
nire credidimus: ex his que illi sparsim
memorauerant eligētes: ac veluti e ratio
nabilibus campis doctoz flosculos de
cerpentes: hystorica narratione in vnum
corpus redigere z coaugmētare tempta
uimus. satis abundeq; gratum putātes:
z nō omnīū nobilissimoz: certe saluato
ris nostri apostolorūq; successiones cele
brioribus quibusq; ecclesijs traditas in
vnum colligere: atq; in ordinem modūq;
digerere. **O**pus autē mihi p̄necessarium
videor assumpsisse: eo magis quo vt su
perius dixi neminē ecclesiasticum dum
taxat scriptorem ad hanc p̄tem narratio
nis animū adieciisse comperior. **I**n quo
illud etiā spero: q̄ z vtilitatis plurimū
ex rerum gestarū cognitione studiosis qui
busq; noīter hic conferat labor. **Q**uāuis
tam de his ipsis nōnulla etiā in cronī
cis. id est in eo opere qd̄ de tēpoz ratio
ne p̄scripsimus breuiter succincteq; per
strinxerim: plenius tamen in psenti opere
singulorū narrationem aperire temptabi
mus. **I**ncipiet ergo mihi sermo ab ipso
dño sicut p̄misimus christo. **V**erū quia
christianorū res gestas scribere p̄ponim?
p̄sequens videt vti p̄us vel genus hoc
hoim vnde ducat exordīū: vel quid noīs
ipsius p̄tineat ratio: z culus gens ista vel

populus appellatione censet̄ repententes
paulo altius exponamus.

Vox deus z dñs z creator oīm ac dispē
sator vniuersorū ipse sit fm̄ ea que in lege
z p̄phetis scripta sunt.

Capitulū. I.

Igitur quoniā

christus duplici ex modo con
stat: et diuina in eo parte atq; hu
mana natura plenitudinē tener: caput in
eo diuina substantia: pedes in eo hūana
quā pro nostra salute suscepit habeantur
z ita demū perfectius nobis narratio di
rigetur si a capite. id est a diuinitatē eius
verbo sumamus exordīū: p̄ quod christi
anorum (que gens nouelle appellatio
nis credit̄) antiq̄tas z nobilitas pariter
ostendēt. **G**enus ergo christi z ipsi sub
stantiam z eius naturā p̄ferre ac pandere
nullus sermo sufficet. **S**iquidē etiā diuī
nū de eo ita p̄nunciat oraculum dicens.
Generationē eius quis enarrabit: **S**ed
z alibi celestib; nihilominus de eo vocib;
bus ita refert̄. qz nemo nouit filium nisi
pater. sed neq; patrem quis nouit nisi fi
lius. **S**olus ergo ille q̄ genuit nosse dī
citur filiu pater: et filius patre. **S**ine du
bio exclusit ceteros a diuiscutēda noticia
qui ad vñū solum patre filij sciam reuo
cauit. **H**ic ergo in his voluminibus que
diuino spū p̄scripta credunt̄. lux eterna z
ante mūdi initū semp fuisse p̄dicat̄. **S**a
pientia quoq; substantialis z verbum vi
uū in p̄ncipio apud patrem: z deus ver
bum substituisse narratur. **Q**uis ergo po
terit eū qui ante oīm creaturam visibiles
atq; inuisibiles semp fuisse z sine initio
tam fuisse: ex ipso patre natus: z cū patre
sempiternus extitisse describit̄: sermone
comphendere: **Q**uis oīm celestūz imor
talium diuinarūq; virtutū dñm z ducem
ac p̄ncipem celestis militie: z magni con
siliū angelū: volūtatis paterne efficaciam
quē cū patre oīmnia que sunt creasse z p̄di
disse constat: vt vtz filiu z vniūgenitum z
oīm que creata sunt dñm z reges ac dñā
tozem p̄na virtute z ptate cūcta moderā
tē p̄bis explicet: nisi q̄ ad intelligentiam

plenitudinis eius per secretiora et mystica divi-
 uinoz voluminum informamur eloquia:
Johannes quoque spiritu dei repletus: in princi-
 pio inquit erat verbum: et verbum erat apud
 deum: et deus erat verbum. Hoc erat in princi-
 pio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt: et
 sine ipso factum est nihil. Sed et moyses ma-
 gnum et vetustissimum prophetarum: multis an-
 te seculis hec eadem prestat: cum celitus in-
 spiratus origine mundi et rerum initia de co-
 plentibus aperiret: conditor omnium patrum cum
 filio mysticis ac sacris designat eloquiis
Antiquus namque et dixit dominus. Faciamus hominem
 ad imaginem et similitudinem nostram. Sed et
 david antiquissimus prophetarum etiam ipse:
 licet moyses posterior dicit. Verbo domini ce-
 li firmati sunt: et spiritu oris eius omnis vir-
 tus eorum. Et alio idem nihilominus desi-
 gnat oraculo de deo dicens. ipse dixit et fa-
 cta sunt. ipse mandavit et creata sunt. In
 quibus evidenter mandatis personarum patris
 et filii operantibus exprimitur. Cum igitur his et
 alijs plurimis vocibus sparsim per divina
 volumina creator omnium cum patre filius de-
 claret: superest ut de his que post additionem
 mundi per hominis dispensationem transierunt: que
 ut possimus breviter perstringamus. Pul-
 cherrime siquidem et antea pietate perditis viris as-
 titisse et docuisse que ad cultum divinum pertine-
 re videbant ostendit. Sed evidenter et fa-
 miliarius abrahe atque eius familie quantum
 fas erat deum hominibus innotuisse describit. et
 velut preceptor quidam ac monitor illius ex-
 titisse profapete refert. Denique in divinis
 oraculis scriptum est. quod apparuit deus abra-
 he tamquam communis aliquis homo sedenti ad illi-
 cem mambre. At ille exurgens: cum hominem
 videret adoravit ut deum: et veneravit ut dominum
Sed et proprie vocis professione primitam se tes-
 tat non ignorare divinam dicens. Dominator
 domine que iudicas omnem terram: nonne facies
 iudicium: Que utique omnia non ad patrem sed ad
 filium referenda: posterioris incarnationis di-
 spensationis plenius expleta designat. Et
 idem propheta david dicit de deo. Misit ver-
 bum suum et sanavit eos. et liberavit eos de
 corruptionibus eorum. Sed adhuc evidenti-
 us per moysen de eo quod dominus sit ipse cum domino
 divina testantur eloquia cum dicit. Pluit dominus
 super sodomam et gomoram sulphur et ignem

a domino. Unde cum apparuisset iacob esse
 deum eadem scriptura designat: cum diceret
 ad iacob. Jam non vocabitur nomen tuum
 iacob: sed israhel erit nomen tuum. quod inua-
 luit cum deo. Et paulo post dicit. Et voca-
 vit (inquit iacob) nomen loci illius visio
 dei dicens. Vidi enim dominum facie ad faciem
 et salva facta est anima mea. Neque enim fas est
 de aliquo angelorum vel celestium virtutum
 ista sentire. Nullum enim illorum siquam mortali-
 bus ex celesti precipiunt adesse mandato
 dominum vel deum divinus sermo commemorat.
Hic etiam iesu successori moysi cum assistisset
 punctanti ei que esset: responsis eius deno-
 tissimis designavit dicens: princeps mili-
 tie virtutum domini ego sum. Cumque his audisset
 adorasset famulus ut decebat: solue inquit
 ad eum corrigiam calciamenti tui. Locus
 enim in quo tu stas terra sancta est. In quo
 consideranda est preceptorum similitudo. quam non
 erat hic alius ab eo que dixerat ad moysen
 de rubo ignis dicens. Ne appropies huc.
 solue calciamenta de pedibus tuis. Locus
 enim in quo tu stas terra sancta est. Et ad-
 didit dicens. Ego sum deus patrum tuorum
 deus abraham et deus ysaac et deus iacob.
Claruit igitur ex his omnibus quod verbum dei et
 deus et dominus et creator omnium cum patre filius
 designatus est. Nunc pro etiam illud videamus:
 quod sapiam se dei substantialiter exis-
 stere: idem ipse in divinis ostendat oraculis
Per salomonem hec de semetipso sapia my-
 sticis vocibus per dicens. Ego sapia in altissi-
 mis habitavi. consilium: et sciam: et sensum in-
 uocaui. Per me reges regnant. et potentes
 per me scribunt iustitiam. Per me perceres ma-
 gnificant: et tyranni obtinent terram. Et post
 aliquanta iterum dicit. Dominus creavit me in
 initium viarum suarum in opere suo ante seculum fun-
 davit me. In initio priusquam terras faceret
 antequam perderet fontes aquarum: priusquam mon-
 tes fundarent: ante omnes autem colles ge-
 neravit me. Quando preparabat celos aderam
 ei. et quando firmos ponebat fontes sub celo
 cum ipso eram componens omnia. Ego eram cui
 adgaudebat quotidie. Letabar autem coram
 ipso in omni tempore: quando letabatur orbe perfecto.
Et quibus omnibus fuisse ab initio: imo et ante
 omne quod dicitur potest in initium: ab ipso patre per ge-
 nitam sapiam constat. Quid autem caute fue-

Ecclesiastice hystorie

rit qđ nō om̄ib; passim sicut nunc etiam
antea inotuerit: et ad oēs eius fides ac sa-
pientia puenerit: exponemus. **N**ondum
capere poterat pfectam sapientie xp̄i do-
ctrinā rudis adhuc mūdus: et peritit to-
tius ignarus. **D**eniq; statim in initijs ad-
huc cum h̄j qui p̄mi creati fuerant hoīes
in beatitudine degerent: mandato dei ne-
gligentia corrupto: in hanc vitam mortua-
lem et fragilitati obnoxiam deciderunt:
ac terre huius diuina maledictione dam-
nate habitaculū p paradisi delitijs cōmu-
tarūt. **J**am vero qui ex huiuscemodī ge-
nitorib; p orbem terre diffusī sunt: serino
magis ac beluino ritu oberrantes: nō vr-
bes ad societate: nō mores ad honestate:
nō leges ad vite iusticiā tenere. **A**rtium
vero disciplinariq; apud eos et torp̄ phi-
losophie ne ipm̄ qđem nomē habebatur
sed aggresses qđam et vagi p deserta nul-
lis sedib; vagabant. **S**i qua vero in ip̄is
boni semina naturaliter clementia inole-
uerant p̄ditoris: hec inculta et incōdita re-
linquentes: magis ad vsū malicie (quo
via hūani generis p diuinus vergit) p̄tere-
bant. **E**x quo accidit vt nefarijs scelerib;
inter semetip̄os agentes: nunc corrupē-
rent: nunc etiam interimerent a diuicem
vsq; quo pcedente imanitate etiam deuo-
rarent ab alterutri. **H**inc ille que mūdo
sceleris fabulas reliquerunt theomachie
et giganthomachie exorte sunt: donec ne-
farijs ausis vltio diuina nunc inundatio-
ne diluuij: nunc etiam populatione ignei
imbris obsisteret: et imanitate scelez pena-
rū varietate cōprimeret. **U**erū qm̄ creato-
ri suo hūanū genus malicie morbo et con-
tagione corruptū: emendandū videbat
potius q̄ delendū: miseratus tunc obscu-
ratas p nequitia mentes et tenebris cecita-
tis obstructas: ille ip̄e qui in pncipio erat
apud deū deus verbū et sapientia patris
nunc angeloz ac ministray virtutū lega-
tionib; vti: nunc etiam ineffabili digna-
tione ip̄e adest et rarus sicubi que dei ac iu-
sticie memorē reperit: diuinis reuelatiōi-
bus monitis salubriorib; instructione q̄
deū decebat reformare ac reuocare de te-
nebris humanū n̄itū genus: nō in alia q̄
hoīs specie: qua solū hoīes doceri aliqđ

et instrui ac iuuari possunt: donec paulati-
mentē integram que hebreoz appellabatur
ad sui cultū venerationēq; puertit. **Q**uibus
etiā vtpote adhuc rudib; et p̄tagione vite
poris infectis: p moysen pphetam typos
et adumbrationē diuini cultus: p sabbata
quedā mystica: et circūcisionē corporis: al-
tius aliquid in sp̄ū significantes: ceteraq;
huiuscemodī p̄cepta legalia velut elemē-
ta sacratoris olim future eruditionis im-
p̄ssit. **Q**ue tñ lex cū velut instū quoddam
luminis mūdo huic obfulsisset: et odoris
sui flagrantia mare ac terras longe lateq;
cōpleisset: atq; ex ipsa diuersis in orbis p-
tibus nidoze quendā prudētiores quiq; ca-
pientes: legistatores vel philosophi: mos-
desta queq; et verecūdiōra p̄cepta: atq; ho-
nestatis et iusticie conscia auditorib; suis
paulatim tradere atq; insinuare ceperunt
et aggresses et feros hoīm mores ad deco-
ra atq; honesta instituta reuocare. **T**unc
amicicijs coire inter se viros: et concordie
subire federa docuerūt. **T**unc iuuare se in-
uicem hoīes et vsū rez discūt habere cō-
munem: donec instituti prudentioris do-
cilis hūana mens et societatis adiunicez
patiens redderet: vt huiuscemodī p̄uictu-
dinis p̄lusionē p̄missa apti iam et parati
etiā ad diuina fierent instituta patrisq;
oīm dei scientie capaces existerent. **I**n q̄
ip̄e itez oīm virtutū magister: ip̄se se mo-
acratio et verbum ac sapientia dei: ip̄se q̄
in initio cū patre creauerat hoīem: ip̄e in-
quā humane quoq; nature assumpta sub-
stantia: et sp̄e forme fulvis indutus: in nul-
lo penitus ab eo q̄ nos sumus differen-
tes tempore quo romani imperij regnum
nobilius latinisq; cōsurgere ip̄se p̄stitit
ingressus hunc mundū cōmuni qđē no-
biscū nascendi aditu: s; nullo auctore pa-
tefacto ea egit et p̄tulit: que de eo futura p-
phete p̄dixerant. **U**tri enī diuinitus in-
spirati hoīem q̄ simul esset et deus aduen-
tare huic mūdo: et doctorē oīm gentiū pa-
terne pietatis ac religionis futurū sacro-
sanctis oraculis cecinerūt. **S**ed et mortis
modū quo de hac vita discederet: atq; rur-
sum inuitato more ad viuentes repeda-
ret a mortuis: et post hoc celū adiret vnde
descenderat atq; in deū rediret. **D**e q̄bus

Quis euidenter plurimi significauerint prophetarum: tunc unius iudicium danielis scilicet quoniam tunc breuitatis necessitas indulget adhibere am. Dicit ergo de eo ita. Videbam et ecce sedes posite erant et vetustus dierum sedebat. et vestimenta eius sicut nix alba. et capillus capitis eius sicut lana munda. thronus eius flamma ignis. rote eius ignis adures. Fluminis igneus percurrebat ante eum iudicium positum est. et libri aperti sunt. Et post hec videbam. et ecce cum nubibus celi tanquam filius hominis veniebat. et puenit usque ad vetustum dierum. et in conspectu eius prolatus est. et datus est ei principatus et honor et regnum. et omnes populi tribus et lingue ipsi seruient. Potestas eius potestas eterna: que non transeunt et regnum eius non corrumpet. Hec omnia manifestissime de nullo alio nisi de saluatore nostro que erat in principio apud deum deus et verbum: dicta intelliguntur. Filius etenim hominis prope quem in nouissimis temporibus in carne natus est deus. De quibus latius si quis scire desiderat: in suis locis assertiones horum digessimus. Nomen autem hoc ut diximus christi: quod etiam per prophetas olim fuerit adumbratum: tempus est edocere. Primum ipse moyses volens ostendere quid uenerationis in se nomen christi et mysterium contineret: cum iubere typos et imagines sacramentorum celestium: sic ei in monte fuerat ostensum in lege describere. Cuius ritum constituendum pontificis traderet quantum mortale docere fas erat cum que supra omnes homines ut etiam honore et meritis decernebat per unguenti cuiusdam mystica sacramenta christum nominant: que per hoc discerent huius que per legem instituebantur: que que super omnes homines honore et reuerentia habendus est christus nominant. Sed et idem moyses longe per dei spiritum prouidens que sibi preparentur successor: et pronoscens que is que post se regnum suscipiet maioris sacramenti minister existeret. Iesum cognouit eum que prius aufes paratum fuerat appellatione uocitatus. sciens que in huius uocabuli sacramento maioris cuiusdam glorie rex que mortalitatis natura recipit poneretur. Ita igitur per gemina hec appellationis indicia: in altero pontificatus: in altero regali forme exprimitur insignia. Et iesus christus tanquam que rex et pontifex esset pariter nominant: ut neque in eo aliquid quod ad religionem: neque quod

ad patriam pertinet deesse: populus per precedentia sacramenta mystice institutus agnosceret. Tunc et prophete acti diuino spiritu filii et imperatorum iudeorum et gentium in eo prouidebant salutem. Et tale aliquid unum ex istis: cui Hieremias nomen est precinebat. Spiritus inquit uultus nostri christus dominus comprehensus est in corruptionibus nostris. cui diximus. In umbra eius uisum in gentibus. Sed et dauid magnificus uates hec de eodem memorat. Quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt inania. Assiterunt reges terre et principes uenerunt in unum aduersus dominum: et aduersus christum eius. Et paulo post ait ex persona ipsius christi. Dominus dixit ad me filius meus es tu. ego hodie genui te. Hecce a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam: et possessionem tuam terminos terre. Non solum autem pontifices unguento crismatis apud hebreos consecrabant: uerum et reges. Qui et ipsi quoniam diuinitatis nutu per prophetas sacramento quodam crismate delibuti: sortiebantur sceptrum regalia: imaginarie huius tamen ipsi christi appellabantur. que scilicet etiam in istis celestis regis imago ac spes fuerat. Sed et in prophetarum ordine inuenimus nonnullos filii modo unguento crismatis consecratos: ministrum diuini eloquii prouidisse: et gnaros reditos futurorum. Et quibus omnibus constat que filius dei uerbum ac sapientia patris: que uerus rex est omnium seculorum: et que uerus pontifex est futurorum bonorum: et que uerus propheta est: quippe que inspiraret et repleat prophetas: ideo uere et christus nominatus est. cuius nominis per eos que supra enuerauimus pontifices: prophetas et reges typus et imago processerat. Uerum illi quoniam ut diximus ad breue tempus uite huius christi appellabantur: ad solam ueri christi imaginem consecrandam. quibus compositio quodam mystica consecratio olei: tamen huius que iter nos habere solet materie ac liquoris pungebant. Uerus autem hic que de celis uenerat: et cui omnia que precedebant gesta fuerant: christus non humanis operibus que sita sumit unguenta: sed nouo ac singulari modo paterno spiritu infusus et unctus christus efficitur: sicut multis ante seculis de eorum uates ysaias predicauerat ex persona ipsius dicens. Spiritus domini super me. prope que uenit me euangelizare pauperibus misit me: predicare captiuis remissionem: et cecis uisum. Nec solus ysaias diuinitatis hec predicauit oraculis: sed

Ecclesiastice hystorie

2 **D**avid filii inspiratus testat de xpo dicens ad ipm xpm. Sedes tua deus in seculu seculi. virga eqtatis virga regni tui. **D**ilexisti iusticia z odisti iniquitate. ptea vnit te deus de^o tuus oleo leticie p ptici pibz tuis. **I**n qbz verbis pmo quide euz euideter deu designat. **S**edo ho p equitatis virga: sceptru in eo regale comemorat. **P**ost ho etiam qualiter xps effectus sit indicat dices. q vnctus sit deus a deo. no oleo comuni sed oleo leticie. nec sicut pticipes sui. id est illi q in imagine pcellerant: sed p pticipibz suis. **O**leo ho leticie in sacris voluminibus intellectu mystico spussctus designat. **S**z z de pontificatu eius ide david alio in loco: tale aliqd archanis signat eloquijs: taqz ex psona patris de filio pnunciantis. **D**e ventre inqt ante luciferu genui te. **J**uravit dñs z non penitebit eu: tu es sacerdos in eternu fm ordinē melchisedech. **H**ic aut melchisedech in diuinis voluminibus sacerdos fuisse dei sumi referit. **S**ed qz non oleo comuni punctus sit: neqz q ex successione generis susceperit sacerdotiu: sicut apud hebreos fieri mos erat. z ideo fm ordinem ipsius sacerdos futurus dicitur xpus: qui no olei liquore: sed virtute celestis spūs pfectus. **I**dcirco deniqz euz multi ante apud hebreos oleo in hoc ipm soleniter psecrato vncti sunt xpi: z siue reges: siue pphete: siue etiā pontifices p hoc fuerint instituti nullus tñ ipsoz vel genti vl' discipul' aut sectatoribz ex suo vocabulo nomen dare potuit: z appellare discipulos xpianos: nisi hic solus q vere xps est: z no oleo hūano sed pmo spū punctus. **H**ic sectatorū suoz ppos: z vniuersam p totū munduz sui nois gentem ex veri xpi vocabulo appellari fecit p henni noie xpianos. **S**i igitur vnde genus ducat xps requiris: z ei auctore rimaris q auctor ē oim: audt qd oracula diuina p david magnificentissimū yatem ex psona ipsius sumi patris loquāt. sicut z paulo supius mēorauimus de ventre inquit ante luciferu genui te. **E**t q̄uis ventris appellatio in eo q recte incorporeus creditur uenire minime videat tamen tropicis ac mysticis legibz: hoc est qd indicat q no extrinsecus z aliunde sub

stituerit filiū pater: sed ex semetipso. ac si dici potest de interioribz suis: vt hoc ipm sit ille qui natus est qd est ille qui genuit. **E**t ne adoptiōis lege extrinsecus videat assumptus: sed q̄tu appellatio ventris intelligi suggerit: salua reuerentia incorporeitatis: intrinsecus editus designet veritate nature. **Q**uero ait ante luciferu: ante mūdi z ante totius creature designat intuitū. **D**istinctio sane inter verū xpm z imaginarios illos q pus pcellerant que habeat: euidens hoc iudiciū dat: q illi piores xpi nulli pene nisi genti pte cogniti sunt. huius aut veri xpi no solū nomen: sed z potestas z regnū p oēs nationes et p vniuersum orbem terre diffusum ē: no sola cognitione vocabuli: sed z diuinitatis cultu ac religionis reuerentia psecratū est. **I**n oī nāqz terra taqz verbū z sapia patris: tanqz deus z dñs iesus xpus colit z adorat. sicut diuinum de eo pnūciauit eloquū dicens: qz in noie dñi omie genu flectat celestiu terrestriu z infernoz. z oīs lingua p̄fiteat: quia iesus in gl'ia est dei patris. **U**nde no solū potestas eius z regnū: sed z affectus z amor tātus de eo creditū mentibz inoleuit: vt etiā aīas ponere p noie eius z ceruices suas psecutorū gladijs obūcere no morent: dūmodo sacrosancta apd eos nois eius fides z reuerentia p̄seruet. **H**ec interim nobis necessario narrationē rez pcellerint quā p̄e qui institutumus: in quibz ostendat nomē xpi iesu dñi ac saluatoris nostri: no non elle appellatiōis alicuius: aut ex carnali natiuitate: sed a deo ipso originē ducere. **Q**u aut recentis vocabuli xpianoz gens videtur: z ritus obseruantie eius nup exortus: quid etiā hec ipsa nouitas in se vetustatis p̄tineat ostēdemus. **A**ntiquissimū p oīm fere gentibz hebreoz genus haberi puto: qd nulli dubitandū videatur. z q apd ipsam gentē secretior qdaz religionis cultus z obseruantia: diuinis mandata voluminibz p̄tinet. in quibus etiam de nonnullis iusticia z pietate p̄ditis viris referit. **Q**uibusdā qdem qui z ante diluuiū fuerūt: alijs aut z post diluuiū. in quibus de noe atqz eius filijs oīm qz p̄ sapia scribit. z vsqz ad **A**braam p̄tendit: quem

parentē gentis hebreoz. constat existere. **O**mnes ergo illos q̄ ab Abraam sursum versus vsq̄ ad pm̄ū hoīem generationis ordine p̄scribunt. etiam si nō noīe: rebus tñ̄ et religione xp̄ianos fuisse: si q̄s dicat nō mibi videt̄ errare. **C**ū em̄ nomē xp̄iani h̄ indicet q̄ xpo q̄s credens p̄ eius doctrinā fidem pietatē ac iusticiam teneat: et studijs diuine inheret sapie: atq̄ omne qd̄ ad virtutē p̄tinet exequat̄. **S**i in quaz hec sunt que vocabulo xp̄iani noīs indicant: et vere eū religionis sectatorem designant: hoc erant etiā illi sancti de qb̄ sup̄ diximus viri q̄ xp̄iani nunc esse p̄f. tenent. neq̄s em̄ aut corp̄alis eis inerat circumcisio: aut observatio sabbati. sic nec nobis q̄dem aut vlla de ciboz observacione religio: vel cetera que posteriorib̄ p̄ moyz sen figuratē magis ac mystice observāda tradunt̄. **C**ū igit̄ absq̄ om̄ib̄ his observaciōib̄ fuerint religiosi illi quoz sup̄ meminimus viri: secuti aut̄ sint fidem ei⁹ que nos nūc sequimur xp̄i. que frequenter apparuisse eis: et edocuisse v̄l monuisse ea q̄ ad fidem et pietatē p̄tinent: in superiorib̄ approbauimus: quō dubitabit̄ ab illis cepisse: et ab illis esse deductā huius gentis originē: q̄ et eundem deū auctore et duce vite sequebant̄: et in illi religionis obseruantia p̄sistebant. **I**ntantū deniq̄s hec in illis p̄missa et p̄formata religio est: vt ne ipso q̄dem noīe: qd̄ certe solū differentia facere videbatur: habeant̄ alieni: sed et ipsos iam tunc nō solū xp̄ianos: sed et xp̄os esse appellatos diuina testant̄ eloquia. **D**icit em̄ d̄ illis ex p̄sona dei ad alienigenas gentes. **N**olite tangere xp̄os meos: et in p̄phis meis nolite malignari. **H**ec cuz de abraam vel de his q̄ p̄ illud tēpus ad dei cultū. p̄tinebant dicta referant̄: euidentis sume et luce clarus in ipsis et añ ipsos xp̄ianoz gens que iam tunc fuisse: et omnē tenuisse pietatis ac religionis obseruantia designat̄: quā nūc p̄ aduentū carnalis p̄sentie xp̄i p̄ om̄s gentes cōiatam: et ocib̄ impartitā nationib̄ constat: quo sapientie pietatisq̄ thesaurus q̄ velut intra angustū p̄clauē p̄ raris quibusq̄ cultorib̄ tenebatur: vniuersum mundū fidelis ac religiōis p̄fusione ditaret: et q̄ pus v̄ritim p̄bebat

nūc simul et subito gentilib̄ integris et populis ac nationib̄ ingerat̄. **Q**uō ita futurū diuina inspiratione p̄spiciens q̄dē ext̄m̄us p̄phetaz: stupore mentis attonitus cū admiratiōe exclamat et dicit. **Q**uis audivit talia: et q̄s locutus est ita: **S**i peperit terra in vna die: et si genita est gens de semel. **E**t item in alio loco de his ip̄is q̄s sermo diuinus gentē simul p̄turiendā esse p̄dixerat: contestat̄ et dicit. **H**is autē qui seruient mibi vocabit̄ nomē nouū: qd̄ benedicet̄ sup̄ terras. **Q**uō aut̄ ita nomē nouū q̄s xp̄ianoz vocabulū gentib̄ datum est. **N**ouū autē dicit nomen: nup̄ dispersum: nō nuper inuentū. **V**erum et hoc ip̄m ita futurū: et hanc benedictionem noīs ac fili dei omnib̄ esse gentib̄ largiendā: nequa q̄s diuina oracula siluerūt. **D**e ip̄so namq̄ abraam cum adhuc esset in p̄pucio constitutus: dicit sermo diuinus. **C**redidit abraham deo: et reputatum est ei ad iusticiam: et amicus dei appellatus est. **C**redidit disse igitur ei que apparuisse frequenter et instruisse eum: que ad pietatem et religionem pertinent supra edocimus: christo scz per quem omnia constare que gesta sunt vel gerenda sepe probatum est: a quo etiam ad ipsum abraham responsa huiuscemodi deferuntur. **E**t benedicentur (inquit) in te omnes tribus terre. **E**t iterum. **F**aciam te in gentem magnam et multam: et benedicentur in te omnes gentes terre. **I**n quo euidenter exprimitur q̄ ille cultus atq̄ illa fidei gratia: que tunc Abrahe et paucis illis: qui ad id temporis fide et pietate insignes erant concedebatur: postmodum per omnes gentes ac per omnes terras esset benedictionis titulo per diuinam gratiam largienda. **C**ertum namq̄ est q̄ sicut ille credens ei qui sibi apparuit iustificatus est: et patris superstitionibus repudiatis ac spreptis: dei veri precepta fide atq̄ operibus executus est: et per hoc ei dicitur: quia benedicentur in te omnes tribus et omnes gentes terre. **I**ta et christiani fide atq̄ operibus id agant: vt paterne superstitionis errore depulso: sequantur deum quem secutus est Abraham. **U**t ex simili fide eius iustificentur: sicuti in

Ecclesiastice hystorie

stificatus est abrahā. Quid igitur obstat: ut nō vna atq; eadē religionis obseruan-
tia depute in his in q̄b; vnā atq; eandē
fidei atq; opē esse p̄stat formā: et iō nō
nouella neq; pegrina est xp̄ianoz religio
vel nup̄ exorta. Sed si fas est libere iudi-
care qd̄ vēr est: p̄ma oim atq; ab ipsa sil-
mūdi origine ac natiuitate descendens:
eodē xp̄o deo doctore et institutore: iā in-
de ab initio sp̄m formāq; suscipiens. Et
de his q̄dem ista sufficiāt. Verū postea
q̄ sequent̄ ea que hystoricā narrationē
debuerant antea p̄missimus: supest iā vt
a corpali p̄ntia dñi et saluatoris nr̄i: et his
q̄ deinceps gesta sūt, velut itineris nr̄i ag-
grediamur exordiu: Ip̄m oīpotentē p̄bi
patrē deū: sed et ip̄m cul̄ res gerit̄ iesum
xp̄m dñm et saluatorē nostrū: celeste dei p̄-
bū adiutorē et auctorē narrationis nr̄e p̄-
cib; inuocantes.

De tpe natiuitatis xp̄i fm carnem.

Capitulum II.

Istur secūdo et q̄dragesimo in-
perij cesaris augusti anno: ab
egypto p̄o subiugataz Antho-
nij et Cleopatre interitu in quē nouissima
Ptholomeoz apud egyptū regna cecide-
runt. Octauo et viceſimo anno dñs et sal-
uator nr̄ iesus xp̄s p̄ma adſcriptione cen-
sus Cyrino Syrie p̄sidente: fm ordinem
tonus p̄phetie: q̄ de ip̄so p̄dicta est: in be-
thleem iude opido nascit̄. Hunc aut̄ cyri-
ni t̄pib; habitū censum: etiā Josephus il-
lustris hebreoz hystor:ographus memo-
rat: annectens huic narratōi etiā galileoz
heresem iisdem exortā esse t̄pib;. De qua
apud nos lucas in actib; ap̄loz meminit
his verbis.

De Juda galileo: et theoda.

Capitulum III.

Post hunc inquit surrexit Jus-
das galileus in dieb; p̄scriptio-
nis census: et auertit pplm post
se. Sed et ip̄se perijt: et oēs q̄ credebant ei
dispersi sunt. De his aut̄ ipsis Josephus
(de q̄ sup̄ diximus) i hystoria sua octauo
decimo antiq̄tatū libro hoc mō mēorat.
Cyrinus aut̄ vir vnus ex p̄fessu curie ro-
mane p̄ singlos magistratus vsq; ad gra-
dū p̄solatus ascendens: ceterz q̄z honora-

bilis cū paucis Syriā venit: a cesare ius
dare gētib; missus: et censor simul p̄mo-
nioz futurus. Et post pauca ait. Judas
p̄o gaulanites vir de ciuitate gamala sad-
duchū quendā phariseū assumens mag-
nope nitebat̄ sollicitare plebem: asserens
eis q̄ ascriptio census nihil aliud q̄ apris
simā imponeret fuiturē: silq; cohortabat̄
gentē suā ne p̄deret libertatē. Sed et in se-
cūda hystoria iudaici belli de hoc t̄po hec
scribit. Quo in tpe inquit vir q̄dam gal-
leus iudas noie ad dissensionē pplos co-
gebat: pessimū fore eis p̄suadēs si acq̄ie-
scerēt soluere tributa romanis: et post deū
mortalē suscipent dñatū. Hec Josephus.

**De herode q̄ ex alienigenis venit ad
regnum**

Capitulum III.

Post idē t̄pus herodes p̄mus ex
alienigenarū genere ortus: re-
gnū iudaice gentis obtinuit. Et
in ip̄o cōplet̄ p̄phetia quā moy-
ses ante p̄dixerat: q̄ nō deficeret p̄nceps
ex iuda: neq; dur de femorib; eius: vsq; q̄
veniret cui repositū est. de q̄ etiā p̄nūciat
idē moyses: q̄ et ip̄se sit expectatio gen-
tū. Impfectus nāq; huius p̄sagij p̄debat
euentus: donec sub p̄rie gentis p̄ncipib;
regerent̄: q̄ incipientes ab ip̄o moyse qui
hec p̄dixerat vsq; ad augusti imperiū per-
durarūt. Quo in t̄pe p̄mus (vt sup̄ dixi)
Herodes externi generis vir: a romanis
iudeoz suscepit p̄ncipatum. Qui hero-
des fm ea que Josephus tradit ex Idu-
meoz gente paternū genus: ex arabū p̄o
materni sanguinis originem deducebat.
Africanus aut̄ q̄ et ip̄e p̄cipuus in hysto-
riographis habet̄: aut̄ inquit q̄ de eo di-
ligentius explorarūt: antipatrē quendaz
patrē esse herodis ascalonite: q̄ et ip̄se fue-
rit herodis cuiusdā filius templi apollō-
nis editū. Hic antipater ab idumeis la-
tronib; captus: admodū puer p̄māsit cuz
p̄donib; p̄ eo q̄ pater eius rei familiaris
inopia filiū redimere nō valeret. Verum
puer latronū vita et morib; institut̄: post
modum Dyrano cuidā iudeoz pontifi-
ci familiaris efficitur: ex quo nascit̄ hero-
des hic: qui saluatoris temporibus fuit.
Hec africanus.

¶ Herodis tpe interrupta sit regū successio fm Danielis pphetiam.

¶ Capitulum, V.

Istur cū in boiem externe gentis iudeoz deuenisset imperiū iminebat sine dubio etiā illa pphetias p̄dicta vocib expectatio gentiū. Quippe cū defecissent apud eos ab origine ipsius moysi ceptra p̄ncipiū regūq̄ successio. Prius em̄ q̄ in captiuitate babilonie ducerent: regnauit apud eos saul primus et inde dauid. Nam ante reges a iudicib̄ regebant: q̄ post moysen et Iesum successorem eius gentis illius tenuerant p̄ncipatū. Post reditū vero d̄ babilonia non defuere eis gubernacula disciplinis optimis instituta. Per pontifices etenim reza summa gerebat: donec Pompeius romanorū magistratus adueniens: hierosolimā urbem q̄dem romanis armis oppugnaret et caperet. Sancta quoq̄ et sacratissima queq̄ tēplū pollueret: ita ut ne ab ip̄is q̄dem abditis ingressum t̄paret hostilem. Cum vero qui p̄ auitā successione p̄ idē t̄pus regno simul et pontificio fungebat Aristobolū noīe vi nctū cum liberis romanā misit: Hircano fratri eius pontificatum relinquens. Omnē vero iudeoz gēte ex illo tpe tributariā romano fecit imperio. Sed hircano in que vltimū iudeoz gentis pontificatus fuerat deuolutus externi generis vir herodes: p̄ senatuscōsulcū augusto imperante iudeoz gentis adipiscit̄ gubernacula. Sub quo iminēte iam saluatoris aduentu: etiā gentiū salus et vocatio expectata illa fm ea que p̄phete p̄dixerāt p̄secuta est. Ex quo vniq̄ tpe interrupta successione serie ducū vlt̄ p̄ncipum qui de iude femozib̄ descendebant: p̄sequētī rōne: ordo quoq̄ sacerdotū abanis et pants indeclinabilē currens repente p̄fundit. Habes et d̄ his idoneū testē ip̄m Josephū: q̄ indicat herodē post q̄ regnū sibi iudeoz a romanis p̄cessus ē nō tam fm generis ordine p̄stituisse pontifices: s̄ ignobilib̄ quibusq̄ sacerdotia p̄misisse. Similia quoq̄ in sacerdotib̄ ordinandis egisse etiā successorē eius Archelaum refert: post que iudeoz impe-

riū dicit recepisse romanos. Idē ipse Josephus indicat: q̄ etiā sacram vestē pontificis sumi herodes obclusam sub signaculo suo tenuerit, nec vniq̄ pontificibus vsum eius: potestate p̄miserit. Hoc idē et successor eius archelaus. Hūc et romani post ipsos morem pontificalis iniurie tenere. Hec autē dicta sunt nobis ap̄ probare volentib̄ veritatē p̄pheticę que in aduentu dñi nostri et saluatoris impleta est. Sed et apud Daniele p̄phetā cui denter numerus septimanaz: qui vsq̄ ad xpm̄ ducem futuris designat impletus est. De quib̄ in alijs locis exposuimus. Post quaz septimanaz p̄sumationē abolendū esse crisma: qd̄ apud iudeos sacratissimū seruabat: idē p̄pheta designat. Qd̄ quidē manifestissime eo ip̄o tpe quo dñs noster iesus xpus aduenit p̄bat impletū. Hec autē a nobis p̄necessario relata: ad ostendendā veritatē tēporū teneant.

¶ De diuersitate generationū a mattheo et luca conscripta: et que de his refert africanus.

¶ Capitulum, VII.

Utrum qm̄ de generationib̄ xpi varie nobis matheus et lucas euangeliste tradiderūt. et p̄tra rīa sibi a p̄ plurimis dicere putant. in q̄ etiam nōnulli fidelīū veritatis ignorātia cōmentā q̄dam p̄ suis quisq̄ opinionib̄ conant̄ adhibere: etiā de hoc hystoriam que ad nos vsq̄ deducta est in mediū p̄feramus. Africanus cuius sup̄ius fecim⁹ memorīa: scribens ad aristidem quēdam de euangelioz consonantia et de genealogijs que a Mattheo et Luca diuerse referunt. ceteroz quidem op̄iniones p̄cul a veritate dei errantes coarguit. Ipse autē hystoriā quā compererat his ip̄s p̄tulit verbis. Apud gentē inquit israhel generationū noīa: nunc fm nature: nunc etiam fm legis ordinem numerant. Nature quidem successiones habent: que ex feminis vel sanguinis veritate descendūt. Legis autē: si quis filius alio generante substituitur sub noīe fratris defuncti sine liberis. Cum em̄ resurrectionis inter eos spes necdum fuisset accepta: p̄ hec resur-

Ecclesiastice hystorie

rectionis quandā imitabant imaginem: uti ne nomen generis vicio sterilitatis aboleret. **C**uz ergo huiuscemodi apud eos generationū ordines fuarent: ut quidam ex ipso germine: quidā ex substitutiōe ab alijs generati: alijs filij legis bñficio deputarent: a singulis euāgelistaz vtriusq; modi cōmemorata successio est. id est ut alter eoz eū qui genuisset. alter p̄o eū qui quasi genuisse videret exponeret. **E**t ita fit ut neutz euāgeliiū mentiat: dū aliud nature ordinē. aliud p̄o legis exequitur. **R**ecōiunctū nāq; sibi est inuicē genus et illud qd̄ p̄ salomonē: et illud qd̄ p̄ nathā deducit: p̄ legales substitutiōes que fiebant his qui sine liberis decidebant: et p̄ secundas nihilominus nuptias q̄b; vnus atq; idē alijs p̄entib; p̄genitus alioz esse filius videbat. **E**t ita fit: ut vtraz narratio gñationū vsq; ad ioseph verissimis lineis deducat: diuerso quidē: sed satis explorato ordine designata. **U**t aut̄ clarius fiat qd̄ dicit̄ ipsas generationū consequentias enarrabimus. **A**d dauid p̄ salomonē generatio quā dīnumerat mathe⁹ tertiu a fine facit mathan q̄ dicit̄ genuisse Jacob patrē ioseph. **P**er nathā vero de dauid lucas generationū ordinē texens: tertiu nihilominus eiusdē loci facit melchī. **D**icit̄ enī ioseph qui fuit heli. q̄ fuit melchī. **N**obis ergo iminet ostēdere quōd ioseph q̄ dicit̄ s̄m matheū quidē patrez habuisse Jacob q̄ deducit̄ p̄ salomonem s̄m vero lucam heli q̄ deducit̄ p̄ nathan. **U**terq; isti ipsi: id est iacob et heli q̄ erant duo fratres: habentes alijs q̄dez mathā alius aut̄ melchī patrem: ex diuerso genere venientes etiā isti ioseph aut̄ esse videat̄. **E**st ergo modus iste. **M**athan et melchī diuersis t̄pib; d̄ vna eadēq; vxore Eschanōie singulos filios p̄creauerunt. quia mathan q̄ p̄ salomonē descendit vxorem prius acceperat: et relicto vno filio Jacob noie defunctus est. **P**ost cuius obitū qm̄ lex viduam alij viro nō vetat nubere: melchī qui p̄ nathan genus ducit: cui esset ex eadem tribu sed nō ex eodem genere: relictam mathan accepit vxorē. ex qua et ipse suscepit filiu noie heli. **P**er quod ex diuerso patrū genere efficiunt̄ iacob et heli vtrius

rini fratres. quoz alter. id est Jacob fratris heli sine liberis defuncti vxorē ex mādato legis accipiens genuit ioseph. **N**atura quidē germis filiu suū. p̄pter quod et scribit̄ Jacob aut̄ genuit ioseph. **S**ecūdu vero legis p̄ceptū heli efficit̄ filius cuius iacob: quia frater erat: vxorē ad suscitandū fratri semen acceperat. **E**t p̄ hoc rata inuenit atq; integra gñatio: et ea quā matheus enumerat dicens. **J**acob aut̄ genuit ioseph: et ea quā Lucas cōpetenti obseruatione designat dicens. q̄ putabat̄ esse filius ioseph q̄ fuit Jacob. **Q**ui et ipse subsonante eadē distinctione heli esse filius putabat̄ q̄ fuerat melchī. q̄ legales hanc successiōne que velut adoptiōne q̄dam erga defunctos constat: magis q̄ germis veritate cōpetenti satis p̄ hoc designauit iudicio. obseruans euāgelista ne omīno in huiuscemodi successiōnib; genuisse aliq̄ue noiaret: p̄ qd̄ digna distinctione non descendens sed ascendens vsq; ad adam: et ad ipm vsq; puenit deū. **H**ec aut̄ nō nobis ad subitū reperta: aut absq; vllis auctorib; cōmentata sunt. **S**ed ipsi hec saluatoris nostri s̄m carne p̄pinq; seu studio tanti seminis demonstrandi siue edocēdi que s̄m veritatem gesta sunt tradiderunt. **A**ddentes etiā hoc q̄ cum ydumei latrones ascalonitane ciuitati irruentes: et de apollinis templo quod muro vrbis adherebat: cū ceteris spolijs etiā antipatrem herodis cuiusdam editū filiu captiuū diripiissent: accidisse postmodū vt ad amicitias hircani pontificis antipater p̄ueniret. **C**uius p̄ncipatū q̄ in q̄ plurimis fuisset defuncto eodem hircano herodi filio suo a romanis p̄ ambitionē regnū iudee gentis acceperit. **V**erū hec et in alijs grecoz hystorijs designant̄. **S**ed illud p̄cipue supradicti viri memorie tradiderunt q̄ per idem tempus om̄s hebreoz generationes descripte: in archiuis tēpli secretorib; habebant̄. **I**n q̄b; etiā alienigenarū q̄rūue p̄tinebant̄ origines. sicut et achior ex amonitis: et ruth ex moabitis: alij etiā ex egypto q̄ dicunt̄ israhelitis esse cōmixti. **V**erū herodes cū summā potestatem teneret: videns q̄ huiuscemodi generis iudicia si p̄maneret: obfuscationis sibi plis

mū querent: ignobilitatis sue conscien-
tia exagritatus: om̄s libros in quibz scri-
ptio generis habebat iussit incendi: est
mans se nobilē videri posse: si nouicius
esse ⁊ aduena israelitici generis nullis cō-
scriptionū fastibz v̄geret. Verū fuere tū
pauci diligentes ⁊ studiosi v̄tri: q̄ vel de
scriptos ex pte aliqua huiuscemōi libros
domi h̄rent. vel etiā memoriter auite or-
dine psapie retinerent. p̄cipue q̄s demiss-
sa a paulis nobilitas cōmonebat. Ex q̄bz
fuerūt ⁊ h̄i q̄s paulo ante mēozauinus
desposyneo. ad est eriles: vel dñici appella-
ti: p̄pter p̄p̄nquitatem generis x̄pi: q̄ et
nazarei fuerūt ex vico cocchaba iudeoz.
quibz p̄ oēm regionem circūeuntes: ordi-
nem supradicte generationis: partim me-
moriter: partim etiā ex diez libris: inq̄ntuz
erat possibile p̄docebant. Quibz ita a no-
bis (inquantū diligentia potuit) p̄scruta-
tis: euidentissime euangelioz p̄ hec veritas
declarat. Hec sunt que ab affricano
didicimus. Hoc itaqz mō in Joseph pa-
trū generatione deducta dubitari tā non
pōt dem tribz extiterit. Si quidem fm̄ legem
moysi nō licebat in diuersas tribz nupti-
as p̄misceri. Sed vni ex eodem populo
atqz ex eadē familia innupta p̄cipit copu-
lari: vt ne p̄mixtione cōiugij etiāz sorz he-
reditatis deducat in dubiū: ⁊ de alia tri-
bu ꝓtra fas ad aliam transferat. Sed de
his satis dictum est.

De nece infantū apud bethleem ⁊ ma-
goz presentia.

Capitulū. VII.

Cristo igit fm̄ p̄phetie fidē na-
to in bethleem iude: p̄ibz sup̄-
dicti herodis de orientis partibz
aduentantes q̄dam viri ex magoz gente
p̄cunctant ab herode vbi nā esset rex qui
nup natus est iudeoz: affirmātes vidisse
se stellam eius in oriente q̄ sibi etiā dur-
tineris extitisset: cām vero tante p̄peratio-
nis adorandi ac venerandi nuper editi re-
gis esse. Quibz ille auditis incredibiliter
deterret: verens ne status sui p̄clitaretur
imperij. Accersitis ergo legis doctoribz
p̄cunctant vbi nā x̄pm nasci sperarent. vt
vero ex michæe oraculis locus natiuitat̄

eius apud bethleem designatus est. vno
p̄cepto rex om̄s lactantes pueros: nō so-
lum apud bethleem: sed ⁊ in om̄ibz eius
finibz a bimatu ⁊ infra fm̄ t̄ps qd̄ explo-
rauerat a magis interim iubet: si quō eti-
am iesum cū equis possit extinguere.
S; p̄uenit regis insidias puer ab duct⁹
in egyptū: pentibz de dolo regis angelo
p̄nunciante cōmonitis.

De cruciatibz ipsius herodis q̄ necari
iussit infantēs.

Capitulū. VIII.

Verū hec etiā sacris euāgelij
vocabz edocemur: sed ope p̄cū
est crudelitat̄ herodis in x̄pm
⁊ coequos ei⁹ videre mercedem. Sta-
tīm nāqz nec mora vltio in eū diuina con-
uertit̄: q̄ nō solum p̄ns inferret exciū: ve-
rū etiā q̄bz post interitū supplicij esset ex-
cruciāndus ostenderet. Longū est si p̄spe-
ritates imperij eius: q̄bz ad illō t̄ps vsqz
potens pollebat: domesticis referam cla-
dibz obscuratis: ignominia m̄imonij su-
nera liberoz: quoz tū ipse extiterit p̄ci-
da. Sorozis etiā p̄p̄nq̄rūqz oīm si exeq̄r
clades: tragedia magis q̄z hystoria textū
debet. De q̄bz tū si q̄s scire vult Joseph⁹
plenius refert. Igit̄ cū p̄ sacrilegio qd̄ in
saluatore cōmiserat: ⁊ scelere qd̄ in equos
eius pegerat: vltio eū diuina purgeret in
mortē: quē dederit exciū nō puto indeco-
rū: si ipsius Josephi in septimodecimo li-
bro antiquitatū hec referentis finonibz
explicemus. Herodē inquit porro ama-
rior indies morbo v̄gebat: supplicia com-
missi paulo ante sceleris expetens. Len-
to nāqz igne extrinsecus i sup̄ficie corpis
v̄gebat. Intrinsicus v̄o vastū ꝓdebatur
incendium. Quidditas inexplēbilis semp̄
inerat c̄sibi. nec tamen satiari vnqz rabi-
dis incitata faucibus valebat in gluues
intestina intrinsicus vlcerebus obsepta:
doloribus quoqz colū q̄s maximis crucia-
batur. humor liquidus ⁊ luridus erga
pedes tumidos oberrabat: ⁊ ab inferiori-
bus partibus pubetenus tumore disten-
tus. Sed ⁊ verenda eius ipsa putredine
corrupta scatere vermibz ceperūt. Spūs
q̄z incredibilis inflatio: ⁊ tentigo obscena
satis ⁊ execranda. His aut̄ oibz doloribz

Ecclesiastice hystorie

fetor dñs: vel ex mēbroz putredine: vel ex respiratiōe anhelitus reddebat. Ita ex omī pte cruciatibz fessio nulle sufficere vīs res ad tolerantia poterant. Dicebant ergo hī quibz diuinandi peritia est: has diuinitus penas ab impatore deo ob multa eius impietate et crudeliter gesta deposci. Hec qdem in supradicti hystoria libri refert vīr. de quo paulo ante memorauimus. Sed et in secūdo libro idē hystorographus similia nihilominus de eodem scribit. hoc modo dicens. Post hec vero omne corpus eius morbo inuadens: diuerso sibi met eū corruptele genere vendicabat. Febri nāq; vna pte lenta verabat. prurigo ex alia pte intolerabilis p omne corporis diffusa supficiez. colli quoq; creberrim⁹ dolor. pedes pubetenuz hydro pis obsederat tumor. Merenda corrupta putredine et scamentia vermibz horrefcebant. Inflationes etiā tormosi spūs. et crebra suspiria nullis admodū pducta visceribus: ita vt diceret a vātibz nō morbi corporis hec: sed diuine vltionis esse supplicia. Quisq; cū tot morbis etiā ferualibz vigeretur: tā spem adhuc viuēdi gerens de medelis ac remedijs cogitabat. Deniq; transito iordane aquis calidis q̄ apud calleroen sunt vtebatur. que etiā potantibus cōmode dicantur. Vltum est autē medicis etiā oleo calido omne corpus fouendū. Cūq; depositus fuisset in huiuscemodi fomento: ita resolutus ē omnibz membris vt etiaz oculi ipsi e suis sedibz soluerent.

De crudelitate herodis quā mortē sue tempore perpetravit.

Capitulum. IX.

Reportatur et in iericho: et famulorum planctibus admonitus: ubi salutem desperare cepit: militibus qdem quinquagenas dragmas diuidi iubet. ducibus vero et amicis suis plurimū pecunie largitur. Ipse vero furore iam plenus et ipsi (vt ita dicam) mortis minitās fert in facinus execrabile. Et tē ex singulis quibusq; vicis vlt castellis: si q̄ nobiliores et p̄marij erāt viros ex omī iudea ad se colligit: et recludi iubet: in

loco qui dicitur hypodeomus: accersita tñ sorore sua salome atq; eius viro nomine Alexa. Noni inquit iudeos de meo intuitu gauisuros. Sed potero habere lugētes et exequias honorabiles ex plangentū multitudine: si volueritis vos meis parere pceptis. Hos omīs quos in custodia habere iussi tot⁹ iudee nobiles viros statim vt ego spm̄ exalauero interficite: in hīp̄m militibz pparatis: vt omnis iudea et oīs domus etiā inuita defleat obitū meū. Et post pauca idē Iosephus ait. Rursus autē nā et cibi auiditate: et tussis cōuulsioe distendebat. Cum ex dolorz violentia tā vite exitum adesse sensisset: malo accepto cultz poposcit. Solebat em̄ p semetipm̄ purgatū sic pomū atq; incisuz edere. Tūc deinde circūspectans ne quis esset q̄ phberet eleuauit in semetipm̄ dextrā: ictūq; librauit. Adhuc idem psequit scriptor: q̄ paulo anteq; nouissimū spm̄ redderet terrū post duos quos ante necauerat filij suū pceptis impijs ingulasset: atq; ad vltimā lucē sicut nō absq; maximis doloribus corporis: ita etiā ne absq; partecū dij piculis aufugisset. Talis igit herodis exitus finis: quo digna supplicia scelerē qd̄ in bethleem erga puulos gesserat et p̄ insidijs dñi nostri ac saluatoris exactus est.

De archelai regno post herodem.
Capitulum. X.

De successione vero eius hystoria nos euangelica perdocet: q̄ posteaq; p̄ angelum cōmonit⁹ Ioseph: sublato puero et matre eius de egypto redijt ad terram iudeam. Audies (inquit euāgelista) q̄ Archelaus regnaret pro herode patre suo: timuit ire illuc. Cōmonitus autē in somnis abiit in ptes galilee. Huc autē euangelice veritatē cōsona scribit etiā supradictus hystorographus: diligenter hec exequens: quō ex testimonio herodis patris sui: adiuuante etiā cesare augusto regni iudeozū successor: extiterit Archelaus. et vt post decem ānos ipertio deuolutus sit: atq; philippus et herodes iunior frater cum Isanīa in tetrarchias diuisum iudee regnum regebant.

Quod falsa esse acta que Iudei pferunt etiam Josephi testimonio ex consonatione temporum quincant

Capitulum XI.

Idem quoque ipse hystoriarographus in octauo decimo libro refert duodecimo anno tiberij cesaris: quod augusto septem et quinquaginta annis principatu potito successerat: pontium pylatum iudee procuracionem suscepisse: atque inibi per decem et uniuos annos usque ad ipsum pene finem tiberij perdurasse. Et quibus omnibus signmentum impudens euidenter arguit actor: que recenti confecta plasmate aduersus christum dominum pferunt. in quibus primo omnibus ipse eius ratio coarguit falsitatem. Quarto namque consulatu tiberij quod consulatus septimo anno imperij eius fuit: piaculi in saluatore rem commisi tempus falsa hec acta prescribunt. Duo in tempore euidenter ostenditur: ne misus quidem adhuc ad iudee procuracionem pylatus: secundum Josephi probatissimi hystorici testimonium: quod plenissime designat duodecimo anno tiberij cesaris iudee procuracionem suscepisse pylatum. Consonant autem in his cum hystorico euangelista concordat: quod duodecimo dicens anno tiberij cesaris in quo quartus erat pylati procuracionis annus. cum etiam iudee tetrarche haberent herodes et lissias et philippus: dominum et saluatore re nostrum iesum christum fuisse annorum triginta quatuor ad iohannem baptizandus aduenit. Tunc etiam initium euangelice predicacionis instituit.

Quia pontifice Anna usque ad Caypham quatuor pontifices fuerint: et singulis annis administrauerint pontificatum: in quibus predicatio christi completa est.

Capitulum XII.

Refert autem eum diuina scriptura omne doctrine sue tempus exegisse sub pontificibus anna et caypha: quod scilicet anne pontificatus tempore incipiente docere ceperit: et usque ad initium cayphe pertenderit. In quibus spatijs vix totum quatuor conclusum annis. Legalibus porro preceptis iam per illud tempus vi et ambitione cessantibus nulli quippe pontificatus honore vite vel generis merito reddebatur. Sed romana potestate: alijs nunc: item alijs summa sacerdotum presstabatur: ita ut annis iam successione mutarentur. Denique idem Josephus refert: quatuor per ordine usque ad cayphan pontificatus officio post annam esse profunctos: his verbis scribens. Valerius gratus anna sacerdotio deturbato: ismahel pontificem designauit filium bafsi: sed et hunc non multo post abiciens: Eleazarum anante pontificis filium pontificatum subrogauit. Post annum vero etiam hunc arcet officio: et Simonem quidam cayphi filio pontificatus tradidit ministerium. Duo non amplius etiam ipse quod unius anni spacio profunctus Josephus cui et cayphas nomen fuit accepit successor: ac per hoc omne tempus quo dominus et saluator noster in terris docuisse prescribitur: intra quadriennij temporis spacia coartat. in quo quatuor iste quas Josephus memorat successiones pontificum describitur vix per annos singulos ministrare. Consonanter igitur secundum ea que Josephus scribit cayphan pontificem anni illius quo saluator passus est: etiam euangelij scriptura designat. Igitur dominus et saluator noster non multo post initium predicacionis sue duodecim ex omnibus discipulos assumpsit: quos et ceteris sectatoribus suis preferens specialiter quodam electionis privilegio apostolos nominauit. Cuius nominis virtus missos indicat. Sed et alios post hos elegit septuaginta: quos et ipse binos per loca singula et vrbes ad quas ipse accessurus erat permisit.

Que baptista iohanne testimonium Josephus: et quod asserit eum iustum fuisse: et ob eius necem vindictam in iudeos esse propositam.

Capitulum XIII.

Utrum breui interfecto tempore iohannes baptista ab herode filio herodis capite punsit. De quo et in euangelijs quodam refert. Concordi vero testimonio etiam Josephus de his scribit. notariam etiam de herodiade commemorans: velut de coniugio fratris philippi uiuentis uiolenter abstracte: et suis ab herode incestis nuptijs sociate: propria et legitima vxore depulsa. Quam herodiadem filiam dicit fuisse arethe regis arabie. propter quam etiam iohannem baptistam ab eo commemorat interemptum. Bellum quoque exortum

Ecclesiastice hystorie

inter arethā dicit et herodē: tanq̄ ob igno-
miniā filie vindicandam. In quo bello
exercitum refert herodis extinctum. **H**ec
autē ei omnia accidisse ppter placulum qd̄
in necem Johis admittit. Idē quoq; Jo-
sephus iustissimū super om̄s Johem fu-
isse: fm̄ euangelioꝝ fidem: et ab herode p-
pter herodiadē capite cesum refert. ppter
quā etiā regno eū cōmōrat depulsum
atq; in exiliū apud viennā gallie vrbem
trusum. **H**ec in octauodecimo antiquita-
tū libro: his ipsis quibus infra adnota-
tū est syllabis scribit. Quibusdam autē in-
quit iudeoꝝ videbatur ideo perisse hero-
dis exercitum q̄ in eū satis iuste vltio dī-
uina cōmota est p vindictā Johis: q̄ vo-
cabat̄ baptista: quē puniuit herodes viz
valde bonū: qui p̄cipiebat iudeis virtu-
ti operam dare. iusticiā inter seinuicē cus-
todire. et in deū suare pietatem. p̄ baptis-
mū in vnum colre. **H**ocem̄ pacto baptis-
mū acceptabile fore: si nō solum ad ablu-
enda peccata sumat̄: verū etiā ad casti-
monia corporis atq; ad animē iusticiam
purificationēq; seruet: om̄q; pariter vir-
tutū: velut signaculum et custodia quedā
fidelis habeat̄. **H**ue cum ab eodem p̄ pre-
cepta huiuscemodī docerent̄: atq; ad au-
diendum eū per plurimā multitudo con-
curreret: veritus herodes ne forte doctri-
ne eius p̄suasione ppli a suo regno disce-
derent. **V**idebat em̄ q̄ preceptis eius ac
monitis obedire in om̄ib; plebs esset pa-
rata) melius credidit priusq̄ noui aliqd̄
fieret: anticipare hoīem nece: q̄ postmo-
dū turbatis rebus seram penitudinē ge-
rere. **E**t sola igitur suspitōe herodis vīn-
ctus in castellū macheronia abducitur
iohānes: ibiq; capite obrūcatur. **H**acte-
nus de Johē. **S**ed et de saluatore nostro
dño in eisdem hystoriaꝝ suarū libris ideoz
Josephus ita scribit.

Testimonū Josephi de christo.

Capit. XIII.

Erat autē iſdeꝝ tēporibus iesus
sapiēs vir (si tñ virū eū noiari
fas est) **E**rat em̄ mirabiliū ope-
rū effector: doctorq; hoīm eoꝝ qui liben-
ter que vera sunt audiūt. **E**t multos quib;
dem iudeoꝝ. multos etiā ex gentilib; si

bi adiunxit. **C**hristus hic erat. **H**unc ac-
cusatione p̄moꝝ nostre gentis viroꝝ: cui
p̄latus in crucē agendū esse decreuisset:
nō deseruit eos q̄ ab initio eū dilexerant.
Apparuit em̄ eis tertio die iterum viuus
fm̄ qd̄ diuinitus inspirati. p̄phete: v̄l hec:
vel alia de eo innūera miracula futura eē
p̄dixerant. **S**ed et in hodiernū diē xp̄ia-
noꝝ q̄ ab ipso nūcupati sunt: et nomen p̄-
seuerat: et genus. **H**ec cū tpe hebreoꝝ scri-
ptoz olim suis libris inserta: tā de Johē
baptista: q̄ etiā de dño et saluatore nro
tradiderit qd̄ vltra effugit: q̄ exculatio i-
pudētib; et p̄fidis remanebit: q̄ minus de
falsitate gestoꝝ q̄ postmodū p̄fuxerūt ap-
tissime contincant̄. **S**ed et de his ista suffi-
ciant. **A**p̄loꝝ autē dñi et saluatoris nostri
noīa que referant̄: ex ipsis euangelis oī-
bus palam est. **S**eptuaginta vero disci-
puloꝝ vocabula nusq; qd̄ de rep̄imus scri-
pta. **D**icit tñ vnus ex ip̄is esse barnabas
cuius etiā in actib; ap̄loꝝ mentio facta ē.
Sed et paulus nihilominus scribēs me-
minit eius. **D**eniq; ip̄m dicit esse qui cuius
sosthene et paulo corinthiis scribit. **A**le-
mens vero in q̄rto dispositioñū libro ce-
phe mentionē facit: de quo paulus dixit
Cum autē venisset cephas antiochia in
faciem ei restiti. et dicit eum vnū esse ex se-
ptuaginta discipulis cognōie petri aposto-
li. **S**ed et mathia ex ipsis esse dicit: q̄ p̄ in-
da ap̄loꝝ nūero subrogatus est: et eū q̄ cū
ip̄so est statutus ad sorte. **T**hathcum q̄z
vnū ex ip̄is fuisse tradit. de quo et hysto-
riā que ad nos vsq; puenit exponere ne-
cessariū duco. **N**am et plures q̄ septuagi-
ta fuisse discipulos saluatoris iuenies: si
obserues ea q̄ paulus indicat dicēs. post
resurrectionē apparuisse dñm p̄mū qd̄dem
cephe: postea illis vndecim: et post hos
amplius q̄ q̄ngentis fratrib; sil. **E**t q̄bz
q̄sdam dormisse dicit: pl̄mos autē adhuc
pmanere eo tpe q̄ hec scribebat. **P**ost eti-
am dicit eū vsq; esse Jacobo: q̄ erat vnū
ex his q̄ frēs dñi appellabant̄. tū deinde
tāq; p̄ter hos duodecim: ad eoꝝ tñ sil̄itu-
dinē fuissent aliq̄ dēz apli sicut et tpe erat
Paulus: addit et dicit. **P**ostea apparuit
ap̄lis oībz: nouissime autē vsus est et mihi
Sed et de his ista sufficiant.

Narratio de abagaro rege: et exemplū
eplē Abagari ad dñm et dñi ad ipsum: et
eorū que consequenter de Syroz lingua
translata sunt.

Caplm. XV.

Narratio vero quā de Thatheo
pmisimus hunc habet modū
Dñi ac saluatoris nri iesu chri-
sti diuinitas cū p mirabili virtutis opere
p omnē locum celebraret: innūeros tam
de vicinis q̄ de peregrinis et longe posi-
tis: p remedioꝝ et cure virtutibz inuitabat
si qui p̄cipue morbi alicuius egritudine
laborarent. Unde et rex q̄dam Abagar⁹
noie gentis vltra eufraten posite p̄cipa-
tū nobiliter tenens: morbo quodā corpo-
ris irremediabili quantū inter hoīes: te-
nebat. Qui cū de noie iesu et d̄ mirabilibz
virtutū eius audisset: supplex ei p̄ epistolā
factus exorat: misso in rem homie diutini
morbi vinculis quibz tenebatur absolut.
Sed ad plens quidem a dño corpis ei⁹
cura differē. Dignus tamē efficitur rescri-
pto eplē saluatoris: in qua simul etiam p̄
mittit ei: q̄ nō multo post desiderij sui cō-
sequerē effectū. Deniq̄ post resurrectioꝝ
atq̄ ascensionem dñi ad celos: Thomas
ap̄lus ex cōmonitione diuina: Thatheū
q̄ndam vnū ex septuaginta discipulis ad
edissenā ciuitatē euangelistā et p̄dicatoꝝ
verbi dei emittit: simul et q̄ a dño p̄missa
fuerāt impleturū. Hec in archiuis publi-
cis edissene ciuitatis: in qua tūc sup̄dicē
Abagarus regnauit: ita descripta reper-
tus in his cartis q̄ gesta regis Abagari
suata antiq̄tus p̄tinebant. Et vt euidēs
dictoꝝ veritas fiat: ipsaz̄ exemplaria eplā-
rum ex syroz lingua translata ponemus.
Exemplar eplē scripte a rege Abaga-
ro vel thoparcha ad Iesum: et misse hie-
rosolimā p̄ annaniā cursoꝝ. Abagarus
rebame filius toparcha iesu saluatori bo-
no qui apparuit in locis hierosolimoz̄ sa-
lutem. Auditū mibi est et de te et de sanita-
tibz quas facis: q̄ sine medicamentis aut
herbis fiant ista p̄ te. et q̄ verbo tm̄ cecos
facis videre: et claudos ambulare: et lepro-
sos mūdas: et imūdos spūs ac demones
eijcis: et eos qui longis egritudinibz affli-
gunt̄ curas et sanas: mortuos q̄z suscitās

15
Quibz oibz auditis de te: id statim in aīo
meo vnū esse e duobz: aut q̄ tu sis deus
et descenderis de celo vt hec facias: aut q̄
filius dei sis q̄ hec facis. Propterea ergo
scribēs rogauerim te vt digneris vsq̄ ad
me fatigari: et egritudinē meā q̄ tā diu la-
boro curare. Nam et illud cōperi q̄ iudei
murmurant aduersum te: et volūt tibi in-
fidari. Est autē ciuitas mibi parua q̄dem
sed honesta: q̄ sufficiat vtriscq̄. Exēplū
rescripti ab ieu p̄ annaniā cursoꝝ ad Aba-
garū thoparcham. Beatus es q̄ credi
disti in me cū me ipse nō videris. Scriptū
est em̄ de me. q̄ hū q̄ me vidēt nō credēt
in me: et q̄ nō vident me ipsi credent et vi-
uent. De eo autē qd̄ scripsi tibi mibi vt veni-
am ad te: oportet me omnia p̄pter q̄ missus
sum hic explere: et postea q̄ cōpleuero re-
cipi me ad eū a q̄ missus sum. Cū ergo fu-
ero assumptus mittā tibi aliquē ex disci-
pulis meis vt curet egritudinē tuā: et vitā
tibi: atq̄ his qui tecū sunt p̄stet. Erat autē
his eplīs adiunctū etiam h̄ lingua syroz
qd̄ infra scriptū est. Postea vero cū iesus
assumptus em̄isit ei iudas q̄ et Thomas
tatheū apl̄m vnū ex septuaginta. Qui cū
venisset: manebat apud Thobīā filium
thobie. Ut autē audiuit de eo Abagarus
et nūciatū est ei q̄ venisset ap̄lus ieu fm̄
q̄ ei scriperat. Quis cepisset tatheus in
virtute dei curare omnē languorē et infir-
mitatē: ita vt omēs mirarent: Abagarus
p̄sideratis mirabilibz q̄ faciebat: recorda-
tus ē q̄ ipse esset de q̄ sibi iesus scriperat
dicens: cū autē fuero assumptus mittā ti-
bi aliquē d̄ discipulis meis: q̄ egritudinē
tuā sanet. Et vocans ad se Thobīā ap̄d
quē manebat ait ad eū. Audiui q̄ vir q̄-
dam potens venit et manet in domo tua:
adduc eū ad me. Cūq̄ redisset Thobias
ad tatheū dixit ei Abagar⁹ thoparcha vo-
cauit me ad se et dixit mibi: vt te ad eū p̄-
ducā vt cures eū. Et tatheus veniā inq̄t
qm̄ maxime p̄t̄ ip̄m missus suz. Postera
igit̄ die Thobias mane assumpto tatheo
venit ad Abagarū. Et cū fuisset ingressus
p̄ntibz p̄matibz suis: statim in ingressu vi-
sum est Abagaro diuini nescio: qd̄ splen-
doris in vultu apl̄i tatheū. Qd̄ cū vidisset
Abagarus adorauit tatheū. Sup̄ q̄ ad
b

Ecclesiastice hystorie

mirati sunt om̄s q̄ assistebant regi. Ipsi
em̄ nihil horū videbant: qđ soli abagaro
fuerat oñsus, qui ⁊ dicere cepit ad tatheū
Vere discipulus es Iesu filij dei q̄ mihi
dixerat: mitto tibi aliquē d̄ discipul̄ meis
q̄ te curet ⁊ vitā tibi p̄stet. Et tatheus r̄s̄
dit, Quia magnifice credidisti in eū q̄ me
misi: p̄terea missus sum ad te, ⁊ si p̄mar-
feris in fide eius ⁊ credulitate: p̄stabunt
tibi om̄ia desideria cordis tui. Tu ⁊ abag-
arus ad eū vsq; adeo inq̄t credidit ei vt
⁊ in deos q̄ eū crucifixerunt velim (si vlla
mihi adesset tanta exercitus copia) cruci-
dare: ⁊ si nō romanū regni auctoritas impe-
diret. Et tatheus ait ad hec. Dñs n̄ volū-
tate p̄ris sui impleuit: q̄ impleta assūptus
est iuratus ad patrē. Dicit ei Abagarus.
Et ego scio ⁊ credo in eū ⁊ in patrē eius.
Et tathe⁹ p̄terea inq̄t pono manū meā
sup te in noīe eius. Et cū hoc fecisset: statū
om̄i egritudinis morbo q̄ tenebat absol-
uit. Viratus est Abagarus, q̄ sicut ver-
bis audierat de iesu: ita ⁊ rebz ⁊ opibz re-
perit p̄ tatheū discipulū ei⁹ impleri: q̄ euz
absq; medicamētis ⁊ herbis curaret. Nō
solū aut̄ illū: sed ⁊ abdon quendā ab die fi-
liū podagra laborantē: cū se velligūis ei⁹
aduolueret manus ipositōe curauit. mul-
tosq; alios vrbis illius ciues varijs ob-
fessos sanauit icōmodis. ⁊ sic opa magna
⁊ miranda pficiens p̄dicabat verbū dei.
Post hec aut̄ abagarus ait ad tatheum.
Tu inq̄t cū p̄tute dei hec facis ⁊ nos oēs
videntes miramur. Vex queso te narra-
mihi de aduentu dñi quō factus sit: ⁊ de
p̄tute eius in q̄ faciebat hec q̄ audiui. Et
tatheus. Hūc q̄dem taceā vex: qz verbū
missus sum p̄dicare. crastino p̄grega mi-
hi oēs ciues tuos: ⁊ corā ip̄is p̄dicabo ⁊
seminabo in eis verbū vite vel aduentus
iesu: quō fuit: ⁊ cur: vel qua de causa mis-
sus est a patre: ⁊ de virtutibz operū eius.
vel de mysterijs q̄ locutus est in h̄ mūdo
⁊ in q̄ virtute hec fecit. Sz ⁊ de noua ei⁹
p̄dicatiōe: ⁊ q̄ ita puulus ⁊ hūilis: ⁊ quō
ita se hūiliauit: ⁊ deposita maiestate puā
fecit deitate suā: ita vt in crucē subigeret ⁊
in infernum descenderet: ⁊ disrūperet sepē
quā a seclis nemo disrūperat: ⁊ mortuos
suscitaret. Qui descendit q̄dē solus: ascen-

dit aut̄ cū grandi multitudine ad patrem
suū. Iussit ḡ abagarus vt mature oēs ci-
ues puenirent ⁊ audirent p̄dicatiōē tathe-
i. Et post hec iussit ei dari aurū ⁊ argē-
tū: sed ille nō accepit dicens: Si n̄ fa dere-
liq̄mus: quō accipiem⁹ aliena? Gesta sūt
aut̄ ista q̄dragesimo ⁊ tertio āno. Hec nō
iutiliter v̄puto a nobis ad p̄bū ex syroz
lingua interpretata: hūc in nostris libris te-
nebunt locum.

Explicit liber primus.

Incipit liber secundus hystorie ecclias-
tice: cū capitulorū annotatione.



Quecumq; opozuit velut in p̄nci-
pijs ecclesiastice hysto-
rie designari: siue de di-
uinitate saluatoris: siue
de antiq̄tate n̄e res-

ligionis ac vetustate doctrine: ⁊ vt olim
tradita sit xp̄ianorū q̄ nouella videt̄ insti-
tutio: sed ⁊ de aduentu ipsius dñi ⁊ salua-
toris nostri nuper impleto: ac passionibz
p̄sumato: de aploz quoz electiōe sup̄io-
re libello q̄nta potuimus breuitate p̄strin-
ximus. Age iam nūc q̄ etiā post ascensio-
nē eius p̄secuta sunt videamus: p̄rim d̄i-
uinarū scripturarū testimonijs edocentes:
p̄tim ⁊ extrinsecus ex his q̄ fideliter in cō-
mentarijs: q̄ ad mēoriā posteritatis inuē-
ti sunt: cōperimus approbantes.

De v̄ta ⁊ institutione aploz post asce-
sionē christi.

Caplm. I.

Primus igitur in aplatum p̄ iuda traditor: e ma-
thias forte p̄cācū: q̄ erat vn⁹ ex
discipulis dñi: sicut sup̄ demonstratū est.
Ordinat̄ aut̄ et dyaconi septē nūero: p̄
oīones ⁊ man⁹ impositionē aploz mini-
sterij viduarū gr̄a. In q̄bz stephanus q̄ et
p̄mus post dñm statim post ordinatiōes
suā lapidat̄ ab his q̄ ⁊ dñm occiderūt: p̄
quō ⁊ noīs sui stephano corona dat̄ a xp̄o
Tunc ⁊ deinde ⁊ Jacobū q̄ dicebat̄ frat

Ecclesiastice hystorie

res beati huius rumoris volueret opio:
z qm antiq mores erant apud romanos:
vt puinciar iudices: si quid forte noui in
his qs regebant puincijs accidisset: vel
pncipi vel senatu nunciarent: vti ne ex his
q gerebant ignorare aliqd videret: de re-
surrectione a mortuis dñi z saluatoris nri
iesu christi: q iam in oem locu fuerat puul-
gata pylatus Tiberio pncipi refert. **S**
z de ceteris mirabilib ei? z vt post morte
cu resurrexisset a q plurimis iam de? esse
credere. Tiberius q copererat retulit ad
senatu. Senatus aut ip: euisse dicit: p eo
q no sibi pus huius rei iudiciu fuerit de-
latu: sed auctoritate suam puenerit vulgi
snia. **L**ex etem erat antiquitus designata
ne quis apud romanos deus haberet: ni
si senatus decreto z snia pfirmatus. **H**or-
ro aut p vero h erat qd agebat: ne diuina
virtus huani putaret assertorib indig-
gere. **L**unq fm ea q sup diximus renuis-
set senatus: Tiberius tñ tenuit sniam sua
ne qd aduerium doctrina xpi pstrariu mo-
liret. **H**ec tertulianus vtr: z legu z institu-
tionu romanoz pitissimus: z inter nros
scriptores admodu clarus: in apologeti-
co suo quem aduersum gentes p nra fide
scribes: hoc mo retulit. **U**t de origine in-
quit aliqd retractemus: eiusmodi legum
vetus erat decretu: ne qs deus ab impa-
tore psecraret: nisi a senatu pbar. **S**icut
marcus emilius de deo suo alburno fac:
Et hoc ad cam nram q apud vos huano
arbitratu diuinitas penset. **E**t nisi ho de-
us placuerit: deus no erit. ho tam deo p-
pitius esse debet. **T**iberius ergo cuius
tpe nomen xpianoz in seculu intravit: an-
nuciata sibi ex syria palestina: que illic ve-
ritate istius diuinitatis reuelauerant de-
tulit ad senatu. **T**um p rogatiua suffragij
sui. **S**enatus q no tpe pbauerat respuit
Cesar in snia mansit: cominatus pericu-
lu accusatorib xpianoz. **H**ec tertulian?

Ut in oem mudu breui tpe diffusa de
christo pdicatio est.

Caplm. III.

Quod pfecto diuina prudentia
ita tunc cesaris sensib ingessit:
vt absq ylo obstaculo in ipis

dutaxat in itijs euangelij fmo vsq: quaq
pcurreret. **U**nde z factum est: vt repente
qsi celitus lumen ostensum: aut radius q
dam solis erupens totu orb claritate su-
perni luminis illustraret: vt copleret z il-
la pphia q dixerat. **I**n oem terra exiit so-
nus coz: euangelizataz dutaxat z aploz. z
in fines orbis terre verba coz. **E**t quo z
p oms ciuitates ac vicos imense multitu-
dines: velut messiu tpe frumetu ad areas
ita ad ecclias ppli pgregabant. quicunq il-
li a pentib tradite sibi morbide supstitio-
nis vinculis tenebant: p doctrina xpi sil-
z p virtutu miracula q fieri videbant: res-
cepta veri dei noticia tanq a tyrannicis
dñijs liberati: ad vnu veru deum z dnm
creatoriq: suu vetusti penitentes erroris:
fidelu cu pfessione veniebant. **C**u igit pas-
sim iam p oms etia gentiliu ppos pfusi?
effunderet diuina dignatio: pmus coe-
lius apud cesaria palestina vrbem mar-
ma: cum omi domo sua ad fide christi pe-
tro ministrante pducit. **I**am in de qplur
mi z alij ex gentib apud antiochia ad fl-
dem venut coz pdicatioe ptracti: qs pre-
seditione aduersus stephanu comota: dis-
seminatos esse p oem locu supius edocui-
mus. **P**er quos z apud antiochia floren-
tissima pgregat ecclia. in qua erant etia
pphetici ordinis viri qplurimi: cu quibz
z barnabas z paulus quibz omibz pter
in gratia dei z ynanimitate de gentib: ibi
pmu discipuli veluti pbenni fonte supro
vocabulo appellati sunt xpiani. **Q**ua tem-
pestate **A**gabo qdam vnus ex his q ade-
rant pphis fame magna futura diuinitis p-
sagabat oraculis. **P**aulus vero z barna-
bas cu ministerio a fratribz collato q san-
ctoꝝ vsibus deseruirent hierosolimā de-
stinantur.

Quoadmodu post Tiberiu Caius ce-
sar regē iudeoz pstituit agrippa: herodi p-
petua pena deportationis imposita.

Caplm. III.

Interea tiberius duobz z vsq in
ti circiter annis sui principatus
tractis: viuendi sine fecit. **P**ost
que Caius imperiu suscepit. z continuo iu-
deoz pncipatum tradit Agrippe: simul z
philippo ac lisanie tetrarchias. **C**u quibz

z paulopost Herodise eidē piter stultū,
Ip̄m p̄o herodē q̄ vel in Johis nece au-
ctor extiterat: vel in passione dñi interfue-
rat multis et cruciatū modis eterno dam-
nat exilio, sicut Iosephus in his que sup̄
inferuimus scribit.

¶ Ut philo p̄ iudeis suscepit legationē
ad Baiū. **Caplin. V.**

Huius t̄p̄ibz Filo insignissim⁹
scriptoz floreat: q̄ nō solum in
in nra vez z in grecoz phia p̄-
mus inter p̄mos habebat. **Hic** aut gene-
re q̄dēa pauis hebreus, ap̄d Alexandria
p̄o in oibz claris z nobilibz viris clarior:
ac nobilior erat. **In** diuinis aut legibz et
patrijs institutis q̄ntus q̄lisq; fuerit: ex
his q̄ nobis libroz suoꝝ tradidit moni-
mētis: om̄ibz clar est. **Quis** em̄ digne va-
leat explicare q̄nta ei⁹ in liberalibz litter⁹
fuerit institutio: q̄nta in phicis: q̄nta usq;
maxime in platonis z pitagoricis fuerit
disciplinis: vt q̄ om̄s z q̄ secū floruerant
pene z q̄ p̄cesserant iudicaret. **Hic** igit̄ ipse
t̄p̄ibz gajū quanta iudeis acciderint mala
q̄nq; voluminibz exponit. **Sed** z de eius-
dem mentis Baiū insania cōmēorat q̄ in
tantū sup̄bie elatus sit: vt deū se voluerit
appellari. **In** ip̄is aut vbi de iudeoz cla-
dibz refert: sua q̄z legatōez quā p̄ tribu-
libz suis iudeis detulit ad vrbem romam
describit: z q̄ potās apud gajū p̄ patrijs
legibz nihil amplius q̄ in iustione retulerit
domū: in mo z pene piculum mortis in-
currat. **Sed** z Iosephus meminit hoz in
octauodecimo antiquitatū libro, talia q̄
dam scribens. **Et** q̄dem cui⁹ seditione apud
alexandriā fuisset exorta in iudeos z gre-
cos terni ab vtriusq; p̄tibz legati mittuntur
ad gajū. **In** quibz p̄ pte grecoꝝ erat quī-
dem legatus Appion noie. **Qui** cū in cete-
ris q̄ plurimis insimularet iudeos: tñ ma-
xime q̄ honore cesari nō deferrent: vt mo-
ris est facere om̄ibz q̄ romanis fascibz sub-
iacent. **Hic** q̄ atebat neq; aras gajo: neq;
templa p̄stituūt: neq; alia hmōi: in quibz
et diuin⁹ honores a puincialibz deferunt.
Sed soli sunt q̄ neq; statuas ei⁹ decernūt:
neq; sacm nois ei⁹ obseruāt. **Cūq;** hec z
alia gūiora allegaret Appion p̄ q̄ cōcitari
crederet gajū: filo q̄ legatōi p̄erat iudeoz

vir in omnibus magnificus Alexandri
alabarche frater philosophie non igna-
rus potentissime purgavit obiecta. **Sed**
abiecit eum gajus: z iubet ilico e conspe-
ctu suo abscedere, tunc iracūdia repletus
secum ip̄e rimat quid in eos conferat ma-
li. **Egressus** autem Filo cū iniuria ait ad
iudeos qui sibi astabant. **Bono** animo
nos esse oportet quibus iratus est gajus
quia necesse est adesse diuinū: vbi huma-
nū cessat auxiliū. **Hec** quidem Ioseph⁹
Sed z idem filo in ip̄o libro quē de sua
legatione conscribit singillatim de om̄ibz
bus que a semetip̄o gesta sunt refert. **Ex**
quibus illa sola cōmēmorabo: que legen-
tibus euidenter in iudeos: diuinam pro-
piaculis que aduersum christum ausi sūt
indicerent vltionem.

¶ Quanta acciderint iudeis graua post
temeritatē crucis in christo.

Caplin. VI.

Primo quidem temporibz Ti-
berij refert in vrbē roma Julia
nū quēdam magni apud impe-
ratorem loci vniuersam eoz gentem sum-
mo nisu interimere voluisse. **In** iudea au-
tē pilatum sub quo in saluatoꝝ facinus
admissus est: dum templū quod in hiero-
solimis tunc adhuc manebat integrum p̄-
fanare temptaret maximis eos perturba-
tionibus agitauisse. **Sed** z post Tiberij
occasum refert successorem eius: cum cete-
ris q̄ plurimis: tum etiam iudeoz genti
acerbissimū extitisse. **Quod** presto est et
am in ipsius scriptoris smonibz discere.
Multa in gajo erat q̄dem inquit ingenij
p̄auitas: qua erga omnes hoies: tum p̄-
cipue erga iudeoz gentē ferebatur, z spe-
ciali quadam seuitia loca eoz que in di-
uinis habent supplicationibus consecra-
ta, incipiens ab alexandria diripi: z con-
tra religionem moꝝq; gentis p̄fanari iur-
bet, statuas suis z signis ea atq; imaginibz
bus replens. **Templum** quoq; sancte ci-
uitatis quod solum manebat totius p̄fa-
ne contagionis intactum: z a maioribus
perdurauerat asilum: cōmutare in tem-
plū p̄rij nois ausus ē: vt edes Jouis no-
bilissimū noui dei gajū vocaretur. **Sed** z
alias innūeras clades: z vltra omnes tra-

Ecclesiastice hystorie

glicos luctus apud alexandriā iudeis irrogatas esse sub gaio: in secūdo opis sui de virtutib; libro. virmēoratus exequit. nec nō et Josephus consona huic de pylati tpsibus scribēs p̄ piaculis saluatoris que vniuerse genti acciderint mala: audi: vt etiam ipse in secūdo iudaici belli descripto libro. Is autē ait qui missus est in iudeam a tiberio pcurator: pylatus noctu velatas hierosolymā introferri imagines cesaris iubet ac statuit. Quid vbi dies exortē magnā p̄turbationē iudeorū p̄lis excitauit: stupentib; et p̄turbatis ad nouā faciē rez. Coniūciēbāt nāq; ex hoc: q̄ spernerēt et p̄culcarent iam leges sue: et omnia instituta maiorū: quib; nihil tale haberi intra mentia vrbis illius fas erat. Sed hoc est nūm̄rū in quo eos impie p̄fessiois sue velox vindicta damnauit: p̄ eo q̄ fm̄ euangeliū relationē simul gens p̄clamauit vniuersa. Non habemus regem nisi cesarem. Tum deinde idem scriptor aliam quoq; in eos delatā cōmēmorat vltionē dicens. Post hec autē etiā alia in eos incidit p̄turbatio p̄ eo q̄ sacre erariū qd̄ apud eos p̄tia lingua corbonas appellat̄ q̄ fas in vsus cōes publici a queducto progari viderēt. q̄ a trecentis stadis deducebat. p̄ q̄ n̄m̄tia indignatione populus mouebatur. Cūq; adesset pylatus hierosolimīs audient adire eū et clamorib; fatigare. At ille p̄uiderat seditionē futurā: milites habitū plebeio obrectis armis multitudinē imiscuit: p̄cepto eis dato: vt ne gladijs in sediciosos sed fustibus vterent. Igit̄ vbi tempus fuit: signo de tribunalib; dato: cedi p̄sterniq; ceperūt: nōnulli verberantū vulnerib; plurimū autē dū in fugam p̄uersi p̄uūt p̄pria p̄spiratiōe p̄culsi perire. reliqui vero dispersi et suoz funerib; deterriti vīm doloris silentio dep̄ssere. Multas p̄terea clades in hierosolimīs eis obuēnisse: dum nouis semp̄ reb; seditiosius student: idem scriptor exponit: ostendens q̄ ex admissi sacrilegij tpe: nūq; ab eis seditionū furo: nūq; bella mortefq; cessarunt: vsq; quo vltimū et excruciale malum tpsib; vespasiani eos obsidiōe: inclusit.

¶ Ut pylatus quoq; semetipm̄ morte

damnauit.

¶ Caplm̄. VII.

Igitur iudeos p̄ cōmissio scelere vltio diuina damnabat. Sed et pylatus q̄ in saluatore iniqui iudicis functus est officio: hisdem tēpib; gāij: tantis ac talib; maloz cladib; cruciatus est: vt p̄pria se manu transuerberās nē fariā vitā vi abieciisse referat. Nec em̄ poterat tantū piaculū minister ipunitus euadere. Sicut in hystorijs grecoz reperimus: eoz dūtaxat q̄ olimpiadas scribūt: et annales rez gestaz libros ad posteritatis memoriā condunt.

¶ De fame temporibus Claudij.

¶ Caplm̄. VIII.

Sed em̄ gaio quatuor annis nec integris p̄ncipatu ministrato: Claudius imperator succedit: sub quo fames satis dira vniuersum orbem terre obtinuit. Hoc tñ ita futurū longe ante nostri p̄phete p̄dixerant. Sicut in actib; aploz referit. Agabū quedāz p̄phetam famē magnā futuram sub impatore claudio denunciāsse. Verū lucas q̄ hec de Agabo refert: coniungit etiam hoc qd̄ per Paulū et Barnabā fratres qui erant antiochie: p̄ vrbib; vniuersisq; sumptū miserint sanctis habitantib; hierosolimam. Et post hec addit dicens.

¶ Martyrium Jacobi apostoli.

¶ Caplm̄. IX.

In illo autē tempe sine dubio tempus quod sub Claudio fuit: cū fames erat designata: imisit inquit Herodes rex manus suas affligere aliquos de ecclia. et interfecit Jacobū fratrem Johis gladio. De hoc autē Jacobo Clemens alexandrinus etiam hystoriam quādam dignā memoria: in septimo disputationū suaz libro scribit plaraz ad se vsq; ex traditione maiorū. Qm̄ quidē inquit et is qui obtulerat eū iudici ad martyriū: Jacobū scz: motus etiam ipse p̄fessus est se esse christianū. Ducti sunt inquit ambo pariter ad supplicij. Et cum ducerent in via rogauit Jacobū dari sibi remissionē. Et ille parū p̄deliberans: par tibi inquit et osculatus est eū. Et ita ambo simul capti pleri sunt.

¶ Ut Agrippa et Herodes aplos p̄secu

et continuo diuinā senserūt vindictam.

Caplin. 8.

Sed tūc inquit (vt ait scriptura diuina) videns herodes: qz de Jacobi nece gratū esset iudeis addidit ad huc: et petri p̄iecit in carcerem sine dubio etiam ip̄m punire volens: nisi diuinū affuisset auxilium. Duo angelus ei noctu assistens mirabiliter cū vinculoz rū nexibus absoluit. et ad ministeriū pd̄icationis ire liberū iussit. Et cum petro q̄ dem hec gesta sūt. Regis vero facinus in ap̄los perpetrātū dilationem nō patitur vltionis: sed continuo v̄nder adest diuinus dextera. sicut hystoria in ap̄loz actibz p̄scripta nos edocet. Cū inq̄t cesareā descendisset herodes: et in die solēni p̄clara veste regia indutus. p̄ tribunali p̄sedisset ac de sublimi p̄cionaref ad ppl̄m. Tuncqz populus acclamaret ei dei voces et non hoīs statim inquit percussit euz angelus dei: eo q̄ nō dederit gl̄iam deo: et scatenis vermibz expirauit. Miraculo aut̄ dignū est tantā p̄sonantā diuinaz scripturarū: cū hystoriographo gentis illius dephen di. Ip̄se etenim Iosephus de eisdē comēo rans nonodecimo libro antiq̄ratū: his q̄ bus infra scriptum est hec f̄monibz refert Tertiu inq̄t annū imperiū iudee totū expleuerat. cū forte cesareā q̄ bus pygostrotis vocabat̄ aduenit. Ubi cū in honorem cesaris spectacula ciuibz ederet: vortuo vt videbat̄ salutis cesaris die. Cūqz il luc totū puincie viri honore et facultatibz p̄diti p̄uenissent. secūdo spectaculoz die indutus veste fulgenti ex auro argētoqz mirabiliter p̄tecta. incipiēte die p̄cedit ad theatrū. Ubi cū p̄mo solis radios argentece vestis gremio suscepisset: repercusso splendore duplicatā spectantibz lucē fulgor metalli vibrantis effudit: vt inuentibus p̄tringeret aciem terroris aspectus. et p̄ hoc plus aliquid de eo q̄ hūane nature est: artifex arrogātia menturef. Illico adulātis vulgi p̄crepāt voces: honore sōnātes: sed exicū p̄ferētes. et hinc atz hinc canēis p̄clamantibz deus p̄pellat̄ vtqz fieret p̄picius suppliciter exoratur: dicentibz ppl̄is q̄ nunc vsqz ad hoīem te tenuimus sed ex hoc sup̄ iā hūanā naturā te esse fa-

temur. S; rex acclamationē p̄tra fas habirā nō rep̄ssit: nec impietate illicite adulationis exhorruit: donec respiciens paulo post iminentē atqz insistentē capiti suo videret angelum: eūqz sensit continuo exicū sui ministri que p̄ius nouerat. p̄uiforem bonoz. Et ecce repente cruciatus cum ex dolore incredibili ventris atqz inflatione corripuit respiciensqz ad amicos: en inq̄t ille ego deus vester ecce p̄pellor p̄festim et deturboz ex vita: qm̄ quidē diuinā virtus nuper collatas in me falsas arguit voces. Et qui modo immortalis dicebar a vobis p̄ceps tam iāqz rapioz in mortē. Sed suscipienda est sententiā quam deus statuit. Nam et viximus hanc p̄temendū: et longeuitatem que beata putat̄ expleuimus. Et cum hec dixisset: vi doloris vehementius agitatus instanter ad palaciū repositat̄. Cūqz divulgatum esset eum. p̄pe diem morituz: ingens multitudo totius etatis et sexus p̄ueniens: more patrio superciliā strati oīpotenti deo p̄ regis incolumitate supplicabant. Om̄is autē domus regia planctibz et gemitibz p̄sonabat. Cum interim rex ip̄se in excelso solaris recubās et deorsum respiciens: ac p̄nos p̄stratosqz om̄is cū fletibz p̄uidens: ne ip̄e q̄dem tpa bat a lachrymis. Verum p̄tinuis quinqz diebz ventris doloribus cruciatus: vitaz violenter abruptit: q̄nquagesimū etatis et quartū agens annū: regni vero septimū: Quatuor etenim sub Baio cesare annis regnauerat. Philippi tetrarchiā tribz annis obtinens. Quarto autē etiā herodis sibi adiūgens. tribz aut̄ reliquis annis sub Claudio cesare exactis. cū in ceteris q̄spl̄is m̄s Iosephū: tū in his tā integre diuine scripture p̄cordare valde miratus suz. Nō p̄o videtur in solo regis vocabulo varia re: cum et tempus et actus et res eundem ostendat fuisse: possibile ē vt sicut in alijs q̄splurimis iudeoz noībus inuenimus: etiam hunc duplici vocabulo nūcipatū quoz altero lucas noster: altero vsus sit et Iosephus. Verum qm̄ rursus lucas in actibus apostolorū introduc̄t gamali elem: cū de apostolis in iudeoz consensu deliberatio fieret hoc ip̄so in tempore dicentem. Quia surrexit Theodas quī

Ecclesiastice hystorie

dam: dicens se esse magum quendam: qui destructus est: et omnes qui sequebantur eum dissoluti sunt. Age etiam de hoc quod Iosephus in hoc eodem libro scripserit proferamus.

¶ De Theoda de prauauerat populum.

Capitulum XI.

Hado inquit iudea percurante: deceptor quidam magus Theodas nomine: persuadet populi multitudinem sublatis propriis facultatibus: res excedere: et ripas iordanis fluminis obsidere. Dicebat autem se etiam prophetam esse: et posse verbi sui precepto fluminis fluentia dirimere: et facilem sectatoribus suis fluminis transitum dare. Que cum diceret multos decepit. Fadus vero non in longum vecordes eius indulsit: sed imittit equitum turmam que ex improviso irruens super eos: quos plurimos quidem peremit: multos tamen et viuos cepit: ipsius autem Theode caput defectus hierosolimam reportauit.

¶ De Helena regina Adiabenoꝝ.

Capitulum XII.

Post hoc idem scriptor etiam de fame que sub claudio facta est hoc modo memorat. Per idem tempus inquit fames magna obsederat etiam iudeam. Qua tempestate regina nomine Helena multis pecunijs compatum frumentum de egypto et hierosolimam delatum indigentibus ministrabat. Quid tam profanos: tamque concordans que hec sunt: cum illis que in actibus apostolorum scribuntur: vbi dicitur quia discipuli qui erant antiochie: per portum manus Barnabe et Pauli ac presbyteros dispensandum. Helene vero huius cuius hystorographus intulit mentionem: etiam nunc extat sepulchrum nobile pro portis hierosolimorum. Regnasse autem apud adiabenoꝝ gentem refertur.

¶ De Symone mago

Capitulum XIII.

Isterea cum fides domini et saluatoris nostri iesu christi per omnem cresceret mentes: et per dies singulos religionis propagarentur augmenta: nequaquam quiescit hostis salutis humane: sed v-

berem maximam que est caput omnium preuenit: et Symonem illum de quo in superioribus diximus euocat: cuius nefarijs artibus admiranda ipse maiora supeditas plurimos verbis illius ciues in erroris eius vincula coniecit. Designat hec vir in scriptoribus nobilis: non multo post apostolorum tempus exortus Justinus: de quo suis in locis quod sperit assignabimus. Sic igitur in Apologetico que pro fide nostra ad imperatorem Anthoninum scribit: de his hinc modo refert. Et post ascensionem inquit domini ad celum: instigabant demones quosdam hominum: qui dicerent se deos esse quos nos fugauimus. Symon denique quidam samaritanus de vico qui dicitur gytho: sub claudio cesare magicis artibus et ope demonum subleuatus: in urbe vestra que regnum omnium tenet: quos plurimos per fantasias deceptus deus decretus est: et simulacrum apud nos quasi deus honore donatus est: in flumine tyberis inter duos pontes collocatum: habentis etiam titulum latinis litteris scriptum Symoni deo sancto que et omnes pene samaritanos: nonnulli etiam ex ceteris gentibus tanquam summi deum: et adorant et confitentur. Sed et Helene quandam erroris eius ac deceptionis comitem: que prius in prestibulo steterat apud urbem tyri fenice: cum ipso velut primam quandam mentem consecrauerunt. Hec quidem Justinus. Consona vero huic etiam Hyreus scribit in primo aduersus hereses libro: in quo vult quis ipse fuerit symonem vel quosdam pura eius opera atque doctrina plenius refert: que multum est ut inseramus his libris cum liceat volentibus ea scire per singula et ipsius supradicti hyreus libris vel de his tibi vult de ceteris auctoribus diuersarum hereseon: et de venenatis eorum dogmatibus diligentius noscere. Caput igitur totius prauitatis: et principium omnis heresis a Symone cepisse accepimus. Ex quo usque in hodiernum sectatores eius: simulantes adire se purissimam christianorum phisiam: quam vident apud omnes per castitate vite: et instituti sanctitate mirabile substitutionis et doloꝝ quam deserere videntur rursus vinculis innectunt: colentes et venerantes picturam et ymaginem symonis: et illius quam ei sceleris ac turpitudinis exitum

se socia dicitur selenen, his incensos odores offerunt: his sacrificia et libamina ipsa delibant. Sed et horum adhuc nequiora et execrabiliora committunt. Quia cum esse quoddam apud se ineffabilia: quae cum primo quos audierit mente excedat: et eorum quasi strute percussus velut attonitus maneat: et usque ad demerentiam veniat. Que cum ita sint: aut ipsosibile esse vel scripture ea tradit: vel ore ac labris perfert. Sic qui audit per venerationem ita se bene credit. Porro autem vere illa huiusmodi sunt quae per impuritatem et obscenitatem sunt: castis et pudicis auribus execrabilia et penitus horrenda ducant. Quicquid enim illud est turpe et impurum: quod excogitari a quocumque potest: omni hoc impurius esse illud tradit quod iniquissime huius heresis mystice tectum apud se reservari pollicetur archani: infelicibus per hec mulierculis et peccatis ut ait apostolus oneratis derelictabiliter illudentes. Hinc igitur talium malorum primum et auctorem per idem tempus symonem ex apparitorum suorum numero diabolus suscitavit: ad urbem maximam tre pulit romanam: ut ibi potentissimis athletis domini ac salvatoris nostri iesu christi apostolis: in hoc ipsum ab eo subrogat obliteret. Sed divina virtus et gratia (in maximo precipue certamine) nunquam deserit suos: quae incensam maligni flammam tota celestitate restinguit: et omnem altitudinem detrahit extollentem se adversus scientiam dei. Propter quod neque symon: neque alius quos congregatus tunc adversus apostolos domini potuit obtinere: quae veritatis lux et verbi divini claritas: quae ob salutem hominum nuper obfulserat: per apostolos suos totius mendaciam discussa caliginem: de humanis mentibus ignorantie tenebras effugabat. Denique supradictus magister veri luminis fulgore percussus: cecitate continuo male sane mentis incurrit, quippe qui iam et prius in iudea per apostolum petrum de his quae gerebat sceleribus confutatus: transmarinam aggressus est fugam: et ab oriente ad occidentem usque pertendit: nusquam sibi vitam nisi in fuge subsidio sperans. Is igitur urbes romanam ingressus vitens amuniculo assistentis sibi et adherentis demoniace virtutis quam paredrum vocant: bene cuius tempore in tantum malorum venit perfectum: ut etiam simulacra a civibus romanis tanquam deus honore potiret.

De predicatione apostoli Petri apud urbem romanam.

Capitulum XIII.

Sed non in longum permanet fraude quesita divinitas. Continuo namque in ipsis claudij temporibus demerentia divina pervidetur: prebatissimum omnium apostolorum: et maxime fidei magnificentie et virtutis merito primorum principem petrum: ad urbem romanam: velut adversam humani generis communem principem repugnaturum deducit: ducem quendam et magistrum militie sue: scientem divini prelati gerere: et virtutum castra ductare. Iste adveniens ex orientis partibus: ut celestis quidam negociator: mercimonia divini luminis si quis velit comparare paratus advenit: et salutaris predicationis verbo primus in urbe roma evangelij sui clavis ianuam regni celestis aperuit.

De evangelio secundum Marcum.

Capitulum XV.

Igitur cum romanis urbibus clarum verbum dei lumen fuisset extortum: symonis quidem tenebre cum suo auctore restincte sunt. Sermo autem veritatis et lucis qui per petrum predicabatur: universorum mentes placido illustravit auditu: ita ut quos tidie audientibus cum nulla unquam satietas fieret. Unde neque auditio eis sola suffecerat: sed marcum discipulum eius omnibus precibus extorant uti ea que ille verbo predicabat ad perpetuam eorum commotionem huiusmodi scripture traderet: quae domi: forsque in huiusmodi cernodi sibi meditationibus permaneret. Nec prius ab obsecrando desistit: quam quae orauerant impetraret. Et hec fuit causa scribendi quod secundum Marcum dicitur evangelium. Petrus vero ut per spiritum sanctum religioso se spoliatum propter furto delectat: eadem fide eorum per hec devotionemque confideras. factusque confirmavit et impetum legendam scripturam ecclesiis tradidit. Clemens in sexto disputationum libro hec ita gesta describit esse. Cuius sile dat testimonium etiam hierapolytes episcopus nomine papas: qui et hoc dicit quod petrus in prima epistola sua quam de urbe roma scripsit meminerit marci: in quo tropice romanam babyloniam nominavit: cum dicit. Salutat vos ea que in babilone electa est ecclesia: et marcus filius meus.

Ecclesiastice hystorie

Ut p[ro]p[ter] Marcus p[er] egyptū christi no-
ticiam predicauit.

Capitulum. XVI.

Hinc aut[em] marcu[m] tradit[ur] primū
ad egyptum p[er]cessisse: atq[ue] inibi
euangelii q[uo]d ipse p[re]scripserat p[re]-
dicasse: et ip[s]m p[ri]mū eccl[esi]am apud Alexan-
driā p[re]stituisse. Tanta aut[em] refert multitu-
do credentiū viroz ac mulierum p[ri]mo in-
gressu exemplo sobrietatis eius et p[re]inen-
tie p[re]gregata: vt etiā conuersatio eoz q[ui] p[er]
ip[s]m crediderant: et vita totius abstinentie:
ac frugi eoz: sobrietas: et iuuia: libroz meo-
rie mandarent a viro disertissimo Filone
quē fmo tenet ip[s]i claudij impatoris ro-
mā venisse: et petrū apl[ostoli]m vidisse: atq[ue] ei[us]
adhesisse colloquijs verbū dei p[re]dicant[is].
Nō valde est verisimile: quia et scripturā
istam quā dicimus: posteriorib[us] ab eo tē-
porib[us] p[re]stat esse cōpositā. In qua euide[n]-
tissime omnia eccl[esi]e instituta complectit[ur]:
q[ui] et tunc tradita sunt: et in hodiernū suan-
tur a nobis. S; et abstinentiū vitas: eoz
dūtaxat q[ui] nunc in eccl[esi]js vel monaste-
rijs degunt describit ad liquidū. Unde
plane manifestissime p[ro]ditur nō solum sci-
ens q[ui] nostra sunt: sed et amplectens q[ui]ppe
q[ui] diuinis laudib[us] extulit sui t[em]p[or]is aplicos
viros: et hebreoz quantū intelligi dat p[er]
cipue genere credentes: q[ui]m quidē constat
q[uo]d h[ic] qui sub apl[ostoli]s et israhelitis credebāt
iudaicis adhuc institutionib[us] et legis ob-
seruationibus inherebant.

Qualia de abstinentibus apud Egy-
ptum Filo scribit.

Capitulum. XVII.

Hic igit[ur] describit[ur] hec in libello
quē de vita theoretica vel sup[er]-
plicū articulauit: nihil oīno de
pp[ro]lo vel extrinsec[us] addidit: sed p[ri]mo oīm
viros ip[s]os cultores: et femias cū ip[s]is aut
cultrices appellari. Causam vero huius
vocabuli: vel ex eo ductā q[uo]d p[ro]uentium
ad se aīas tanq[ua]m rudes et agrestes excole-
rent: vel q[uo]d erga dei cultū pura et integra
p[re]scientia p[er]durarent. Nō nomen siue ipse
imposuit p[ri]mus illis ex ip[s]oz actibus col-
ligens: siue vere in inītijs ita appellabāt:
q[ui] fm euangelii v[er]uebāt anteq[uam] xpianoz

appellatio p[er] oēm locū diffunderet: nihil
interest dūmō ex ip[s]is reb[us] nomen ad q[ui]s
p[ro]tineat comprobet[ur]. Dicit ergo p[ri]mo oīm
q[ui] renūcient cunctis facultatib[us] suis q[ui] se
ad huiuscemodi p[ro]phiam dederint: et bonis
suis quib[us] interest cedant. Tū deinde q[uo]d
oēs etiā vite sollicitudines p[er]cul abijciāt
et extra urbē egressi in ortulis vel exiguis
quibusq[ue] agellulis degant: refugiētes in
paris p[ro]positi p[ro]fortia: et vite dissimilis p[ro]u-
bernia: scientes impedimento esse hoc ar-
duū volentib[us] iter virtutis incedere. Ta-
ll[is] quippe ordine calore fidei incitanti h[ic] q[ui]
p[ri]mitus credebant vitas duxisse meozant
sicut euidenter in actib[us] apl[ostoli]z legimus
scriptum: q[uo]d omīs q[ui] credebant sub apl[ostoli]s
possessiones suas et p[ro]dia vendētes p[ro]cia
ponebant ante pedes apl[ostoli]z: et diuidebā-
tur vnicuiq[ue] q[ui] opus erat: ita vt nō esset
quisq[ue] in eis egens. Quia g[er] et hic filia scri-
bit g[er]i ab his q[ui] apud alexandriā crede-
bāt: sicut illi qui in hierosolimis ante cre-
diderūt: certū est q[uo]d idem actus: eadēq[ue] in-
stitutio eandē sine dubio et religionis fi-
dem designet. Deniq[ue] libro ip[s]i de quo su-
pra diximus: tale inītiū dedit. In multis
inq[ui]t est orbis terre p[ro]tib[us] h[ic] genus hoīm.
D[omi]n[us] portebat nāq[ue] p[ro]fecti huius boni p[ro]fici-
pem fieri oēm greciam: oēmq[ue] barbariā.
In egypto t[ame]n maior est copia p[er] singula q[ui]
q[ui]s territoria: p[ro]cipue aut[em] circa alexandriā.
Nam optimus quisq[ue] ex oīmib[us] locis: ve-
lut ad vberis p[ro]fite glebā: festinus occur-
rit colonus. Regio q[ui]dam est p[ro]fite mag[is]
q[ui]s frugib[us] oportuna sup[er] lacū cui marie
nomen est sita. colliculis q[ui]busdam mollī-
ter et clementer erecta, ad munimentū sil-
atq[ue] aeris temperie cōmoda. Post hec de
scriptis eoz habitaculis vt se habeat sin-
guloz qualitas et situs: etiā de eccl[esi]js
que apud eos sunt ita dicit. Est aut[em] inq[ui]t
in singulis locis p[ro]secrata oīonis domus
q[ui] appellat[ur] semmon vel monasteriū. Se-
mon aut[em] in n[ost]ra lingua significare p[otes]t ho-
nestoz p[ro]uenticulū. in q[uo]d secedentes inq[ui]t
honesti et casta vite mysteria celebrant.
Nihil illuc p[ro]fus q[uo]d ad cibū potūq[ue] p[ro]-
net inferentes: vel ad reliq[ua] hūani corp[or]is
mysteria: sed legis t[ame]n libros et volumina
p[ro]phetarū: hymnos quoq[ue] in deū ceteraq[ue]

his similia: in quoz disciplinis atq̄ exercitijs instituti ad p̄fectam beatāq̄ vitam studijs iugibz coalescant. Et post aliquāta iter dicit. Ab ortu aut̄ diei vsq̄ ad vesperā om̄e eis spaciū in studioz exercitijs ducit: q̄bz ad diuinā p̄hiam p̄ sacras l̄ras imbuunt: patrū leges in allegorica intellegentiā deducentes. Quidē formas esse et imagines ea q̄ in legis l̄ra sc̄pta sūt opinant: latentis intrinsecus p̄fundū cuiusdā diuinisq̄ mysterij. Habent aut̄ etiaz disputationes q̄sdaz et interpretationes veteroz viroz: q̄ et auctores ipsius idē p̄positū hereseos extiterūt. q̄s eis allegorice ac figuralis intelligētie normā: q̄s p̄ limis scriptoz suoz p̄stat tradidisse monimētis q̄ rū illi velut itineris sui ducū et auctoz instituta pariter sequūt et morē. Nec autē dixisse hunc virū certū est de euangelicis atq̄ apl̄icis libris. In quibz quō lex et p̄phetia sp̄ialr̄ intelligi debeat edocetur. Post pauca rursus etiā de eo q̄ psalmos faciāt nouos ita scribit. Itaq̄ nō solū subtilius intelligūt hymnos veteroz: sed et ipsi faciūt nouos: in deū om̄ibz eos et metris et sonis honesta satis et suauī cōpage modulantes. Multa q̄dem et alia in eodem libro enūerat: q̄ a nr̄is vel in eccl̄ia vel in monasterijs exercēt. Sed p̄erandū nobis est illa ex om̄ibz dicere: q̄ eccl̄iasticam p̄prie p̄tinent formā. Et q̄bz citius manifestū esse debeat ad eccl̄iam p̄tinere q̄ scripta sunt. Sit ḡ. Continentiā ḡo velut fundamentū quoddā p̄mo in aīo collocant: et ita demū reliquas sup̄ hāc p̄gunt edificare p̄ntes. Cibi ū potūq̄ nullus eoz capit ante solis occasum: vīz t̄pus lucis cū p̄hie studijs: curā vero corp̄is cū nocte sociantes. Nonnulli aut̄ etiā post tridū in cōionē veniūt cibi q̄s sc̄z edacio: studioz rū fames purget. Jam ḡo hū q̄ in eruditionibz sapientie: et in p̄fundiore intelligētia sacroz voluminū p̄uersant: tanq̄z copiosis dapibz inhiantes expleri nequeūt: et p̄uendo acrius inflāmant: ita vt nec q̄rto iam nec q̄nto: sed secto demū die nō tā desideratū q̄z necessariū corp̄oz indulgeant cibum. Nec Filonē de vroz institutis referre q̄s p̄t dubitare? Qd̄ si cui videret adhuc ambigū adhibebimus etiā

am alia eius dicta: q̄ nulli oīno nisi nr̄o timō p̄uenire etiā infidelissimus q̄sq̄ sc̄tebit. Sit ergo. Cum viris aut̄ quos dicimus sunt et femine. In quibz plures tam grandēne sunt virgines: integritatē casti corp̄is nō necessitate aliqua: sed deuotione fruantes: dū sapie studijs semet gestūt nō solū animo: s̄ et corpore p̄secrare indignū aut̄ ducētes libidini mancipare vas ad capiendā sapiam p̄paratū: et edere mortale p̄tum eas a quibz diuinū verbi p̄cubitus sacrosanctus et immortalis expetitur: et q̄ posteritas relinquat nequa q̄ corruptele mortalitatis obnoxia. Qd̄ si adhuc parē videret istud audi qd̄ post alia q̄nta scribat. Tractatus aut̄ sacroz inq̄t voluminū h̄mōt h̄nt vt magis allegorice opinionibz vtant: qm̄ quidē om̄is lex viris istis videret animalī esse silis: qd̄ corp̄ q̄dem habeat sp̄am l̄ram: et ea que fm̄ literam designant: aīam vero occultū in litera sp̄italem et inuisibilem sensum: quē illi ab auctozibz suis edocti: sublimius et nobilius velut inspicientes per speculū p̄templant: et ipsi etiam nobz admirandas quasdā species intelligētie p̄ferentes. Quid aut̄ addere his opus est etiam de p̄uentibus eoz que scribit: et vt seorsū q̄dem viri: seorsum etiam in eisdem locis femine p̄gregent: et vt vigiliis sicut apud nos fieri moris est pagant: et maxime diebus illis cū passionis dn̄ice solēntas celebrat: cū in ieiunijs p̄noctare et lectioibz sanctis auditum p̄bere p̄sueuimus. Que om̄ia sup̄dictus vir eo ordine: eadēq̄ cōsequētia qua apud nos gerunt exp̄ssit. Et vt vnus ex om̄ibz p̄surgens in medio psalmū honestis modulis p̄cīnat: vtq̄ p̄cīnenti ei vnū versiculū om̄is multitudo respondeat: atq̄ in ipsis diebz in terra recubentes: sicut antiq̄ moris fuisse dicitur. Vnū quidem nemo om̄ino (vt ipse ait) ne gustu qd̄ p̄tingat: sed nec quālibet carnem. t̄m̄ autē aqua sit eis poculū et panis cū sale vl̄ vsopo cibus. Addit aut̄ adhuc his: quō sacerdotes vel ministri exhibeant officia sua: vel que sit sup̄ra om̄ia ep̄iscopalis apicis sedes. Que cūcta si quis plenius vult et exploratius discere: ostendimus et quo ista fonte debet haurire.

Ecclesiastice hystorie

In quibus supradictus vir ecclesiastice institutionis initia: et originē aplice atq; euāgelice traditionis interruit. Est autē idēz Filo affluentissimus qdē in eloq̄ntia: in sensibus autē pfundissimus: et in interpretatiōe atq; intelligentia diuinaz scripturaz subtilissimus: copiose inueniens: et copiosius eloquēs. **A**lta deniq; diuinū nobis etiā spē ingenij sui monimēta dereliquit.

¶ Quātū ad nos **F**ilonis puenerint libri **Caplm. XVIII.**

Primo quidē p ordinē in genesim scripsit libros: q̄s articulatū sacre legis explanatio figuralis, tū de inde et alios p̄tinentes sparsim de diuersis caplis q̄stiones: in q̄b; q̄ req̄ri debeant et pponit et soluit. q̄s q̄stiones et absolutōes de genesi et exodo articulatū. **S**ūt et alij eius libri q̄ sup̄scribunt p̄positionū: q̄ sūt de agricultura duo, et de temulentia duo. **S**ed et alij q̄ plurimi extant eius libri: dī uersis uocabulis adnotati, sicut est: q̄ sūt p̄ q̄b; mens debet orare deū. et de pfusiōe linguaz: de natura et inuentiōe, de his q̄ p̄gregari debeant ad erudiendū, et q̄s sit q̄ heres sit diuinorū. q̄ sit equaliū et in equaliū diuisio. **I**te de tribus uirtutibus q̄s describit cū ceteris moyses, itē de his quoz in scripturis noia comutata sunt et quibus ex causis comutata sint. **I**n quibus refert se scripsisse etiā de testamentis p̄mū et secūdū. **E**st et alius liber eius de captiuitate et de uita sapientis: et q̄ finē p̄fectam iusticia et leges naturales cōsumatus est. **D**e gigantibus. **D**e eo q̄ inconuertibile sit qd diuinū est. **D**e moysi uita libros q̄nq; **D**e eo q̄ a deo sint somnia. **H**ec pene oia in genesim scripsit. **S**ed in exodū q̄stionū et absolutiōnū libri q̄nq;. **D**e tabernaculo dei. **D**e decē p̄bis legis. **D**e his q̄ in ferūt sub spē decalogi, et de aialibus q̄ sacrificijs d̄putata sūt, et q̄ sūt spē sacrificioz. **Q**ue sūt p̄posita in lege bonis p̄mia: et malis maledicta. **T**ū p̄terea singulares eius libri d̄ p̄uidētia. **D**e iudeis apologeticus liber: hoc est de uita ur̄bana, et ad **A**lexandriū dicentē rōnem habere muta animā. **D**e eo q̄ finis sit om̄is q̄ peccat. **I**te et alius de eo q̄ liber sit om̄is q̄ bonis studijs opam p̄ebet. **D**e uita theoretica: et

supplicū, hic spē: in q̄ et de aplice uirtus esse que scripta sunt sup̄ edocumimus. **S**ed et interpretatiōes noim hebraicorū q̄ sunt in lege et p̄phis. **H**ic t̄pib; gaj̄ impatoris romā p̄fectus, cū de impietate atq; impuritate gaj̄ q̄ plurima scripsisset: q̄ p̄ byroniā de uirtutibus articulauit: et ea senatui recitasset: in tanta dicit admiratione habitus: ut bibliotheca digna ei scripta decernerent. **T**erum p̄ idem t̄ps paulo ap̄lo ab hierusalem in circuitu: et usq; ad illiricum p̄dicationē uerbi d̄n̄ci ministrāte. **C**lauidius impator iudeos ur̄be depellit. **T**ūc aquila et p̄scilla cū ceteris iudeis expulsi: aliam ueniūt: ibiq; coherent ap̄lo: tū p̄mū ecclesie inibi fundamēta iacenti: sicut edocet liber de actibus ap̄loz scriptus.

¶ Quisimodi clade copresserint iudeos ip̄o die paschalis.

Caplm. XIX.

Quidio p̄o adhuc in impio p̄durate: in ip̄a solēnitate pasche tanta iudeis p̄turbatio et uastitas hierosolimis accidit ex seditione cōmota: ut illi soli q̄ in foribus templi p̄stipatione p̄lli necati sūt: trigintamilia iudeorū numerarent: et uerius est dies festus eoz in luctū. **S**ed et alia q̄ plurima iudeis mala irrogata **J**osephus p̄ hec p̄ba desiḡt.

¶ Qualia etiā sub **H**erone hierosolimis gesta sunt. **Caplm. XX.**

Quidius inquit **A**grippa filius agrippe iudeoz regem p̄stituit. **F**elicē uero totius p̄uince samarie q̄s et galilee: et regionis q̄ dicit trāsiordanē p̄curatorē misit. **E**t post pauca addit etiam hec. **I**nflāmat autē et seditiō acerbissima a pontificibus aduersum sacerdotes: et p̄mos plebis hierosolimoz: q̄z singuli p̄q̄rentes sibimet p̄ditoz iuuenū et nouis reb; gaudentiū manū: duces semetip̄os p̄p̄te factionis instituēbant: qui colligentes ad inuicē p̄mo uicij lacessere: tum deinde et factis inuicem sternere, nec quisq; erat q̄ coherceret. sed agebant om̄ia tāq; in ur̄be nō h̄ntes rectorē. **I**git̄ pontifices in tantā uenere p̄teruā: ut ieruis suis ad areas missis inuaderent decimas q̄ sacerdotibus debebant. **E**t accidebat: ut nōnulli ex minoribus sacerdotibus

quoz alimonie vi fuerant direpte: inedia deperirent. Ita seditionū violentia ius: falsq; p̄fuderat. Itē post pauca subiungit etiam hoc. Nonnūq; aut etiā in media ciuitate occurrentes sibi trucidabant: p̄cipue in dieb; festis sicarij plebīb; admitti occultatis pugionib; oberrātes: vt q̄s designatus eis cominus inciderat p̄mebant: et arte nefaria cū coruisset is quem occulto vulnere strauerant, tū idem ip̄i percussores velut indignari se simulabāt aduersum eos q̄ hec in media vrbe comitterent: atq; hoc mō occulta eoz facinora p̄manebāt. Et p̄mo oim ab his Jonathan pontifex interficit, post illū q̄plim iugulant: ita vt iam ip̄is mortib; esset grauior metus mortis: dū vnusquisq; q̄si in p̄cinctu semp positus p̄ momenta singula speraret interfici. Post hoc aut̄ interiectis q̄busdā addit etiam ista.

De Egyptio cuius actus ap̄loz faciūt mentionem.

Capl'm. XXI.
Strauio p̄o omi hac vastatōe afflixit iudeos egyptius q̄dam falsus p̄pheta. Qui cuz venisset ad iudeam: hō magis fidem sibi p̄phete magica arte p̄sciuit: et p̄tinuo ad triginta milia viroz cōgregans: et ductans eos p̄ desertū puenit cū ip̄is ad montē q̄ vocat̄ oliueti: patus inde irruere hierosolymā: et vi ac potestate: bem tenere, simulq; romanoz p̄sidia ac plebē tyrānidē sue subfugare, fretus p̄ om̄ia hys quos secū duxerat satellitib;. Sed conatus eius p̄uenit Felix. p̄festimq; cū armatis obuīā p̄gēs: secū etiam plebe reliqua p̄spirante: p̄gressione facta egyptiū q̄dem cum paucis in fugam vertit, p̄emptis p̄o alijs: alijs etiā captis temere cepta facile restinxit. Hec in secūdo hystoriarū libro Josephus refert. Op̄ere p̄cipū tñ ē: hec q̄ de egyptio scribit: cū illis que in ap̄loz actib; designata sunt cōparare: vbi sub felice tribunus q̄ in hierosolymis erat: ad paulū in quē iudeoz fuerat cōmota seditio dicit. Nōne tu es egyptius ille q̄ ante hos dies p̄cita ueras p̄plm: et eduxeras in desertū ad q̄tuor milia hoīm sicarioz? Sed sufficiāt ista de felice.

Quēadmodū de iudea paulus romā missus in vinculis om̄i culpa liberat⁹ sit

Capl'm. XXII.

Iterea claudio tredecim annis et octo mensib; romanoz imp̄rio p̄functo. Nero suscepit p̄ncipatū. A q̄ festus mittit in iudeam succedere Felici: apud quē causa dicta Paul⁹ vinc⁹ mittit romā Aristarco secū comitante: quē p̄sequens in eplis suis p̄captū uū appellat. Sed et lucas q̄ et actus eius ceterozūq; ap̄loz describit: s; p̄cipue pauli, de quo etiā h̄ in fine designauit q̄ b̄enito in vrbe roma positus verbū dei p̄dicabat nemine p̄hibente. Quē tñ affuisse sibi et defendisse se apud Feronē: et rursū p̄fectum esse ad p̄dicationis officium sermo cōfirmat, et post hoc denuo redisse ad sup̄dictam urbem vbi et martyrio p̄sumatus est. Tunc cum in vinculis posit⁹ secūdam ad Thimothēū scribebat eplāz in qua et de p̄ma sua defensione: et de p̄nti simul indicat passione. Suscipe ergo de his singulis testimonia. In p̄ma inquit ip̄se paulus mea defensione nemo mihi affuit: sed om̄is me dereliquerūt: nō illis imputet. Dñs em̄ astitit mihi et confortauit me: vt p̄ me p̄dicatio compleret: et audiant oēs gentes, qz liberatus sum de ore leonis. Manifestissime p̄ hec d̄signat, qz p̄mo quidem vt p̄ ip̄m cepta p̄dicatio cōpleret liberatus est de ore leonis: Nero nem scz in leone, p̄ crudelitatem significās: Tum deinde in p̄sequētib; adiicit et dicit Liberauit me dñs de ore leonis. P̄uenit debat em̄ in spū p̄sumationē suā, p̄pter qd̄ et dixit, quia liberatus sum de ore leonis. Et iterū. Liberauit me dñs ab omni ope malo: et saluū faciet in regnū suum celeste significans p̄ hec q̄ est p̄festim martyrio coronandus. De quo tñ euidentius in eadem eplā dicit scribens. Ego em̄ in q̄t iā imolor: et t̄ps regressionis mee instat. Hec aut̄ dicta sunt a nobis vt ostenderemus: quia nō eo tempe quo pauli actus in vrberoma p̄clusit lucas: martyrio p̄funct⁹ est Paulus. Potuit em̄ fieri vt in inijs adhuc lentior esset nero et defensionē pauli p̄ n̄ro dogmate nō aspernanter accepti p̄cessu p̄o tēpis cū ceteris malis aucta sit

Ecclesiastice hystorie

etiam in aplos seuitierables.

Ut sit passus Jacobo qui frater dñi est
dicitur. **Caplm. XXIII.**

Igitur in diei postea q̄ Paulus
ad cesarē quē appellauerat a Fe
sto transmissus est: et frustratas
insidias quas ei tetenderant videbant: in
Jacobū fratrem dñi imanitate nequicie
sue vertit: cui ep̄alis in hierosolymis de
lata ab apl̄is fuerat sedes. Quēq; B̄ mō
adhortati sunt p̄ductū in mediū: abnega
re eū fidem christi corā impio p̄lo expe
rūt. At ille p̄tra oīm opinionē: voce satis
libera et multo maiore q̄s vellent corā vni
uerso p̄lo cū omni fiducia p̄fiteri: filium
esse dei saluatore et dñm nostrū iesum chri
stum. Tum illi nō ferentes tā graue: et tā
liberū testimoniū v̄ri: p̄ eo marime q̄ iu
stissimus apud om̄s habebat: ob religio
se et p̄tinentissime vite merita in necē eius
vertunt: fauente sibi occasione tempis ex
morte rectoris. Contigit em̄ Festū p̄ idē
t̄ps obire apud iudeā: et sine rectore ac p̄n
cipe esse puinciam. Nam mortis Jacobi
modus iam q̄dem et in sup̄iorib; a nobis
Clementis finonib; indicatus est: cū de
pinna templi eum p̄cipitatu: et fullonis p̄
cussum recte descripsit. Explozatus tñ
de eo Egesippus q̄ post ipsas statim p̄ri
mas aploz successiōes fuit: i q̄nto cōmē
tarioz suoz libro his verbis refert. Sus
cepit inquit eccliaz cum apl̄is frater dñi
Jacobus: q̄ ab om̄ib; cognouatus ē iustus
ab ipsius dñi t̄pib; p̄durans vsq; ad nos
Et multi q̄dem Jacobi vocati sunt: sed
hic ex ytero matris sue sanct⁹ fuit. Vinū
et sicerā nō bibit: seā neq; aīal māducauit
ferrū in caput eius nō ascendit: oleo non
est punctus: balneis nō est vsus. Husc so
lū licebat introire in sancta sanctorū. Neq;
em̄ laneo vtebat indumento: sed tñ sin
done. Solus ingrediebatur templū: et face
bat sup̄ genua sua: orans p̄ ppli indulgen
tia: ita vt orando callos faceret in genib;
ad modū cameli semp genua flectēdo: nec
vnq; ab orōne cessando. Itaq; p̄ incredi
bili hac p̄tinentia: et sūma iusticia appella
tus est iustus: et obliās: q̄d est interpretatū
mūimentū ppli et iusticia: sicut et p̄phete in
dicarūt de eo. Quisā autē d̄ septē heresib;

q̄ erāt in p̄lo: de quib; super̄ sc̄p̄simus:
interrogabant eū q̄d esset ostiū iesu. At il
le dicebat hunc esse saluatore. Ex quib;
bus aliquanti crediderūt: quia Iesus est
christus. Ille autē hereses quas sup̄ dixi
mus: nō crediderunt neq; surrex̄isse eum:
neq; venturum: vt retribuatur vnicuiq; fm̄
opa sua. Qui vero crediderūt: p̄ Jacobū
crediderūt. In quib; cū multi ex p̄ncipi
bus credidissent: p̄turbatio erat iudeozū
et scribarū et phariseoz dicentū. Nihil tā
sup̄est: q̄n̄ omnis p̄lus credat in iesum q̄
ipse sit christus. Cōuenientes igit ad Ja
cobum dicebāt ei. Dramus te vt reuoces
p̄lm: quia ecce errat in Iesum putans q̄
ipse sit christus: dep̄camur ergo te: vt sua
deas om̄ibus cōuenientib; in die pasche
de iesu. Tibi em̄ om̄s obtpamus: et de te
tam nos: q̄s p̄lus testimoniū ferimus: qz
iustus es: et p̄sonam nullius accipis. Tu
ergo suade p̄lo de iesu ne erret: quia om̄
nes tibi obedimus. Ascende itaq; in excel
sum locum pinne templi: vt in edito posi
tus appareas omnib;: et verba tua audiā
tur a cunctis: quia in diebus pasche con
uenit nō solum iudeoz: s; et gentiliū mul
tudo. Statuerūt igitur sup̄radicti scri
be et pharisei Jacobum supra pinnā tem
pli: et voce magna clamantes ad eum di
cūt. Q̄roz iustissime cui omnes nos ob
temperare debemus: qm̄ p̄ls errat post
iesum qui crucifixus est: enuncia nobis
quod sit ostiū iesu. Tunc iacobus ad eos
ingenti voce respondit. Quid me interro
gatis de filio hominis? Et ecce ip̄e sedet
in celo a dextris sūme virtutis: et ip̄e ven
turus est in nubibus celi. Quēq; hac respō
sione et testimonio Jacobi multis satis
factum esset: et libenter audissent que Ja
cobus p̄testatus est: ceperunt glorificare
deum et dicere. Osanna filio David. Tūc
rursum ipsi scribe et pharisei ceperunt ad
inuitem dicere. Vale fecimus tale testi
moniū p̄stare de iesu. Sed ascendamus
et p̄cipitemus hunc deorsum: vt ceteri ter
reant et nō credant ei. Simul et voce ma
gna exclamauerunt dicentes. oo. et iustus
errauit. Et compleuerūt scripturam que
in Esala scripta est dicentes. Auferamus
iustum: qm̄ inutilis nobis est: p̄pterea fru

Ecclesiastice hystorie

fecta: tum maxime rome orientem cesaria no gladio ferocisse. Tali dedicatore dam nationis nostre etiaz gloriatur. Qui em scit illuz: intelligere potest no nisi grande aliqo bonum a Nerone damnatu: Tem ptauerat et domicianus portio Neronis de crudelitate: sed quasi ho facile ceptum repssit: restituitis etiam quos religauerat, tales nobis semp infecutores inuisti: im pij: turpes: quos et ipsi damnare sineul stis: et a quibusdam damnatos restituere soliti estis. **Hec Tertullianus.**

De psecutione Neronis sub quo paulus ac Petrus pia pessione decollati sunt

Caplm. XXV.

Igitur Nero ut apertu se hostes diuinitatis pietatisq; pessus e: ipsoz pus aploz quippe q du ces et signiferi erant in iplo dei expetit ne ces. Et paulu qdem capite in ipa vrbe roma: petru fo crucis paribulo codemnat. Hoꝝ testimoniū querere extrinsecus sup flui puto: cu rem gestam insignia vsq; in hodiernū et splendidissima eoz monumē ta testent. Verū tamen scribit de his etiā Salsus qdam scriptor antiquus. Qui cu zepherino epo romano aduersum pculū quendā catafrigā disputans: hec de apo stoloꝝ comemorat locis. Ego inquit ha beo trophea aploꝝ que ostendā. Si em pcedas via regali que ad vaticanū ducit aut via hostiensī inuentes trophea defiz ta: quib; ex vtraq; parte statutis romana comunit ecclesia. Qu aut eodem tpe am bo passi sunt Corinthioꝝ epus Dionisiꝝ cu in vrbe positus esset: et de scripturis di sputare hoc dicit. Sed et vos habentes comonitionē a Petro et Paulo: plantatio nē romane et corinthioꝝ eccleie iunxistis. Ambo etem simul aduentantes: et in nra corinthioꝝ eccleia docuerūt: et p oem italiā atq; in hac vrbe simul docentes: etiā mar tyrio pariter vno eodēq; tpe coronati sūt. **Hec autē retulimus: vt hystoria q in opi nione oim est confirmatioꝝ habeat. Iose phus aut scribens quante clades iudeoꝝ rū gentem puaserint: et vt eoz vastitas p pagata sit: addit etiā hec.**

Ut innumeris iudei malis afflicti sūt: ac nouissime ptra romanos arma moue

runt.

Caplm. XXVI.

Utrū ad innūera mala q iudeis acciderant addit etiaz hec Flo rus: q per idem tps iudee pcur rationē tenebat: vt honorabiles quosq; vtros flagris verberaret: et in ipsa vrbe sa cratissima hierlm paribulo suffigeret: eo tpe quo pturbari iudeoꝝ statū nouarum rez molitioib; accidit: duo decimo scz an no imperij Neronis. Sed et p omnē syri am in seditiosos iudeoꝝ atrocissimam re fert exercitātā esse seuitiam: ita vt etiaz illi qui p vrbes singulas admixti gentib; co manebant in hostiū numero deputarēt: et videres repletas inhumatis corporeibus ciuitates: iacentes mortuos simul cu par uulis senes. seminarūq; absq; vlla sexus reuerētia nudata in publico: relecta q; ca dauera: atq; vniuersam puinciam innue ris malis refertam. Sed tamē tam diro hoc et tā atroci spectaculo: mlto grauius eos futuroꝝ et p dies augetentū maloꝝ: metus et formido terrebat. **Hec ad ver buz Iosephus refert. Verum in hoc de iudeis ista sufficiant.**

Explicit liber secundus.

Incipit tertius liber ecclesiastice hysto rie: cu caploꝝ annotatione.

In quib; locis christum apostoli pdi cauerūt.

Caplm. I.

Igitur iudei debitis cladib; purgebant. Sancti fo apli dñi et sal uatoris nri: ceteriq; disci puli ad pdicandū verbum dei: p singulas quasq; orb terre puincias dirimunt. Thomas sicut nobis traditum est sortitus est parthos. Matheus ethiopiā. Bartholomeus in diam interiorem. Andreas scythiam. Jo hānes asiam. Unde apud ephesum et co moratus est et defunctus.

Qui pimus romanā rexit ecclesiam.

Caplm. II.

Petrus pontū. galaciā. bitunīā capodociā. ceterasq; pfines p uscias iudeis dūtaxat pdicas

circūisse deprehendit. Et ad vltimū in vrbe roma cōmoratus: vbi ⁊ crucifixus est de orsum capite demerso: qđ ipse ita fieri de peccatis est: ne exequari dño videret. De paulo autē qđ dicā: qđ ab hierlm vsq; ad illiricū repleuit euangelii christi. ⁊ ad vltimū sub Nerone martirium duxit. Hec ita p ordinē in tertio libro explanationuz genesis Origenes exponit.

De eplis aploꝝ. Caplm. III.

Quoniam Petrus aplos p dicationis sue monimēta nobis ppauca dereliquit. Una etē eplā est: de qua nullus oīno dubitauit. Nam de secūda multis incertū est. Apud plūmos tñ etiā ipā legenda suscipit. Ille sō libellus qđ dicitur actus petri: ⁊ qđ noīs eplā euangelii nūcupat: sed ⁊ que dicitur eplā p dicationis vel reuelatio in scripturis p̄sus canonicis nō habet. Sed ne aliquis qđē scriptoꝝ veterū vti eoz testimonijs inuenit. Verū pcedente nobis hystorie narratione p oportunitate locoꝝ: cum scriptores ecclesiasticos memorabimus: necessario etiā scripturaz libros: qđ in auctoritate esse debeant: ⁊ quoz minus sequenda sit auctoritas exponemus. Interim Petri vt dicimus p̄ma eplā ab oībz veteribz est recepta. Pauli qđ manifeste quatuordecim sunt eplē: qđ in auctoritate habent. licet sciam apud latinos de eplā que ad Hebreos scribit: haberi dubitationem. Sed ⁊ de ipsa quid vnusquisq; veterum scriptoꝝ senserit in tempe suo pferemus. Et libellus herme qui appellat pastoris: cuius Paulus in eplis suis meminit: a plurimis nō est receptus. ab alijs autē necessarius iudicatus est: ppter eos qui p̄mis ad fidem institutionibz imbuuntur. Unde ⁊ in nōnullis ecclesijs legit. ⁊ multū veterū scriptoꝝ vsi sunt testimonijs ei. Hec interim nobis p̄missa sunt de diuioꝝ rum libroꝝ fide: Quā mox etiam veteruz ad stipulatione firmabimus.

De successione apostoli Pauli.

Caplm. III.

Paulus autē qđ ab hierusalem in circūitu vsq; ad illiricū gentibz euangelium p̄dicauerit: ex ipsiꝝ vocibus comprobatur: ⁊ ex his que lucas

in actibus aploꝝ scribit. Sed ⁊ Petrus in quibz etiam ipse puincijs his qđ ex circūcissione sunt p̄dicauerit christū: p̄p̄ijs vocibus in ea eplā quā ip̄ius absq; ambiguitate claruit esse designat: in qua ad eos qđ in dispersione sunt scribit sine dubio Hebreos. Ipsi etē dispersi dicunt tanq; p̄p̄ijs eledibz pulsi. ⁊ positi in dispersione vt ait ip̄e: ponti. galacie. capadocie. ⁊ asie ac bithinie. ex quibz si qui p̄stantes in fide ⁊ emulatores verbi dei reperti sūt. etiā regendas ecclias quas apli fundauerāt susceperūt. quoz nota nō est facile explicare p̄ singulos. Ex apostoli tamen Pauli sermonibz colligere possumus: permultos esse quos ille nūc adiutores: nunc cōmilitiones: nunc etiam p̄cipuos ⁊ cōlaborantes in euāgelio: ⁊ comites noiat. Sed ⁊ Lucas in actibz aploꝝ plurimos eius socios mēorat: ⁊ p̄cipes p̄dicationis sicut Timothei meminit ⁊ Titū. Quoz alter in Epheso ep̄us: alter ordinandis apud cretā ecclesijs: ab eo ordinatus p̄ficiatur. Ipse autē Lucas genere quidem antiochenus: arte medicus: comes sō Pauli ⁊ ceteroz aploꝝ socius ⁊ necessarius fuit. Is ergo finē hāc medicinā quā ex aploꝝ vel societate vel traditōe susceperat: duos nobis medicinales libros: quibz nō corripoꝝ: sed aie curentē explicuit. Euangelii scz in quo etiā sic p̄fāt: sicut tradiderūt nobis inquit hī qui ab initio ipsi viderūt: ⁊ ministri fuerūt verbi dei: quos ⁊ ab initio secutus sum. ⁊ actus aploꝝ quos nō tam auditu p̄cepit: sed oculis inspexerat. Tradit autē qđ euāgelii suū a pauli ore descriptū p̄ferit: ⁊ ip̄m sit qđ aplos suū euāgelii soleat noiare. cū dicat. Scdm euāgelii meū. Sicut ⁊ marcus qđ ex ore Petri fuerant p̄dicata p̄scripsit. Demorat autē ex comitibz Pauli crescens qđā ad gallias esse p̄fectus. Linus sō ⁊ clemens in vrbe roma ecclie p̄fuisse. qđ comites ⁊ adiutores eius fuisse: ab ip̄o paulo p̄hibentur. Sed ⁊ dyonisiū artopagiten apud Athenas: quē Lucas describit p̄mū paulo p̄dicante credidisse inter socios ei fuisse: ⁊ ecclie atheniensū p̄stat sacerdotiū suscepisse. S; nūc interim ad hystorie ordinē redeamus.

Ecclesiastice hystorie

De iudeoz expugnatione post christū
Capitulum V.

Istus post Heronē q̄ tredecim annis obsedit romani culmis p̄ncipatū: galba z orho anno z sex mētibz detento p̄ncipatu defūcti: Ue spasiano regni gubernacula derelinquūt posito p̄ idē t̄pus in p̄ncipatu belli qd̄ iud̄eis intenderat. vbi ab ip̄o exercitu cū q̄ oppugnabat iudeā subrogat̄ imp̄io. Itq̄ cofestim romā rēdēs Tito filio suo: curā belli z hierosolymoz oppugnationes inuigūt. Uez post ascensionē d̄ni z saluatoris nr̄i: iudei v̄l in ip̄m cōmissi piaculi: v̄l p̄secutionis in ap̄los: z necis in stephanū sed z obrucationis in apl̄m Jacobū: z in Jacobū: nihilominus fr̄m d̄ni q̄ appellatus est iustus: sceleris admissi: ceterozūq̄ oim̄ q̄s p̄pter fidem christi insidijs dolis atq̄ oim̄ fraude neq̄cie circūuenerant. p̄ his inquā oim̄bz malis penas diuinitus reposebant. Et apl̄i q̄dē ab illis pus fugati: ac p̄ omnē locū dispersi (sicut sup̄ diximus) p̄gebant in p̄tute christi q̄ eis p̄ceperat dicens. Eūtes baptizate oēs gentes in noīe meo. Eccl̄ia p̄o q̄ in hierosolimis fuerat p̄gregata: responsio a deo accepto: emigrare iubet̄ z transire ad oppidū q̄ddā bellā noīe transiordanē: q̄ ablatiis ex vr̄be sanctis z iustis v̄ris vindicte celesti fieret locus: tā de vr̄be sacrilega: q̄ d̄ p̄plo impio per excidiū patrie euerionēq̄ sumende. Quantis ḡ malis gens tūc vniuersa mulctata sit: atq̄ ip̄a iudee terra: bello: fame: igne: cedibusq̄ vastata sit: q̄nta p̄ploz milia: patres sil̄ cū p̄iugibz ac puulis liberis absq̄ nūero: absq̄ discretione trucidati sint: q̄ etiā diuersaz vr̄biū obsidiones: sed z ip̄ius magnifice z famosissime ciuitatis hier̄lm̄ q̄nta vastitas: q̄nta fuerit diuersaz mortū strages: q̄sue p̄ hec singla belloz extiterit modus: Et vt̄ fm̄ id qd̄ p̄phete p̄dixerat abominatio desolatōis in ip̄o q̄ndā dei famosissimo colcata sit templo: vtq̄ ad vltimū cuncta ignis p̄latus sit: z flāma consumpserit: si q̄s plenius nosce vult hystorias Josephi relegat. Nos p̄o ex his ea tm̄ q̄ ad explanationē suscepti opis sufficiūt assumem̄ z in q̄bz refert q̄ ex oim̄ iudea ppl̄i in die

solēni pasche: hierosolymā velut exictali q̄dā manu cogente p̄uenerat. Quos trices centenamilia hoim̄ diei fuisse: iusto sez dei iudicio t̄pe hoc vltionis electo: vt qui in diebz pasche saluatorē suum z salutare christū d̄ni cruentis manibz z sacrilegis vocibz violauerant: in ip̄is diebz velut in vniū carcerē oīs multitudo cōclusa: feral̄ pene excitiū qd̄ merebat̄ exciperet. P̄teribo q̄ in eis vel gladij cede: vel alijs belli machinis collata sūt explicare. Ea tm̄mō q̄ dire famis ericio p̄ulerint: sup̄ dicti hystoriographi sermonibz p̄ferā. q̄ legentes hec intelligant q̄ntū piaculi sit audere ali qd̄ in christū: z q̄s grauibz hac causa sup̄plicijs expient̄.

De fame que oppressit eos.
Capitulum VI.

A De itaq̄ q̄ntus Josephi hystoriaz liber ponat̄ in mediū: ex q̄ oīs illoz luctuosa tragedia p̄noscat̄. Diuitibz autē p̄manere inq̄t̄ aut p̄re vniū atq̄ idē erat. Si em̄ in vr̄be p̄māssissent facultatū suaz causa crimine obiecto q̄si q̄ de trāsfugiendo cogitarēt p̄mebāt. Necessitas vero famis factiosoz extollebat arrogantia: z vtrūq̄ sil̄ inedia cum temeritate crescebat. Publice q̄dē frumētū nūsq̄ oim̄ino erat: sed irruentes vr̄bis p̄dones p̄scrutabant̄ domos: z si quidē inuenissent tanq̄s de his q̄ sefellerat̄ penas sumebant. Si p̄o nō inuenissent. nihilominus tāq̄s eos q̄ occultis z diligentius absconderint cruciabant. Iudiciū p̄o h̄it ab eis pabula capiebant: h̄ ip̄o q̄ adhuc viuere z subsistere corporibz videbant̄: tā q̄ q̄ p̄fecto iā interissent: nisi absconditos v̄spiam tegerent cibos. Si q̄s sane tabescentes made vidissent: hos cū venta p̄teribant: sup̄fluū putantes p̄mire quos paulopost absumeret̄ famel. Multū in occultis oim̄ censū suo mercati sunt vniū metru. Si diuites frumētū: hordei si inferiores fuerūt: z p̄cludētes se in interioribz q̄busq̄ penetrant̄ domus. nōnulli nec i panes p̄fectas fruges edebāt. Alij p̄o in q̄ntū vel necessitas v̄l metus p̄mitteret̄ excoquebant. Et mensam q̄dē nullus expectabat apponi: sed ex ip̄o semivista igni rapientes p̄pria velut furtina deuorabant.

Ecclesiastice hystorie

cū ingenti gemitu eleuat̄ ad celū manibꝫ
deū inuocat testē: s̄ suū opus nō esse. **Et**
post aliquanta itez talia quedā psequit̄.
Non cūctabor: inq̄t pferre qđ sentio. **A**r-
bitror: em̄ qđ etiā si aduersum impios ci-
ues romanoꝝ paulisper arma cessarent:
aut hiatu terre: aut aque diluuiō: aut so-
domitanis ignibꝫ z fulminibꝫ celitus tor-
tis: supplicū ciuitas dependisset: qđ multo
infustioꝝ illis qđ bec p̄pelli sunt: z neq̄o
rē viroz p̄ntem hāc ptulisset eratē: p̄ qđ
z ois gens p̄ter meret̄ extingui. **S**ed et
in sexto libro de eisdē talia scribit. **E**t eoz
inq̄t qđ p̄ totā ciuitatē famis inedia corru-
pebant multū do innūerabilis erat: q̄z
nec explicari miseria p̄t. **P**er singlas nā
qđ domos sic vbi fuisset aliqđ cibi reptus:
p̄tinuo bella z cedes int̄ caros iposqꝫ pen-
tes ac liberos nascebant: dū nō solū e ma-
nibꝫ: sed ex ipsis etiā faucibꝫ inuicē cibuz
rapere certabant. **F**ides aut̄ nec mortuis
erat: sed ipi cū iam spm̄ exalarent p̄scruta-
bant a p̄donibꝫ: ne cui forte intra gremiū
cibi aliqđ resedisset. **A**lij aut̄ p̄ inediā hiā-
tes velut rabidi canes: huc atqꝫ illuc fere-
bant: z quasi insania quadaz exagitati in
easdem domos: sub momēto sp̄is: itez ac
sepius irrucebant. **O**m̄ia tñ necessitas ver-
tebat in cibū: etiā illa qđ ne mutis qđcūqꝫ
libi edere vsus fuit. **A**d vltimū ne lorīs
qđem vel cingulis: aut ipis etiā calciāmē-
tis abstinerūt. **P**ortariū qđ indumenta
detrahentes p̄ficienda dentibꝫ ingerebāt
Nonnulli z feni veteris festucas edebāt.
sed z de quīqꝫ vndecūqꝫ collectis par-
uissimū pondus dragmīs q̄tuor distra-
hebant. **S**ed qđ opus est p̄ hec pondus
famīs illius explicare: cū gestū sit ibi faci-
nus qđ neqꝫ apud grecos: neqꝫ ap̄d bar-
baros vllus accepit auditus. **H**orrendū
qđez dictu: auditu p̄o incredibile. **E**quis
dem libenter tam imane facinus siluisset
ne qđ me crederet monstruosa narrare: ni-
si multos memorie nostre viros testes cō-
missi sceleris habuisset. **P**orro p̄o nec ali-
qd in s̄ p̄rie p̄stare me arbitror: si subtra-
hā eoz maloꝝ p̄ba q̄z ptulit facta. **M**u-
lier qđā ex his qđ vltra iordanis alieū cō-
manebant maria nose: elezari filia de vi-
co bethezob: qđ interpretat̄ domus ysopi:

genere z facultatibꝫ nobilis cū reliqꝫ multo
titudine qđ p̄fluxerat z hierosolimīs repta
cōmunē cū omibꝫ obsidionis casum fere-
bat. **H**uius reliqꝫ qđem facultates qđ e
domo in vrbē p̄uerat tyranni inuasere.
Si qđ p̄o reliquiaz ex magnis opibꝫ fu-
erat: qđ victū q̄tidianū p̄tenuē duceret:
irruentes p̄ momēta p̄donū satellites rap-
iebāt. **P**ro qđ ingens mulierē velut in
santa iam qđam ex indignatione fatiga-
bat: ita vt interdū p̄dones maledictis in
necem suā: z vulcūs instigaret. **T**ez cum
nec irritatus quisqꝫ: neqꝫ miseratus eā p̄-
meret: z si qđ forte cibi fuisset ab ea q̄sitū:
id ab alijs q̄rere: nec iā vsqꝫ rep̄endi co-
pia fieret: fames aut̄ dira visceribꝫ ipis in-
sisteret ac medullis z ad furoꝝ iam pur-
geret inediā: fame z ira: pess̄ imis vsa con-
sultoribꝫ p̄tra ipā iam armat̄ iura nature.
Erat nanqꝫ et sub vberibꝫ puulus filius.
Hūc ante oculos ferens: infelicis inquit
matris o infelicioꝝ fili: in bello: fame: z di-
reptione p̄donū cui te reseruabo: **N**ā z si
vita sperari possit: iugo romane fuitutis
vrgemur. **S**ed nūc etiā ipam fuitutē p̄ue-
nit fames. **P**redones p̄o vtraqꝫ vī graui-
ores purgant. **V**eni ḡ nūc o mi nate: esto
mī cū: p̄donibꝫ furoꝝ: seculis fabula: qđ
sola decrat cladibꝫ iudeoz. **E**t hec cū di-
xisset fil̄ filū iugulat. tū deinde igni sup-
positū torret: z mediū qđcūqꝫ p̄sumit: mediū
p̄o suat obtectū. **E**t ecce p̄festim p̄dones
irruūt: obuste carnis nidore p̄cepto. mor-
tē minant: nisi sine mora cibos qđ patos
senferant demonstraret. **T**ū illa equidē p̄-
tē inq̄t vobis optimā resuauī. **E**t p̄tinuo
qđ sup̄fuerant mēbra reterit infantis. **A**t il-
los repente ingens horror inuasit: z ima-
nes q̄uis animi diriguere: vox faucibꝫ in-
terclusa est. **I**lla p̄o atroci vultu: z ipis iā
p̄donibꝫ truculentior: mens inq̄t hic fili-
meus ē ptus: z facinus meū est. **E**dite. nā
z ego p̄o comedi quē genui. **N**olite effi-
ci aut̄ mīe religiosiores: aut femia mollio-
res. **O**si vos pietas vincit: z execramini
cibos meos: ego qđ iā talibꝫ pasta sum ego
his iterū pascar. **P**ost s̄ illi territi tremen-
tesqꝫ discedunt: qui hunc solum ex omibꝫ
facultatibꝫ misere matri reliquerant cibū.
Repleta est aut̄ p̄festim vniuersa ciuitas

nefarij sceleris nūcto, rymusq; ante ocu-
los facinus qd ppetratū fuerat adducēs
tanq; si ipse id ppetrasset horrebat. Om̄s
aut̄ quos famis necessitas purgebat festi-
nabant magis ad mortem: beatos dicen-
tes eos quib; p̄tigē interisse: pusq; taliū
maloz polluerent auditu. Hactenus Jo-
sephus.

De his que a christo p̄dicta sunt.

Caplm. VII.

Istius iudeos p̄ his que in chri-
stū deū cōmiserē piaculis talis
p̄secuta est pena. Dignū est aut̄
hūc hystorie adhibere dñicas voces: q̄
bus ipse saluator talia secutura esse p̄dixit
Ue aut̄ ait p̄gnantib; et nutrientib;: v̄l la-
ctantib; in illis dieb;. Orate aut̄ vt nō fi-
at fuga vestra h̄yeme: neq; sabbato. Erit
enī tunc tribulatio magna: qualis nō fuit
ab initio seculi vsq; nunc: neq; erit. Collī-
gens aut̄ supradictus hystorographus
oēm numerū pemptoz: vel fame: v̄l ferro
vndecies cētēnamilia designauit. ceteros
vero latrones et sicarios ac p̄dones: post
v̄bis excidium mutuis declarat interisse
vulnerib;. Electos autē quosq; iuuenū
quos decor et p̄citas corporis cōmen-
dabat: ad trīsuphū dicit esse seruatos. re-
liquos aut̄ q̄ sup̄ decem et septem annos
agebant etatis: vinctos ad opa egypti p̄-
metalla designatos: vel p̄ ceteras puinci-
as esse disperios. Alij q̄dē vt ludis gladi-
atoz: alij vt ad bestias traderēt. Si q̄
vero intra septimū et decimū etatis reper-
ti sunt annū p̄ diuersas puincias in seruis-
tutem distrabi iussi sunt: quoz numerus
vsq; ad nonagintamilia p̄ductus ē. Hec
vero omnia gesta sunt secūdo anno impe-
rij Tēspasiant: iuxta ea que ipse dñs et sal-
uator noster iesus christus p̄dixerat. Quip-
pe q̄ ea que gerenda erant p̄sentia iam vi-
deret: tūc cū fm euangelioz fidem: vidēs
ciuitatem fleuit sup̄ eam. et velut in aurib;
eius plocutus est hec verba. Si agnouis-
ses inq̄t: et tu in hac die tua que ad pacem
tibi sunt. nūc aut̄ abscondita sunt ab ocu-
lis tuis. Quia ventent dies in te. et circū-
dabūt te inimici tui vallo. et circūdabunt
te: et purgebūt te vndiq; et ad solum redu-
cent te. et filios tuos q̄ in te sunt. Sed et

rursū tanq; de p̄plo dicens: erit enī inq̄t
necessitas magna super terram. et ira p̄plo
huic. et cadent in ore gladij. et captiui du-
cent in om̄s gentes. et hierl̄m erit p̄culca-
ta a gentib;: vsq; quo p̄pleant̄ tpa gentiū
Et iter. Cū aut̄ videritis circūdari ab ex-
ercitu hierl̄m. tūc scitote qz appropinqua-
bit desolatio eius. Compet nūc vniūsq; qz
dñi et saluatoris nostri simones cū hysto-
riographi relatione: de bello qd gestū est
atq; excidio ciuitatis. et videns intrā diuie
p̄scientie virtutē: agnoscat p̄dicentis diuī-
nitatē. Hec q̄dē iudeoz genti post passio-
nē saluatoris iusta vltione venerūt: p̄ eo
qz auctore vite a semet vniūersa gens con-
clamauerat auferrī. Verūt̄ nō obstat
etiā ea addere: p̄ q̄ pietas et clementia dei
licet ingratas videt oblata. Quadraginta
nāq; post admissum piaculum cōtinuis
p̄tracta annis: impioz pena differēt. In
quib; et apli om̄s: p̄cipue tū Jacobo q̄ di-
cebat̄ frater dñi in hierosolimīs ep̄s p̄sti-
tutus indefinenter p̄lm cōmisse impieta-
tis et feralis ausi: de scelere cōmonebant:
si forte possent cōmissi penitudinē gerere
si possent flere p̄ scelere: et vltices penarū
flāmas lachrymar; vbertate restinguere.
Ostendebat nāq; eis deus p̄ suam pietatē
qz ipoz quereret penitentia: qz nō vult
tantū deus mortē peccatoris: quantū cō-
uertatur et viuat.

De portentis ante bellum.

Caplm. VIII.

Mollire autē adhuc mentis eoz
duriciā nitebat̄ diuina maiestas
signis et p̄digijs celitus datis:
terroresq; sil et minacē dextera: ostentādo
potius q̄ inferēdo. De q̄b; sup̄dicti hysto-
riographi fides: vt in ceteris etiā in h̄ sus-
ficiens erit. Relegamus q̄ qd in sexto hy-
storiaz libro de his ipse signauerit: S; in
felice inq̄t plebē teterrimū qdā hoies et de-
ceptores falsa vaticinātes suadebant: vt
euidentijs signis et indicijs iracūdie: et in-
dignatōis diuine nō crederēt. q̄b; apte fu-
tur; et v̄bis et gentis p̄sagabat̄ excidium.
S; velut afflati et amētes: et q̄ neq; oculos
neq; aiām in se h̄rent: spernebant om̄ia q̄
celitus nūciabant. Etenī stella p̄fulgens
gladio p̄ om̄ia similis: imminere desup̄ ciui-

Ecclesiastice hystorie

rati: et cometes p̄ terea exicalibz flāmis ar
dere p̄ totum visus est annū. Sed et ante
excidiū tempus ac belli: cū ppli ad diē fe-
stum azimoz cōuenirent: octaua die men-
sis xandici q̄ est aprilis: noctis tēpe hora
nona tantus luminis fulgor aram: tem-
plūq; circūdedit: vt putarent omnes diem
clarissimū factū: et p̄mansit spacio hore di-
midie. **Q**uōd imperitis q̄dem et ignaris p̄-
sperum videbāt: sed legisperitos et pbos
quosq; doctores nō latuit exicalē portē-
tum. In eadē quoq; festiuitate vitula sa-
crificijs admota et aris assiltēs: inē ipsos
minūtroz manus enixa est agnā. Sed et
ianua interioris edis que respiciebat ori-
entem: cū esset ere solido induta: ac p̄inde
imensi ponderis que vix. xx. viris sumo
conatu impellentibz clauderet: ferreis q̄z
vectibus et seris munita: ac pessulis in al-
tū demissis teneret obstricta: repente hor-
ra noctis sexta apparuit sponte patefacta
Sed et transacto die festo: post aliquot die-
es: p̄ma et vicesima die mensis artemesij:
qui maius apud nos vocat: pdigiosus
apparuit visus: et fidem pene et cedēs: qd̄
vere falsum putaret: nisi oculoꝝ fidem cō-
firmasset maloz cōsecuta p̄nicies. **E**tem
pe solis occasum visū sunt currus et qua-
drige in omni regione p̄ aerem ferri: et ar-
matoꝝ cohortes misceri nubibz: et vbes
circūdari agminibus iprouisus. In alio
autē die festo qui penthecostes appellatur
noctu sacerdotes ingressi templū ad mi-
nistria ex more complenda: primo quī-
dem motus quosdāz strepitusq; senserūt
tum deinde voces subitas audiūt dicen-
tes. migremus hinc. **A**ddit̄ his etiā aliqd̄
terribilius. **E**tem qdā anante filius iesus
noīe: vir plebeius et rusticus: ante quartū
belli annum cum ciuitas in pace et abun-
dantiā perduraret: in die festo tabernacu-
loꝝ repente clamare cepit. vox ab oriente
vox ab occidente. vox a quatuor ventis.
vox sup̄ hierosolimā et super templum.
vox sup̄ sponsoꝝ et sponsas. vox sup̄ po-
pulū. et indefinenter die noctiq; p̄ omnes
plateas circūiens hec clamabat: vsq; q̄
dam p̄mores ex populo viri: velut infau-
sti p̄sagij indignatione cōmoti: correptū
hoīem multis verberibz afficiunt. **A**t illi

le nequaq; p̄ se aliqd̄ loquens: sed ne eos
q̄dem qui circūstiterant dep̄cans: eadēz
voce pari obstinatione et clamore repe-
tebat. **T**um p̄ncipes intelligentes (vt res
erat) numinis esse motus in viro: p̄ducūt
eū vsq; ad iudicem romanū. **A**pud quez
flagris ad ossa vsq; lamatus neq; preces
neq; lacrymas fudit: sed eandē vocē mi-
serabiliter et cum quodā vlulatu emittēs
p̄ singula pene verbera p̄ferebat: ad dens
etiā hoc. **U**e ue hierosolymis. **P**roseq̄
tur et aliud idem hystoriorographus maio-
re gestum miraculo dicens. **O**raculū qd̄
dam in sacris literis repertū: qd̄ p̄ idem
tempus virū designaret ex eoz regione p̄-
cessurum: q̄ totius orbis potret imperio
Cuius oraculi p̄sagij idem hystoriorogra-
phus vespasianū declarare est iusp̄catus
Sed vespasianus nō alijs q̄ illis solis
gentibz que romano ip̄erto videbant sub-
dite dñatus est. **U**nde iustius ad christū
hec responsa referunt: ad que dixerat pa-
ter: **P**ete a me et dabo tibi gentes heredita-
tatem tuam: et possessionē tuaz terminos
terre. et cuius p̄ idem tps p̄ apostolos su-
os in omnē terrā extierat ionus: et in fines
orbis terre verba eoz.

De Josepho: et quos reliquit libros.
Capitulum. IX.

Operescium sane est posse ista
agnoscere quis fuerit hic Jose-
phus: et vnde vel ex quo gene-
re originem ducens: qui tantā nobis ma-
teriā rez gestaz cognitionēq; p̄stiterit. **E**t
ponit q̄ etiā hoc ipse de se. **M**ō scribens.
Josephus mathie filius ex hierosolimis
sacerdos: q̄ et ip̄e p̄mo bello romanos op-
pugnauerit et posterioribz nihilominus
interfuerit p̄lijs necessitate p̄strictus. **C**ō-
stat igit̄ hunc virū p̄ idē tps nō solū apd̄
iudeos p̄rios ciues: ver et etiā apud roma-
nos habitum esse nobilissimū: ita vt l̄raz
merito in vrbe roma etiā statua donaret̄:
et libri eius bibliothecē traderent. **C**ōscri-
psit nāq; antiq̄tatū hystoriā in viginti li-
bris. belli vero iudaici cū romanis habis-
ti hystoriā septem voluminibus comp̄-
hendit quam non solum greca facundia:
verū et patrio id est hebreo sermone suis
etiam ciuibz se edidisse p̄firmat. **D**igni? cul

per ceteris omnibus debeat credi. Sed et alia eiusdem viri extant de iudeorum vetustate duo volumina: in quibus tradidit Apolloni cuidam grammatico videtur: quod illis temporibus aduersum iudeos scripserat: et ad alios quosdam quod more gentis iudeorum atque instituta lacerauerant. In primo ergo ex his duobus libro que volumina apud hebreos in auctoritate habeantur secundum maiorem traditionem per hec edocet.

Ut diuinarum meminisse scripturarum.

Capitulum. X.

Nec igitur innumera inquit apud nos habent volumina inter se inuicem discordantia: sed duo tantum et viginti sunt libri: qui omnium temporum seriem continent: quod et iuste credunt diuinitus inspirati. Ex quibus quinque sunt moysi continentibus leges vite: et successionis humane. per prophetas: usque ad ipsius moysi terminum preudentem: quod paulominus ad triam illam annorum continentiam gerunt. A morte vero moysi usque ad Artaxerxen: quod post xerxen regnauit apud persas: que gesta sunt: prophete quodque per ea tempora tredecim voluminibus descripserunt. Reliqui vero quatuor libri hymnos in deum: et vite instituta: ac monita mortalibus tradunt. Ab artaxerxe vero usque ad nostrum tempus scripta sunt quodam omnia fide tantum non eadem que primis habentur digna ducuntur: pro eo quod non ita extiterit prophetarum iugis et epistolata successio. Rebus igitur his constat quod nos venerabiliter vtamur scripturis nostris. Nam cum tot secula intercesserint: neque addere quis vnquam: neque auferre: aut permutare quid ausus est: sed omnibus gentis nostre hominibus insita hec quodam modo atque ingenua fides est: credere hec dei esse scripta. et his iugiter inherere: ac per ipsis (si ita res poposcerit) libenter et animam ponere. Sit hec etiam pars hystoriarum graphi his in locis a nobis (vt arbitror) non incopetenter inserta. Est adhuc et aliud elegantissimum volumen: quod animus sit qui imperium teneat in nobis. Que libellum quidam machabeorum attitulerunt: pro eo quod certamina inibi et agones pro pietate a machabeis fratribus desudata contineat. Sed et in fine vicesimi antiquitatum libri significat idem ipse: proposuisse se quatuor volumina

minibus comprehensurum: secundum fidem et religionem patriam: de deo et de substantia eius ac legibus: et cur quedam apud eos liceant: quodam vero non liceant. Sed et alia nonnulla opuscula a se dicit esse composita. In fine etiam supradicti vicesimi libri antiquitatum iustum quendam ex tyberide quod conatus sit hoc idem operis quod ipse explicauerat aggredi: arguit falsitatis per hec verba. Sed non ego te imitatus sum in his que comscripseram. Ipsi etenim imperatoribus obtuli libros meos: cum adhuc ipsa que gesta sunt pene in oculis haberent. Quippe qui concitius mihi essem seruare in omnibus veritatibus: Nec me de eorum testimonio sefellit opinio. Sed et alii pluribus obtuli: quorum multi etiam ipsis interfuere bellis: sicut Agrippa rex: et nonnulli eius propinquus. Et imperator quidem titus intantum probauit ex istis debere re libris: ad omnes homines reque gestarum noticiam peruenire: vt manu sua subscriberet: et publice ab omnibus eos legi debere. Rex vero Agrippa sexaginta et duabus epistolis de operis nostri veritate testatus est: ex quibus et duas inserui. Sed de his satis dictum est. Nunc ad narrationis nostre seriem redeamus.

Quod admodum post Jacobum Symeon hierosolymorum rexit ecclesiam.

Capitulum. XI.

Post martyrium Jacobi: et continuo persecutum ciuitatis excidium: tradidit apostolos ceterosque dominum discipulos que ad illud tempus reliqui erant: in vniuersis locis omnibus conuenisse: simul cum his qui propinquus secundum carnem dominum dicebantur. Plurimum namque et ex his per illud tempus superat: et habuisse in comune consilium: que opteret dignum successionem Jacobi iudicari. omnesque vno consilio atque vno consensu Symeonem de ophe filium decreuisse. Cuius mentio in euangelio facta est: vt episcopus sedem susciperet. Consobrinius is secundum carnem saluatoris fuisse dicebatur: quod Cleopha fratrem fuisse Ioseph Egessippus contestatus est.

Ut vespasianus posteritatem David iussit inquiri.

Capitulum. XII.

Post idem tempus Vespasianus post excidium hierosolymorum omnes si que forte ex familia David suppositos

Ecclesiastice hystorie

sent apud iudeos: velut regalis p̄sapie vi-
ros p̄quiri iubet. Unde etiam p̄ hac cau-
sa grauissima iudeis p̄secutio exorta est a
Tito filio Vespasiani. Sed vespasiano
decennio p̄ncipatu ministrato: Titus
filius in imperio succedit: Cuius sc̄do re-
gni anno Linū duodecim annis in sacer-
dotio transactis: v̄bis rome ep̄atū tradidit
Anacleto ferūt.

De Alexandrine ciuitati sc̄ds Abilius p̄fuit.
Caplm. XIII.

S Ad titus nō amplius q̄ duobus
annis toridēq; mensib; p̄ncipa-
tu romani ap̄icis ministrato Do-
miciano fratri sumā rez reliquit. Quarto
igit anno domiciani apud Alexandriam
Anianus viginti et duobus annis mis-
trato sacerdotio defunctus est. In cuius lo-
cū secundus succedit Abilius.

De rome secundus ep̄s Anacletus fuit.
Caplm. XIII.

In vrbe s̄o roma duodecim A-
nacletus annis in ep̄atu exactis
sacerdotij sedem Clementi tra-
didit.

Ut tertius ab hoc clemens.

Caplm. XV.

Quem adiutorē suū paul⁹ apl's
philippenisib; scribens designat
dicens. Cū clemēte et ceteris ad-
iutorib; meis: q̄z noīa sunt in libro vite.

De epla Clementis. Caplm. XVI.

Huius clemētis epla habet ad
Corinth. scripta p̄cipua plane
et valde mirabilis: quā velut ex
p̄sona romane ecclesie dictauit: cū dissensio
apud Corinthios fuisset exorta. quāz
eplam in pl̄imis ecclesijs publice legi: et
veter: et nostris etiam t̄pib; p̄stat. Ueruz
de seditione facta apud Corinthios ac dis-
sensione plebis: testis valde fidelis Ege-
sippus indicat. hoc mō dicens.

De p̄secutione sub Domiciano.

Caplm. XVII.

Multa et erga multos crudelitas
te Domicianus exercitata pl̄is
misq; in vrbe roma nobilib; et
illustrib; viris: nullo iure: nullaq; rōne
trucidatis. innumeris etiā in exiliū trusis
et bonoz direptione mulctatis: ad vltimū

neroniane et cheomachie impletatis suc-
cessor efficit. Secundus hic ab illo quip-
pe p̄secutione molit in nostros: cū vtiq;
pater suus Vespasianus nihil p̄suis no-
stris irrogauerit iniurie.

De Iohē ap̄lo et reuelatione eius.
Caplm. XVIII.

Quo in t̄pe ap̄lus et euangelista
Iohēs: ob p̄dicationē verbi di-
uini et testimoniū veritatis: in
insulam pathmos tradit ablegatus. De-
niq; hyreneus scribēs de computo noīs
antichristi qd̄ p̄tinet in reuelatione q̄ d̄r
Iohīs. q̄nto aduersum hereses libro. hec
de t̄po Iohē cōmemorat. Q̄si oporteret
inquit ap̄tus in hoc t̄pe de isto noīe p̄d̄-
cari: a quo mag; potuerat aperiri: nisi ab
eo q̄ ipsam reuelationem vidit. Neq; em̄
multū t̄p̄s est q̄ reuelata est: sed pene n̄ra
etate. In fine etem̄ domiciani p̄ncipat⁹ ex-
orta est. Infantū s̄o p̄ idē t̄p̄s fidei n̄re in-
stituta florebant: vt etiam nōnulli alieni a
religione n̄ra scriptores hystoriarū suarū
tradiderint monumentis. vel de p̄secutiōi-
bus illius t̄p̄is: vel etiā de martyrijs. qui
et diligenter explorato t̄pe designat: q̄ q̄n-
todecimo anno domiciani p̄ncipis: cum
alijs pl̄imis ab eo etiaz flauia domicillā
sororis filiā flauij Clementis vnus tunc
ex p̄sulis viri: ob testimoniū qd̄ christo p̄-
hibebat i insulā pontiā noīe deportata.

**Quēadmodū Domicianus posterita-
tem David iussit occidi.**
Caplm. XIX.

A pud ip̄m s̄o Domicianū cum
iussisset om̄s p̄imi q̄ de genere
David et regia stirpe descende-
rent: vetus traditio tenet: q̄ delati sunt q̄-
dam quasi essent de posteritate iude: quē
frēm fuisse saluatoris fm̄ carnem tradūt.
Quisq; duplici v̄gebant inuidia: velut q̄
et ex David genere: et ex ip̄ius christi p̄p̄-
tate descenderent. Que Egesippus p̄ or-
dinem his verbis refert.

De p̄sapia saluatoris. Caplm. XX.

Adhuc autē viuebant qd̄a de car-
nali genere dñi n̄ri nepotes iu-
de: ei⁹ q̄ fm̄ carnē frater dñi di-
cebat. Quos qd̄a detulerūt tanq̄ ex Da-
uid stirpe venientes. Hos reuocatus qd̄a

Et ipse enim formidabat de aduentu christi sic
cut et in initio Herodes. Interrogati ergo
a Domitiano si essent ex familia Da-
uid stessit sunt. Tunc quasi ab eis: quatis
possessioibus: vel quatis essent facultati-
bus predicti: Et illi responderunt quod vtrique
non amplius esset in bonis: nouem milibus
denariis. ex quibus singulis pars media pro
portione deberet. Nec hec sibi in pecunia
subsistere. sed in estimatioe terre que eis est
in quadraginta minus vno iugeribus con-
stituta. quam suis manibus excolentes. vel ut
ipsi alerentur. vel ut tributa dependerent
Simul et testes ruralis et diurni operis
manu labore rigidas. et callis obduratas
preferbant. Interrogati ergo de christo qua
le sit regnum eius. vel quis ipse. aut unde. aut
quando venturus: responderunt quod non huius
mundi regnum. neque huius terre ei designe-
tur imperium. sed quod celeste et regnum per
angelorum ministeria in summatione se-
culi preparetur quoniam scilicet aduenturus in gloria
de viuis ac mortuis iudicabit. et restituet
vnicuique pro factis ac pro meritis suis Ad
hec Domitianus cum neque in eis quicquam cri-
minis inueniret. et villitatem eorum commar-
me cotereret: abire eos libere iuberet. Sed
et persecutiones quam aduersum ecclesias agi-
tari iusserat datis rursum comperit edictis.
Illi pro dimissi ab eo vel martyrii merito
vel tante propinquitatis prerogatiua pacis iam
tempore duces ecclesie effecti: usque ad Trai-
ani tempora permanserunt. Hec quidem Ege-
sippus. Sed et Tertullianus de Domitia-
no similia refert dicens. Temptauit aliquando
et Domitianus sile aliquid: portio Heronis
de crudelitate. Sed quasi homo cito desti-
tit: ita ut etiam eos quos in exilium miserat
reuocaret. Post Domitianum pro quod
cum annis imperio positum: Nerua susce-
pit principatum. Sub quo omnes quoddem ho-
noris tituli qui in Domitianum collati fuerant
detrahuntur. Reuocari autem quicunque ab
eo in exilium trahi sunt: ac recipere facultates
et senatusconsulto iubentur. De quibus sin-
gulis testimonium prebent que gesta illorum
temporum conscripserunt. Tunc igitur etiam
apostolus Iohannes post absolutioem in sula
ephesu quasi ad scholam peruenit rediisse: nostro-
rum scriptores declarant.

¶ Alexandrinorum ecclesie tertius presul
Cerdos. **¶** Caplin. XXI

Nerua pro post annum plus minus
defuncto Traianus succedit im-
perio. Cuius primo principatus
anno Abilius apud alexandriam tredecim
annis sacerdotio ministrato die obiit.
Cui succedit Cerdon tertius in sacerdotium
Qua tempestate in urbe roma Clemens quod
tertius post Paulum et Petrum pontifica-
tum tenebat.

¶ Antiochene ecclesie secundus presul
Ignatius episcopus.

¶ Caplin. XXII
Sed et apud antiochia Enodius
primum fuerat: et secundus Ig-
natus. hierosolimitis quoque sy-
meon secundus post Jacobum fratrem dicitur
ipsidem tempore gubernabat ecclesiam.

¶ Relatio de Iohanne apostolo.

¶ Caplin. XXIII
In his supistes adhuc apud Asi-
am demorabatur ipse ille quem
amabat dominus Iesus christus:
apostolus simul atque euangelista Iohannes: ec-
clesiarum que inibi erant gubernacula reges.
post Domitiani ut diximus obitus regres-
sus ex insula. Quod quod ita se habeat: duo-
bus fidelibus testibus approbabo. Hirenus
et Clemens alexandrinus huius scripti asti-
pulant: in secundo aduersus hereses libro Hi-
reneus hoc modo scribens. Et omnes inquit
presbyteri testes sunt que in Asia Iohannes
discipulum domini viderunt: et sciunt hec tradi-
disse Iohannem: que et permansit apud eos usque
ad tempora Traiani. Item in tertio eiusdem
opis libro idem scriptor de eiusdem ita te-
statur. Ecclesia inquit que est apud Ephesum
a Paulo quoddem fundata est: a Iohanne ve-
ro edificata: que permansit in ea usque ad tempo-
ra Traiani. Habet hunc testem fidelem de
apostoli temporibus coterestarem. Accipe quid
etiam Clemens cuius pariter permansit testi-
monium dicat: historiam quandam pernecessa-
riam simul texens. Quam nos quoque inseramus
vtilis fore legentibus credimus. Scribit ergo
hec. Audi inquit fabulam et non fabulam: sed
rem gestam de Iohanne apostolo: et memoris
omni tradita. Cum post tyranni obitus de

Ecclesiastice hystorie

pathmos insula Ephesū rediret: rogaba-
tur etiā vicinas illustrare puincias: q̄ vel
ecclias fundaret i q̄b̄ nō erāt locis: v̄l in
q̄b̄ erant: sacerdotib̄ ac ministris instrue-
ret: fin q̄ ei de vno quoq̄ spūs sanctus in-
dicasset. **Cum** igit̄ venisset ad quandā vr-
bem haut longe positā: omnib̄ eccliaſti-
cis solenniter adimpletis: v̄dit iuuenem
quendā validū corpe z vultu elegante: s̄z
z animis acrem nimis. respiciēz ad epl̄
scopus q̄ nup fuerat ordinatus: hūc inq̄t
tibi sumo studio commendo sub testimo-
nio xp̄i z totius ecclie. **Tum** ille suscipiēs
oēs se adhibiturū sicut p̄cipiebat diligen-
tiam pollicetur. **Sed** itez atq̄ itez eadē
sepius repetens: iuuenē cōmendabat at-
tentius. z post hec Ephesū redit. **Tū** ve-
ro p̄sbyter in domum suā adolescentē su-
scepit cōmendatum. z cuz omni diligētia
enutrit: amplectit̄: fouet: ad vltimū etiā
baptisimi gratiam tradit. **Post** hec tā ve-
lut confidens gratie qua fuerat cōmon-
tus: paulo indulgētius habere iuuenem
cepit. **Sed** ille vbi imatura libertate po-
situs est continuo p̄ equenos: q̄bus luxus
z desidia cordi est: amare vitia z corrupte
vite incedere tramitem p̄docetur. z p̄mo
q̄dez cōiutorū illecebris decipitur: inde
nocturnis cuz furtis sociū sibi p̄cipiēs
cōsciscunt. post hec etiā ad maiora flagi-
cia p̄trahunt. **Cuz** interea sensim iuuenis
formabat̄: z instituebāt ad scelera. z quia
esset acer ingento sicut equus infrenis et
validus: duris morib̄ obfirmatis: recti
itriner̄ lineā derelinquēs: rectore cōtēpto
rapido cursu totus fertur i p̄ceps: ita suc-
cedentib̄ sibi malis: vt desperationē sibi
q̄z a deo p̄stite salut̄ acciperet: dedignatur
tam d̄ paruis scelerib̄ cogitare: grandia
queq̄ molit̄. z ex integro p̄ditioni se tra-
dens nulli inferiorē se in flagicijs patitur
Deniq̄ illos ip̄os qui prius magistri cri-
minū fuerant discipulos facit. z latronuz
ex his turmam quib̄ ip̄e dux z p̄nceps
violēt̄ p̄fesset instituit: et cum his omni
crudelitate grassatur. **Verum** tpe elapso
(cuz rei ita poposcisset vtilitas) inuitatur
iterū ad illam vr̄bem Johānes. z cum ce-
tera quozuz gr̄a venerat ordinasset. **Age**
inq̄t o ep̄scope deposituz rep̄senta: qd̄ tū

bi ego plane z xp̄s cōmendauim̄: ecclia
teste quaz regis. **At** ille obstupuit p̄mo
pecuniā putans a se reposci quā nō acce-
perat. **Sed** rursus p̄siderabat nec posse
fallere Johāne: nec qd̄ nō dedit querere.
Verēbat ergo stupēs. **Quē** Johes herē-
tem vidēs: iuuenē illū repeto abs te z anī
mā frat̄z. **Tum** grauiter suspirās senior
z in lachrymas resolut̄: ille ait mortū ē.
Quomodo inq̄t: vel q̄lī morte? **Deo** ait
mortū est: qz pessimus z flagiciosus eua-
sit. ad vltimū et tā latrociniū egressus est
Deniq̄ nūc montē quendāz cū multa la-
tronuz manu occupauit. **Quib̄** auditis:
ap̄ls vestem p̄tinuo qua erat indutus sc̄
dit: z cū ingenti gemitu feriens caput suū
bonū te inq̄t cultodem frat̄ris aie dereli-
quit. **Sed** iam nunc mihi eqū paratur. et
dux itineris. **Et** confestim ab ip̄a ecclesia
ascendēs concit̄ p̄perabat. **Cunq̄** puenit
set ad locum attinetur ab his latronibus
q̄ custodias obseruabāt. **At** ille neq̄ effu-
gere: neq̄ p̄sus declinare vsq̄ nitēs: in-
genti tm̄ voce p̄clamabat: qz ad hoc sp̄m
veni. adducite mihi p̄ncipē vestruz. **Quī**
cum veniret armat̄: emin̄ agnito Johā-
ne ap̄lo pudore act̄: in fugam vertit̄. **I-**
le equo post eū admisso: confestim conse-
quitur fugitantem: etiā eratis oblitus: s̄z
mul et clamās. **Quid** fugis o fili patrem
tuū? **Quid** fugi inermem senem? **Diser-**
noli timere. habes adhuc sp̄m vite. **Ego**
xp̄o rōnem reddā p̄ te. **Certe** z mortem p̄
te libenter excipia: sicut et dñs excepit p̄
nobis. z p̄ tua aia dabo aiam meaz. **Sta-**
tm̄ z crede mihi: qz xp̄s me misit. **At** ille
audit̄ restitit: ac cultū demisit in terram
post h̄ arma p̄iecit. **Tum** deinde tremefā-
ctus flebat amarissime. et accedētis ad se
sentis genib̄ puoluit̄: gemitib̄ et vlulati-
bus q̄b̄ poterat satisfaciēs: et vberrimis
lachrymaz suaz fontib̄ iterū baptizabat̄
occultās solā dexterā suā. **Ap̄ls** p̄o iuris
iurandi sacramēto se ei a saluatore impe-
traturū veniaz pollicens: simulq̄ genib̄
eī puolutus: atq̄ ip̄az dexterā ex cuī ce-
dis p̄sentia torquebat̄: tanq̄z iā p̄ p̄niaz
purgatam deosculās ad eccliam renocat
z indefinēter p̄ eo oratiōes pfundēs: z cū
ip̄o pariter ducens crebra ieiunia: indul-

gentiā a deo quā ei pollicē⁹ fuerat expe⁹tebat. **S**z varijs sermonum p̄solationibus: velut q̄busdā p̄cātationib⁹ efferos z exterritos e⁹ animos m̄stigabat. **N**ec p̄l⁹ us abstittit q̄ eū in oib⁹ emēdatum etiam ecclie p̄ficeret: p̄bens p̄ h̄ magna exēpla vere penitētie: z documētū ingēs noue re generatiōis: atq; insigniā quedam z trophaea visibilib⁹ i eo resurrectionis ostēdēs. **N**ec a clemēte dicta nō solū ad sciētā rerū: sed z ad vtilitatē legentū p̄futura hūc in n̄ris q̄z libris teneat locū.

De ordine euangeliorum.

Caplin. XXIII

Hec tam etiā hūc apl⁹ q̄ sint scripta q̄ in autoritate habeant: cur his p̄ter explicem⁹. **E**st igitur p̄mo euangelii nois ip̄i: qd̄ i om̄i orbe p̄sonuit. **Q**uā autē post cetera tr̄la euāgelia q̄rto a veterib⁹ statutū est loco hec erit ratio. **V**enerabiles et vere deo digni apl⁹ xp̄i: cū essent i oib⁹ puritate vite et animi p̄tutib⁹ clar⁹: nō magnipēdebāt f̄monis ornātū. **Q**uipe in q̄b⁹ aia erat diuinitis or nata virtutib⁹: simul z signoz gr̄a. q̄ eis a d̄no n̄ro iesu xp̄o p̄cessa fuerat: p̄fidentes non suauis humane sapiētie v̄bis: sūmā p̄dicationis d̄nice collocabant: sed in ostentatione sp̄s z in p̄tute. p̄ quā mirabilib⁹ p̄sumatis: z verboz suoz fide facta vniuerso orbi regni celoꝝ scientiaz tradidit: par uolucēs plures libros p̄dere q̄ hm̄oi p̄dicationis assertio non argumēto humani sermonis: s; ad stipulatiōe diuine p̄tutis indigeat.

De indubitatis diuinis: susceptiue scripturis.

Caplin. XXV
Deniq; Paul⁹ q̄ iter oēs ap̄los eruditior etiā in v̄bis videt⁹: z i sensib⁹ p̄potens: non ampl⁹ q̄ parū eplaz suaz corp⁹ reliq̄t. **Q**ue vtiq; imensa p̄tinerēt intra se atq; innumera sacramēta. vtpote q̄ etiā vsq; ad tertiu celū raptus: q̄ gereret in sperat: z in ipsum q̄z deo dignū paradisu abductus: audierat ibi ineffabilia v̄ba z doctrinā q̄cunq; illa inibi ē: siue corpore: siue incorpore⁹ ill⁹ interim schole discipul⁹ effect⁹ exceperat. **S**ed et reliqui d̄ni ac saluatoris n̄ri

discipuli: nō solū ex illis duodecim sed z si q̄ extra hūc numerū: de schola t̄n d̄ni z saluatoris n̄ri: sermonē aliquē diuinit⁹ in spirati memorie reliquerūt: breuē hunc z succinctū p̄ oia esse voluerūt. **I**git ex ip̄s discipulis d̄ni **M**atthe⁹ r̄atimodo z **J**ohes ad scribendū appulisse aūm tradūtur: necessitate q̄daz in h̄ ip̄m prouocati. **M**atthe⁹ enī primo hebreis p̄dicauerat. **V**erū cū pararet trāsire ad gētes patria lingua scripturā cōposuit. z ea q̄ p̄dicauerat cōphendēs derelict⁹ h̄s ad memoriā a q̄b⁹ p̄ficiscebāt vt gētib⁹ p̄dicaret. **P**ost hūc **L**uce z **M**arci scriptura euāgelica: f̄m eas causas q̄s sup̄ius dixim⁹ editur. **J**ohem p̄o tradunt vsq; ad vltimū pene vite sue t̄ps: absq; vlli⁹ scripture indicij euangelii p̄dicasse. **S**z cum horū trium euangelioꝝ etiā ad ip̄m noticiā puenisset p̄basse q̄dez dicit fidem z veritatē doctorum: deesse t̄n vidit aliq̄: et ea maxime q̄ p̄mo p̄dicationis sue t̄pe d̄ns gesserat. **C**ertū est enī q̄ in sup̄iorib⁹ trib⁹ euangelijs hec vident⁹ sola p̄tinerē q̄ ab eo gesta sūt anno q̄ **J**ohes baptista: vel inclusus est in carcerē: vel punit⁹. **D**eniq; si obserues: statim in initijs narratiōis postea q̄ refert **M**attheus de q̄draginta diez seunio: z de tēptatione eius: p̄tinuo subiicit dices. **A**udiens autē q̄ **J**ohes tradit⁹ ē: discessit de iudea: et venit in galileā. **S**z z **M**arc⁹ siliter: postea q̄ inq̄t tradit⁹ est **J**ohes: venit **J**esu in galileam. **L**ucas p̄o etiā prius q̄ incipiat aliqd̄ de actib⁹ referre **J**esu dicit. q̄ adiecit **H**erodes sup̄ oia mala q̄ gesserat: z cōclusit **J**ohem in carcerē. **Q**uia inquā ab his hec videbāt om̄issa: rogat⁹ dicit **J**ohes apl⁹ vt ea q̄ p̄terierant p̄iores aū traditione: **J**ohis saluatoris gesta p̄scriberet. **E**t t̄do dicit i euāgelio suo. **H**oc fecit initiu signoz **J**esu. **E**t iterum in alio loco indicat dices. **N**ōdū enī **J**ohes erat missus in carcerē. **E**t q̄b⁹ constat: q̄ ea q̄ anteq̄ **J**ohes traderet ab **J**esu fuerant gesta describit. **E**t ideo si q̄s hoc diligent⁹ p̄sideret: euidenter inueniet nō sibi euāgelia dissonare: s; alteri⁹ t̄ps gesta esse q̄ scribit **J**ohes: alteri⁹ p̄o q̄ ceteri. **U**nde q̄z natiuitatez f̄m carnem saluatoris vel **M**atthe⁹ vel **L**u-

Ecclesiastice hystorie

tas descriperant: reticuit hoc **Johānes** et a theologia: atq; ab ipa eius diuinitate sumit exordiu. **Que** ps sine dubio ipsi velut eximio p spiritū sanctū seruata ē. **Hec** etiā de Johānis euāgelio dicta sint. **De** **Marci** hō euāgelio sufficiter supra cōprehensū est. **Lucas** aut in insio euangeliū sui causaz cur scriberet indicauit: videlicet qm̄ multi alij temere psumperāt enarrare que sibi magis erāt ad liquidū cōperta. **Volēs** ergo abstrahere nos a ceterorū narrationib; fidē facit p se conscripte veritati: certus q; eā vel Paulo exponente: vel alijs aplīs q; ab insio ipi viderant: ac sibi tradiderāt: cōsecutū sūt: et hanc nobis p gr̄ium euangeliū tradat. **Hec** a nobis etiā de Luca breuiter dicta sint. **Oportunū** hō et plenū in tempore insertis hīs q; antiqui auctores scripta reliquerunt: vt se cuncta habeant: indicabimus. **Johānis** tñ extrant p̄terea eplē, de q; p̄ma neq; ab antiquis vnq; neq; a posteris dubitātū est. **De** reliquis hō duabus et de reuelatione etiā nunc anceps sententia habetur, d̄ quib; vt dixi et a veteribus dubitatum suis ī locis ipoz vocibus approbabimus. **Ut** ergo quandoq; dem in hec deuenim; loca: omnem nouū testamētū canonē designem;. **Primo** nobis oīm euangeliōz celestis quadriga iungatur, his actus aploz copulentur. **Post** hos Pauli eplē socientur, cōsequant; hō has p̄ma Johis eplā: similiter et Petri p̄ma. **Hec** sunt de quib; nulla vnq; prorsus extitit dubitatio. **Sequenti** loco iam sūt illa de q; bus a nōnullis dubitātū est. **Reuelatio** Johānis de qua qd; singuli veterū serunt: suis ī locis ostēdem;. **Et** eplā Jacobi: sed et Jude: Petri quoq; sc̄da, et itē Johis sc̄da et tertia: siue he ipi euangeliē: siue etiā alteri; eius cognomīs ostendentur. **Post** hec iam scriptura est q; dicitur act; Pauli, sed et libell; q; appellat; pastoris, et reuelatio Petri: de q; b; q; marime dubitatur. **Fert** etiā Barnabe eplā et doctrina que dicit; aploz. **Quidā** autem his sociant etiā euangeliū qd; dicit; fin hebreos: quo p̄cipue vtunt; illi hebrei q; ch̄ristū suscipere vidētur, sed in ecclia et cōtradicti. **Que** oīa tamen a nobis necessa-

rio enumerata sūt: vt absq; vlla ambiguitate claresceret: que sint in veteri auctoritate: et que sint in q; bus vel cōtradictio alia: qua: vel etiā cūctatio: cuz tamē a q; plurimis ecclesijs recipiatur: soleat admitti. **Sed** et de illis sciendū est que sub nomine aploz ab hereticis pferunt; velut Petri: et Thome: et Barthie: et ceteroz; similiter aploz actus: que appellant euāgelia sed et Andree: et Johānes: atq; aliorum aploz act;: q; nul; q; prorsus in scriptis veterum: eorū duntaxat qui aplīs successerunt aliqua mentio eorū: aut cōmemoratio habetur. **In** quib; et ipē stilus multuz ab ecclesiastica cōsuetudine deprehenditur esse diuersus. **Sensus** quoq; ipse: et omnia que hīs inserunt; longe ab apostolica dissōnat; fide, ex quo signēta esse prauitatis hereticę cōprobant;. **Unde** nō inter illa q; dem de q; bus dubitari dicimus collocāda sūt: sed vt aliena penit; et a pietatis regula discrepantia, ppellenda. **Verum** ad hystorie ordinem redeamus.

De **Benandro** mago. Caplm. **XXVI.**

Hic **Simoni** mago **Benā** der succedit scuti diabolū: non inferi; p̄mo et ipē samarites genere. **In** arte aut; magica sol; reptus est: qui nō modo equipare: sed et supergredi impietatē posset magistrū. **Maiores** q; pe portentis efferebatur: semetipm̄ salutorem dicens ad hoīm salutem de celestibus et inuisibilib; seculis destinatum, asserēs nō aliter posse vnūquēq; angelos seculi vincere: nisi p̄a seinet magice artis p ordinem suscipet disciplinam, et per baptisimū a se datum immortalis et etern; effectus: in hac vita ppetuus fieret. **Que** omnia ex libris **Hyrenē** volētib; scire p̄ facile est. **S; et** **Iustinus** in his sp̄s in q; bus **Simonis** fecerat mentionē: etiā de hoc talia quedā scribit. **Benandru** quēdā samaritanū ex vico capparathēa **Simonis** discipuluz: stimulis demoniacis incitatū venisse antiochiā: et q; plurimos p artē magicā decepisse: scimus qui **et** iam suadere potuit seclatorib; suis: q; non essent morituri. **Ex** q; b; in bodiēnu

sunt aliqui ex illo eadē p̄fitentes. **N**ō est vere diaboli commentus: vt hoīes magi christianoꝝ sibi nomen imponerēt: q̄ per h̄ sanctū z venerabile religionis nr̄e mysteriū macularēt. Qui tñ irrident et spernūt eccl̄iastica dogmata: vel de imortalitate aie: vel de resurrectione mortuorum. Verum hī talibꝝ freti auctoribꝝ de spe salutis z vite penitus exciderunt.

De secta Ebionitiorum.

Capitulum. XXVII

Sed z alios idem demon q̄s ab amore xp̄i separe non poterat: alia nihilominꝰ arte decepit. id est ebiontos: q̄ interpretant̄ paupes. **V**ere enī paupes sūt z egent in sciētia glorie xp̄i: quoniam quidē solū eū hoīez putant: z p̄fectū vite ac p̄utis virū iustū effectū comūni etiā natiuitate ex viro z femina p̄ creatū. Custodiendā p̄o censent etiā legis obseruantia. nec sufficere ad salutē solam xp̄i estimāt fidē. Quidā tñ ex ip̄is refugiunt hāc impietate: vt ex viro z femina asserāt eum natum: sed p̄fitent̄ de spiritu sancto z maria p̄gine. nec tñ semp eū fuisse deū z verbū ac sapientia dei fatentur: corpalem p̄o legis obseruantia custodiūt. **A**pl̄i aut̄ Pauli ep̄las omnes pariter respiciūt: z ip̄m apostatā legi appellāt. **U**trū tur z euangelio vno q̄dam: qd̄ fm̄ hebreos appellāt. **C**etera omnia nihilī ducunt. **S**abbata cuꝝ iudeis fm̄ legē: nobiscum diuicaz dīe sacrata post resurrectionē dñi obseruat. **U**n̄ cōpetenter Ebionite pro paupertate intelligentie appellati sunt.

De Cherintho prauē religionis antistite.

Capitulum. XXVIII

Idem t̄p̄ibꝝ etiā alteri hereses os obortū p̄ncipē cherinthum accepimꝰ. **D**e q̄ **S**aius (cuiꝰ tā in sup̄ioribꝝ fecimꝰ mentionē) in disputatio nū suarū dialogo ita scribit. **S**ed et cherintus inq̄t p̄ reuelationes quasdam quas velut a magno ap̄lo p̄scriptas: z p̄ angelos ei reuelatas putaret: talia q̄dam portenta nobis it̄ducit. **P**ost resurrectionē terrenū dicit futurū esse regnū xp̄i in iherusalē: z hoīes in carne iterū p̄cupiscētis

z vitijs: subiectā p̄uersationē habituros. **C**ōtra fidē q̄s scripturaz quosdam mille annos designat. **I**n q̄bꝝ multa q̄dē z alia corruptionis opa: z nuptiaz festiuitates dicit futuras: ad eos q̄ libidini sūt dediti decipiēdos. **S**z z **D**ionys̄ cū de **J**ohānis reuelatiōe differeret: z q̄dam fm̄ ea q̄ antiquitꝰ eccl̄ie tradita fuerāt disputaret: mentionē facit huiꝰ ip̄i viri in his verbis. **C**herintus inquit a q̄ et cherinthiana heresis oborta ē: figmētis suis auctoritates magni noīs acq̄rere: fm̄ scripture huius prauā intelligentiaz gestiebat. q̄ppe cuiꝰ hec erat heresis: vt affirmaret terrenū futurū esse xp̄i regnū. **E**t qz erat v̄tri et gula ac libidini deditus: ea futura decernebat q̄ sibi p̄pria libido dictabat. **V**eris z eoz q̄ sub ventre sunt incitamenta: cibis: potibꝝ: nuptijs p̄dicabat explenda. **E**t vt aliqd̄ sacratiꝰ dicere videret: legales atēbat festiuitates rursum celebrādas: et hostias carnales itez iugulādas. **H**yleneꝰ p̄o etiā secretiora ip̄i heretici in p̄mo operi sui libro publicauit. q̄ inde discat si quis plenꝰ scire vult.

De Nicolao z sectatoribus suis.

Capitulum. XXIX

Sed z alia heresis q̄ appellatur Nicolaitarū: per pauco t̄p̄e viguit. cuiꝰ etiā in reuelatiōe **J**ohānis mētio facta ē. **I**sti Nicolaiū vnum ex illis q̄ cū **S**tephano ab apl̄is p̄stituti sūt diaconi auctore se habere iactabāt. **S**ed **C**lemens Alexandrinus in tertio libro stromatū hec de eo scribit. **P**ulchra inq̄t valde hieyrosē habuit. **E**t post ascensionē dñi z saluatoris nr̄i cuꝝ increparet ab apl̄is tanq̄s de zelotipie insuria: p̄ductam ī mediū yerosē suā: si q̄s eā veller habere p̄misit. **E**t q̄ occasiōe istī p̄sequens putauerūt: vt fm̄ hoc factū vel dictū Nicolai vniꝰq̄sq̄ carne sua ī quo delectaret abuteret. **E**t obtinētes dictū vel factum huiꝰ simplicit̄ vt̄ inocēter: absq̄ vlla reuerētia p̄miscuos nūc z illicitos p̄cubitus expetūt: hī q̄ sub illiꝰ noīe sectā sibi p̄prie libidinis assūperūt. **H**ibi aut̄ comprū ē Nicolaiū nullā p̄sus agnouisse mulierē: p̄ter eā quā in matrimonio acceperat. **C**uiꝰ etiā liberti: femie q̄dē: vsq̄ ad vltimā

Ecclesiastice hystorie

senectutē casta & glnitate durarūt, filius aut etiā ipse sanctitatez incorrupti corporis custodiuit. Que cum ita se habeāt: cōstat illud q̄ in mediū aploz p̄ zelotipie suspitione p̄ducit vxore: ex cōtempnū vīrū vel libidinis gestū: q̄ p̄ h̄ cōtinentē se ostendit et el̄ rel̄ quā nimie putabat̄ expetere: cōtemnendā magis q̄ expetendam carnīs edocens voluptatē. **Q**uāquidēz nolebat (vt opinor) fm̄ saluatoris p̄ceptūz duobz dñis seruire: libidini: & deo. **D**icunt autē etiā **B**athiā ita docuisse aduersū carnē pugnandum: & in nullo p̄suis voluptatē el̄ ac libidini p̄cedendū, aiām p̄o alendā sapientie partibz: & scientie cibis in maius semp̄ augendā. **H**ec de illis heresibz: q̄ tēporibz memoratis a veritate declinantes cito extincte sūt: retulisse sufficiat.

De his aplis q̄ nō sunt aspernatū iura connubiū. **Caplm. XXX**

Clemēs sane h̄ cul̄ voces annotauim⁹ scribēs aduersū eos qui nuptias spernūt: iter cetera etiā hec dicit. **A**n & aplos improbat: **P**etrus etenim ac **P**hillippus & vxores habuerūt: & filias etiā vīrū nuptiū dederūt. **S**ed & **P**aulū non redet aplm̄ in quadam eplā sua mentionē vel salutationē facere comparis sue, quā se ideo negat circūducere: vt ad p̄dicationē euāgelij expeditio fiat. **V**erū quā **C**lemētis fecim⁹ mentionem: absurdum non erit aliā q̄z el̄ memorabilem narrationē p̄ferre quā i septimo elusdem op̄s libro ita inseruit. **A**ut inqt̄ beatum **P**etrū cū vidisset vxorē suam ductā ad passionē gauisū esse electionis grā ac regressionis ad xp̄iā domū: & exclamasse post eā cū duceret ac p̄prio noīe cōpelantē dixisse. **D**iuine memēto dñi. **T**alia p̄ugia sanctorū erant, tam p̄fecta fuit affectio beatorū.

De **P**hillippi & **J**ohis excessu. **Caplm. XXXI.**

Igitur qz de vīte exitu **P**etri vī **P**auli iā in sup̄ioribz explanauim⁹: sed & t̄ps **J**ohis quo vīta excessit ex pte iam dixim⁹: nūc etiā de loco quietis el̄: fm̄ fidē **P**ollicrat̄ ephesij ep̄i: edocere p̄ueniens puto. **H**ic etenim

Pollicrates victor̄ ep̄o vrbis rome scribens & ip̄i & **P**hillippi apli ac filiarū ei⁹ pariter meminit dicens. **S**icut iā superius inseruim⁹ qd̄ magna lumina in **A**sie p̄tibz dormierunt: q̄ resuscitabit dñs in nouissimi mo die aduētus sūt: cū veniet in glia & requirit oēs factos vnus et aplis: q̄ dormiuit apud hierapolim. **S**ed & due el̄ filie inibi p̄gines cōsenuere, & alta el̄ filia sp̄ritus sancto repleta p̄mansit apud ephesū. **E**t **J**ohes ille q̄ supra pect⁹ dñi recubebat q̄ fuit sacerdos dei: p̄officiale petalā gestans: & martyr: & doctor optim⁹ apud ephesum dormiuit. **H**oc etiā de locis in q̄bz requiescunt in somno pacis adieciisse sufficiat. **S**z & **S**aius cui⁹ ante mentio facta est: i dialogo suo quē cū **P**roculo discipul⁹ scribit de filiabus philippi simul & obitu ipsius p̄sonis vocibz memorat dicens: **P**ost hec aut̄ p̄phetisse q̄tuor fuerūt **P**hillippi filie, cui⁹ sepulchū extat apud hierapolim **A**sie vrbem vna cū filiabus suis. **D**e his aut̄ & **L**ucas in actibz aploz meminit: cū adhuc apud cesareā degeret. **D**icit ergo ita. **V**enim⁹ inqt̄ cesaream: et ingressi i domū **P**hillippi euāgeliste qui erat ex septē: mansim⁹ apud eū. **H**uic aut̄ erāt p̄gines filie q̄tuor: p̄phetantes. **H**is igit̄ a nobis de aploz temporibz vel excessibz put potuim⁹: ex scripturis veterūz p̄gregatis: sed & de scripturaz canone q̄ i auctoritate habeant libri: vel q̄ penitē repudiētur: q̄ vero mediū quodāmodo ad instructionē solā ab eccl̄ijs: nō etiā ad indubitatā auctoritatē recepti sint: p̄sequenter expositis tendamus ad cetera.

Quēadmodū **S**ymeon hierosolimitanum episcopus passus est.

Caplm. XXXII.

Post **A**eronez **D**omicianūqz sub h̄ cul̄ nunc tēpora memoramus: p̄ singulas ciuitates ex i⁹ solētia ppli p̄secutionē in n̄os accepim⁹ morā. **Q**uo in tpe etiā **S**ymēo cleopbe filius: quem fm̄ hierosolimis ordinatus ep̄m supra edocuim⁹: p̄ martyriūz carnīs vinculis resolut⁹ est. **H**orū adstipulator ip̄e ille egesippus: quē in pluribz iā p̄du-

rimus testem. **I**s ergo refert q̄ a quibusdam hereticis accusatus sit supradictus v̄r: tanq̄ xp̄ian⁹: et multis supplicij afflicto per multos dies: ita vt etiaꝫ iudex ipe cū amicis suis de eius paciētia miraretur. et ad vltimū iuberet simili euz qua dñs p̄tulit passione vitā finire. **S**z et ipa verba q̄b̄ hec prestatat addere grat⁹ puto. **A**it ergo: euz de hereticis diceret. **E**t his igitur ip̄is accusauerunt q̄dam Symeonem Cleophe filiū: tanq̄ qui esset ex genere Dauid: et xp̄ian⁹. **E**t ita martyr effectus est: cum esset annorū centū. xx. sub Traiano cesare apud Atticum cōsularē. **A**ddit autē etiā hoc q̄ accusatores ei⁹ cū in illis temporibz p̄quirent si qui ex genere Dauid et ex regia tribu descenderēt: cōprehensi sunt inter ip̄os. **Q** autē Symeon vnus fuerit ex ip̄is adiutoribz dñi vel longeuitas eius inditio est: vel euāgeliorum fides: vbi etiaꝫ mater eius maria cleophe vxor refertur. **S**ed et alios quosdam idē scriptor refert: p̄ter eos de q̄bus supra diximus nepotes Jude vni⁹ ex fra tribus domini p̄ idem tempus sup̄stites inuentos: et Domitiani temporibz martyres factos hoc modo scribens. **V**eniunt igitur hi et p̄sunt omni ecclesie tanq̄ martyres et p̄p̄inquit dñi. et reddita pace ecclesie p̄manserunt vsq̄ ad tempora Traian⁹ cesaris: vsq̄ quo consobr̄in⁹ dñi Symeon: de quo supra dixim⁹: filius cleophe: calumniā pateretur ab hereticis tanq̄ xp̄ian⁹ cōsulari delat⁹. **C**unq̄ multo tēpore supplicij fuisset affectus: martyrio p̄summat⁹ est. omnibz qui aderāt et ip̄o iudice mirantibz: vt centū viginti annorū senex crucis supplicij p̄tulisset. **P**ost hec idem scriptor addit etiam hoc. q̄ vsq̄ ad illa tempora virgo munda et imaculata p̄mansit ecclesia. corruptoribz veritatis et diuini verbi temeratozibz: aut nuscq̄ omnino extrantibz: aut etiaꝫ si qui forte fuerāt in occultis et abdītis hiatibz terre delitescētibz. **U**t vero et apostolorū chor⁹: et om̄is illa etas que a dom̄io susceperat vsue vocis audiat: de hac luce discessit: tum velut in vacuā domuz false doctrine impius se error: imersit: et tanq̄ vbi null⁹ iā diuini cēsus defensor existeret nudato

(vt alit) capite corripētēs arma mēdaciū oppugnare aplicaz veritatē n̄tunt. **S**ed istud bellū intrinsec⁹ gerebat. **P**ersecutio nū̄ p̄o extrinsecus pondus v̄gebat ecclesiam. **E**t tam imense caterue martirium q̄tidie iugulabantur: vt Plinius scōs q̄ tūc puīclā administrabat: multitudine interemptoz p̄mor⁹: referret ad impatorē q̄ innumera hoīuz milia q̄tidie obtruncarent: in q̄b̄ nihil hoīno sceleris deprehenderet admittū: aut aliqd̄ p̄trartū romanis legibz gestū: nisi hoc soluz q̄ ante lucanos hymnos christo cuiusdā canerent deo. adulteria vero vel cetera huiusmodi crimina apud eos illicita haberi: et pentus arceri. cetera vero fm̄ leges eos agere cōmunes.

Ut Traianus christianos vetuerit inquiri. **C**aplm. XXXIII

Ad que tūc Traian⁹ rescripti sui auctoritate decernit: vt xp̄iani q̄dē non requirant: si q̄ tū incederint puniant. **P**er q̄d ex pte aliq̄ p̄secutionis sedatum putabat incendiu. **S**ed his qui nequiciā suā aduersum nos exerce cupiebāt: ledēdi occasio nō videbat exempta. **I**nterdū enī popul⁹ instigabat interdū etiā iudex occasionibz v̄tebatur: et negabat questos q̄s punire voluisset oblatos. **H**ec Tertullian⁹ in apologetico suo dicit: ex quo possunt instrui pleni⁹ scire cupientes.

Quecciam romanā quart⁹ rexit Euaristus. **C**aplm. XXXIII

Visit in vrbe roma tertius ab aplis Clemens nouē annis sacerdotio p̄functus: **E**uaristo diuini verbi tradidit mysterium.

Quater p̄fuit hierosolimis Iustus. **C**aplm. XXXV.

In hierosolimis vero Symeone de quo superius dixim⁹ defuncto: Iustus quidā ex his q̄ de circumcissione ad fidem xp̄i venerant: ep̄atus suscepit. **Q**uibz tēporibz ap̄d Asiā superat adhuc et flozebat ex ap̄loz discipulis Policarpus Smyrncorū ecclesie ep̄s. et Papias similiter apud terapolim sacerdotiū gerens.

Ecclesiastice hystorie

De Ignatio et epistolis eius.

Capitulum XXXVI

Sed et infra quibus tempore fame celebritate vulgatus Ignatius: apud antiochia post Petrum scda successione epatū sortitus est. Quē sermo tradidit de syrie partib; ad urbem romam transmissū: et p; martyrio xp̄i ad bestias datū. Quisq; euz p; asia sub custodia nauigaret: singulas quasq; digredies ciuitates: et ecclie p̄p̄os euangelicis cohortationibus edocebat in fide p̄sistere: et obseruare se ab hereticor; cōtagijs: q̄ tūc primū copiosius cepant pullulare. et vt diligentius ac tenacius ap̄loz traditionib; inhererent quas traditōes cautele gratia: et ne quid apud posteros remaneret incertū: etiam scriptis se afferuit epl̄is reliquissē. Veniens cū smyrnā venisset vbi Polycarpus erat scribit inde vnā epl̄am ad ephesios: eorūq; pastore. in qua meminit et Onesimū: et aliā magnesie ciuitati que supra Menandrum iacet. in qua et epi Damel mentionem facit. Sed et ecclie q̄ est trallis scribit cuius principē tūc esse polybii designauit. In ea p̄o quaz ad romanā ecclesiam scribit: deprecatur eos ne se tāq; supplicij suis parcētes vellent spe priuare martyrio et his aliquanta vti verbis. In syria inq̄t romam vsq; cum bestiis terra mariq; depugno: nocte ac die connexus et colligatus decē leopardis militib; dico ad custodiēdum datis. Qui ex beneficijs nostris seniores fiūt. Sed ego eor; nequicij magis erudior. Nec tamen in hoc iustificatus sum. Salutares bestias que p̄parantur mihi: qm̄ venient: qm̄ emittent: quando eis frui licebit carnib; meis: Quas et ego opto acriores parari: et inuitabo ad deuotionē mei: et deprecabor ne forte vt in nonnullis fecerūt timeāt p̄tingere corp; meū. Quinimo et si cunctabunt ego vim faciā ego me ingerā. Date queso ventā. ego non ut qd̄ expediat mihi. nunc incipio esse discipul; xp̄i. Faceat inuidia vel hūanus affectus vel nequicia spiritalis: vt iesum merear adipisci. Ignēs: cruces: bestie: dispersiones ossium: discerptionesq; membrorū: ac totius corpis pene: et omnia in me vnū supplicia diaboli arte q̄sita cumules

tur: dūmodo iesum xp̄m merear adipisci. Hec et mltā alia his sillia ad diuersas ecclesias scribit. Sed et ad Polycarpū virū velut ap̄licum datis lris antiochenā et eccliaz p̄cipue cōmēdat. Ad smyrneos sane scribēs vti p̄bis q̄buldā: vñ assūptis nescim;: q̄bus hec de saluatore ploquit. Ego aut post resurrectionem q̄z in carne eū scio fuisse et credo. Nā et cum venisset ad Petrū: ceterosq; ait eis. Accedite et videte: qz nō sū demoniū in corpore eū. Qui et p̄tingētes eū crediderūt ei. Scit autē et Hyrene; martyriū eius: et mētiōem facit scriptoz; et p̄ hec verba. Sicut dixit mihi q̄daz ex nr̄is p; martyrio xp̄i dānatus ad bestias. frumentū inq̄t ego sū dei. Bestiarū dentib; molor et subigor: vt panis mūdus efficiar xp̄o. Sed et Polycarp; horum memoriā facit in epl̄a quā ad philippenses scribit p; hec de p̄cor inq̄t omnes vos obediētie opam dare: et meditari patientiā quā vidistis in Ignatio et Rufo et Zosimo beatis viris. p̄cipue autē in Paulo: et ceteris ap̄lis q̄ fuerūt apud vos sciētes: q; hi oēs nō inuacuū: s; p; fidē et iusticiā cucurrerūt: vsq; quo puenirēt ad locū sibi a dño p̄paratū. Quinidē passionuz eius p̄cipue extiterūt. nec dilexerūt presens seculū: s; eū solū q; p; ip̄is et p; nobis mortu; ē et resurrexit. Et post pauca subiūgit. Scripsistis mihi et vos et Ignat; vt si quis vadit ad p̄tes syrie deferat lras ad vos. Nō faciā cū tps inuenero. Mit tam vobis et Ignacij epl̄as: et alias si q̄ sunt que ad nos transmissē sūt: ex q̄b; vtilitate maximā captatis. Cōtinēt enī de fide et patientia instructiōes p̄fectā. fm̄ dñi p̄ceptum. Hacten; de Ignatio.

De q̄buldā euangelistis et quib; t̄p̄ib; eminebāt. Capitulum XXXVII.

Post hūc rexit eccliam ciuitatis Antiochene heros Inter eos dem sane floruit vir eque insignis Quadrat; q; vna euz Philippi filia in p̄phetica grā celeberrim; fuisse p̄hibetur. Sed alij plurimi p; idem temp; apostolorum discipuli sup̄stites erant: qui ecclie fundamentis q̄ ab illis facta fuerāt dignissima desuper fidel edificia cōstrue-

bant: augentes in omnibus predicatōe verbi dei: et salutaria eius semina regni celorum per omnes terras late disseminantes. Denique nonnulli ex his ardētiores diuine philosophie cupiditate succensī: animas suas verbo dei consecrabant: expletentes perfectionis salutare preceptum: ut facultates suas primo in diuinitatibus diuidentibus expediti ad predicandum euangelium fierent. ut si quibus forte puincis nomen fidei esset incognitum predicaret. Primumque apud eos fundamenta euangelii collocantes: atque electis quibusque ex ipsis officium regende ecclesie quam fundauerant committentes. ipsi rursum ad alias gentes: aliasque puincias peruehebant: et euangelium fungebantur officio. quosque similiter ut in exordio apostolorum diuinorum signorum comitabatur effectus et sancti spiritus gratia: ita ut videres vna allocutione integros simul populos ad cultum diuine religionis adduci: et predicantium verbis non esse tardiozem audientium fidem. Verum quoniam impossibile nobis est singulos enumerare: qui post apostolorum primas successiones in ecclesiis que per orbem terre sunt: vel principes: vel euangeliste fuerunt: vel pastores: illos tantummodo commemorasse sufficiat: quorum libris inserta ad nos usque fidei et predicatōis monumenta venerunt. ut Clementis: et Ignacii: ceterorumque quorum supra fecimus mentionem.

De epla Clementis: alijque scripturis eius.
Capitulum XXXVIII
Clementis tamen in epla qua Corinthiis scribit meminit eple Pauli ad hebreos: et vtriusque testimonij. Vnde constat quod apostolus tamque hebreis mittenda patrio eadem sermone conscripserit. et ut quidam tradunt Lucam euangelistam: alij autem hunc ipsum Clementem interpretati esse. Quod et magis verum est: quod et stilus ipse eple Clementis cum hac concordat: et sensus nimis rursus vtriusque scripture plurimam similitudinem ferunt. Dicit tamen esse et alia Clementis epla cuius nos noticia non accepimus. sed et alia eius opuscula non minima a nonnullis haberi phibent. velut Petri et Appionis disputatio. que in usu a veteribus habita minime repimus. que nec pura in eis et incorrupta apostolice fidei regula mansisse deprehendit.

De libris Papię.

Capitulum XXXIX

Paple que feruntur quatuor libri. que attuluntur scripturarum diuinarum explanatio. Porro facit et Hyrene metensensem per hec verba. Hec autem et Papias Johannis auditor: Policarpus quoque discipulus et sodalis: vixit vixit et antiquus: prestat in primo libro suo. Quis enim volumina conscripsit. Hec quidem Hyrene de Papias. Ipse quoque de se ita indicat tanquam que non ab apostolis: sed ab eorum discipulis suscepit fide. per hec verba. Non precebit autem nos tibi omnia que quondam a presbyteris didicimus: et bene retinemus: recordantes exponere cum interpretationibus suis: et ut se eorum veritas habeat explicare. Neque enim multa dicentibus: sed vera tradentibus auscultauimus. neque his que hominum precepta: sed que domini mandata memorabantur ab ipsa veritate suscepta. Quod si quando aduenisset alius ex his que secuti sunt apostolos: ab ipso sedulo expiscabar quod Andreas: quod Petrus dixerit. Quid autem Philippus: vel Thomas: quid quoque Jacobus: quod Iohannes: aut quod Mattheus vel alij que ex discipulis domini: queue Aristion vel Iohannes presbyter: ceterisque discipulis dicebant. Hec enim tamen mihi librorum lectio non potest credere: que tantum vine vocis presentisque magistratum. Sed mihi dignum videtur intendere quod secundo nomine Iohannis enumerat: et eum quidem: cuius primo meminit: Petro et Iacobo ac Mattheo: ceterisque apostolis sociat. que sine dubio ipsum euangelistam esse et apostolum constat. Alium quoque Iohannem distinctione quidam facta extra apostolorum numerum collocat: presbyterum et Aristionem quendam. et eundem cum presbyterum nominat: ut per hec comprobetur verum esse illud quod quidam asiant scripturunt: quod duo sunt apud ephesum sepulchra: et vtriusque Iohannis appellationem. Quibus si diligentius intendamus: fortassis secundus hic erit Iohannes: si ille non creditur primus sub cuius nomine reuelatio habetur que appellatur Iohannis. Sed et hic ipse de quo nobis sermo est Papias: apostolorum se verba ab his que secuti eos fuerant Aristione videlicet et Iohanne presbytero accepit suscepisse. Unde et frequenter nominatim in commentariis suis: a Iohanne et Aristione traditum sibi de singulis quibusque commemorat.

Ecclesiastice hystorie

rat. **D**emint sane idē ipse etiā de quibusdam mirabilibus in opere suo: quod preterita minime censeo. Per Philippum enim euangeliste filias prophetissas hec sibi tradita esse designat, mortuorum resurrexisse temporibus suis dicit. Sed et de Iusto quod cognoscitur est Barnabas refert miraculum ingens, quod venenum biberit et nihil ex hoc triste prulerit: propter domini fidem. Iustus autem ipse est hic: qui post saluatoris ascensum a sanctis apostolis cum Sabia ad apostolatus sortem statutus est, sicut in actibus apostolorum commemoratur. Dicit autem et alia plurima a maioribus sibi tradita miracula, et nouas quaedam pabolas saluatoris: et doctrinas incognitas: magis quam fabulosam, mille annos futuros post resurrectionem: quibus corporaliter regnum christi in hac terra futurum sit. Sed ego puto eum spirituales et mysticas apostolorum traditiones corporaliter et sine littera suscepisse, nec potuisse discernere ea que illi in figuris velut lanciantibus et puulis loquebantur, que et reuera etiam ex ipsis que conscripsit opusculis: exigui sensus vir: et minus capacis ostendit. Pulchritudinem post se ecclesiasticis viris erroris huius prebuit causas: auctoritate dogmatis tantum ex vetustate tribuens: non etiam ex ratione dictorum, sicut Hyreneo, et si quis alius eum in hac parte visus est sequi. Alia que plurima supra memorati Aristionis refert: tanquam et ex verbis domini tradita: et Iohannis presbyteri, que si quis vult plenius noscere: ipsos eius relegat libellos. Nos tamen illud assumemus ex his: quod de Marco euangelista his protulit verbis. Etiam si inquit presbyter narrabat: quod Marcus interpretis fuerit Petri: et quicumque meminerit ab eo dicta conscripserit. Non tamen per ordinem ea que a domino dicta sunt vel facta digesserit, quod non ipse auditor domini fuerit vel sectator: sed nouissime (ut dixi) Petro adhesit: ad usum ac ministerium predicandi: non ad conscribendos domini sermones. Itaque nihil peccauit Marcus in eo quod ita quaedam conscripserit: quasi qui passim audita recordari videatur. Et hoc solum satis egit: ne quod ex auditis omitteret: aut aliquid falsum scriberet. Hec de Marco scribit Papias. Sed et de Mattheo ita refert. Mattheus quidem conscripsit hebreo sermone. Interpretatur autem ea que conscripsit unusquisque sicut potuit. Hec

etiam de Mattheo. Ut si sane idem Papias testimonium ex epistola Iohannis prima: et Petri similiter prima. Simul et hystoriam quaedam subiungit de muliere adultera: que accusata est a iudeis apud dominum. Habetur autem in euangelio quod dicitur secundum hebreos scripta ista pabola. Sed de his ista sufficiat.

Explicit liber tertius.

Incipit liber quartus ecclesiastice hystorie: cum capitulorum annotatione.

Qui sub imperio Traiani Romanorum vel Alexandrinorum episcopi fuerint.

Capitulum I.

Dodecimo anno principatus Traiani cesaris: Terdo que paulo ante memorauimus Alexandrinorum gubernare plebem vicem obijt, post quem quater ab apostolis primus nomine sacerdotij inibi iura suscepit. Eadem tempestate Alexander quos romae: cum octauum annum Euaristus sacerdotis administrationis impleisset quinta successione post Petrum atque Paulum plebis gubernacula sortitus est. Et quidem saluatoris nostri institutio: ecclesiarumque profectus crescebat Indies. Iudeorum porro funera densissimis cladibus exagrabantur. Itaque postquam predictus imperator annum octauumdecimum principatus ingressus est rursus iudeorum tumultus exarsit, quo magnus morum numerus gentis eius occubuit. Nam et Alexandria et per Egyptum vel Cyrenen: tanquam atroci quodam seditiosoque spiritu exagitati: primo simul comanentibus vicinisque gentibus inferre certamina. Tum deinde paulatim seditione crescente sequenti tam anno bellum publicum et non minus intulere romano duci. Tunc lupocudaz in partibus egypti ac sane primo prelio iudeos secuta victoria est. Sed gentiles qui ex acie fugerant irripentes Alexandria iudeos si quos forte inibi repererant captos interemere. Quorum auxilio destituti: reliqui que apud Cyrenen rebelles extiterant velut desperantes ad agros egypti et castella vastata vertunt duce lu-

ca. Aduersus hos impator mittit cū exer-
citu pedestri atq; equitū. s; z nauali manu
Barcuz turbonē. q̄ multis sane prelijs
nec paruo tpe psumptis multa milia iu-
deoz nō mō apd Lyrenē: s; z i egypto q̄
Luce auxillū ferebāt pstrauit ac pculit.

¶ Qualla sub eodē passi sunt iudei.

Caplm. II

Priniceps p̄o roman⁹ etiaz eos
q̄ apud Mesopotamiā cōsiste-
bant iudeos rat⁹ silia ausuros:
Luce quieto p̄cipit delere puincā fun-
dit⁹. ac totā gentē pens⁹ excidere. Tū ille
directa acie magnā eoz multitudinē ster-
nit. Tul⁹ facinoris grā quiet⁹ remunerati-
onis vice ab ipatore puicie iudee indept⁹
est p̄fidatum. S; hec etiā grecoz gentili-
um hystorographi per singulas quasq;
etates ordine eodē memorie tradiderūt.

¶ Qui sub Adriano fidei defensiōes scri-
pserint.

Caplm. III

Talano aut̄. vīginti ānis min⁹
sex mensib; principatu p̄fucto
Elius adrianus in scepra suc-
cedit. Huic quadratus orōne splēdidissi-
ma Apologeticū librū p̄ nostra religiōe
p̄scriptū: z validissimis cōmunitū asserti-
onib; obtulit. Quāquidē maligni q̄dam
hoies sub eodē p̄ncipe nostros nitebant
incessere. Quis liber hodieq; seruat⁹ z apd
nos z apud multos ex fratrib; nostris. Ex
q̄ volumine indicta magni cuiusdāz viri
z mētis ac fidei apostolice: elus scz q̄ con-
scripserat colligunt. Idē igit̄ tpe sue anti-
quitatis specimē talibus exp̄mit verbis.
Nostrī autē saluatoris inq̄t opa semper
aderāt yūna z vera: in his q̄ sanati fuerint
z in his q̄ a mortuis excitati sūt. Nō enī
vīsi sūt tātūmodo v̄l resurgere vel sanari
sed p̄petuo ab hoib; videbāt: non tū sal-
uatore p̄nte: sed z post d̄cessū ei⁹ multis
tp̄ib; ita vt aliquātī q̄ ab eo vel curati v̄l
resuscitati sūt etiā ad n̄ra vsq; tēpa p̄dura-
rint. Et de h̄ q̄dē satis dictū. S; z Aristi-
des vir fidelis z pietate n̄re religiōis im-
but⁹: q̄drato simile volumē ad Adrianuz
p̄ fidei n̄re rōne p̄scripsit. Tul⁹ etiā nunc
scripta seruant.

¶ Qui sub eodē romanoz Alexandrino
rūq; fuerint sacerdotes.

Caplm. IIII

Tertio aut̄ eiusdē p̄ncipat⁹ āno
Alexāder ep̄s romane vrbis sa-
cerdotiū sil ac vitā finiuit decē
nio expleto. Huic subrogatus ē Hyfusus.
S; z Alexādrīe eodez tpe defūcto p̄mo
duodecimo sūt sacerdotū āno ep̄atu Ju-
stus excepit.

¶ Ep̄i hierosolimoz ab exordio saluato-
ris vsq; ad tempora memorata.

Caplm. V.

I hierosolimitis sane ep̄oz tē-
pora successionesq; nullis ad i-
tegrū monumentis p̄seruata re-
perim⁹. eo q̄ valde ad breue p̄ns tempus
morti sceleritate p̄cepti: sacerdotio singu-
li quīq; functi p̄hibebāt. ita vt q̄stū ex ve-
terū lectiōe cōperior ad tēpa vsq; p̄nci-
pis Adriani sub quo iudei excidiū passi
sūt: tradāt q̄ndecim ep̄oz successiōes esse
decurfas. Quos oēs aut̄ hebreos antiq;
originis extitisse: z scientiā xp̄i fidelit̄ re-
cepisse. z t̄do incūctāter ab his q̄ poterāt
de fidei merito iudicare: sacerdotio q̄z vi-
sos eē dignissimos. Quippe cū oīs tūc ec-
clesia ex hebreis fidelibus coaceruata fir-
mataq; videret: incipitū ab apl̄is z p-
duratib; nimirū vsq; ad illō tps excidiū
q̄ iudei itez deficientes: a romanis mag-
nis rursum pl̄ijs subiugati sūt. Igit̄ qz per
idē tps assumere ep̄os ex circūcisiōe ces-
satū est: necessariū videt̄ oēs a p̄mo vsq;
ad id tps enūmerare pariter sacerdotes.
Prīm⁹ itaq; Jacob⁹ q̄ d̄ni frater ē habi-
tus. Post hūc Symeō elect⁹ ē tert⁹ Ju-
stus. Zacheus q̄rtus. Deinde Tobias q̄n-
tus. z Beniamin sext⁹. ac septim⁹ Jobes.
tū Mathias quē philipp⁹ excepit. cui de-
cim⁹ Seneca subrogat⁹ est. Iust⁹ deinde
ac duodecimus Leui. post hunc Effrē z
q̄rtus decim⁹ Joseph. ac finis oīz Judas.
Isti sūt fere omēs q̄ hierosolimitis ep̄i ab
apl̄is ad illa vsq; tpa q̄ sup̄ designauit
mus plebi illi ex circūcisiōe p̄fuerūt. Ro-
me aut̄ duodecimo anno memorati p̄nci-
pat⁹: Sixto duodecim ānis ecclie guber-
naculū fūcto Telesphor⁹ septim⁹ ab apl̄is
subrogat⁹. Anno post quem z vno mense

Ecclesiastice hystorie

alexandrine ecclesie moderamen **L**ume-
neus sexta successione suscepit cum dece-
sor ei⁹ vndecim annis p^{ro} p^{re}fuisse.

Arcidū nouissimū iudeorū tēporib⁹
Adriani. **Caplm. VI.**

Utrum iudaicis motib⁹ ac facti-
onib⁹ rursus ad maiora p^{ro}gres-
sis **R**ufus iudee p^{re}sidentis arma-
ta manu sibi ab impatore decreta insolentiam
gentis acerrime cōp^{re}mebat: multa
milia passim viroz⁹ feminarū p^{ro}uerorūq⁹
conficiens, quoz⁹ terras iure belli roma-
no vēdicabat imperio. **T**ēpore quo ista
geriebantur ducebat exercituz iudeorū
Barchochadas q^{ui} daz (q^{uo}d nomen signifi-
cat stellaz cecam) vir crudelis et sceletus.
Sed ex vocabulo suo velut vllib⁹ manci-
pijs p^{ro}suadebat se ob salutem eoz⁹ sidus
magnū celitus esse delapsū: egris mor-
talibus lōga obscuritate dānatis ferre lu-
cis auxiliū. **I**git cum maxime belli hu-
ius fomenta p^{ro}cescerent: octauodecimo
anno p^{ri}ncipat⁹ eiusdē apud Betherā opti-
mū p^{ro}ualidū Hierosolūmis vicinū cum
longior a romanis tēderet obsidio: fame
ac siti p^{ro} duellibus intrinsecus ad extremū
internitionis adductis. postq^{uam} dū ipse p^{ro}-
cipue meritas suo facinore penas exol-
uit: oīs hec natio iam ex illo ab omni re-
gione finitima ab hierosolūmorū penit⁹
arcebatur cum sanctione diuine legis. tū
maxime p^{ro}stitutionib⁹ et decret⁹ Adriani:
ita vt ne de celsiore q^{ui}dem p^{ro}spectu emin⁹
eis saltem paternū solū p^{ro}fanis obtutib⁹
liceret inspicere. **A**ristopelle hystorio gra-
phus ista p^{ro}sequitur. **I**ta factū est vt ciui-
tas post interitum iudaice gentis incolis
morū in eā p^{ro}grine nationis p^{ro}fluentibus
p^{ro}mutatis ciuib⁹ etiam ipa **H**elia appella-
retur: ex cognomento imperatoris **H**elij
adriani. et vt in romanorū ius tota p^{ro}-
uer-
sarium pariter mutaret et nomen.

Qui tēporibus hisce falsi noīs scien-
tie p^{ro}ncipes extiterunt.

Caplm. VII.

Igitur ex gentib⁹ vt insibi cepit
ecclesia congregari: p^{ri}m⁹ post
epos ex circūstione sacerdotū

ciuitatis illius accepit **D**are⁹. **C**ūq^{ue} lā
refulgentib⁹ in modum clarissimoz⁹ sive
ecclesijs: vbiq^{ue} terraz⁹ vrgente etiam
p^{ro} omne hominū genus fide: q^{ui} cuncti pa-
riter in saluatorem ac dñm nostrū **J**esum
xpm⁹ integre et p^{ro}stater crediderant: ille to-
tius bonitatis emulus demon: vtpote ve-
ritatis inimicus: et salutis humane host^{is}
p^{ro}petuus: omnia molimina p^{ro}tra del^o eccle-
siam versans q^{ui} p^{ri}us externis eam p^{ro}secu-
tionibus et hostilib⁹ oppugnauerat: nunc
malignis q^{ui}busdam viris et deceptoribus
reptis intestino bello eā quatere nitit⁹. scz
vt fraudulentū fallacesq^{ue} homines nostre
religionis: simulato tñ nomine induti: si-
delium q^{ui}dem si q^{ui}s forte p^{ro}suasionis sue
fraude deciperet pessundaret. **I**gnorantes
vero fidei nostre mysteriū p^{ro}ueris et fera-
libus suis vel gestis v^{el} assertionib⁹ impe-
ditos a desiderio vere fidei et salutis lon-
gus submoueret. **I**gitur humane gene-
ris deceptor antiquus post **D**enandru^m
quē supra retulim⁹ **S**imonis successorē
velut quandā bestia bino ore sibilante: bi-
nisq^{ue} liquis diabolica venena v^{el}brantez:
Saturninū quendā anthiochie gentūz
et basiliden alexandrie ortū p^{ro}duxit. **Q**uo-
rum vterq^{ue} suis i regionib⁹ officinas im-
pie ac deo inuise cōdidit discipline. **E**t q^{ui}
dem in omnib⁹ pene Saturninū eadem
q^{ui} **D**enandru^m cōmentatuz esse significat
Hylene^m. **B**asiliden p^{ro} sub p^{ro}tertu mysti-
ce doctrine in imensū tetendisse mentis
impie cogitatū: dum p^{ro}digiosa fabularū
figmenta sibi met complacerent.

Qui fuerint tūc ecclesiastici scriptores.
Caplm. VIII.

Sed de cōtra multi admodū ec-
clesiastici viri p^{ro}veritate fortiter
stare. ac scriptis q^{ui}z et assertioib⁹
vera ratiōne subnixis p^{ro} aplica et ecclesi-
ca traditione certare: vt ex lib⁹ orū moni-
mentis etiaz posteris ad cauenda hereti-
corū venena munimē et subsidū p^{ro}bere-
tur. **E** quib⁹ p^{ro}uenit ad nos liber celeberr-
imus. scriptoris id tēporis **A**grippe ca-
storis. confutationē **B**asilidis validissimā
p^{ro}tinens. p^{ro} quē verutia: ac calliditas
viri ad decipiendū nimis apta detegitur

Denique cum publicaret et archana dixit
cum de euangelio quodam quattuor et vi-
ginti commentarios addidisse. Prophetas
pro sibi nuncupasse quosdam barcha-
ban et barchob: aliosque quos nunquam extiterat,
quos ipse tamen constituerit sibi, ac barbaris
vocalibus ut esset appellatio ipsa terribi-
lis nominari. Docere etiam eum refert im-
molata absque ulla respectu conscientie de-
gustanda, et sine scrupulo atque indifferen-
ter fide neganda persecutionis temporibus. **S**e-
ctatoresque suos ad morem Pythagoricum
docuit quinquento silere. Addit alia quo-
que non pauca, quibus secte huius errorem pe-
nitius a se deprehensum et futatum esse de-
clarat. Sed et Hyrene scribit coeui tem-
pore et moribus memoratorum fuisse Car-
pocraten quendam: suppositionis alterius:
quod gnostici appellantur: vocabulo ab scien-
tia conficto auctoris. Qui sane prestigias
Symonis magi: non ut ille clam sed publi-
ce ac palam tradebat, et velut per summas atque
optimis studiis laudem confestim ac publi-
cam de nefariis artibus a deceptis audito-
ribus requirebat: et magicas tenebras in
luce publica porabat. De amatoribus dum
taxat somniis que immixtis a demonibus
parbaedris aliisque similibus fraudibus. De
que his sequenter doceri optere omnem
hoiorem decernebat: quod ad perfectionem sui my-
sterii vel potius sceleris cupere peruenire, as-
serens non aliter unquam effugere posse
mundi huius principes vel declinare: nisi per
huiusmodi facinorosa sua cuiusque nefaria de-
bita solueretur. His igitur ille totius boni
emulus utens sue malignitatis ministrus,
tam eos quos post fidem ab his decipiebatur
rapiebat ad tenebras sempiternas: quam il-
los quos necdum crederat: tanquam hec esset
nostre religionis infamia submouebat a
fide: dum execrabile horum hominum vitam
ipsam christianorum professionem audires quisque vi-
taret. Nec aliunde tunc suspicio de nobis
tanquam vere impiis et incestis fuerat exorta
qua assereret illicitis plebem nostram stu-
porem et promiscue habitus in matribus ac soro-
ribus polluit: atque ab execrabilis in fantici-
dij dapibus funestari. Sed non in longum du-
rauit infamia ubi se ipsa cepit veritas ape-
rire, quinimo et clari ac splendidissimi illuce-

sciente vita nostrorum extinguebatur continuo
suppositio caligo figmentum. Et singulis quibus
sectis quae aduersum veritatem exorte
fuerat euanescentibus: vel in multitudine ac
multiformes species diffluentibus proficie-
bat et extollebat indies solus vere et catho-
lice ecclesie splendor: nulla temporum varie-
tate fucatus, quae castimonia sui ac purita-
te et diuine conuersationis gloria per omne ge-
nus hominum sapientia doctrina, fide, et acti-
bus refulgebat. Etenim ipso confestim tempo-
re quo cepit opprobrium huius fama restin-
cta est. Permanit autem apud singulorum
mentes veritas: quae suis semper virtutibus nitens
conuincit et arguit falsitatem, nec passa est ad
ulterius maledictorum furore ecclesie castita-
tem pudicitiamque lacerari, intantum: ut ex
illo ad nostra usque tempora nullus tam seue me-
tis extiterit qui honestate et castimoniam
plebis nostre ore sacrilego concinnat, ma-
culari opprobriis: sed ad romanos et gre-
cos ad Scythas ac barbaros: et ad ipsas
pene in ultimis orbis partibus reconditas
nationes intantum suavis odor de ecclesie
gestis et diuinum quiddam respirans sancte
conuersationis aura puenit. Intantum ad au-
res omnium ac mentes felix christianorum fama per-
uecta est: ut omne hominum genus legibus et sup-
positionibus patriis derelictis se ad fidem christi
conuerteret, omnesque barbaries genuina feri-
tate deposita ad iesum concurreret: discere ab
eo quae mitis est et humilis corde. Extiterunt
praeterea per diuinam gratiam viri ea tempestate
eruditissimi, quae probabiliter et sufficienter ob-
scena hereticorum commenta conuincerent, et
quod vera fides in ecclesia catholica castita-
tis haberet ostenderent. In quibus Aegip-
tus celeberrimum habebat, quae integerrimam
traditionem apostolice predicationis simplici
sermone scriptam in quinque libris memo-
rie tradidit. Ubi et de suis ipse temporibus
aliquanta commemorat, et quibusdam qui si-
mulachra collocauerat talia quedam scri-
bit. Quibus inquit templa imo potius se-
pulchra fecerunt, sicut etiam nunc videmus
Equibus est vnus antinous seruus Adri-
ani cesaris, cui agones annui celebrantur:
qui antinoij appellatur nostris adhuc te-
poribus instituti. Nam et ciuitate condi-
dit eius nominis Antinoem, et templum ei et

Ecclesiastice hystorie

sacerdotes instituit ac prophetas. **H** et Justinus fidelissimus nostre philosophie sector: et in grecorum disciplinis eruditissimus scribens ad Anthoninum Apologeticum pro nostra religione librum horum meminit, ita dicens. Non mihi videtur absurdum meminisse in his etiam de Anthonino: quod nuper certum est, quem omnes timore principis quasi deum colere ceperunt. Cum bene nouerint quos: qualis uel paulo ante fuerit: et unde duxerit genus. Idem quod ipse etiam iudaici belli quod tunc gerebatur memoriam faciens: talia quodam refert. Etenim in hoc quod nunc geritur bello iudaico Barchochabam princeps iudaice factionis christianos solos nisi negaret christum tantum blasphemus ad supplicia rapi iubebat. In quibus libris etiam de uersione sua quas habuit a gentili philosophia ad uere religionis fidem: quod non absque probabili ratione et examinato iudicio ad hec uersus sit: hoc modo describit. Nam et ego ipse inquit, sectis platonice institutus: audiens infamari christianos: et uidens eos impavidos ad scriptam mortem: atque omne supplicium tolerandum: considerabam quod impossibile esset in malicia eos et in libidine uersari. Quis enim aliquando uoluptuosus et luxuriosus deditus: et qui humanis carnibus ueluti delicias putet mortem libenter amplectitur: quo se ipsa contentum careat pro qua infamari maluit uoluptate. Quinimo uiuere perpetuo si liceret: et latere iudicia in his magis operam daret, ne dum semetipsum statute ac professe morti studeret offerre. Sed et idem ipse uir scribit Adrianum principem susceptis a Sereno graniano clarissimo uiro prelide litteris: in quibus de christianis precontabat rescriptisse: quod non esset iustum christianos nulli crimine reos absque iudicio legibusque puniri. Simul et exemplum epistole ipsius subiicit continentis hunc modum.

Epistola Adriani quam persecutionem a nostris remouerat. **Capitulum. IX.**

Exemplum epistole imperatoris Adriani scripte ad Vinucium fundatum proconsulem Asiæ. Accepisti litteras ad me scriptas a decessore meo Sereno graniano clarissimo uiro, et non placet mihi relatione silentio preterire: ne et innoxij perturbentur: et calumniatoribus latroci-

nandi tribuatur occasio. Itaque si euidenter puinciales huic petitioni sue adesse ualent aduersum christianos: ut pro tribunali eos in aliquo arguant hoc eis exequi non prohibeo. Precibus autem in hoc solis et acclamationibus uti eis non permitto. Etenim multo equius est si quis uolet accusare te: cognoscere de oblectis. Si quis igitur accusat et probat aduersum leges quicquam agere memoratos homines: pro merito peccatorum etiam supplicia statues. Illud me hercule magnope curabis: ut si quis calunie gratia quendam horum postulauerit reum: in hunc pro suis nequitia supplicij seuerioribus vindicet.

Quod principatu Antonini Romanorum Alexandrinorum uel fuerint sacerdotes. **Capitulum. X.**

Quod Erum Adrianus post hec uicesimo et primo sui principatus anno die obiit et Antoninus cognomento Pius: romanum suscepit imperium. Huius primo anno Thelephorus antea undecim sacerdotio in urbe roma administrato uita decessit. et Higinus episcopus sorte romane suscepit ecclesie. Verum Pyrenus refert Thelephorum martyrio uitam finisse, si mul indicat Higinus episcopi tempore Valentinum auctorem ualentiniane heresis extitisse, et Cerdone quedam erroris illius principem quem postea Marcion secutus est, eosque uino tempore romæ: sed et diuersis impietatibus efferbuisse. Scribit autem ita.

De his qui sub eodem tempore deusas asseruerint sectas. **Capitulum. XI.**

Quod Am Valentinus uenit roma sub Higinio. Inualuit autem temporibus Higinii et ad Anicetum usque durauit. Credo pro quo ante Marcionem fuit, et ipse sub Higinio qui erat in urbe roma ab apostolo nonus episcopus uenit. Qui tamen aliquando quodam penitentem et errorem prefitens excusabat: aliquid rursus occulte, interdum etiam publice impietate docebat. In quo quicquam a ce tu fraternitatis arcebat. Hec autem dixit Pyrenus in tertio aduersus hereses libro. In primo autem libro nihilominus de Cerdone hec dicit. Credo pro quo a sectatoribus Symonis impietatis sue occasionibus sumptis roma uenit sub Higinio, sibi quod docuit quod is

qui a lege et prophetis predicat? de? non esset ipse pater domini nostri iesu christi. quia ille quod non esset: hic autem ignotus est. et ille iustus hic autem bonus? **C**ui succedens **D**arcion ponticus absque reuerentia vlla blasphemans auribus doctoris infantia. **I**dem quod ipse **H**yreneus in imensum profundum **M**alacini erroris de materia et ceteris validissime coarguit. et serpentis in modum cecis semetipsum latebris obtegere in luce perhibet ac denudat. **I**s adiungit et de **M**arco quodam. quem dicit magicis artibus imbutum: et aprime enituisse. **D**e cuius profanis superstitionibus et archanis non tam sacris quam sacrilegis et mysticis mysteriis ita scribit. **E**tenim quodam eorum thalamum construit. et nefarium quoddam inuitandum celebrant genus: tamquam secretis quibusdam carnibus ac herbis: non tam sacris quam execrabilibus eum quod introducunt desecrantes. **S**pirituales nuptias autem esse quod faciunt instar vel delicti supernarum coniugationum. **A**dducetes quoque eos ad aliquam aquam et baptisantes: hec super eos proferunt verba. in nomine autem ignoti patris omnium. et in veritate omnium matre. et in eo qui descendit in iesum. **A**lij quoque hebraice nomina ad pauore audientium super eos quos incitant terribiliter obloquuntur. **H**ec de se creatoribus **D**arci **H**yreneus scribit. **Q**uarto autem episcopus sui anno cum decessisset **H**iginus romane ecclesie sacerdotium plus suscepit. **A**pud **A**lexandriam quoque **D**arci tertio decimo anno episcopus sui **E**umenide defuncto. **Q**ui **D**arci cum decem annis sacerdotium administrasset **C**eladionem post obitum suum ecclesie gubernacula dereliquit. **P**ius quoque in urbe roma quindecim annis in sacerdotio expletis. **A**nciceto post se tradidit sedem. **C**uius temporibus **A**gesippus refert semetipsum roma venisse. et permansisse inibi usque ad **E**leuterium quod post **A**nicetum subrogatus est episcopus. **Q**uibus temporibus simul florebat **I**ustinus in habitu philosophi diuinitatem predicans verbum. et fidei nostre rationem tam scriptis voluminibus quam viuere uocis assertionem defendens. quod aduersum **D**arcionem scribens commemorat de eo quod adhuc superesset eo tempore quod scribebat **D**enique ita dicit. **D**arcio quoque quodam pontico quod hodieque superest: docet homines alium credere esse deum maiorem: et de-

monibus adulatoribus utens multis blasphemare persuasit: ut negaret creatorem omnium deum ipsum esse patrem christi: sed alium quendam qui quasi maior esset et tamen omnes sectatores eius christiani appellant ita nimirum sicut omnes communi vocabulo cum diuerse sint secte philosophi nuncupantur. **S**ed et post pauca nihilominus dicit. **E**st autem et nobis liber aduersum omnes hereses compositus. quem si uultis decurrere dabimus etc.

De **I**ustini defensione apud **A**ntoninum.

Capitulum **XII**

Ic autem ipse **I**ustinus scribit etiam contra paganos volumine insigni. **S**ed alios libros per nostra religione: in quibus ad **A**ntoninum principem quod cognominatur **P**ius sermonem dirigit: scribens et ad senatum. **I**n urbe etenim roma marie consuebat. **D**enique in uino ex his libris etiam de semetipso uolens quod uel unde esset ostendere. **H**ic modo scribit **I**mpatori **E**lio adriano **A**ntonino pio cesari augusto. et uerissimo philosopho. et **L**ucio pho cesari proprio filio. ac **P**ri adoptiuo. amatorum sapientie. et sacro senatus. atque omnium populo romano. per uirtus ex omni genere hominum congregatis: et iniusto odio laborantibus: ac non digna patientibus. **I**ustinus **P**rius filius **B**acchidius ex urbe **N**epoli palestine unus pro omnibus deferro postulat. **S**ed et interpellat idem ipse in **A**sia ab his quod quarto iniuriarum genere affligebant: tale rescriptum ad ueruos **A**sie populos promulgauit etc.

Epistola cesaris **A**ntonini ad **A**sianos per defensione nostrorum.

Capitulum **XIII**

Impator **C**esar **D**arci aurellus **A**ntoninus augustus. **A**rmenicus potifex maximus: tribunicie potestatis quindecim: consul tertio: uniuersis simul plebibus **A**sie salutem. **E**go quidem non ambigo etiam diis ipsis cure esse ne quod non lateat. **M**ulto enim magis ipsis conuenit punire eos quod sibi immolare nolunt quam uobis. **S**ed vos confirmatis eorum quos persequimini sententiam: quod de uobis habet dicentes uos impios et sine deo esse. **U**nus et optabilius habent animam ponere. pro deo suo. et morte libenter amplecti: quam uobis

Ecclesiastice hystorie

talibz acq̄scere: et in vestre religionis iu-
ra p̄cedere. **D**e moribz autē terre q̄ v̄l facti
sūt: vel etiā nūc sūt absurdū non erit me-
rorē vestrum iusta cōmōtiōe solari. **D**ñi
q̄dez cōperi q̄ in huiuscemodī rebus ad
illoz inuidiaz cōmunes casus trāsfertis:
in q̄ illi q̄dem maiorē fiduciaz accipiunt
apud deū. **V**os autē in omni tpe q̄ de talī
bus ignoratis: ceteros q̄dē deos negligi-
tis. **C**ultuz p̄o immortalis dei quē xp̄iani
colūt expellitis et deturbat: vsqz ad mor-
tem cultores illi^o obseruatiōe p̄sequentes.
Sup̄ q̄bus plurimū ex puñcijs iudices
etiā venerabilī patri n̄ro scripserāt. **Q**ui-
bus rescriptum ē ab eo: vt nihil omnino
molestie huiuscemodī hoībz generarent:
nisi forte arguerent aliq̄d aduersū roma-
ni regni statum moliri. **S**z et mihi ip̄i de
his q̄ plurimū retulerūt. q̄bz ego paternā
secut^o siniaz parī moderatiōe rescripsi. **Q**u-
si q̄s p̄sistit huiuscemodī hoībz absqz v̄l-
lo crimie mouere negotia ille q̄dē qui de
latus p̄ h̄ noie fuerit absoluat: etiam si
p̄bet id esse q̄d ei obijcit xp̄ian^o. **I**s autē
q̄ crimie obtendit reus pene ip̄s quā ob-
secit existat. **P**roposita ephesi publice in
cōuentu **A**ste.

¶ **Q**ue de Polycarpo discipulo ap̄torū
serunt. **¶** **C**ap̄lm. **XIII**

Hec ita gesta esse testat etiā **D**e
lito ep̄s eccl̄ie **S**ardēsis: in eo
libro quē ad impatorē **V**erum
p̄ fide n̄ra ac religione cōscripsit. **Q**ua tē
pestate etiā **A**nceto romane eccl̄ie p̄sidē
te **P**olicarpū romā venisse: atqz habuisse
sermonē cum ip̄o **A**nceto de pasche die
Hylene^o refert. **S**z et alia q̄dā de eodem
Policarpo scribit: q̄ mihi dignū videtur
corpori huic n̄re narratiōis inserere. **T**er-
tio igit̄ libro aduersus hereses. hec de eo
cōmemorat **H**ylene^o. **P**olicarp^o inquit
q̄ nō solū ab ap̄lis erudit^o est: neqz solum
p̄uersat^o est cū his q̄ dñm viderāt: s̄z et ab
ip̄is ap̄lis ordinat^o est **S**myrneorū eccl̄ie
ep̄s. quem nos q̄z in p̄ma etate n̄ra vidē-
mus. **D**iu eteni in vita et longeva etate p̄-
durans p̄māsit. nob̄ilis viuēdo. s̄z et mori-
endo nobilitor extitit. quippe q̄ vitā mar-
tyrio p̄sumauit. **D**ocebat autē semp̄ ea q̄
ab ap̄lis ip̄e didicerat. et hoc eccl̄ie trade-

bat q̄ sola vera docēda sūt. **Q**uorū testes
sunt oēs eccl̄ie q̄ in **A**ssa p̄stitute sūt: et hi
q̄ p̄ tēpus etiā nūc in **P**olicarpi successis
one p̄durāt. **M**ulto autē verior et fide di-
gnior hic auctor eccl̄ie ē et veritat^o testis:
q̄z **V**alentin^o et **M**arcion: et ceteri puerie
mētis homines. **Q**ui etiā sub **A**nceto ro-
mā p̄rexit. et multos ex sup̄radictis hereti-
cis ad eccl̄iam dei p̄uertit. **H**ac solā p̄di-
cans tenendā esse veritatē quaz ip̄e sc̄ret
se ab ap̄lis suscepisse quam et tradebat ec-
clesie. **E**t sūt adhuc etiā nūc q̄ audierunt
ab ip̄o q̄ **J**ohes ap̄ls discipul^o dñi ap̄d
ephesū cū balneas lauandi gr̄a fuisset in-
gressus: et audisset ibi **C**herintū exiluis-
se p̄tinuo et discessisse non lot^o. dicens. fu-
giam^o hinc ne et balnee ip̄e corruāt. in q̄-
bus **C**herin^o lauat veritatis inimicus.
Idē etiā ip̄e **P**olicarp^o **M**arcioni aliq̄n
cū occurrisset et dicit sibi agnoscis nos:
respondit: agnosco. **A**gnosco primogeni-
tū sathane. **T**ata tunc ap̄li atqz eoz disci-
puli in religione cautela vtebātur: vt ne
verbi q̄dem cōmunionē cū aliquo eoz
q̄ a veritate deuiauerāt habere paterētur.
Sicut et **P**aul^o dicit. hereticū h̄ oīez post
vnā et alteram cōreptionē deuia: sciens
qz p̄uersus est h̄mōi et peccat. cuz sit ex se
metip̄o damnat^o. **E**rat et epla **P**olicar-
pi ad philippēses scripta p̄ualida ex qua
formā fidei eius ac p̄dicationis (si q̄s for-
te salutis sue sollicitudinē gerit) capere
potest. **H**acten^o **H**ylene^o. **P**olicarp^o p̄o
i ip̄a epla quaz ad philippēses scripserat.
v̄t̄ testimonij de prima **P**etri ep̄stola
Sz enī **A**ntonino q̄ **P**ius cognomina-
tus est vicefimo et sc̄do anno p̄ncipatus
eracto: **M**arcus aureli^o ver^o et **A**ntonin^o
filius ei^o cū **L**ucio fratre succedūt. **Q**uo
in tempore **P**olicarpus maximis p̄secu-
tionibz aſiam quatientibz vitaz martyrio
finit. **D**e quo plane necessariū duxim^o
memorie tradere. maxie cuz scripta extet
eius epla ex p̄sona eccl̄ie **S**myrneorum
ad ponti eccl̄ias data. que de martyrio
ei^o beato fine designat. **C**ui^o exempluz in
fra scriptū est **E**ccl̄ia dei q̄ ē ap̄d **S**myr-
nam eccl̄ie dei cōstitute apud **P**hilemo-
liū: et oībz que v̄biqz sūt sanctis eccl̄iis
catholicis: misericordia et pax et charitas

dei patris: et dñi nři iesu xpi multiplicet. **S**cripsim⁹ vobis fratres de martyrib⁹ et de quodā beato Polycarpo qui velut signaculo quodā martyrij sui sine persecutio⁹ nibus posuit. Et paulo post describētes etiā ceteroz⁹ martyriū agones: q̄daz talia scribūt. **D**eterrere etenim volētes inspectātem populū: nūc flagris vsq; ad iteriora viscera martyres lacerabāt: ita vt abdita corporis et q̄ natura i archantis locauerat nudarent. **H**unc autē marinas cocleas q̄ conchilia vocāt: et acuta queq; fragmēta in dorsum supinatis martyrib⁹ subiternebant. **I**n q̄bo omne tormenti gen⁹ et pene speculē psumentes ad vltimū deuorādos eos bestijs exponebāt. **S**ed in his preclue designatur vir fortissimus effloruisse **B**ermanic⁹ noie: q̄ p̄ grām diuine vltutis metū corpe fragilitatis exclusit. **V**olēte namq; p̄cosule psualionib⁹ aggredi virū: et obijcere ei p̄me etatis florē debere euz susmerit spūs miserationez cape: ille nihil morat⁹ sponte dicit p̄paratā sibi bestiam puocasse: veluti tardantes increpans penas: et inique hui⁹ vite vltro velocē expetisse discessū. **V**erū euz ex hui⁹ tā insigni morte stupore cepisset aditātis plī multitudi⁹: et tot⁹ xpianoz⁹ gentis mirari p̄titem de p̄temnēda morte cepissent: cōclāmār oēs. **T**olle impios. **P**olycarp⁹ req̄ratur. **S**ed cū ex acclamatione grauis p̄turbatio fieret **C**orinthū quendā natiōe frigem nup de suis regionib⁹ aduentātē: accidit p̄mo q̄dem bestias: ceteraq; tormenta sp̄ore lacessere. debinc fractis animis cedere: ad vltimū etiā salutē segnicla perdere. **Q**ue res eū ad martyriū p̄caclia potius et temeritate: q̄ deuotione p̄sulsisse declarat. **I**pe nāq; se iudiciū ingesserat vltus. **I**taq; exemplū euidens oib⁹ dedit: cauti⁹ in reb⁹ talib⁹ et circūspect⁹ agendū qz non temeritas: s; fides et modestia coronatur.

Ut Polycarp⁹ sub **V**ero: aliq; nōnulli **S**myrne martyriū meruit.

Capitulum XV

Ed de his q̄dē talia gesta sunt. **I**n signis autē vir **P**olycarpus primo q̄dē cū audiret vulg⁹ i se acclamationib⁹ excitatus: in nullo penit⁹

motus est: s; māsit impavidus. **T**ransquillus nāq; erat morib⁹ et seren⁹ aspectu. **Q**ui cū in eadē ciuitate vellet interit⁹ p̄manere: acq̄lescens tñ dep̄cantib⁹ se familiarib⁹ suis ad agrū quendā ciuitati p̄ximū secedit. atq; ibi euz paucis die noctiq; nihil aliud q̄ in orationib⁹ p̄manet: p̄ pace ecclesiaz q̄ vbiq; sunt supplicās deo. q̄d ei facere in omī vita sua moris p̄petui fuit. **S**ed is in orationib⁹ posit⁹ an tridū q̄d cōphenderetur visionē videt p̄ noctē cervical capitis sui flām̄s esse p̄sumptum. **L**ūq; cuiq; lasset post vltimū interpretatus est altantib⁹ somniū suū. dicitq; p̄ certo se ob xpm p̄ ignem vite exitū sortitū. **I**n mente igit̄ questione rursus fratriū charitate cōpulsus cōmigravit in altū locum. **Q**uo nō multo post inq̄sitores ei⁹ ingressi si correptis duob⁹ pueris et altero ex his verberato p̄ iudiciū ei⁹ ad **P**olycarpū p̄ueniunt: cū tā declinaret dies. **E**t ingressi ip̄m q̄dem offendit in supiorib⁹ hescētē. **U**n cū posset facilis ei⁹ trāsitus esse ad alterā domuz noluit: dicens. voluntas dñi fiat. **Q**uinimo et euz cōperisset adesse cōprehensores suos i occurū eis. p̄gressus leto admodū vultu ac placito cōpellere vltros cepit euz ingenti oris gratia: ita vt illi mirarent⁹ et stuperēt qd tānū studiū fuerit: vt vir illius grauitatis et honestatis. i tam lōgeua etate et tanta vite auctoritate positus p̄quiri et comprehendī iussus sit. **S**ed ille nihil moratus p̄tinuo appont mensam hostib⁹ q̄si hospitibus iubet. atq; eis epulas largius ministrari: vni⁹ hore ab eis spacio orationis gratiā impetrato. **D**rabat igit̄: tanta dei gratia repletus vt admirarent⁹ omēs q̄ aderant. et ip̄i qui ad cōprehendendū eū venerāt peniterēt: qz tam honestū virū ac deo dignum et ip̄a etate venerabilē rapere iuberēt ad penā. **E**t post aliquāta eadez scriptura verbis ip̄is talia coniūgit ex ordine. **P**ostea p̄o q̄s finitū orationē memoriā faciens oim quoscunq; nosse potuit maiorum minorūq; nobilium et ignobilium: et tot⁹ catholice eccleie que per orbem terre est: instāte iam hora p̄greditur. et asino sedens ad ciuitatem ducebatur: euz esset dies magni sabbati. **P**ergenti occurrit ei⁹ p̄fect⁹ pacis

Ecclesiastice hystorie

Herodes noie ⁊ pater eius **Hicetas** q̄ leuātes euz secū in vehiculū psuadere sedulo conabant dicētes. **Quid** enī mali ē dicere deū **Cesarē** ⁊ imolare, ⁊ de cetero viuere securū: **Hec** ille p̄mo tacit⁹ audiuit, sed vbi persistebāt ait ad eos, **Quid** multis opus est: factur⁹ non sum qd̄ dicitis. **At** illi posteaq̄ nihil se p̄fecisse senserunt indignatione cōmoti cū **Stumelia** cū vehiculo deiciūt: ita vt pedē lederet p̄ceps act⁹. **Sz** q̄si nihil fuisset iniurie tota alacritate p̄tent⁹ p̄gebat ad stadiū quo ducl fuerat impar⁹. **Cum** h̄o tumult⁹ ingens ī stadio et ingressu ei⁹ fuisset exort⁹ vox de celo delapsa ē. **Fortē** esto o **Polycarpe** et viriliter age. **Sz** auctore q̄dē vocis videre potuit nemo: audit⁹ tñ ad plurimos venit. **Interea** animas ad furore tumultus ppli vidētes: qz **Polycarp⁹** introducitur. **Cūqz** emīn⁹ a p̄cōsule interrogaret si ipse esset **Polycarp⁹**: se eē p̄fiteretur. **Ergo** inq̄t habeto etatis tue reuerentiā, ⁊ parcēs vltime senectuti tue iura fortunā cesar̄s: gerens de priorib⁹ penitentiā, ⁊ p̄clama etiam tu: **Tolle** sacrilegos. **Tū** **Polycarp⁹** toruo vultu ad populū q̄ in stadio residebat aspiciēs: eleuata ad celū dextera cum gemitu p̄clamauit et dixit: **Tolle** sacrilegos. **Sz** insistente p̄cōsule et dicēte: iura fortunā cesar̄s, ⁊ dic in xpm̄ iulcia, et dimitte te. **Polycarpus** ad h̄ octoginta inquit ⁊ set annis seruo ei: et nihil me lesit vnqz: quō possum maledicere ⁊ blasphemare regē meū q̄ salutē mihi dedit: **Cūqz** rursū vehementi⁹ vrgeret vt fortunā cesar̄s iuraret. **Si** hāc inq̄t iactantiā queris vt ego fortunā cesar̄s iurem: ⁊ q̄s sum ignorare te simulas: cū omni libertate audi a me: qz xp̄tan⁹ sum. **Si** h̄o etiā rationes vīs xp̄iane religionis accipe statue diē et audi. **Pro**cōsul dixit: **Suade** h̄o populo. **Polycarp⁹** ait. **Tibi** q̄dē respondi. **Docemur** enī p̄ncipib⁹ ⁊ potestatib⁹ his que a deo sūt honore deferre: euz scz q̄ religioni nō sit p̄trari⁹. **Populo** aut̄ furētī satisfaccere nō ē meū. **Pro**cōsul dixit. **Bestias** habeo paratas: q̄bus subijcer̄: nisi cito penituer̄. **At** ille respōdit. **Adhibeāt.** **Hor**bis enī imobilis itat̄ inia. **Nec** possum⁹ de bono ad malū p̄ penitentiā cōmuta

ri. **Delit⁹** autē erāt si hī mutarent ad bona q̄ p̄seuerāt in malis. **Tūc** p̄cōsul ignite inq̄t faciā p̄sumi: si tibi bestie p̄temnen de vident: nec p̄positi recipis penitentiā. **At** ille. **Ignem** minaris inq̄t hūc q̄ ad momentū incendit ⁊ paulopost extinguitur, qz ignozas futuri iudicij ignē eternum: q̄ ad p̄petuas penas p̄paratus ē impiorū. **Sz** qd̄ moraris: **Adhibe** vtrum voles. **Hec** ⁊ multa alia hīs similia dicēs. **Polycarpus** p̄fidētia simul ⁊ leticia replebatur: ita vt alacritate vult⁹ eius respōsionū qz cōstantiā p̄cōsul maximo stupore miraretur. **Disso** igit̄ **Curione** ad populū iubet voce maxima p̄testari **Polycarpus** tertio p̄fessum xp̄tanus se esse. **Quo** audito: vniuersa multitudo tam gētiliū qz iudeorū **Smymensiu** ciuitatis cū ingenti furore acclamabāt. **Hic** est tot⁹ **Ale** doctor ⁊ pater christianoꝝ: nostroz aut̄ subuersor̄ deoz. **Ipe** ē q̄ multos docet ne imolēt: neqz adorēt deos. **Et** post hec verba acclamabāt **Philippo** munerario vt leonē **Polycarpo** dimitteret. **Qui** respondit nō sibi licere: qz iam editionis sue munus expleffet. **Tūc** illi oēs pariter clamauerunt vt **Polycarp⁹** viu⁹ arderet. **Opoz** tebat enī vssionē ei⁹ quā de ardente cervicali vidit impleri. **Que** cū dicto cit⁹ gere rētur: ip̄s populis ligna vel de balneis vel de publicis quibusqz locis: ⁊ farnēta cōgregātib⁹ p̄cipue iudeis ardēt⁹ ad hec ex more feruentib⁹ cū omī velocitate exstructus est rogas. **Tū** depositis sentoz indumentis: ac zona resoluta: calciamenta quoqz pedib⁹ temprabat educere: q̄ nūqz nisi a religiosis q̄busqz fide et deuotione semetip̄os inuicē p̄uenientib⁹ resoluti cōsueuerant. **Ita** nanqz in omī etiā reliqua vita sua venerabiliter ab omnib⁹ colebatur. **Ut** ergo expedita sunt que ad ignem p̄tinebāt: cū eum vellent rogo impositus etiā clauis affigere: ait. **Sinite** me. **Qui** enī dedit mihi ignis ferre supplicij dabit vt ⁊ sine clauoz affixione flamas immobiliter p̄feram. **Cum** illi omīssis clauis vniculis vsi sunt solis. **Quib⁹** post tergū manibus reuincit: velut elect⁹ arces ⁊ ex magno grege assūpt⁹ acceptabile holocaustum omnipotētī oblat⁹ ē deo: has p̄

ces etiam in ipsa passione profundes. **D**eus dilecti et benedicti filii tui Iesu Christi pater: pro quem tui agnitionem suscepimus. Deus angelorum et virtutum et universae creature ac totius iustorum generis: qui omnes coram te volunt: benedico te qui me in hac die et in hac hora producere dignatus es: ut princeps exterem martyrum: et calicis Christi tui in resurrectione vite eterne aie ac spiritus dei mei pro corruptionem spiritus sancti: in quibus suscipiar in conspectu tuo hodie tanquam sacrificium pingue et acceptabile, sicut preparasti et prefignasti ita et fecisti. **Verus** es tu et sine mendacio deus, propterea et in omnibus laudo te et benedico tibi et glorificabo te pro eternum dominum et pontificem Iesum Christum dilectum filium tuum: pro quem et cum quo tibi et cum spiritu sancto est gloria: et nunc et in futura secula amen. **Et** cum amen insonuisset oratione completa subiicitur ignem homines ignis eterni ignari. **Quia** flamma ingens relapsa fuit: vidimus miracula omnes nos quibus ea deus videre concessit. **Et** quibus et quibus plurimum a domino ad hoc reservati sunt ut annuntiarent ceteris que viderunt. **Flamma** etenim in modum camere curvata specie quasi veli navis vento sinuati supra corpus martyris stetit, quod corpus in medio positum non erat ut caro ardens: sed tanquam si aurum aut argentum in fornace calcidisset. **Tum** propterea odorem naribus haufimus tanquam thuris incensis: vel preciosissimi flammis flagrantis vnguenti. **Ad** ultimum videntes scelerum ministri igne corpus non posse consumi: iusserunt propter accedere confectorem: et corpus cui ignis cesserat mucrone transfodere. **Quo** facto tam largus profusus est sanguis ut restingueret rogum, populus autem miraculi stupore discere attonitus: erga electos dei tam insigni et favore perspecto. **Hic** ergo est admirabilis et electus temporibus nostris magister apostolicus: et propheticus Smyrneorum ecclesie sacerdos: qui omne verbum quod locutus est et impletum est et implebitur in futuro. **Sed** ille emulor totius boni et adversarius omnium iustorum postquam vidit quod pro martyrii gloria: et pro vite egregie virtutibus coronatus est: et per mortem premia immortalitatis indeptus: satis agere cepit:

ut reliquias eius ad sepulturam nostris desiderantibus nemo concederet. **Instigabatur** ergo **Hiceta** Herodis pater, frater autem **Dalce**: adire iudicem et petere ab eo ne humandum concederet corpus: ne forte inquit relinqueres illum qui crucifixus est Christiani hunc colere incipiant. **Iudeis** maxime ista machinantibus: qui et nostros intentis oculis observabant: ne cum flammis adhuc ardentibus rapent. **Ignorantes** miserunt: quod neque Christum aliquando possumus derelinquere qui mortem pro totius mundi salute sustinuit: neque alium quem colere quam verum deum et qui solus colendus sit noverimus. **Martyres** pro tanquam discipulos domini diligamus et veneremur quasi integre fidem magistro servantes et domino, quorum nos quoque in fide et perseverantia charitatis optamus esse participes. **Ubi** autem vidit **Centurio** tam obstinatam Iudeorum contumaciam: positus in medio ipsum corpus exussit, et ita nos postmodum combusta ossa preciosissimis gemis cariora: et omni auro probabiliora per ignem facta collegimus: ac sicut conveniebat ex more condidimus. **Quo** in loco etiam nunc prestante domino solennes agimus celebresque conventus maxime quidem in die passionis eius. **Sed** et cum eo eorum memorias qui prius passi fuerant celebramus: ut sequentium animi ad precessorum viam exemplis insignibus suscitantur. **Hactenus** de beato **Policarpo**. **Cum** quo etiam alii duodecim ex **Philadelpia** venientes: apud **Smyrnam** martyrio consummati sunt. **Sed** in eadem epistola continebatur etiam de alijs quibus plurimis eiusdem temporis martyribus in texta narratio. **In** quibus refertur post **Policarpum** quod etiam **Heterodorus** quidam ex **Marcionis** heresi presbyter igni sit traditus. **Inter** ceteros autem qui pro idem tempore martyres extiterunt famosissimus inibi refertur quidam **Pionius** nomine, cuius pro singulas interrogaciones responsionum constantiaz: et pro fide nostra ad populorum orationes: quibus apud iudices interritus semper astiterit: docens semper et disputans etiam in ipsis tribunalibus: utque his qui in persecutione titubaverant cohortationibus suis ad consurgendum dexteram dederit, et in carcere

Ecclesiastice hystorie

re posit^o q̄lter ingressis ad se fratrib^o ant^o mos ad martyriū tolerantiam roborarit, quosve etiaz ipse p̄ martyrio ptulerit cruciatus: vtq̄ sit clauis affixus: et ardētī rogo supposit^o: et vt in his beatum v̄ite fecerit finē. **S**i q̄s vult plenius scire, ex illa q̄ a nobis de antiq̄s martyrib^o scriptura cōposita est plenius discet. Post hec etiā alioz apud pergamū. **A**lie vrbē martyriū gesta referunt, carpaci cūsudā et papiriū et **A**gothonice optime femine: altarūq̄ multaz q̄ p̄ beatis p̄fessionib^o martyrio coronate sūt.

Ut **I**ustinus philosophus xp̄i verbū pdicans rome martyriū meruit.

Capitulum. XVI.

Quam q̄b^o et vir mirabilis d̄ quo paulo supius fecimus mētionē **I**ustin^o: cū scdm̄ tam librū pro religionis nostre defensione p̄scriptū tēporis illi^o iudicib^o obtulisset: remuneratiōnē lingue fidelis et erudite martyriū munus accepit: quodā philosopho **F**rescente noīe cano tā p̄fessione q̄s moribus dolo v̄ro insidiasq̄ tendente. **Q**uāquidē sepe cū eo disputās: auditoribus medijs non solū obtinuerat eū: verū et vehementius veritate sibi suffragate confuderat: **U**n̄ et victorie sue palmam martyriū pcepit a dño. **H**oc autē ita futurū etiā beatus ipse **T**er^o philosoph^o veritatis in ea defensione quā ab eo p̄scriptā supradiximus apte sicut erat futurū p̄phetica mente p̄dixit his v̄bis. **N**ā et ego inq̄t ipse rome ab aliquo horūz q̄b^o p̄ v̄itate obsisto insidias esse passurū spero baculo aut claua feriendū. **C**erte vel a **F**rescēte hoc, nō philosopho: sed et filo compo. id est non amatore sapientie: s; amatore factatē. **N**e q̄z enī dignū est philosophū noīari euz q̄ de his q̄ nescit publice p̄testatur: et christi anos sine deo esse et impios dicit: ad gratiam et libidinem eoz quos in errore positos ipse maiorib^o laqueis erroris inuoluit. **S**i enī ignoratur ab eo xp̄i doctrina: et ea arguit que ignorat nequissim^o est et imperitis multo nequior, quia et imperiti vel ideote obseruāt: ne disputare audeant de his que ignorāt: et de illis testimoniū p̄hibere que nesciunt. **S**i p̄o legit q̄ apud

nos scripta sūt: et aut nō intellexit eorum virtutem: aut intellexit q̄dem sed dissimulat ne et ipse suspectus habeatur in talib^o, mlto nequior et detestabilior iudicāndus est qui impiū vulgū captans fauorē: veritatis ac pietatis quaz p̄bat hostis existit et p̄ditoz. **N**am et p̄posuisse me ei sciatis quedam: et quozū responsionibus nihil scire conuictus est. **E**t intantuz vera sunt que dico: vt putem vobis etiaz q̄stionis habite inter nos disputationes allatas, ex q̄b^o apertissime dinoscitur que nostra sunt penitus ignorare. **S**i vero necdum venerunt hec ad noticiam vestram paratus sum rursū vobis audientibus disputare. **H**ec sunt beati **I**ustini verba: in quibus fin ea que p̄dixerat per **F**rescētis insidias martyrio cōsummat^o est. **T**aciamus quoq̄z v̄r eruditissimus i p̄ma etate sua cum magna ammiratione oratoriam docens: ex qua non parū glorie quesierat: postmodū ad nostra se studia p̄uertens libros etiā ipse aduersum gētes dignos memoria dereliquit, i quibus **I**ustin^o meminit his verbis. **S**z et ammirabilis inquit v̄r **I**ustinus satis recte p̄secutus est: siles istos dices esse latronib^o. **E**t post aliquāta cū de philosophis quedaz dixisset: addit etiā hec. **F**rescēs deniq̄z ille qui obsedit vrbem magnā: in puerozū quidem stupris omnes p̄ibat: in pecunie aut cupiditate nullo inferior erat. **H**ortem vero cum ceteris p̄temendam suaderet: ipse tam pessimā de ea opinione gerebat vt **I**ustinum tāq̄ vltimo malo traderet morti: pro eo q̄ veritatem p̄dicās voluptuosos et deceptores philosophos arguebat.

De martyrib^o q̄s **I**ustin^o i suis cōmōmorat libris. **Capitulum. XVII.**

Idem q̄z **I**ustin^o p̄usq̄ p̄rium desudaret aliozū qui ante se martyres extiterant describens agones: in p̄mo defensionis sue libro talia quedam refert. **V**ulter quedam ait cōiuncta erat v̄ro turpi: que et ipa prius turpiter vixerat. **H**ec postq̄z christi p̄cepta cognouit pudica effecta, v̄ro q̄z pudiciam p̄suadebat: suggerens ei scriptū esse in christiano p̄cept^o: etnas imi

nere penas his q̄ pudicitia i vita sua iu-
 sticiaq̄ contempserint. **S**z ille i eade obsecant
 tate p̄sentes actibz suis ia aliena a se facie-
 bat vxore. **Q**uippe cum nefas ee mulier
 estimaret i ei^o mariti p̄ubernio pmanere
 q̄ nature lege cōcepta nouas vias libidinis
 exq̄rebat. **S**tatuit igit iura repudia-
 re coniugij. **S**z p̄pinqs interuenientibz r̄ de
 mariti emedatiōe pollicētibz: cōpulsā est
 in ei^o rursū p̄sorio residere. **U**erū ille
 post hec Alexandria p̄fect^o: cū turp^o age-
 re atq̄ incestu v̄ite matorā nunciaret aug-
 mēta q̄sisse: mulier ne vltra in cōiūctione
 ei^o manēs p̄iceps incesti hoīs haberef:
 libello ei repudij dato discedit. **T**um ille
 egreg^o marit^o quē gaudere optuerat q̄ in
 tātū vxoris sue castitas p̄fecisset: vt nō so-
 lū nihil turpe cōmittere: s̄ ne mariti q̄dē
 patlēter ferre turpitudinē posset a q̄ emē-
 dationem refusante p̄ castimonie amore
 discesserit: nouo crimis genere p̄ castitate
 accusat vxore: xp̄iana inq̄t est. **E**t illa q̄dē
 libellū tibi obtulit impator: vt p̄mo per-
 mitteret ei rem familiarē ordinare. tū de-
 inde respōderet obiect^o, qd̄ et indulgisti.
Uerū marit^o cū mulierē nō posset argue-
 re: in **T**holomei cuiusdā ericiūm q̄ magi-
 ster mulieris i xp̄iana religione fuerat: ta-
 li arte p̄uersus ē. **A**micū habebat **C**entu-
 rionē quēdā. huic p̄suadet vt p̄contaret a
Tholomeo si xp̄ian^o eēt. **H**oc tātū **T**ho-
 lome^o tāq̄ amator veritatis: nequaquē glo-
 riā sue p̄fessionis occultās: p̄cōtanti chri-
 stianū se esse p̄fessus ē. **H**ūc p̄tinuo **C**en-
 turio i vincula cōiecit. et multo tpe squa-
 lore carceris maceratū ad vltimū **U**rbici-
 o iudici obtulit. **A** q̄ sili modo s̄ soluz
 iterrogat^o ē **T**holome^o: si xp̄ian^o eēt. **Q**ui
 rursū tātū boni sibi p̄scelus diuinā religio-
 nē p̄tulit: r̄ d̄ xp̄i magistero ac tot^o boni
 institutionibz publica p̄fessione testat^o ē.
Qui enī negat qd̄ est: sine dubio culpabi-
 le iudicat esse qd̄ negat. **C**ontinuo igitur
 post p̄fessionē ab **U**rbicio duci iubet ad
 mortē. **L**uci^o aut qd̄az xp̄ian^o v̄r̄ vidēs tā
 temere datā sententiā: ait ad **U**rbiciūm.
Quid q̄so causē ē q̄ neq̄ adulterum: neq̄
 corruptorē: aut homicidā vel latronē rap-
 torēq̄: aut alteri^o cuiuslibet facinoris re-
 uerū: s̄ tantū p̄ noie xp̄ian^o: q̄ s̄ se vocabu-

lo p̄fessus ē nuncupari ad mortē duci ho-
 minē p̄cepisti: **N**ō sūt hec digna pio im-
 peratori: nec sapētissimo puero filio ei^o:
 neq̄ sacro senatū q̄ agis o vrbici. **A**t ille
 nihil aliud inq̄rens ait ad **L**uciū. **U**alde-
 ris mihi r̄ tu xp̄ian^o esse. **C**ūq̄ **L**ucius re-
 spōdisset: s̄ plane sū: etiā ip̄m **U**rbicius
 duci p̄ter iussit ad mortē. **I**lle gr̄as inq̄t
 ago q̄ me neq̄sumis dñis absolutum ad
 bonū r̄ optimū p̄rez r̄ regē oīs deū remit-
 tis. **S**z r̄ terti^o qd̄ā partē mō librate vsus:
 partē q̄z s̄nia punitus ē. **P**ost hec illa **J**u-
 stinus anecult ex ordine q̄ paulo ante res-
 tulim^o. **I**d ē r̄ ego inq̄t spero me ab aliq̄
 horum q̄bz p̄veritate obtitit insidias esse
 passurū. **E**t cetera.

¶ **Q**ue **I**ustini scripta ad nos vsq̄ pue-
 nerūt. **Capitulum XVIII**

Prima aut scripta nob̄ hic v̄r̄
 studiorū monimenta dereliquit: q̄
 bus erudite ei^o aie ac diuinitis
 dedite disciplinis iudicia colligamus. i
 q̄bz emolūcti plurimuz iuenire possunt
 hi q̄ amorē doctrine r̄ sciētie gerunt. **E**x-
 tat igit ei^o liber hic de q̄ sup̄ius memora-
 uim^o ad **A**ntoninū q̄ dicebat. **P**̄ r̄ filiū
 ei^o: ac senatū: p̄ n̄ra religione cōscriptus.
Sz r̄ scōs nihilomin^o defensionē nostre
 fidei p̄tinens. quē scribit ad successorē su-
 pradicti p̄ncipis **A**ntoninū verū: cui^o tē-
 pora nūc cepim^o explicare. **S**z r̄ alius li-
 ber ē aduersuz paganos. in q̄ de singulis
 vel n̄ris vel grecoz philosophis p̄ferēs.
 disputationē latissimā p̄scripsit. **I**bi etiā
 de natura demonū disserit qd̄ā. q̄ his in-
 ferere longū est. **S**z r̄ ali^o liber ē aduersū
 paganos. q̄ sup̄scribit cōfutatō. **E**st ali^o
 eiusdē monarchica. quē nō solū de n̄ris li-
 bris: s̄ r̄ de grecoz volumibz teruit. **E**st
 r̄ ali^o q̄ sup̄scribit psaltes. **E**t alius velut
 i subnotationis mō de aia. in quo diuer-
 sas q̄stiones inseruit: ex his que ap̄d gre-
 corum philosophos agitant. quibus cō-
 tra dicturum se repromittit. r̄ suaz de his
 sententiā in illius responsionis volumie
 platurum. **C**ōposuit etiā dialogū qua-
 si cū iudeis. quē apud ephesū cū **T**ripho-
 ne hebreoz nobilissimo doctore habuit:
 in quo exponit quō ip̄e p̄ diuinā gr̄az ad
 credulitatē vere fidei p̄duct^o sit. cū prius

Ecclesiastice hystorie

imensū studiū erga philosophoz gesserit
disciplinā: p̄quirende veritatē amore de-
tent. Simulq; refert de iudeis: q; aduer-
sum eccliam xp̄i insidijs feralib; agāt. Et
p̄ his insinuat **T**riphonē: dicens. q; nō
solū nō penitistis p̄ his q; a vobis male
gesta sūt: sed z viros aptos ad hoc legi-
stis de hierosolimis. z misistis p̄ oēm ter-
ram: q; circūirēt z dicerēt impiā heresim
surrexisse xp̄ianozū: simul z criminosa q;
dam diffamarēt aduersū nos. q; scz p̄ hoc
ignorātes quib; deterritū sortia nra vs-
tarēt. in q; nō solū vobis ip̄is: sed z alijs
opprobria fingendo causa mortis extit-
stis. **S**cribit aut; q; vsq; ad sua tempora
p̄bette grā in ecclijs floruerit. **S**z z apo-
calypsum **J**oh̄is apl̄i esse dicit. p̄beticis
etiā q̄busdam vtitur testimonijs ad **T**ri-
phonē: duincēs euz de his q; iudel absci-
derint hec de scriptur; z abstulerint. **S**z
z multa et alia apud q̄s plurimos fratru
ferunt: q; ita pbabilia ac digna a veterib;
iudicata sūt: vt **H**yrene^o ex ip̄is inuentā
assumere: z in q̄to aduersū hereses libro
de his hoc mō scribere. Et bñ inq̄t **J**usti-
nus in eo volumie quē aduersū **D**arce-
onē scribit p̄secut^o est dicens: q; ip̄i domio
nūq; acq̄sere: si alium deuz diceret p̄ter
oim creatorē. Et itez in q̄to eiusdē opis
libro dicit. Et optime inq̄t **J**ustin^o affir-
mat: q; añ aduentū dñi nunq; ausus ē sa-
thanas blasphemare deū. q̄ppe q; nondū
agnouisset damnationē suā. **H**ec aut; no-
bis necessario d̄ opusculis **J**ustini dicta
sūt: ad inq̄sitionē libroz et studiosos q̄s-
q; fideles puocātib;.

¶ Qui tunc iuri romane **A**lexandrineq;
ecclesie p̄fuerint.

¶ Caplm. XIX.

In octauo anno supradicti p̄n-
cipis **A**niceto vndecimo anno
ep̄at^o sui defūcto: successit **S**o-
ter. **A**pud **A**lexandriā p̄o **C**eladion q̄tu-
ordecim ānis mīstrato sacerdotio **A**grīp-
pinum successorē reliquit.

¶ Qui **A**nthiocensium.

¶ Caplm. XX.

Apud anthiochiā p̄o **T**heophi-
lus p̄ idem t̄ps sextus ab apl̄is
ecclesie p̄tificatū tenebat. **U**bi

q̄r^o post **H**eronem fuerat **C**orneli^o. post
quē q̄nto gradu **H**eros successerat.

¶ De his q; memoratis t̄pib; eccliaſtical
scriptozes enituerunt.

¶ Caplm. XXI.

Tunc etiā **E**gesipp^o de q; sup̄ me-
morauim^o insignis habebat. et
Dionisi^o **C**orinthioz ep̄s. sed z
Pinit^o nobilissim^o apud **C**retā in ep̄is fu-
it. **P**hilipp^o etiā z **A**pollinaris z **H**elito
Musanusq; z **M**odest^o z p̄cipu^o **H**yre-
ne^o: q; oim ad nos vsq; apl̄ice fidelē et sa-
ne doctrine p̄clarissima monimēta perla-
ta sunt.

¶ De **E**gesippo queq; ip̄e cōmemorat.

¶ Caplm. XXII.

E q̄b; **E**gesipp^o in q̄nto cōmē-
tarioz libro vbi finiaz sue fidelē
plensissima cū astruccionē desig-
nat. indicat **H** etiā q; cū ad urbē romaz p̄-
geret plurimis p̄ loca singla ep̄is i fimo-
ne z charitate p̄gressis: oēs eiusdē fidelē p̄-
dicatores doctozesq; repperit sil et de
ep̄la **C**lementis ad **C**orinthios scripta
q̄dā cōmemorat. q; etiāz inserere huic opl̄i
nro necessariū duxi. **A**it ergo. Et p̄māsit
inq̄t ecclia corinthioz in p̄dicatiōe recta
vsq; ad primū ep̄m. **Q**uē romā nauigās
vidi. z resedi euz eo apud corinthū dieb;
multis: delectat^o puritate fidei eius. **C**uz
aut; venissem romam p̄māsi inibi: donec
Aniceto **S**oter: z **S**oteri successit **E**leu-
theri^o. **S**z i oib; istis ordinatiōib;: vel in
ceteris q̄s p̄ reliq̄s vrbes viderā: ita oia
habebāt sicut lex antiq̄ tradidit: z p̄p̄e-
te indicariūt: z dñs statuit. **I**tē idē ip̄e eti-
am de hereticis q; suo t̄pe exortū sūt: talia
q̄dā cōmemorat. Et posteaq; inq̄t **J**aco-
bus q; cognominat^o **J**ust^o martyr effect^o
ē: sicut dñs etiā ip̄e reddēs testimoniū ve-
ritati: electōe dñi **S**ymeon cleophe fl-
li^o ep̄s ordinat^o: electus ab omnibus p̄zo
eo q; esset confobrū^o domini. p̄pterea au-
tem tūc ecclesia v̄rgo vocabatur. q; non
dū fuerat adulterini p̄bi subreptiōe cor-
rupta. **S**ed **T**heobutes q̄dam q; repul-
sus non meruit episcopatū: ip̄e cepit in-
cio p̄turbare oia z corrumpere. **Q**ui erat ex
septē heresibus in populo p̄stitutus. **E**t
quib; erat z **S**ymon: a q; z **S**ymoniani

Cleobius, unde Cleobian, et Dositheus
 vñ Dositiani, et Horthe, vñ Horthent
 et Hasbutheus: vñ et Hasbuthel, sed
 z Penader: vñ menadriani, Ab ipsis z
 marcioniste, z Carpograciant: z Valenti
 niani z Basilide: z Saturniani, Quozuz
 vnusq;q; diuersis corruptioib; fidel seoz
 su scilicet copones ppa secta z ppios ha
 buit sectatores. Ex qb; processere pseudo
 xpi: z pseudo pphete, z pseudo apli: q; i di
 uersas ptes fratru vnitate scindetes: per
 corruptela doctrine castum ecclie cubile
 macularit: impletate loquetes aduersus
 dnm z aduersus xpm el. Sed z antiqs
 indeoz hereses idē ipse scriptoz q; vl qua
 te fuerint: p hec vba designat, Erāt inqt
 diuerse sentētie in circūcisione, id ē i filijs
 israhel, q; maxie aduersabāt tribu iude ex
 q; xps est, Erāt ergo Iessei, Galilei, Eme
 robaptiste, Hasbuthei, Samarite, Sa
 ducei, Pharisei Sz alia q; plurima scri
 bit: de qb; ex pte iam p locoz oportuni
 tate in supiorib; memorauim. Dissertit
 aut z de euāgello fm Hebreos z Syri
 os, z qdā etiaz de lingua hebraica dispu
 taut: z iudatcarū traditōnū meminit, p
 q; indicat se ex hebreis ad fidē xpi venis
 se, Verū z h ipse z Hyreus: z ois anti
 quoz chorus libru attitulatū Sapientie
 Salomonis dixerunt, sicut z puerbia, z
 cetera. De apocriphis vō cum ageret ad
 uersū quosdā hereticos: corrupta in his
 qdam ac falsata esse pibuit.

**De Dionysio epō Corinthozuz et de
 eplis eiusde. Caplm. XXIII.**

Sed veniedū nob est tadē ad be
 ati Dionysij cōmemorationem.
 Corinthioz ecclie epi, cui eru
 ditioe z grā quā habebat in vbo dei frue
 bant nō hi pli solū q; regēdos suscepe
 rat: s; z pcul positi, qb; p eplā pntiam
 sui reddebat, Erāt deniq; eius ad Lace
 demontos scripta de catholica fide: in q
 z de pace atq; vnanimitate florentissime
 docet. Et alia ad Atheniēses: in q ad euā
 gelij crudelitate inuitat z cōcitat segnit
 res: simul z arguit quosdā velut pene p
 lapsos a fide, cuz eps eoz Publi^o fuisse
 martyrio psumat. Sed z Quadrati qui

Publio martyri successerat in sacerdotio
 meminit, simul z memorat q; labore eius
 z industria rediuuans qdā in eis calor: f;
 dei repatus sit. Et illud in eadē designat
 eplā, quod Dionys^o Ariopagites: q; ab
 aplo Paulo instructus credidit xpm: fm
 ea q; in aploz actib; designāt, prim^o apd
 Athenas ab eodē aplo epus fuerit ordi
 nat^o. Ferē et alia eius eplā ad Nicome
 diēses: in q heresim Marcionis impu
 gnat: z eccliafice fidei regulā mirabili ra
 tione pstituit. Scribit z alia ecclie Cor
 thinensiu: ceterisq; simul ecclijs Crete, in
 q epm ipoz Philippū velut magnis vir
 tutib; z optimis studijs pditū, prestatatur.
 Dicit aut ab hereticoz viuū abstinē
 dum. Scribit etiam alia ecclie Amastre
 nozū: ceterisq; cū ea ponti ecclijs, in qua
 Sachlidis et elpiti meminit: tāq; q; euz
 cohortati sint ad scribēdū, z mlta i ea ex
 diuinis scripturis explanat, simulq; epi
 eoz mentionē facit noie Palmee, Sz et
 de nuptijs z castitate plura cōmemorat,
 z ex quocūq; lapsu resurgētes: z puerter
 tes se a pctō etiam si ab heretica puerfita
 te resiliāt suscipi iubet, Cōsungit et his
 alia el^o eplā ad gnosios, in q cōmonet et
 depcat epm eoz: pinitū: ne grauiā onera
 discipuloz ceruicib; supponat: neve fra
 trib; necessitate compulse castitatis indi
 cat: i quo nōnulloz pclitetur infirmitas.
 Ad q; rescribens pinit^o Dionysio sniaz
 qdē silij melioris amplectit, silq; obse
 rat eū post illa q; pri^o scripserat robustio
 ris iā et validioris cibi de cetero scripta
 transmittere: qb; ad meliore pfectū ecclie
 sue pls alere: ne semp cibo lactis inhe
 rentes paruuloz vitā in corpe iā senescē
 te pdurēt. Simul et recte fidel sue insig
 nia z sollicitudinē quaz erga curā plebis
 expēdit: eruditioisq; ac sapientie z vbi di
 uini in hac eplā pinit^o nob velut i qdaz
 speculo viuētē sui derelictū imaginē. Dio
 nysij aut auferēz alia ad romanos data p
 episcopum Soterē, in q instituta antiq
 tus tradita in ecclia romana custodiri li
 bēter amplexū se his indicat vbis. A p
 cipio nanq; moztis est inquit nobis fra
 tres oēs varijs innare bñficijs: multisq;
 eccliesq; q; sūt p diuersa terraz loca cūcta

Ecclesiastice hystorie

quibus indigent destinare. Singulorum quoque necessitates in omnibus solari. Sed et per metalla fratribus delegatis que usus possit prebere. Nec ab initio romane ecclesie facere moris fuit. a patribus sibi huiusmodi institutione dimissa: et semper integre custodita. **Beatus** pro episcopus vester **Forther** non solum seruauit que patres tradiderat: sed et auxit in melius. Qui non tantum sanctis que usus corporalis possit impertit: verum et aduentus fratres **Clemens** satis et mitissimo solat alloquio: et tanquam patrem se ac religiosum patrem singulis exhibet. In hac ipsa scriptura meminuit etiam episcopus **Clemens** ad corinthios scripte: significans veteri instituto et antiqua consuetudine semper ipsam epistolam lectam esse in ecclesia. Denique sic dicit. **Beatus** inquit duximus hodierna dominica diem: in qua legimus epistolam vestram: quam et semper ad nostri commentationem legimus: sicut et illam priore a **Clemente** ad nos scriptam. Idem adhuc ipse de epistolis suis tanquam falsatis a quibusdam hec scribit. Epistolas enim quasdam fratribus rogantibus me scripsi. quas tamen apostoli **Sathane** et **Zizanius** repleuerunt: quodam auferentes: alia autem addentes. quibus perire positum est in iudicio dei. Quid autem mirum si diuina verba sancte scripte pure falsare conati sunt que uilia hec que nos scripsimus corruerunt. Fertur adhuc et alia propter istas **Dionysii** ad **Crisostomum** fidelissimam sorore scripta. in qua conuenienter vel secum vel mensure eius rationabiles ei diuini uerbi exhibuit dapes. Sed de **Dionysio** satis dictum sit.

De episcopo Theophilo Antiocheno.
Capitulum. XXIII.
Theophilum pro quem Antiochie episcopus supra diximus ferunt tres institutionum libri ad **Autolicum** scripti. Et alius liber aduersum **heresim Hermogenis**: in quo et testimoniis utitur de reuelatione **Iohannis**. Sed et alij erant eius instructionum variarum libelli. Igitur ea tempestate hereticis per omnem locum **zizaniarum** modo pura uerbi dei semina maculabantur: et aereas apostolice doctrine adulterina admixtiones fetantibus ex omni parte sacerdotes domini uelut uigilantes agricolae: excutere eorum et expurgare mala semina nitentur

et tanquam solliciti pastores insidiantes lupos gregibus christi clamoribus simul insectationibusque repellere comonendo. fratres instruendo. scribendo etiam longe positos. ipsos quoque interdum sicubi coram deprehendissent cominus purgendo. et uerborum lucta ac disputationum certamina preternedo: aliisque posteris consulentes. questionibus eorum et uersas obsecutiones editis commentariis disputando. Inter quos et **Theophilus** de quo nunc loquimur: non ignobili aduersum eos. id est aduersum **Hartone**: indicat ex his que legimus disputatione congressus. Huic igitur septimum ab apostolis in **Antiochene** ecclesie sacerdotio **Hartimus** successit. Sed et **Philippus** quem **gorthinensis** ecclesie episcopus supra diximus: nobile etiam ipse monimentum aduersum **Hartone** dereliquit. **Silrus** et **Hyreneus**.

De Hodesto. **Capitulum. XXV.**
Magnificenti autem ceteris **Hodestus**. qui omnes ipsius deceptioes et fallacias resecto quo uelabant nequitie tegmine denudauit.

De Helitone quoque ipse commemorat.
Capitulum. XXVI.
Melito quoque **Sardensis** antistes ecclesie: et **Apollinaris** apud **Iherosolymam** ecclesiam reges celeberrimi inter ceteros habebant. Qui et imperatori Romano **Apologeticos** similiter libellos pro nostra fide luculentissime conscriptos porreperunt. Horum quanta relicta sunt monimenta que ad nostram usque noticiam puenerunt infra ostendit **Helitonis** de pascha libri duo. De optima diuersatione liber unus. Sed et de prophetis. De ecclesia. De die dominica. De fide hominis. De signamento De obedientia fidei. De sensibus. De anima et corpore et mente. De lauacro. de ueritate. Item de fide. De generatione christi: et de prophetia eius. Item de anima et corpore. De honestitate. Item liber qui dicitur clauis. De diabolo et reuelatione **Iohannis**. De deo corpore induto. Et post omnia liber ad **Antoninum** uerum. In libello suo de pascha. ipse quoque scribebat insinuans ita dicit. Sub **Sergio** inquit **Paulo** presbitero **Asie** quo in ipse **Sagaris** martyrio coronatus

est: q̄sto ingens aborta est apud **Laud**
clā de pascha: q̄bo diebus hec scripsimus
Huius etiā ip̄s libelli mentionē facit. **Cle-**
mens Alexandrinus in ope suo, vbi de pa
 sche ratiōe scribit: q̄ se dicit ex occasione
 huius ip̄ius libelli q̄ a **Helstone** pri^o edī
 tus fuerat scribere. In eo autē libro quem
 ad impatorē scribit talia q̄dā memorat il
 lis tēporibz aduersū nos gesta. **Qd** nūq̄
 inq̄t factū est. **Nūc** p̄secutionē patit gen^o
 p̄iorū. **Effugant** vndiqz nouis decretis
 p̄ oēm **Asiā** pmulgatis. **Impudētes** nāz
 q̄s hoīes z calūniosi q̄ rape aliena deside
 rant: occasione accepta: imperialiū prece
 ptorū: more p̄donū die noctuz grassan
 tur: z diripiūt inocētes. **Et** post aliquāta
 itez dicit. **Et** si q̄dem te iubēte hec faciūt
 bonuz credam^o quicqd̄ iusto impatore lu
 bente cōmittit. **Sz** et nos libēter ferim^o
 mortē quā a te cognoscim^o irrogari. **Sz**
 hoc ē solū qd̄ te obsecram^o: vt ip̄e prius
 mīltros p̄teritatis huius req̄ras: et si a te
 mādate sunt iste q̄s irrogant mortes ip̄se
 discutias. **Si** p̄o tuā q̄z p̄scientiā prece
 ptum illud tā imane z tam barbarū later:
 obsecram^o ne nos despicias: z patiar^o re
 ligiosos ciues tā publico latrociniū in
 gulari. **Et** iterū post aliquāta addit etiāz
 hec. **Etenī** philosophia hec qua nos vti
 mur, primo q̄dem florebat apud **Barba**
ros. **Introducta** ē autē etiā romane v̄re
 zuerationi **Augusti** tēporibz, ex q̄ z reg
 ni vestri sublim^o culmē ascendit: obseruā
 tie huius auspicijs eleuati. **Cul^o** impij feli
 citer ppagati tu felix successor existis, et
 traditū tibi feliciter seruas vna cuz filio.
Propter qd̄ z simul tibi cuz impio tradi
 tū n̄re philosophie ritū pari religione cu
 stodit: velut q̄ ingressu suo patribus suis
 causā p̄sp̄ritatis intulerit, z fides q̄ cum
 ip̄o **Augusti** felicitatibz adoleuit: itegrā
 tu q̄z nūc regnās illibatāqz p̄serua, quia
 nec ip̄i **Augusto** i ingressu ei^o v̄l in p̄gres
 su triste aliquid accidit. sz econtrario leta
 oīa: et oīa magnis successibz plena: obse
 crantibz deū summū p̄ imperij huius statu
 religioisqz huiusce cultoribz. **Hec** quis q̄s
 p̄ncipiū nisi **Hero** sol^o z **Domitian^o** neq̄s
 hoīm suggestioibz aduersati sūt dogma
 ti nostro. **Ex** quoz tpe accidit nos fallis

calumnijs infamari. **Sed** illoz errorem
 qui ex ignorantia venerat emēdauerūt pa
 tres tui qui frequentibz postmodū decre
 tis animaduēterūt in eos q̄ auderēt mo
 lestie aliqd̄ huiusmodi cultoribz irrogare
In q̄bus auis tuus **Adrian^o**: z ad alios
 q̄dem multos iudices: p̄cipue tamen ad
Fundanū p̄consulē **Asie** p̄ hoc l̄fas de
 dit. **Pater** p̄o tuus tecuz pariter romanū
 regni ap̄licē regens: oibus q̄dem genera
 liter ciuitatibus: maxime tū ad **Larisse**
os z **Thessalonicēses** z **Athenienses** pro
 his mittit edicta. **Te** p̄o mīto magis eā
 dem credim^o seruare sententiā: imo z
 multo clement^o cōfidim^o p̄sisturū: tāq̄s
 qui vere philosophie ac pure religionis
 amator existas. **Hec** z multa alia nobili
 ter ab eo scripta in libello de quo memo
 raui^o inserunt. **In** his autē q̄ de expla
 natione scripturarū scribit: q̄si in p̄fatiōe
 enumerat: q̄ sunt volumina veteris testa
 mētī q̄ in canone debeāt obseruari. **Quā**
 prem scripture indere his necessariū pu
 to. **Helito**. **Onesimo** fratri salutes. **Quā**
 quidē frequenter me rogasti p̄ studio qd̄
 habes erga verbū dei: vt excerptā tibi tes
 timonia ex lege z p̄phetis de saluatore z
 de fide nostra: simulqz indicem q̄ sit ordo
 vel numer^o veteris testamētī voluminuz
Postulata libēter expleui: sciens q̄ sit in
 te discendi studiū: vel quanta fidelē deuotio:
 z vt vite eterne desiderio nihil prepo
 nas. **Scias** ergo p̄rexisse me vsqz ad ori
 entis locuz: vbi p̄dicatiōis nostre cepit
 exordium, z vbi gesta sunt illa oīa q̄ le
 gūtur scripta. **Ibz** diligēter de oibus ex
 plorasse que essent veteris testamētī vo
 lumina. **Ibz** igit que cum oīm inuestiga
 tione comperi bec sūt: **Moyfi** libri quin
 qz. **Genesis**. **Exodus**. **Leuitic^o**. **Numeri**.
Deuteronomiū. **Tum** deinde iesu naue.
Judicū. **Ruth**. **Regnorū** libri quattuor.
Paralippomenon libri duo. **Psalmi** da
 uid. **Salomonis** puerbia: que z sapien
 tia. **Ecclesiastes**. **Canticacanticorū**. **Job**.
 p̄phete autez **Elafas**. **Hieremias**. **Duo**
 decim p̄phetarum liber vn^o. **Daniel**. **Eze**
chiel. **Eldras**. **Ex** his ergo z **Eglogas** ti
 bi: id est excerpta testimonia in sex libris
 digesta transmisi. **De Helitonis mont^o**

Ecclesiastice hystorie

mētis ista cōperimus.

De Apollinare.

Caplm. XXVII.

Apollinaris hō cū multa a multis habeant: ad nos tū ista sunt que venerūt. Apologeticus liber ad p̄dictum impatorē scriptus. Et ad uersū paganos libri quinq; De ueritate libri duo. Et q̄s postmodū edidit aduersū Catafrigas. Hōranū scz et pseudo p̄phetas et q̄ tūc p̄imū de uolūta a recto itinere exordiu sūperant.

De Husano.

Caplm. XXVIII.

Husani (cuius in p̄cedētib; fecim̄ mentionē) fertur libellus multa elegātia scriptus ad quosdā fratres q̄ declinauerant ad heresim: que dicitur Encratitarū tunc nup̄ exortam. Cuius auctore extitisse Tacianū sermo asserit: illū sp̄m de quo in sup̄ioribus memorauimus: beato Iustino testimoniu dante: cuius et discipulū ferūt. De quo tamē Hyrene in p̄imo libro cōtra hereses hoc refert. A Saturnino inquit et Marcione descenderūt et hi q̄ uocantur Encratite: nuptias refutantes q̄ a deo antiquis institute sūt. et subtiliter accusantes illum qui ab initio masculum et femina ad restitutionē humani generis fecit. Scz et ab animalibus abstinedū p̄dicat: ingrati existētes deo q̄ hec humanis uisibus p̄creauit.

De secta fm Tacianum.

Caplm. XXIX.

Contradicūt etiā plurimū hoīs salutē inimici. Et h̄ nūc inuētus est ab his q̄ Tacianū qdā auctor extitit. et huiuscemōi blasphemias introduct. Qui fuit q̄des adutor Iustini. scz donec cū ip̄o fuit nihil tale sentire se p̄didit. Postea hō q̄ ille martyr effectus est abscedit se ab eccl̄asticis doctoribus arrogātia tumidus: et elatiōe nimia inflatus tanq̄ q̄ se ceteris duceret meliorē. p̄rius maluit q̄ a ueteribus traditū docēdi instigare stiliū: secula qdā inuisibilia fm Valentinū fabulas introducēs. Nuptias autē et fornicationem corruptionēq; parē iudicans lege. Iulia Marcioni Saturninoq;

firmās. De salute hō Adā in dubitū deducēda nouis q̄stionibus cōmetat. Et paulo post idē Hyrene addidit etiā hec. Nō multo autē inq̄t post Seuerū qdā supra dicit heresi robur adiūgēs: fomēta maxima ei⁹ sectatoribus p̄stitit. Unde et magis Seueriani appellati sūt. Qui utūt q̄dem lege et p̄phetis et euāgelijs: scz p̄pria qdā interpretatiōe scripturarū sensum p̄uertūt. Obiectāt autē Paulo ap̄lo: et refutāt ei⁹ epl̄as. Scz neq; act⁹ ap̄loꝝ suscipiūt. Uerūtamē p̄ior eoz auctor Tacianū collatiōē quandā faciēns euāgelioꝝ: nescio quō cōposuit euāgelii unū ex quattuor: quō Diateseron nominauit. Ad etiā nūc habet a multis. Dicitur autē et nōnulla ex sermonibus ap̄li p̄mutasse: tanq̄ q̄ emēdare uelit ordinē: cōpositionēq; p̄borū. Reliquit autē hic ip̄e infinitū librorū numerū. Scz ille quē aduersū gentes scripsit liber ex oib; scriptis eius p̄cipu⁹ et ualde utilis cōprobat. Scz et de his satis dictus.

De Bardesano Syro: uel scriptis eiusdem.

Caplm. XXX.

P Er idē tps̄ innumeris heresibus uerbis pullulātibus: et p̄cipue ap̄ Mesopotamias: Bardesanes qdā uir disertissim⁹ in Syrorū lingua: et uehemēs dyalectic⁹ aduersū Marcionem: aliosq; nōnullos dyalogos scribit: quos p̄pria lingua cōpositos edidit. Scz et plura alia ei⁹ extant uolumia: q̄ discipuli eius in grecū uertere sermonē. Erat nāq; ita potens in uerbo et in doctrina: et in disputationibus ualidus ut plurimos et nobiles uiros habuerit sectatores. Est et ei⁹ ad Antoninū de Fato potentissim⁹ dialogus. Scz et alia multa scripsit: que satis utilia et p̄necessaria p̄secutionū q̄ tūc erāt tēporibus extiterē. Ferūt autē hūc ip̄m fuisse p̄mo de Valentinū schola. Scz cum magistru notasset erroris: et ineptas eius fabulas arguisset: uisus est sibi ad meliorē et recte fidei sententiam p̄uertisse. Nec tū ex integro ueterū errorū sordes: maculāq; deposuit. P̄ idē hō tēporibus etiā romane eccl̄ie Soier ep̄s uiuēdi finem fecit.

Explicit liber quartus.

Incipit liber quintus hystorie ecclesie
siatice: cu' annotatiōe caploꝝ.

Gitur Note

Iri epō octo annis in vrbe
roma sacerdotio mīstrato:
duodecim^o ab apl'is succes-
dit Eleuther^o septimodecimo anno im-
perij Antonini Cleri. Quo in tpe p mul-
tas romani orbis puincias: et acclamat-
one z seditione vulgi psecutiones aduer-
sū nros dirisissime cōcitare sūt: ita vt mul-
ta milia martyruꝝ p loca singula fierent.
Ad conijcere ex his facile possum^o q̄ ad
rerū gestaz memoriā pseruandā lris mā
data repperim^o z legim^o. Et q̄uis de hoc
plenior nobis narratio q̄ de singulorum
martyrijs psecuti sum^o: sui sub titulo vi-
deat exposita: q̄ instructionez pariter do-
ctrine z scientie necessariā nō minimā cō-
tineat. Tū q̄ p̄senti op̄i cōpetere duxim^o
pauca inseram^o e multis. Alij nanq̄ scri-
ptozes hystoriarū referāt bella, trophaea,
victorias magistratū, ducūq̄ fortia ge-
sta cōcelebrēt. mortezq̄ ciuilū aut hostiūz
narrēt, patriā, cōiuges, liberos, diuersis
cūcta cedib^o p̄fusa describāt. noster h̄ ser-
mo q̄ narrationē p̄tinet de his q̄ ad deuz
p̄tinet reb^o: absurdū nō erit si bella descri-
bit q̄ caro p̄ aie salute p̄pessā ē: z pugnas
q̄s aia vt celestē patriā recuparet excepit
si certamina ei^o referat q̄ p̄ fide veritatis
exigit. In q̄b^o nō aduersum mortales mili-
tes: s̄ aduersū spiritalis demones dimi-
cauit nō p̄ librate carnis: s̄ p̄ spūs liberta-
te, si inq̄s monumentis lraz mādem^o plia:
q̄ nō p̄ terraz spacijs: nec puinciaz pos-
sessionib^o: s̄ p̄ celoz regno z paradisi bez-
reditate pacta sūt. nō regl mortali impūū
q̄situra: s̄ ab immortalī rege oim deo triū-
phozū gliam p̄ceptura.

Quāti z quemadmoduz sub Seuero
apud Gallia p pietate subierint mortez.

Caplm. I

Gilliarū nobi

Gilline vrbes Lugdunensū ci-
uitas habebat z Viennensūz
q̄s p̄cipit lapsu p̄terfluit rhodan^o nobi-
lissim^o fluuioꝝ. In his que z quāta erga

dei martyres gesta sint: supra memoratis
Antonini Veri tēporib^o descripta per
ordinez: ab eis ad ecclias Asie z frigie fi-
deli relatione trāmissa sunt. De q̄b^o vt fi-
des certior habeat ip̄a scriptoz exempla
subijciam. Serui xp̄i habitantes apud
Viennā z Lugdunū gallie vrbes: fratri-
bus oib^o q̄ p̄ Asia z Frigiā eandē quam
nos redēptionis xp̄i fidem z spem gerūt,
pax vobis. grā et glia a deo patre, et iesu
xp̄o dño nro. Et cū nōnulla velut in p̄sa-
tione psecuti viderent^r: post aliquāta ita
rerū gestaz ordiunt inicitū. Tribulatiōis
aiunt nre magnitudinē z gentiliū furorē:
quē sanctis martyrib^o intrēderūt: sicut est
enumerare: ne p̄sentes q̄dē ip̄i sufficiam^o:
nedū scriptura cōprehendere. **D**ico etenī
virib^o cōgressus est inimic^o: itaq̄ q̄ iam p̄
acerbitatē psecutionis aduētus sui osten-
taret inicitū. z per h̄ institueret z informa-
ret mīstros suos aduersū seruos dei: om-
ne mīsteriū sceleris z crudelitatis exple-
re: ita vt p̄mū nobis domoz phiberetur
habitatio, tum deinde vsus balnearum,
post etiā p̄cessus ad publicū, ad vltimūz
ne oīno in q̄libet loco domi forisq̄ publi-
co p̄uatoq̄z videremur. **S**z aderat dei
grā q̄ fragiliores q̄dem quosq̄ nroz de
manib^o eoz erspiebat. **P**roducebat autē
in mediū viros stabilliores colūnis: qui
possunt p̄ patientiā suā nō solū ferre impe-
tus q̄s excogitabat inimic^o: s̄ z vltro ex-
petere: z spōte se oib^o vel opprobrioz vlt-
to: mētoꝝ cruciatib^o oblectare: z lacessētī-
bus tā pene tortozib^o: ip̄i adhuc parū pu-
tare: p̄ eo q̄ morā sibi hāc esse quodāmo-
do ad xp̄m festinātib^o crederēt, rebus fere
ip̄is z patientie p̄tute clamātes, qz nō sunt
cōdigne passiones hui^o t̄pis ad futuram
gliam q̄ reuelabit in nobis. **F**erebant er-
go fortiter acclamationes aduersum se z
p̄bra atq̄ iniurias populū, z cōtumelias
eozū laudes suas ducebant. **S**z z verbe-
rari se ab eis ac lapidari z cōcludi patien-
ter accipiebāt: equanimiter suscipientes
q̄cquid illud furentis vulgi excogitauit-
set infantia. **D**eniq̄ quodā tpe astante tri-
buno z primozib^o ciuitatis, p̄ solis accla-
mationib^o populū correpti z in carcerem
trusi sunt fratres: vsq̄ in p̄sentiaz p̄sidis:

Ecclesiastice hystorie

culq; aduententi offerunt. In q̄s ille tāta crudelitate vsus est: vt seuitie eius species singulas nemo possit exponere. **T**e-
tius igitur **Sagathus** vnus ex fratribus q̄ et in decem p̄fectas charitate et in hoies integras custodiret. Cuius vita cum esset adolescēs ita examinata erat rati oibus et pbata: vt etiam grauissimis senib; p̄ferretur. **I**ncedebat enī in omnib; mandatis et iustificationib; dñi sine querela. **A**d obsequia quoq; seruozū dei p̄mptissim⁹ erat. **I**s cū zelo diuino et seruoze spūs plen⁹: tam crudelia seruis dei supplicia videret inferri: et p̄tra ius fasq; tot penas humanis viscerib; excogitari: indignitatem res vltra nō ferens: poposcit se audiri p̄ clubus optimis. **Q**uibus nihil impietatis cōmissū p̄bari poterat locuturū. **E**rat enim et nobilissim⁹ inter suos et eruditissimus. **V**erū cuius defensionē ei⁹ nō recipet obstinatio iudicis: inq̄rit tñ ab eo si et ip̄e christianus esset: vtq; christianū se esse clarissima et libera voce testat⁹ est: tanq; aduocatus inq̄t christianoz et ip̄e victoz numero societ. **S**ed in h̄ illi q̄dem quid dicerēt ignorabāt. **I**lle ip̄o habens in se aduocatus p̄ nobis iesum: hoc noie meruit honorari sancti p̄sbyteri **Zacharie**: qui erga sanctos plenitudinē charitatis ostenderat secutus exemplum. **Q**ui et ip̄e dum fratrib; adest: et defensionem libertatis q̄ in nostra religione consistit exequitur: dominiū secutus exemplū: animas suam p̄ ouibus suis posuit et pro amicis. **E**t idō cum h̄ pariter velut discipuli fideles christi in regno venturo: sequetur agnus quocunq; vadit. **H**is igitur optimis et fidelissimis ducib; vsus om̄is reliquus sanctorū chorus: prompti et alacres aīas suas p̄ fidei libertate ponebāt. **A**liq̄i autē impares et infirmiores inuēti: et ad illate persecutionis euehendū p̄odus inualidi: decem ferme numero: lapsu suo luctum nobis et ingentes tristitiā reliquerūt: et multozum animos quos priorū fides accēderat infregerūt. **U**nde et oēs valde perterriti sumus: nō p̄pter tormēta que crudeliter videbant inferri: sed p̄ exitu confessionis incerto: quia multo nos grauius lapsus nostro: q̄ ea que inferebantur tormēta

cruciabant. **C**omprehendebantur tamen quotidie: quos dignos dominus iudicabat i lapsorū numerū subrogari: ita vt ex vtraq; ecclesia omnes qui studiosi et magni videbantur: et quoz labore et industria regebatur ecclesie: vniuersi pariter tenerentur. **A**ccidit autē etiaz seruos cōprehēdi quozūda; ex nostris paganos: q̄mquidē publice iustum fuerat requiri omes: et teneri. **Q**uiq; demonis instinctu cū tormēta p̄tmescerent q̄ inferri sanctis videbāt: monentibus se in hoc ip̄o militib; quib; ita fuerat p̄ceptum: cōmētati sunt aduersum nos velut thiesteas scenas: et incesta edippla p̄petrātes: et alia multa que nec ploqui: aut cogitare nobis fas est: et qualia ne credere quidem possumus aliquādo apud homines gesta. **Q**ue cum de nobis diffamata fuissent in vulgus: horrori maximo et execrationi apud om̄es homines esse cepimus: etiam apud eos qui prius aliquid moderatiōis erga nos seruandū esse censebant: et omnes simul fremere aduersus christianos: atq; insanabili odio furere ceperunt. **T**unc vidim⁹ cōpleri illud qd̄ a domino dictum ē. **Q**uia veniet tempus in quo omnis q̄ occiderit vos: putet se obsequiū offerre deo. **P**ost hec iam supra omne narrationis gen⁹ est suppliciorū et cruciatuū modus: qui sanctis martyribus inferebatur: purgente sabana quo scilicet etiam illoz cōfessione tale aliquid eliceretur a nobis esse cōmissum. in quo omnes pari atq; eodez furore p̄sistebant. vulgus. iudex. officium. milites. purgentes p̄cipue sanctum nomine quēdam diaconum **Vienensem**. et **Naturum** **Neophitū** quidē: sed i fide et patientia robustissimū. sed et **Atralum** p̄gamenum ciuem: qui columna et firmamentum ecclesie nostre in omnib; fuit. et **Blandinam** feminā: per quā christus ostendit quia ea que apud homines despecta sūt: et contemptui habentur: in magna gloria apud deum ducuntur. et quia charitas ei⁹ que fragilia sunt p̄ naturam: per gratiam facit esse firmissima. **C**um enī omes nos de ea trepidaremus: sed et ip̄a eius carnalis domina que erat vna ex numero martyruz vereret: ne forte **Blandina** cederet

In tormentis: et pro debilitate corporis usque ad prime confessionis tormenta sufficeret: tanta tolerantie et tute firmata est: ut resolverent prius et occiderent carnificum manus: qui sibi pro contentiosa iudicis animositate inuicem succedebat. Denique a prima luce usque ad vesperam tormenta semper innovantes ad ultimum victos se confitentur: stupentes quomodo in ea spiritus permaneret: cum nihil iam in illa ex corpore pro supplicia resedisset. Sed illa vere beata: ut postmodum nobis ipsa disseruit: quotiens vocem confessionis emisit: et christiana sum proclamavit: toties novae vires corpori reddebant: et tanquam ablatas pro confessione doloribus: instaurabat recitatio ad agones. Et quod magis intellexerat quod vox pia sensum doloris extingueret sepius et alacriter christiana sum: et nihil apud nos mali geritur proclamabat. **Diaconus** quoque sancto nomine: etiam ipse supra quod dictum potest: et supra quod humanam fas est ferre naturam: acriter insistentibus ministris demonum: quo aliquid ab eo elicere possent confessionis illicitae: nova penarum genera protulit: et quae longe substantiam humane conditionis excederet. At ille vir deo plenus: instantium crudelitates eorum risit et ferinam in questione senectam: ut nunquam dignaretur vel quod esset genere: vel nec domum: vel patriam: vel nomen saltem suum eis fateri. Sed de his singulis interrogatus: nihil aliud in omnibus tormentis: nisi christianum se esse respondit. Hoc mihi nomen: hoc genus: et patria est. Aliud inquit omnino nihil super quod christianus. Unde et eos incredibilis agitabat insania: quod de tantis penarum generibus presumptis extorquere ei ne confessione quod deus proprii vocabuli potuissent. Ad ultimum candentes lamias eris et ferri erga ingulnis loca et delicatoria quaeque membra instauratis ignibus adhibebat. Et quo carnes quoddem eius aduste igni defluebant. Ipse vero permanebat immobilis: inconcusus: intrepidus: celestibus eternisque fontibus quod procedunt de ventre iesu humanas in se transperans flamas. Verumtamen membris omnibus martyr erat: et toto corpore unum vulnus horrebat. Perit in eo humane forme agnitio: et non solum quis esset: sed et quid esset: tormentorum crudelitas ne agnosceret

posset abstulerat. **Christus** tamen in eo solus pro martyrii gloriam recognoscebatur: quod per eius patientiam destruebat adversarias potestates: et suos milites pro tolerantie roborabat exemplum: ostendens omnibus quia nihil terribile est: ubi diligitur pater: nihil dolosi est: ubi fides christi est. Sed artifices scelerum nequaquam martyris erubere virtute. Post paucos etenim dies considerantes quod si tumetibus adhuc vulneribus que indignarentur etiam ad mollissimum manus tactum tormenta rursus inferrent: et denuo membra iam putrefacta vererentur. unum e duobus fore: aut in sua eum impietatis iura cessurum: aut si in tormentis aiaz posuisset: terrorem crudelitatis et metum ceteris intentandum. Sed hoc longe praeterquam impium cogitauerant cessit. Nam quod vir credi ab infidelibus potest: restitutum est in primam speciem corpus pro secunda tormenta. Et officio membrorum quod abstulerat prima crudelitas: secunda repavit: ita ut iterata supplicia non iam ei penam contulerint sed medelam: Sed et **Bladina** quam paulo ante memoravimus: simili exemplo ad supplicia secunda reuocatur. **Que** cum semiviva pene: et in mortis quodam perfinito posita: iteratis fuisset pulsata cruciatibus: velut ex somno quodam subito evigilans in memoriam future beatitudinis venit: et voce instanti tanquam de excelso edito concionaretur ad populum. **Multum** inquit erratis o viri: quod putatis infantum vulneribus vellet eos quod ne mutorum quoddem aialium carnibus vivunt. Et sic in confessione perduras: ite numero martyrum sociata retrudit.

Ut martyres quod diu habebant in vita omnes quod in persecutione lapsi sunt reuocabant.

Capitulum II.

Ad posteaque pro beatorum martyrum patientiam tyrannica evanescere supplicia: alijs rursus diabolus machinis oppugnare parat famulos dei. quod scilicet afflictione carceris: et penali squalore consumpti: a septimo (ut dicunt) puncto in nervo pedes pro quod credi fas est distenti in intimo tenebrarum loco pro omnia penarum genera. quod furctum senectia excogitare poterat deperirent. Quam plurimum ergo hoc genere in ergastulis presumunt: domino suscipiente

Ecclesiastice hystorie

eorum huiuscemodi exitum: quibus nec
ibi defuit diuine maiestatis auxiliū. **A**l-
quanti eteni ex his qui seculissima tormen-
ta pertulerant: nec humane aliquid medele-
missi sunt consequi. **H**is in modū vtrū-
tute domini cōualescere et subitā mentis
alacritatem: ac desperatum corporis ro-
bur recuperare ceperunt: ita vt cohortatōe
sua ceteros ad patientiā cōfirmarent, et q̄
impatientes erant penarū illi magis qui
nuper fuerant correpti: et quorū corpora
nōdum tormenta solidauerāt: illi deniq̄
erant qui fetoris horrore: et clausione te-
nebris necabantur. **U**erū beati **Fortini**
Augdunēsis ep̄i gloriosam martyrii con-
fessionē: fas non est silentio p̄terire. **Q**ui
cum nonagenario maior esset etate et cor-
pore: vtpote illi⁹ cui inualidus cetera pe-
ne iam mortu⁹: solo martyrii amore viue-
bat. **D**ucit autē ad tribunalia: imo post⁹
defertur: senio et lāguore resolutus. **C**ui⁹
ad hoc solum anima seruabatur: vt chris-
tus p̄ eam magnificēt⁹ in fragili corpo-
re triūpharet. **S**tatuatur interea senio⁹ p̄
tribunalib⁹ impie plebis. **E**ndiq̄ clamor
attollitur, hunc ip̄m esse insonāt christia-
num. **D**um p̄o a p̄side interrogat⁹ q̄s naz
esset christianorū deus: respōdit. **S**i dig-
nus fueris scies. **H**inc p̄o cunctos velut
rabies immentis cuiusdā furoris inuasit:
ita vt qui p̄pe astabant pugnis: alij calcu-
bus subigerēt senē: nec grauitati: nec eta-
ti aliquid reuerentiē deferentes. **I**lli p̄o
qui longius erant quicquid furentib⁹ tes-
li venisset in man⁹ eminus iacebāt: ita vt
vnusquisq̄ sūmi sibi esse delicti duceret:
nisi aliquid in senē sceleris intulisset. **I**n
hoc eteni vindicādos deos suos esse cre-
debant. **Q**uē cum seminecem p̄cissent in
carcerem: incōtaminatū paulopost sp̄rit-
um reddidit. **P**er idem tēpus imensa q̄-
dam dei dispēlatio p̄curatur: et misericor-
dia ex insperata christi domini arte con-
quiritur. qd̄ nunq̄ fere prius a p̄secutorū
bus gestū meminim⁹. **O**mnes enī hi qui
p̄mo cōprehensi negauerant fidē: corre-
pti tradunt⁹ in carcerē, et quo infelicib⁹ ne-
solamē q̄dem penalīs p̄stare⁹ exicij: non
q̄si christiani sūt: sed tanq̄ homicide et in-
cesti detinebant⁹. habentes miserū duplō

cem penā. qm̄ quidem ceterorū supplicia
mitigabat spes et corona martyrii: christi
q̄ charitas: et sancti sp̄rit⁹ gratia reuena-
bat afflictos. **I**stos autē ip̄s penalib⁹ ca-
thenis et pondere carceris grau⁹ cōscien-
tia cruciabat: ita vt vultu ip̄o et aspectu di-
scernerent a ceteris q̄ illi p̄ducebātur de
supplicijs leti: et diuinū nescio qd̄ in ip̄s
vultibus p̄ferentes: vincula sua monilia
p̄ciosa ducebant: p̄ squalore carceris chris-
ti bonus odor effecti: ita vt viderent sibi
nō in ergastulo: sed in mirretheca clusi.
At illi alij tristes demeris ip̄s q̄ p̄spe-
ctibus horridi: et om̄i turpitudinis defor-
mitate fediores: sed et ip̄s gentilib⁹ i mul-
to opprobrio expositi erant: tanq̄ dege-
neres et ignaui: q̄ fides p̄diderint et crimē
innenerint: et qui christianorū q̄dem noīe
caruerint: homicidaz tamē penas non ef-
fugerint. **Q**ue cum ita geri viderent cete-
ri incredibiliter corroborati sūt: ita vt cō-
prehensi absq̄ vlla animi mutatione: cō-
stanter se nihil aliud q̄ christianos esse fa-
terent. **E**t cum q̄daz in his locis fuissent
longius p̄secuti: post aliquanta iterū hec
subiungūt. **P**ost hec iam p̄ diuersas spe-
cies martyrii eorū: velut coronā quādam
varijs florib⁹ cōpositā: domini christi in-
texens offerebat patri: vt ab eo velut vi-
ctores magni agonis: remunerationem
eternorū sumerent p̄miorū. **N**am **D**atu-
rus. et **S**anc⁹. et **B**landina. et **A**ttal⁹. nu-
merū dieb⁹ innumeris milib⁹ gentiū di-
uersarū ad spectaculū cōgregatis statu-
tur in medio arene. **E**t rurū **D**atur⁹ cū
Sancto: quasi nihil prius gestū fuisset:
ad om̄ia tormentorū et verborū genera
renouant⁹: certantib⁹ omnimodis aduer-
sarijs: quaten⁹ eorū patientiā frangerent:
et ab ip̄o (vt ita dicā) vertice. coronas co-
rum diripent: infantis p̄liuocibus insti-
gati. **S**z illis eo magis aīos roborabat
spes vicine iam gl̄ie: quā sibi tā tāq̄ ma-
nu p̄tingere: et p̄tractare dextris videbāt.
Cūq̄ et suppliciorū genera et spectaculorū
sā pene tēpus fuisset absūptū: nec moue-
ri vllaten⁹ a sentētia valuissent: cum etiā
selle ferree suppositi: consumptā p̄berib⁹
carnē ignis subter ministrat⁹ exureret: ad
vltimū infatigabiles martyriū sp̄s ferro

Ecclesiastice hystorie

tis facin? qd vos apta luce comittitis?
Flos enim neq; comedim? hoies: neq; ali-
ud qd mali agim?. **E**t cu interrogaretur
qd nome haber deus: rndit. **Q**ui plures
sunt noib; discernunt. q vnus est non in-
diget noie. **P**ost hos nouissimo tam nu-
dinaz die: **B**ladina rursus inducit cum
Portico annoz; fere quindecim puero.
quiq; z in prizo; cruciatib; iussi fuerant
semp; aitare: quo magis ceteroz videtes
supplicia terrerent. **S**tatuuntur ergo i me-
dium. z iube; iurare p deos. **I**lli ho eco-
trario nullos esse aieb; istos p quos iu-
rare cogentur. **C**unq; alijs q pluribus
verbis exprobrar; gentiuz deos: infant
re magis in eos cepit populi multitudo:
neq; tenera pueri etatem: neq; sexu femie
miserates: sed p omnia tormentoz gene-
ra qsi quoda; eos circulo pagentes: nihil
desse pens patiebant: qd crudelitas in-
uenisset. **T**unc **P**ortico maxime patietie
robur materna cohortatione suscipiens:
z pseueras in pfessione fidei: impollutus
spiritu reddidit. **B**eata ho **B**ladina vlti-
ma omnium: velut oim nobilis mater: pre-
missos ad martyrij coronam filios: in se-
qui tam secunda festinat: exultans et ouans
velut ad thalamum sponsi inuitata: z ad
nuptiale conuiu. **E**x quo fiebat vt i ver-
beribus tripudaret: et craticulis exusta
gauderet: ac tam hilaris videretur z leta:
quasi iter dapes regias accubaret. **P**ost
hoc ad bestias tradit: sed ab his intacta
pdurat. **I**nde etiaz aliud excogitatur cru-
delitatis genus: vt rethi costricta obijce-
retur tauro ferociter instigato. **A** quo cu
fuisset innumeris ictibus lacerata: z toto
arene ambitu iactata nihil penitus ledit:
sed pmanet leto vt semp vultu mente co-
stanti: spe ipa z animi psumptioe cu chri-
sto iam colloquens. **A**d vltimuz iugula-
ri gladio iubetur: stupentibus etia; ipsis
impijs z dicentibus qd nuq; fuerit femi-
na: que tanta z tanta ferre potuerit. **S**ed
nec sic qdem sacietatem aliquam capere
crudelitas quonit. **A**ntiqui etenim serpen-
tis virulentia cocitati: feri ac barbari mo-
res mansuescere nescieb; . **E**t ipa quip-
pe sanctor; patietia seuior eis cotentionis
rabies accendeb; et velut pudore quo-

dam fatigabantur: q; maloz inesset crucia-
tis: q; cruciantibus virtus. **E**t ex hoc ad
nefanda odia iudez simul instigabatur et
populus: vt scriptura copleretur que dis-
cit. **I**niquus adhuc inique agat: et inuis-
tus adhuc faciat iniusta. **I**gitur inaudi-
to seucie genere eoz; qui necabantur in
carcere corpa canibus iubebantur expo-
ni adhibita simul custodia die noctuz;
ne quis collectas reliquias: humanitas;
intuitu traderet sepulture. **S**ed si qd for-
te vel bestijs vel igni reliquit: ex corpori-
bus martyruz fuerat: ipaq; cum truncis
suis capta punitorum insepulta p custo-
diam militum seruabantur: z querebatur
si qd yltra posset humana crudelitas: etia;
in eos qui iam vste hui; lumen excesserat
Exultant tamen gentes magnificantes se-
pulchra sua: quoz; virtute datam i illos
vindictaz dicebat. **S**i q; ho inter ipos
paulo mitior vel humanior videbatur:
vbi nunc est aiebat deus eorum: et quid
psuit eis ista religio: p qua etiaz animas
posuerunt. **I**gitur apud illos erat varu
istud insultationis genus: apud nos ho
ingens luctus habebat: p;cipue q; no; pos-
semus corpora humi tradere. quippe qui
bus nec noct; tepore aliqua ad h; oppor-
tunitas pbebatur: neq; munerib; suade-
re custodes: neq; p;ciibus: aut vlllo alio ge-
nere copia erat: ita attente z sollicita cura
bant: ne daretur extremis ossibus sepul-
tura. **P**ost aliquot aut; dies cu nullaz se-
peliendi gratiaz prestitisent: incensa ossa
martyru z in fauilla redacta cu; reliq; ter-
re puluere i rodanu flumiu disperpere: ne
vlt; eoz; reliq; resideret: qsi vero h; agen-
tes deu vinceret: z sicut dicebat: spem eis
p h; resurrectiois adimerent. **S**perantes
enim aieb; de sepulchris qnq; se ee resur-
recturos. **I**dcirco noua nescio q; sibi per-
suadete suspitioe leti se tormer; mortib;
q; subijciunt. **N**uc videam? si resurgent: z
si pot; eis adesse de; eoz; : z eripere eos de
manib; nr; . **H**ec sut q; illis temporib; ge-
sta et epla fratru **L**ugdunensiu declarat.
Et qbus quid etiam p ceteras puincias
geri potuerit: coniectura captendu e. **R**e-
feruntur adhuc in ipa epla: qued; etiam
de humanitate z mansuetudine beatoru

martyrū: q̄ dignū puto ad hec suis fimo-
nibus sicut cetera sociari. Quisq̄ autē ad
imitationē xp̄i: q̄ cū in forma dei eēt non
rapinā arbitrat̄ ē esse se eq̄le deo: in tāta
gloria positi vt semel et iterū ac frequent̄
martyres facti: post bestias: post ignes
et lamīnas: neq̄ se ipsi martyres dicebāt:
neq̄ alijs ita se appellatib̄ indulgebāt: s̄
si forte aliq̄s n̄m vel i cpla vel in f̄mone
eos martyres nominasset increpabāt eos
acrius dicētes. q̄ hec appellatio soli xp̄o
debet̄: q̄ sol̄ fidelis veritatis ē martyr. et
q̄ primo genit̄ ē ex mortuis et auctor vite
eterne. Vel certe illis solis aptū h̄ eē vo-
cabulū: q̄ post bonā pfessionē: de hac vlti-
ta discedere et p̄gere meruerūt ad deum.
Nos autē aiebāt humiles et egeni esse op-
tamus: vt ip̄a saltim in nob̄ pfessio tuta p̄-
maneat. In q̄ etiam ceteros fratres cū la-
chrymis obsecrabāt: vt p̄ eis d̄m p̄care-
tur: q̄ p̄fecte pfessionis signaculū marty-
rij mererent accipe. Et tāta in eis humi-
litas erat: vt euz reb̄ ip̄s essent tā marty-
res: nois tñ iactantiā fugerēt. Apud gen-
tiles p̄o cū om̄i fiducia p̄sistebāt: nobilit̄-
tatē aie p̄ p̄temptū iniurie et suppliciorū
patientia demonstrantes. Erāt ergo inter
fratres hūiles: inter p̄secutores elati: suis
mītes: aduersarijs terribiles: xp̄o subie-
cti: diabolo erecti. Humiliabāt se sub po-
tētissima manu dei: p̄ quā nunc sublimi-
ter exaltati sūt. Placabāt oēs. accusabant ne-
minē. soluebāt cunctos. ligabāt nullum.
Orabāt etiā p̄ p̄secutorib̄ suis: vtētes ser-
monib̄ sancti Stephani p̄mi martyris:
et dicētis. Dñe ne statuas illis h̄ p̄ctm̄.
Aduersū q̄s eo vehemētiora diabol̄ p̄-
lia p̄citabat: q̄ p̄ nimia charitatē quā ha-
bebāt in xp̄o iesu: etiā eos q̄ lapsi fuerāt:
et q̄s iam se imanis illa bestia absorbuiss̄
se credebāt: rursum viuos de internis eius
viscerib̄ educebant. et velut matres erga
paruulos suos: ita erga eos totis profu-
si miseratōnū viscerib̄ inherēbāt. omni
potētī deo effundētes. p̄ ip̄s fontes et flu-
mina lachrymarū. vitā petebāt eis a deo:
et tribuebāt eis. nec sibi gratum iter duce-
bāt cundi ad d̄m: vl̄ letam putabāt mar-
tyrij fore coronā: si p̄tem mēbroz suoz
de ecclesijs raptā velut spolia q̄dā deten-

tari a diabolo pm̄issent. Sup̄ oīa autē
pacē et ip̄i diligebāt: et nob̄ seruare māda-
bant. nec aliā sibi nisi p̄ pacē vitā ad mar-
tyriū p̄struebāt: cauētes ne vllam post se
dissensionē fratrib̄: nec eccleie matri mestī-
ciā derelinq̄rēt: sed pacē semp̄ habēdam:
pacē fratrib̄ custodiendā: et charitatē p̄ci-
pue tenendā: q̄ est vn̄itatis et p̄cordie vn̄-
culum cōmonebāt. Hec nō inutiliter (vt
opinor) a nob̄ ad edificationē legētū me-
morie tradita sūt: que ex tantoz viroz au-
ctoritate descēdunt. p̄pter eos q̄ tumidi et
inflati aduersū fratres ferunt. Et si q̄ for-
te titubauerint: miseratōnū xp̄i viscera
ab eis putāt penit̄ excludēda. Refert̄ ad
huc i eadē scriptura et alia narratio: quaz
cognitōis causa his inserere dignū pu-
taui. Alchibiades q̄dam erat in numero
eoz q̄ p̄ xp̄o vincti tenebant̄. Hic vitā sa-
tis arduā et austerā gerebat. Nil sibi
volens accipere: s̄ tñ sale et pane cū aqua
vtebat̄. Uniq̄ hūc vite rigorē vellet etiā
in carcere posit̄ obtinere. Attalo post pri-
mam pfessionē suā: quā in amphiteatro
cōfessus est reuelat̄ q̄ nō recte faceret Al-
chibiades: creaturis dei et ip̄e non vti: et
alijs formā scandali derelinquere. Quib̄
bus cognit̄is: Alchibiades cepit oīa euz
gratiarū actione p̄cipere: q̄ illi reuelabat
sp̄s vt doceret: et hūc vt sequer̄ idem
sp̄s p̄suadebat. S̄ de his finis sit. Igitur
montan̄ et Alchibiades et Theodor̄
in Frigie p̄tib̄ tunc primū apud q̄plur̄
mos in p̄phetaz opinionem venerūt. Et
quia p̄ illud adhuc tempus multe etiam
alie virtutes et gratie: i diuersis ecclesijs
per donū sancti sp̄it̄ administrabāt fa-
cile accommodata est fides: etiam his po-
tuisse p̄phetie gratiam dari. Uniq̄ pluri-
ma in fratres dissensio fuisset exorta: rur-
sum ecclesie galliarū iudiciū suū et senten-
tiam de his quoq̄ cū om̄i reuerētia et re-
cte fidei expositione decernūt: epl̄as mar-
tyriū q̄ apud eos p̄sumati fuerant. p̄feren-
tes. quas illi in vinculis positi p̄ aliam et
frigiam fratrib̄ p̄sistentib̄ scripserant. et
Eleutherio vrb̄is rome ep̄o de pace euz
eccleie cōmonentes quiq̄ etiā Hyreneuz
p̄sbyter̄ tūc adhuc eccleie Lugdunensis:
sup̄radicto vrb̄is rome ep̄o Eleutherio

Ecclesiastice hystorie

cōmendabāt: testimoniū vite ei⁹ p̄hibentes: sicut ipsoꝝ voces q̄ infra scribuntur ostendunt.

Ut martyres Hyreneū sua cōmendatione p̄sequuntur.

Caplm. III.

Ullere te in dño itez ⁊ semp optamus pater Eleutheri. Rogauimus fratres ⁊ sociū nostrum Hyreneū hec tibi scripta deferre, quē p̄camur vt habeas cōmēdatū. Emulator nancq; est testamenti xp̄i. Scimus enī q̄ sol⁹ officij gradus nō facit aliquē iustum quo nū iste recte vtitur in presbyterio, sed plus cum ex vite merito cōmendamus. Enumerāt etiā post hec diuersoꝝ martyru gloriās: quāti ferro cessi: quāti bestijs: quāti ignibz: quāti etiā squalore carceris absumpti sūt. Que si q̄s vult plenius noscere: ipas ex integro requirat eplās.

Quēadmodum sub Marco Aurelio cesare n̄foꝝ precibz exauditis pluuiā prestetit deus.

Caplm. V.

Istius Anthonini tēporibz quibus hec gesta referūt: Marcū aureliū fratrem eius cesarē bella inferentē germanijs ac sarmatis tradunt hystorie: cū sūt ei⁹ periclitaret exercitus: eituantē ⁊ querentē qd̄ facto opus esset: reperisse in legione quosdā milites christianos, q̄bus sicut ⁊ n̄ris mos est: flexis genibz obsecrantibz exaudisse deū supplicationes eoz, ⁊ subito contra oīm spem: largissimis ymbribz p̄fusus: exercitū qd̄ periclitantem, p̄ quo orauerant xp̄iani sitim sedatā: hostes p̄o q̄ iam exticlatiter iminebāt: fulminibz crebris ⁊ celit⁹ prolapsis ignibz effugatos. Qd̄ factū refertur qd̄ ⁊ ab hystoricis gentiliū. Sed q̄ nostroz id oratiōibz impetratū sit non refertur. quippe apud q̄s etiā cetera miracula q̄ a n̄ris gesta sūt nō habēt fidē: n̄foꝝ p̄o ⁊ Tertullian⁹ hec memorat ⁊ apd̄ grecos Apollinaris, q̄ etiā ipam legione p̄ insignis facti miraculo: murato noie: vocitā tam dicit ab impatore fulmineā. Tertullian⁹ p̄o Marcū impatoris eplās etiā nūc haberi dicit: q̄b̄ de his apti⁹ indicat. Sed nos tā ex h̄ ad hystorie ordinē rede

amus. Igitur Fortino nonagesimo vite sue āno: cū ceteris gallie martyribz summato: Hyrene⁹ Lugdunēsis ecclie suscepit sacerdotiū. Quē Hyreneū Pollicar⁹ p̄ auditorē fuisse in puertia cōpimus. Sic in tertio aduersū hereses libro Eleutherij epl̄i tēporibz: que tēpora nūc habemus in manibz: scribere se opus illud indicat his verbis.

Unumeratio ep̄oz q̄ fuerunt romē.

Caplm. VI.

Haudata igit ⁊ edificata ecclia beati apl̄i: Lino officij ep̄atus insūgūt. Cui⁹ Lini Paulus in epl̄a ad Timotheū meminit. Huic succedit Anacle⁹, post quē tertio loco ep̄atus suscepit Clemēs. Hic autē cū beatis apl̄is fuit, ⁊ cum ip̄is vitaz semp exegit: atq; ab ip̄is institut⁹: recentez gerebat traditiōis eoz memoriā: ⁊ p̄dicatiōis eozū formam semp habebat i oculis. Sub h̄ ḡ Clemēte sedicō nō modica exorta ē apd̄ Corinthū iter fratres: ita vt ex persona romane ecclie scriberet ip̄e Clemēs ad Corinthibz os epl̄am necessariā: q̄ eos renouaret ad pacē: ⁊ fidem eoz q̄ cussa fuerat renouaret: exprimes in ea ap̄loꝝ traditiōez: quā nup ab eis ip̄e suscepit. Et post aliquāta iterum dicit. Huic autē Clemētī succedit Euaris⁹, ⁊ Euarisco Alexander. Et post hūc serē ordinatur ab apl̄is Sixt⁹, post quē Telesphoz⁹ q̄ ⁊ illustre martyriū duxit. Post hūc Higini⁹, deinde Pius, post quē Anicet⁹. Huic successit Soter: qui nūc duodecimo loco ab apl̄is ep̄at⁹ obtinet sortē, ⁊ easdē q̄s apl̄i tradiderunt p̄dicatiōes diuine fidei integras illibatas q̄s custodit.

Ut vsq; ad illa tpa p̄ fideles miracula fiebant.

Caplm. VII.

Hec Hyreneus in supradictis libris cōplexus ē. Sed ⁊ in secūdo do nihilomin⁹ eiusdem operis libro: dicens etiā suis temporibus reliquias quasdā diuine virtutis in ecclesijs iueniri, h̄ modo scribit. Abest autē longe ab eis vt mortuū suscitent: sicut dñs suscitauit ⁊ apl̄i p̄ oratiōes. Sed ⁊ fratres frequēter fecerunt hoc in plurimis ecclesijs ita vt oīm simul ecclia cōgregata: leu⁹

niſq; 7 obsecrationib; multis ad deū p-
fufis. cōuerteret spūs mortui: 7 redderet
homo viū p orationes sanctor; . Et itez
dicit post aliquāta. **Q**uā dñm p fantas-
am dicēt feciſſe hec: ad pphetas ventam
q̄ hec ab eo gerenda eſſe p̄dixerāt: 7 q̄ cō-
firmarūt hūc eſſe fillum dei. ppter qd̄ 7 dī
ſcipuli ſui in ſpūs noie: 7 ab ipō accipie-
tes grām faciūt hec ad ſubueniēdū ſalu-
tī hoīm: put vnūſq; meruerit. Alij nā
q; demones fugant: 7 ita eos q̄ incurſati
ſunt purgāt: vt interdū illi ipi qui curati
ſūt credentes in ecclīa pmaneat. Alij autē
pſcientiā accipiūt futuroz; 7 viſiones p-
pheticas vidēt. alij infirmos manu ſup-
poſita reſtituūt ſanitati. **S**z 7 mortui ab
his aliquoties ſuſcitati ſūt: 7 pmanerūt
nobīſcū p ānos multos. **E**t quid plura?
Non ē numer⁹ ſingular; virtutū: q̄ p vnū
uerſū mundū in ecclēſijs dei gerunt: per
grām et nomē ieſu xpī ſub p̄ſocio p̄lato
cruciſixi. **Q**ue tñ quotidie ſiūt: nō ob al-
quā nūdinationē: neq; ob pecunie que-
ſtum: ſ; ſicut gratis grā accipit a deo: ita
gratis eadē miniſtra. **E**t iterū in alio lo-
co idē Hyrene⁹ de his ita ſcribit. **S**icut
in q̄ audiuim⁹ multos ex fratrib; i ecclīa
grām habentes pphetarū: 7 oib; linguis
loquētes p ſanctiſpīrit⁹ donū: q̄ 7 myſte-
ria 7 ſecreta dei in manifeſtū euz expedit
pferūt. **H**ec autē in ſerulm⁹: vt oſtēderem⁹
diuerſas ſanctiſpīritus grās: viq; ad illa
adhuc tēpora apud dignos quosq; in ec-
clēſijs p̄duraffe. qm̄ quidē in inītijs pol-
liciti ſumus hec nos in tpe p̄baturōs.

Quēadmodū Hyrene⁹ canonē ſcriptu-
rarū diuinaz diffinit: 7 de lex. interpretib;.

Capitulum VIII.

Ed 7 d ordine canonis diuina-
rum ſcripturarū qd̄ etiā ſup: adl-
ctus vir Hyrene⁹ ſentiat: ipius
nihilomin⁹ ſermōib; pferamus. **P**rimo
in q̄ de ſanctis euāgelijs videam⁹. **D**at
theus qd̄ de hebreis p̄ria eoz lingua con-
ſcriptū edidit euāgeliū: cū **P**aul⁹ 7 **P**e-
trus in vrbe roma euāgeliſarent: atq; ec-
cleſie inibi fundamēta ſolidaret. **P**ost q̄
rū extitū **D**arc⁹ diſcipul⁹ 7 interpres **P**e-
tri: euāgeliū qd̄ ille p̄dicauerat digeſſit

in libro. **P**ost hec **J**ohes diſcipul⁹ dñi:
q̄ 7 ſupra pecc⁹ dñi recubuit: edidit euā-
geliū apud ephelium vrbe **A**ſie poſitus.
Hec i tertio ſup: adicti operis libro. **I**n
q̄nto vero de reuelatiōe **J**ohis ſcribens
et de numero noīs antiſtīſti hec refert.
Cum igit hec ita ſe habeāt: 7 in oibus re-
ctis 7 antiq; exemplarib; iſte numer⁹ in-
uentat. **S**z 7 illi hec eadē p̄ſententur: qui
Johem viderūt in corpore poſitū: 7 ver-
bum dñi p̄dicātē: q; numerus beſtie: ſm̄
grecoz computū: 7 lras q̄ in eodem p̄ſcri-
bunt. **E**t paulo poſt iterū ſubiungit hec.
Nos ergo periculū incurrere nolumus
de antiſtīſti noie: p̄ſidentius aliqd̄ pro-
nunciātes. **S**i enī opteret hec euſdēter
7 palam in hoc iam tpe p̄dicari: vtq; 7 p
illum q̄ apocalipſim ſcribit nomē ei⁹ eu-
denter fuiſſet expreſſum: q; nec ipa reue-
latio ante multū tēporis facta eſt: ſ; pene
ſam nra etate p̄pe finem **D**omiſclani ceſa-
ris. **H**ec nobis etiā de apocalipſi vtr ſu-
pra memoratus expoſuit. **D**eminit autē
p̄ime eplē **J**ohis. 7 p̄me **P**etri. plurima
q; ex ipis ſumit exempla. **N**ec nō 7 libel-
lum qui vocat̄ paſtoris: amplectitur dī-
cens. **B**ene ergo refert ſcriptura q̄ dicit.
p̄mo omnū credendū eſt: q; vnus ē de⁹
q̄ omnia creauit atq; cōpoſuit. **U**trū autē
7 teſtimōijs de ſapientia **S**alomōnis:
Sed 7 apoſtolici cuiuſdā vtrū cui⁹ nomē
reticuit. ſermonū q̄ſi memoriter meminūt
Juſtini quoq; martyris et **I**gnaciū me-
morā facit. 7 ea q̄ ſcripſerūt p̄ducit i me-
diū. 7 p̄mittit ſe q; aduerſū ſcripta **D**ar-
cionis reſponſurū. **S**ed de ſeptuaginta
interpretib; diuinaz ſcripturarū audī q̄ re-
ferat verbis. **D**e in q̄ hō factus eſt 7 ipſe
dñs ſaluabit nos. **Q**ui dedit ſignū illud
qd̄ de p̄gine ſcriptū ē. 7 nō ſicut qd̄az dī-
cunt eoz qui modo auſi ſūt aliter inter-
pretari ſcripturas. **E**t alit. **E**cce iuuecula in
vitre ſc̄plet 7 pariet fillū. ſicut interpretat⁹
eſt **T**heodocton epheli⁹. 7 **A**q̄la potie⁹.
ambo iudei p̄ſeliti q̄ſ ſecuti ſūt hebionis
te qui dicunt chriſtum de **J**oſeph natū.
Et poſt pauca itez iſta ſubiūgit. **P**ri⁹ enī
in q̄ q̄ romanoz iualeſceret p̄ncipat⁹: cū
adhuc macedones aſiā poſſiderēt: **P**ro-
lome⁹ **L**agi fill⁹ volens bibliotheca ſue:

Ecclesiastice hystorie

quā apud **A**lexandriā ex oīm veterū greco-
rū voluminibz cōstruebat: maiorē glām
q̄rere: petijt etiā ab hierosolimitis vt he-
breas eoz etiā sc̄pturas ī grecā linguā iter-
pretatas acciperent. At illi (subiecti q̄ppe
erāt macedonibz) electos z ī sc̄pturis sc̄-
ctis eruditissimos: atqz in vtraqz lingua
p̄tissimos viros septuaginta p̄ byteros
miserūt ad **T**holomeū: in q̄ tū dei volun-
tas z p̄sillū gerebat. Tū ille singulorū
volens accipere documenta: z verens ne for-
te p̄ interpretationē occultaret insertā diui-
nis voluminibz veritatē: singulos a se inui-
cem sepat: z eadē seorsū positos interpreta-
ri iubet: eūqz ordinē interpretādū in singu-
lis q̄busqz voluminibz obseruari: quosqz
rursū se corā in vnū oēs reuocari: z cōfer-
re ad inuicē q̄ singuli interpretati fuerāt fa-
cūt. Et tūc de vere glorificat: et sc̄ptura
sancta q̄ vere diuina esset agnoscat. Des
enī eadē iisdem p̄b̄is: iisdemqz nomibz ac
sententijs scripserāt: ab inīto vsqz ad finē:
ita vt z ip̄i q̄ aderāt gētilēs agnoscerent:
qz dei nutu sc̄pturę tūc interpretate sunt.
Et nihil mirū si diuina p̄udentia hec ita
fieri p̄curauit: cuz z in ea captiuitate que
p̄plo acciderat sub **N**abuchodonosor re-
ge: corruptis sc̄pturis: cum post septua-
ginta ānos iudei ad patriā suā rediret in
tēporibz artaxerxis persarū regis: inspira-
uerit de **H**esdrā sacerdotē ex tribu **L**euī
vt oīa priorū p̄phetarū volumina ac p̄ba re-
pararet: z restitueret p̄plo legē q̄ p̄ **D**oy-
sen fuerat data. **H**ec **H**yreneus.

Enumeratio sub **C**ōmodo sacerdotū.
Caplin. **IX.**

Istius decē z nouem āns **A**n-
thonin⁹ cuz imperio p̄durasset:
post excessū suū p̄ncipatū **C**ō-
modo derelīqt. **H**ui⁹ p̄mo imperij anno
Julian⁹ apud **A**lexandriā sacerdotium su-
scēpit: **A**grippino exactis duodecim an-
nis in ep̄atu defūcto.

De **P**antheno philosopho.

Caplin. **X.**

Quā p̄ idem t̄ps schole ecclesia-
sticę: z doctoris officio p̄cesset
vir ī oīm eruditione nobilissī-
mus **P**anthenus: ex q̄ apud eos p̄suetu-

do antiq̄tus tradita vsqz in hodiernū p̄-
manet: diuinarū sc̄pturarū doctores in-
bi schole ecclesiastice haberi: viros dūta-
tat in sciētia z in eruditione p̄batissimos.
Hui⁹ ergo officij velut auctor q̄dā z dux
(vir de q̄ supra dixim⁹) satis illustris ha-
bebat: quippe q̄ etiā in philosophis p̄-
qui stoici appellatur nobiliter claruisset.
Cui⁹ tātū studij erga p̄bū dei z tātū amo-
ris fuisse tradit: vt etiā ad p̄dicandū xp̄i
euangelium oībz gentibz q̄ in oriētis p̄tē-
mis secessibz recōdunt: fidei z deuotiōis
calore p̄fect⁹ sit: z vsqz ad indiā citeriorē:
verbū dei p̄dicādo pueniret. Erāt enim
adhuc in illis tēporibz z euangeliste non
nulli: q̄ ad imitationē sanctorū ap̄loz in
diuersis orbis p̄tibus circueuntes p̄ grām
dei z animi sui p̄tutē: verbū dei z fidē xp̄i
ignorantibz q̄busqz gentibz inferebāt. In
q̄b̄ p̄cipu⁹ z illustris **P**anthen⁹ habebat.
Quē ferūt cū ad indos puenisset: repp̄s-
it se q̄ **B**artholome⁹ ap̄l̄s ap̄ eos fidei se-
mina p̄ma p̄didit: z **B**arthei euange-
liū hebreis sc̄pturaz l̄ris dereliquit: qd̄
p̄ idē t̄ps supradict⁹ **P**anthenus inibi re-
pertum detulerit. **S**z z in multis p̄terea
alijs doctrine ecclesiastice studijs ap̄ **A**lex-
andriā clarā satis p̄p̄riā z nobilē vitam:
optimo z admirabili fine p̄clusit: tā viua
voce discipulos instruēs q̄ z librorū mo-
nimētis etiāz posteris thesauros scientie
derelinquens.

De **C**lemente Alexandrino.

Caplin. **XI.**

Istius diuinarū eruditionum
scholis q̄z matie effloruit apud
Alexandriā **C**lemēs: eodē vo-
cabulo q̄ z ille in vrbe roma: ap̄loz z suc-
cessor z discipul⁹ vocitat⁹. **D**eniqz ip̄e hic
Clemens. in septimo dispositonū libro:
Panthenū tāqz magistrū et p̄ceptoris sui
mentionē facit. **S**z z in primo libro **S**tra-
matū: hūc eundē designat: in eo loco vbi
enumerat q̄ plures ap̄lice p̄dicatōis rep-
perit viros: hec dicit. **H**ibi q̄dē cōmen-
tarij hui⁹ op̄is nō ad ostentationē scribū-
tur: sed ad cōmemorationē senectē: z ad
obliuionis remediū: q̄ sc̄z in his sit mihi
adumbratio q̄daz rerū magnificarū diui-
norūqz verborū: q̄ audire merui a viris

sancti, et beati. Quia ab alio apud Achaia
ab alio apud Syria: ab alio pro in oriente
et maxime apud Palestina: institutus sum
ex hebreorum origine veniente. Ad ultimum
autem in egypto magisterio usus sum: viri
fuitis et scientie merito omnibus preferendi,
post quem velut thesauro in absconditis re-
perto aliud querere ultra cessavit. Et illi
quidem diuine doctrine veritate: mihi que
sibi ab ipsis statim primis auctoribus Petro
et Jacobo ac Johanne et Paulo sanctis
apostolis tradita fuerat: tanquam patres filio com-
mendarunt. Sed pauci patribus similes filii
Tamen deo fauente per ipsos in nobis apo-
stolica germinans plantata sunt semina.

**De episcopis Hierosolymorum,
Capitulum XII.**

P Er idem tempore ecclesie hieroso-
lymorum Narcissus preerat, qui
me merito nostris adhuc temporibus
celebrat, quinquadecimque post eos qui
ex crucifissione fuerant successione usque ad
tempora Adriae obsidionis adducens
Primum namque inibi ex gentibus episcopi fuisse
indicauimus. Marcum, post quem Cassianum:
inde Publium, post hunc Marcum, et sic
Julianum, post quem Sabinum, et iterum alium Ju-
lianum, Capitonem quoque et Valentem. Inde
Dolicianum, post quem tricesimus ab apostolis
Narcissus.

**De Rodone et Marcionis secta,
Capitulum XIII.**

R erum ea tempestate Rodon qui-
dam ex Asia provincia oriundus:
ut ipse scribit: in urbe roma eru-
ditus refert a Taciano (cuius in superioribus
inter ceteros scriptores meminimus) libros
quos plurimos et maxime contra Marcionis
heresim scripsit, quos assertit idem Tacianus
in diuersas scissam esse sententiam. Sed et
quod ob quam causam ex eadem heresi scissi
sunt: ipse per hec verba designat, propterea inquit
etiam inter semetipsos discordant: quod id asserere
firmare cupiunt quod non potest stare. Ex
eorum namque grege est Appelles: qui abstinente
et senectutis progratue usus: unum quidem
omnium fatetur esse initium, prophetas tamen contra-
rio spiritu asserit inspiratos: sequens persuasio-
nem virginis cuiusdam acte spiritu demonis

noie Filumine. Alii autem: sicut ipse nauta
Marcion: duo esse principia introducunt,
e quibus est et Ponticus et Basilicus. Qui et
ipsi secuti sunt quidem Ponticum lupum, sed non
inuenientes exitum rerum: sicut ne ille quidem:
ad ea que putarunt esse faciliora conuersi sunt:
et duo principia introduxerunt absque vllis
hoc probationibus confirmantes. Alii quoque
ex eisdem rursus in deterius deuoluti sunt:
non solum duo sed tria principia et tres natu-
ras confirmantes. Quorum princeps et auctor
est Srenus sicut ipsi defensores dogma-
tis huius dicunt. Sed et ipse de se scribit: ut
congressus sit cum Appelle, ita referens. Nam
et senex Appelles habuit nobiscum sermo-
nem: et multa male docere conatus est. Cui
et assererat non optere omnino fidei discuti-
tionem: sed unumquemque debere in eo quod cre-
didit permanere. Salutem namque esse his qui
in crucifixum sperant: tantum ut in bonis ope-
ribus inueniant, manifeste tamen decernebat
de deo sicut predicimus unum esse principium ut
et nos dicimus. Et inde exponens eius omnem
sententiam: introducit etiam ipse suum sensum.
Dicebat autem inquit ad eum: unde tamen inquit ostende
dumus unum principium rationem: aut quomodo hec
asserant edisserere. Tum ille prophetie quidem
aiebat semetipsas coarguit, quod nihil omni-
nino continet veritatis: ex eo quod inter se inui-
cem discordant: et utique falsae sunt que sibi inter
ipsis aduersant. Quomodo autem sit unum princi-
pium: se quidem scire denegabat: ita tamen sibi vi-
deri. Cumque adiuraret a me: ut quod verum esse
diceret: sacramento confirmaret se nescire
quomodo unus sit unigenitus deus: sed tantummodo
credere. Tum ergo derisum plane eum et nota-
tum habui: qui se doctorem profiteretur eorum que
se ignorare fateretur. In eodem quoque opere refert
Calistion quidam in urbe roma discipulus
existisse Tacianum: qui scribit compositus esse
a Taciano propositioinum et questionum librum
in quo omnia que obscura sunt et difficilia in
scripturis diuinis absoluat. Sed idem Rodon
in commentariis suis propositiones eius
platurum se et refutaturum promittit. Est autem
eiusdem et in exameron commentarius. In quo
refert quod appelles quos plurima aduersum le-
gem Moyli comscripserit impia, et aduersum
sum totam legem blasphemias protulerit: vo-
ces coarguens ut sibi videretur: et destrues

Ecclesiastice hystorie

ea que scripta sunt.

De pseudo prophetis Catafrigarū.
Capitulum XIII.

Hec mita alla ex supradicti scri-
ptoris cōperimus libris. cū ta-
men hostis humani generis ad
salutem hoim debellāda; nihil vsq; ocij
gerit: s; diuersas et varias hereses p singu-
la queq; suscitāt loca in q̄b; maximuz sul-
generis serpentē: apud Asiā Frigiāq; p-
ducit montanū q̄ se nominaret paraclitū
et euz eo mulieres: Priscā et Maximillā
q̄s pphetissas velut ex ipius factas inspi-
ratione iactabat.

**De scissinate qd̄ sub Blasto factum est
rome.**
Capitulum XV.

Sed in vrbē roma Florin^o qui-
dam gradu p̄byterij de ecclesia
collapsus: vna cū Blasto socio
crimīnis et furozis plurimos de ecclia in
suum baratrū deducebāt: noua aduersuz
veritatē figmenta machinātes. Sed ad-
uersum heresim cathafrigarū scutum va-
lidissimū ptulit Apollinaris hyerapoli-
tes. de quo supra memorauim^o. alijq; q̄s
plurimi ad id locorū eruditissimi viri ad-
uersus eos p veritatis defensionē certarūt.
q̄ etiam nobis ad hystorie textū monimē-
ta validissima reliquerūt. Interim vt dī-
ximus Apollinaris scribēs aduersū hāc
heresim: et designās in p̄fatione q̄ p eccle-
sias galicie: vicinarūq; puñciarū digre-
diens: et plurimos ab eis irretitos vidēs:
multos q̄dem et corā disputādo correxit.
rogat^o tamē a fratrib; etiam hec ad ipsos
scripta trāsmiserit. in q̄bus post aliquāta
cū auctorē hui^o heresis designasset: pgre-
diens etiā hec addit.

**Que de Montano et ceteris pseudo
prophetis feruntur.**

Capitulum XVI.

Origo inquit hui^o heresis q̄ ad-
uersum eccliam nup exorta est
inde descendit. Hic^o q̄daz esse
dicitur apd̄ Pessā frigie ciuitatem: qui
appellatur ardabau. in quo aiunt Mon-
tanum quendā nomine: qui nup ad fidē
christi venerat: sub grato Asiē percōsule
cupiditate nimia primat^o accensum: con-
trarijs sp̄ritib; in semetip̄o locum dedis-

se: ac repente in quodam excessu mentis
effectum: et velut sp̄ritu actuz. ploqui ce-
pisse noua q̄dam et diuersa: ab his que ex
successione maioruz ecclie tradita fuerāt
velut pphetali specie pferentem. Que euz
ita fieri viderent hi qui per idēz tempus
aderant auditores: alij eum velut demo-
ne repletum: et erratico perflatur sp̄ritu:
ad decipiendos populos iudicantes ob-
turgabant. et proloqui omnino prohibe-
bant: memores dominici p̄cepti et cōmis-
nationis eius qua iubet obseruari a fal-
sis pphetis. Alij autē velut sp̄ritusanco
repletum et pphetica gratia donatum pu-
tabant. et in memores dominici p̄cepti er-
ratico et seductori sp̄ritui eaten^o indulge-
bant: vt etiam puocare eum ad dicenda
aliqua delectarēt. Et hoc fiebat arte dia-
bolica: qua indisciplinat^o perditio para-
batur. In quibus Montanus euz supra
q̄s dignum est in veneratione haberetur:
in tātū temeritatis progressus est vt etiā
duas quasda; mulieres insano sp̄ritu q̄
ip̄e replebatur p̄cipēs sibi faceret: et ad
insaniēdum secum pariter edoceret quo
facilius vterq; secus in errore per vtrum-
q; caperetur. Hic iam beatificare referēt
eos qui sibi familiari^o adherabant: et p-
missionum magnitudine tumidos redde-
re. iterdum etiam obiurgare quosda; vt
ne in omnibus adulatores deprehende-
rentur. Tamē perpauci erāt ex frigidis
qui eorum deciperent insania. Quibus et
psuadebat: vniuersam eccliam que p or-
bem terre est blasphemare. et non solum
nihil ei deferre reuerentie: sed ne limen q̄
dem eius incedere. Frequēter tamen ad-
uentatibus ex Asiā fratrib; vesani et con-
tra fidem christi bachantes confutati: vt
heretici et corruptores veritatis: ab eccle-
sie conuentu et societate depulsi sūt. Hec
in libro primo scribens: et per omne ope-
ris sui corpus fraudes heresis i singulis
quibusq; cōuincēs. in secūdo quoq; vo-
lumine de eisdem etiā hoc scribit. Qua-
le est autem inquit qd̄ et pphetarum per-
cussores nos vocant. p eo q̄ insanas eo-
rum non suscepim^o fantasias. Dicunt enī
hos esse quos promiserit domin^o ad po-
pulū suuz se esse missurum pphetas. Re-

spondeant ergo nobis si a deo missi sunt
 pphete **H**ōtānis et mulieres ei⁹. Quis
 eorum a iudeis psecutionem passus est?
Aut quis ab insulis occisus est? **U**t q̄s
 eorum p nomine domini tentus est: et aū
 reges et presides sterit. **A**ut quis in sina
 gogis iudeorum flagellatus est: vel quis
 lapidatus est? **Q**uinimo et e contrario tra
 ditur: q̄ finem vite exemplo **J**ude tradi
 toris acceperint. **D**icuntur enī ip̄o demo
 ne quo inspirabantur adigente: diuersis
 quis temporibz vitaz laqueo finisse. illū
 ip̄o admirabilem vel pphete ip̄ozuz pri
 mogentū **T**heodotū nomine: tradit q̄
 dam tempore vssum sibi esse: velut in ces
 los assumi: et se credidisse spiritus erroris
 quo euectus in excelsum: et inde deduct⁹
 ad terram finem vite exitu pessimo termi
 nasse. **S**ed hec ip̄i de **H**ōtano vel **T**he
 odoto ac mulieribz ita gestum negant: ta
 men a pluribz affirmatur. **Q**uid tum: in
 ter negantes et cōfirmantes nos rei fides
 relinquemus in medio. **I**te post aliquā
 ta subiungit etiam hec. **S**ed et sancti epl̄
 scopi pbatissimi v̄rit: qui p idem tempus
 fuerunt. **Z**oticus de cumana: et **J**ulianus
 de apanna: aggressi cohibere spiritū qui
 loquebatur in maximilla: iusserunt the
 misonem obturare os eorum: et excludere
 voces falsi et erratci spiritus. **H**ō et ita
 factum est. **E**t iterū coarguens falsam fu
 isse maximille pphetiā: q̄ bella q̄ plurima
 imminere predixerat: his vitur verbis: et
 quomodo non eius mendaciū euidenter
 arguitur? **T**redicim nanq̄ iam exacti sūt
 anni vsq̄ ad p̄sentem diem: ex quo mor
 tua est mulier ista: et nusq̄ p̄sum vel pri
 uatim vel publice bellum aliqd̄ exortuz
 est. **S**ed et christianis per dei misericor
 diam par iugis et firma p̄durat. **S**ed et i
 tertio libro de his qui se iactabāt q̄ mul
 ti martyres ex eozuz heresi restitissent hec
 dicit. **L**uz inquit in omnibz que suprad
 ximus conuicti: nihil respondere potue
 rint: ad martyres cōfugunt dicētes: mul
 tos se habere martyres. et hoc eē indicū
 q̄ verus sit apud eos ppheticus spiritus
Quid ḡ? **Q**uia multi et alij heretici pluri
 mos martyres habent. ideo acquiescēdū
 est eis q̄ etiam veritas ap̄d ip̄os sit. **N**ā

primi qui dicuntur marcioniste habent
 plures martyres. **S**z q̄ esse poterit ap̄d
 eos martyrii veritas: vbi christi veritas
 non est. **E**t post aliquāta iterum subiun
 git. **D**entq̄ et sancti martyres qui pro ve
 ra fide martyrium ducunt: cum de ecclia
 pcedentes ad passionem ducuntur: si qui
 forte inuēti fuerint cū eis de herese frīgū
 fecernunt se ab eis: et respuunt eorum so
 cietatem: nec vllō genere: cum iam marty
 riū palmam teneant spiritus **H**ontani et
Haximille acquiescēdum putant. sicut
 et nostris temporibus apud **A**ptiam que
 est supra **H**enādrum posita gestum sc̄s
 mus a **S**aio et **A**lexandro qui de **E**ume
 nia martyres extiterūt.

De **H**ilciade et scriptis eius.
Caplin. **XVII**

In eodem autē opere meminit
 et **H**ilciade scriptoris: tanq̄ q̄
 et ip̄e librum aduersum heresim
 supradictā scripserit. **D**entq̄ et inserit ex
 ei⁹ dictis sui operis hec verba. **N**eq̄ enī
 credendum est inquit in excessu mentis:
 id est per amentiam pphetari: quod est p
 prie pseudo prophetarum. **U**bi enī q̄s
 amens efficitur: iustit rectiq̄ esse non p̄t
 tenar. qui sine dubio initium sumunt ex
 imperitiā: ad finem ip̄o deuoluūtur amē
 tie: sicut supra diximus. **H**oc autem mo
 do neq̄ in veteri testamento quenq̄: neq̄
 in nouo per dei spirituz extitisse prophe
 tam poterunt demonstrare. quia neq̄ aga
 bus: neq̄ **J**udas: neq̄ **S**ilas. nec quatuor
 filie **P**hilippi: neq̄ **A**nniā q̄ in p̄bi
 ladelphie ecclesia pphauit: neq̄ **Q**uadra
 tus: neq̄ alius quisq̄ ex numero ip̄ozuz
 hoc modo dinoscitur ppherasse. **E**t post
 pauca iterū subiungit et dicit. **S**i enī
 post **Q**uadratū et **A**nniā **P**hiladelphī
 nam: vt aiunt: mulieres iste montani suc
 cesserūt in ppheticam gratiam: et sicut cō
 firmabant vniuerse ecclesie date sunt ad
 pphelandum: vsq̄ ad aduentuz domini
 decipitur eorum confirmatio. **Q**uartum
 decimum etenī tam pene habet annū: ex
 quo defuncta est **H**aximilla. **H**ec ex su
 pradicti viri cōmentarijs. ip̄e ip̄o de quo
 indicat **H**ilciades: etiam alia nobis p̄
 prii operis non cōtemnenda monimēta

Ecclesiastice historie

dereliquit. Scripsit namque aduersum gentes librum: et aduersum iudeos alium: et ad principes romani regni apologeticum pro fide nostra, scripsit et aduersum catafrigas hereticos.

Quarta etiam Apollonis Catafrigas confutando persequitur.

Capitulum XVIII.

Ed et Apollonius quidam ecclesiasticus nihilominus scriptor libellum aduersum eos edidit, in quo satis vigilanter prophetas ipsorum falsas esse comincit, et singula in eis verba coarguit, simul et vitam moreque eorum que auctores heresis extiterunt exponit per hec verba. Sed videamus inquit quis est hic nouus magister et primo doctrinam eius secundum domini sententiam: actus ipsius et opera commendat. Hic est qui docuit nuptias solui: et qui ieiuniorum leges primum imposuit: que pepuzam et timium oppida frigit: hierusalem nominauit, atque in hec omnes congregandos decernit, qui exactores pecunie statuit, qui sub nomine oblationum munera artificiosius accepit, que sumptus prestat predicantibus verbum suum: ut per hoc inuitati eius doctrine eius opera prebeant. Hec de Dorano, de mulieribus pro eius post aliquanta ita scribit. Ostendemus autem primo omnium has prophetas: ex quo spiritu replete sunt viros suos reliquisse. Quomodo ergo mentium Priscam virginem fuisse. Et post aliquanta iterum dicit. Non tibi videtur quod omnis scriptura prohibet prophetam munera accipere vel pecunias. Si ergo videam prophetam accepisse aurum et argentum et vestes preciosas: quomodo eius prophetam putet? Et iterum post aliquanta subiicit dicens. Sed et Themisus qui apud eos nomine confessionis inflatus est: vere autem confessionis fructibus caret, quoniam quidem per multam pecuniam vincula deposuit: que oportebat utique humiliter se agere. Sic arrogantia elatus: apostolice sibi aliquid auctoritatis assumens: epistolas ad omnes ecclesias scribit: in quibus docere conatur eos qui multo rectius quam ipse credebant: et cohortatur omnes ad nouas verborum ad inuentiones accommodare aure suas. Blasphemat autem dominum et apostolos eius et sanctam ecclesiam. Sed et de alijs quibusdam qui apud eos ut martyres honorant ita scribit. Verum ne in pluribus imoremur: dicite nobis de Alexandro qui semetipsum martyrem dicit: que comuiam habet hec prophetissa, quem adorat ut deum, nonne hic pro latrocinij alijsque nefarijs actibus reus extitit? Non nos dicimus: sed acta hec publica continent. Quis ergo eorum cui donat peccata: prophetissa ignoscit martyri latrocinia: an martyr ignoscit prophete rapacitatis et auaricie crimina? Cum enim dominus dixerit. Nolite habere aurum: neque pecuniam: neque duas tunicas: isti in omnibus contraria gerunt: acquirunt et congregantes ea que dominus etiam habentes iussit abijcere. Probamus namque eos que apud ipsos vel prophete vel martyres nominantur: non solum a diuitibus: sed etiam a pauperibus pupillis ac viduis pecunias congregare. Aut si habent confidentiam assint, et per his habeant nobiscum disceptationem: ut si conuicti fuerint vel de cetero desinant talibus se implicare commercijs. Oportet enim ex fructibus vel agnosca vel etiam perari prophetas, sicut et dominus dixit: quia arbor ex fructibus cognoscitur, et propheta verus probatur ex fructibus. Ut autem de Alexandro certius cognoscatur sciendum est quia iudicatus est apud Emiliam frontinum proconsule ephesi: non propter nomen christi: sed propter quedam latrocinia, nam a christi nomine iam apostata extiterat. Sed post hec ut fideles quidam fratres: qui per illud tempus apud iudicem aliquid poterant pro ipso intercedere: simulauit se propter nomen domini laborare: et per hoc dimittitur. Nec tamen in ecclesia patrie sue receptus est ubi latro esse ab omnibus noscebatur. Quod si quis forte minus his que dicimus ad comodandam existimat fides: in archiuis publicis apud ephesum gesta seruantur. Que tamen ibi obseruari: hi optimi prophete que ei famulantur ignorant. Qui utique cum in his continentur sine dubio et prophetarum ignorantia cum ipso pariter redarguit. Hec et multa alia in eo similia possum edocere. Aut si confidunt in cominus veniat: et excipiat

phemat autem dominum et apostolos eius et sanctam ecclesiam. Sed et de alijs quibusdam qui apud eos ut martyres honorant ita scribit. Verum ne in pluribus imoremur: dicite nobis de Alexandro qui semetipsum martyrem dicit: que comuiam habet hec prophetissa, quem adorat ut deum, nonne hic pro latrocinij alijsque nefarijs actibus reus extitit? Non nos dicimus: sed acta hec publica continent. Quis ergo eorum cui donat peccata: prophetissa ignoscit martyri latrocinia: an martyr ignoscit prophete rapacitatis et auaricie crimina? Cum enim dominus dixerit. Nolite habere aurum: neque pecuniam: neque duas tunicas: isti in omnibus contraria gerunt: acquirunt et congregantes ea que dominus etiam habentes iussit abijcere. Probamus namque eos que apud ipsos vel prophete vel martyres nominantur: non solum a diuitibus: sed etiam a pauperibus pupillis ac viduis pecunias congregare. Aut si habent confidentiam assint, et per his habeant nobiscum disceptationem: ut si conuicti fuerint vel de cetero desinant talibus se implicare commercijs. Oportet enim ex fructibus vel agnosca vel etiam perari prophetas, sicut et dominus dixit: quia arbor ex fructibus cognoscitur, et propheta verus probatur ex fructibus. Ut autem de Alexandro certius cognoscatur sciendum est quia iudicatus est apud Emiliam frontinum proconsule ephesi: non propter nomen christi: sed propter quedam latrocinia, nam a christi nomine iam apostata extiterat. Sed post hec ut fideles quidam fratres: qui per illud tempus apud iudicem aliquid poterant pro ipso intercedere: simulauit se propter nomen domini laborare: et per hoc dimittitur. Nec tamen in ecclesia patrie sue receptus est ubi latro esse ab omnibus noscebatur. Quod si quis forte minus his que dicimus ad comodandam existimat fides: in archiuis publicis apud ephesum gesta seruantur. Que tamen ibi obseruari: hi optimi prophete que ei famulantur ignorant. Qui utique cum in his continentur sine dubio et prophetarum ignorantia cum ipso pariter redarguit. Hec et multa alia in eo similia possum edocere. Aut si confidunt in cominus veniat: et excipiat

intentiones nostras: et eruant se ab his si putant se horum posse effugere conscientiam. **I**tem post pauca de istis prophetis ista subiungit. **Q**ui negant se prophetas ipsorum: munerata accepisse: statuit hoc ut si conuicti fuerint, prophetas se esse ultra non simulent: et mille deferant pbamenta. **V**erumtamen necessarium puto etiam reliquos horum prophetarum fructus pbari. **D**icite mihi vos o prophetisse: vultus prophetantis candoribus et ruboribus aliqui fucant: prophetissa sibi insingitur: prophetissa ornamentis vestitur et ornatis delectat: deinde pbeta ad tabulam et ad tesseras ludit: pbeta pecuniam sua ad vsuras dat: **D**icant si licet hoc facere prophetis: ego autem vsuerfa hec eis pbabo. **H**ec et multa alia idem Apollinus ad confutandos eos satis pbabiliter et constantiter interruit. designans etiam hoc quod quadragesimus iste quo hec scribebat ageretur annus: ex quo **D**ontanus false huius vaticinationis initium dederat. **R**efert etiam de quodam **Z**otico: qui apud pepuzam cum pbetare se **M**aximilla simularet: repente ingressus cepit impare spiritu qui in ipsa loquebatur: ita ut eum penitus cohiberet: sed obstiterit hi qui eis adulabatur. **D**e minimis autem et **T**harse cuiusdam martyris: qui quasi ex traditione priorum se accepisse asseruerit: saluatore precepisse apostolis suis: ut ne ante duodecimum annum ab hierosolymis discederet. **R**efert preterea et apud ephesus mortuos a **J**ohanne suscitatos: et alia que plurima: ex quibus omnibus vehementer supradicta heresis confutatur. **H**ec Apolloni.

Serapionis de secta Catafrigarum.

Capitulum XIX.

Serapion autem qui post **M**aximum episcopus apud Antiochia fuit: in epistola sua qua ad **C**aricum et **P**oticum scribit, de hac ipsa heresi post aliam quanta hec dicit. **U**t autem etiam hoc sciat is qui ista que nunc noua pbeta: vel potius ex ecratio noua processit: ab omni fraternitate que in vniuerso mundo est respuit et refutat: transmissi vobis claudij Apollinaris hierapolitani **A**lie puincie episcopi litteras: quibus de his plenius instruatini. **I**n hac autem ipsa **S**erapionis epistola: etiam sub

scriptiones quorundam episcoporum et martyrum continentur. **E**t quibus vnus hoc modo subscribit. **E**lius **C**yrinus martyr: opto vos bene valere, aliter quam hoc modo. **A**urelius, **P**ublius, **I**ulius, **A**dybeltho, **C**olor matorcie episcopus. **V**iuat deus in celis, quia beatus **S**otas qui est in **A**nchialo voluit demonem priscille eijcere: sed adulatores eius non permisit. **S**ed et multorum simul episcoporum eadem declarantium subscriptiones supradictis litteris inhererent. **U**trum de his satis dictum.

Que **H**ereneus contra hereticos apud vrbem romam disceprauit.

Capitulum XX.

P Er idem tempus in vrbem roma diuersis nihilominus nouitatibus per non nullos regula traditionis ecclesie stitice verabatur, per quibus **H**ereneus ad diuersos scripta progauit. **E**rat igitur vnus eius libellus qui subscribitur ad **G**laucum de scismate, alius ad **F**lorinum de monarchia: et qui non sit deus malorum creator. **H**oc enim supradictus vir videbatur asserere: qui tamen postea in errores deuoluitur est **V**alentini. **S**cribit autem idem **H**ereneus et de **D**ogmate librum in quo significat persecutum se esse quodam ex successoribus apostolorum. **C**uius libelli subscriptionem satis eleganter affixam his inserere dignum duxi. **A**diuro te inquit qui transscripseris librum hunc per dominum nostrum iesum christum et aduentum eius in gloria: cum veniet iudicare viuos et mortuos: ut pferas hec que scribis: et emendes diligenter ad exemplaria: de quibus transcripseris ad finem, et ut sacramentum adiurationis huius filiter transcribas: et inseras his que transcripsisti. **H**oc autem vtiliter ab illo dicta inserere opti non necessarium credidi, qui per hoc diligens efficiatur omnis qui hoc vel legere vel describere dignum duxerit: sciens exemplum diligentie a sanctis viris et illustribus traditum. **V**erum in his que ad **F**lorinum scripsisse **H**ereneus supradiximus: facti **P**olicarpi mentiones: cum qui se etiam puer satum esse designat per hec verba. **H**ec inquit dogmata **F**lorine: que asseris confidenter dico, quia non sunt sane sententie. **H**ec dogmata non sunt persona ecclesie fidei. **H**ec dogmata: ne illi quidem qui de ecclesia pulsi sunt heretici: potuerunt aliquam

Ecclesiastice historie

cōmentari. **H**ec dogmata impietate do-
cent. **H**ec dogmata sancti illi p̄sbyteri q̄
ante nos fuerūt nūq̄ ptulere: illi q̄ z apo-
stolos viderāt: quos z tu nosti. **U**idi enī
te dū adhuc puer essem ī Asia apud **Po-**
licarpum: tunc q̄dem p̄clare agentem: dū
adhuc esses intra palaciū: z studentē pla-
cere **Policarpo**. **M**ulto enī magis mibi
illius tēporis rerū gestarū inheret memo-
ria: q̄ p̄sentis. q̄z hec que a pueris disci-
mus cum aīa ip̄a coalescunt z adherēt ei.
Unde etiā locum ip̄m tibi dicere possū:
in quo sedens disputabat beat⁹ **Policar-**
pus: z incessum illius: z vultum: ac tort⁹
vite modū: z ip̄ius q̄z corporis habitū.
Sed z disputationes quas habebat ad
populū: z p̄uerfationē que fuerat ei cum
Johāne: quō narrare solit⁹ erat: vel cete-
rorū q̄ ip̄m dñm viderant: z quō recorda-
batur oīa ac recensebat verba que sūt dī-
cta a dño ab illis audierat: z de p̄tutibus
eius ac doctrina. **E**t tñ omnia hec cū scri-
pturis p̄sona p̄ferebat. q̄ tūc ego pro mi-
sericordia dei quas mibi donare dignat⁹
est: attentius z studiosius audiens descri-
bebā: nō in cartis sed in corde meo. que-
z per gratiā dei fideliter custodit⁹: et me-
cum ip̄e sine intermissione quodāmodo
rumino. **D**eus ergo testor: z in conspectu
ip̄i tibi affirmo: q̄z si qd tale audisset be-
atus z aplīc⁹ vīr **Policarpus**: exclamā-
set statim: et aures suas obturasset: ac sic
moris erat ei discisset. de⁹ bone in que tē-
pora me reseruasti vt hec audiam. **N**ōne
etiā ip̄m continuo locum fugisset: in q̄
sedens vel stans huiuscemodī verba au-
disset. **S**ed et ex eplīs eius quas scripsit
vel ad vicinas ecclīas: vel ad aliquos ex
fratrib⁹: cōmonēs z confirmās eos z co-
hortās ad fidē: potest sententiā ei⁹ euidenter
agnosci. **H**ec **Hyrene**.

Quomodo Apollonius martyriū pas-
sus est. **Capitulum XXI.**

Uerū ea tēpestate **Comodo** ro-
mani regni apicem gubernāte:
pax ecclīis p̄ oēm terraz p̄paga-
batur: z sermo dñi ex omni genere hoim
ad agnitionē z pietatē dei sumi aīas con-
gregabat. **D**eniq̄ et in vrbe roma multos
ex illis illustrib⁹ z p̄dūctib⁹ vīris: cum li-

beris z p̄lugibus ac p̄p̄inquis atq̄ omni
pariter familia sociavit ad fidez. **S**z hoc
non equis oculis ille antiqu⁹ humane sa-
lutis hostis aspexit. **C**ōtinuo deniq̄ ag-
gredī varijs n̄ros machinis impugna-
re. p̄mo in vrbe roma huius **Apollonij**
martyris defensione fidei: apud grecos
passionis eius historiā cognouit: satis ele-
gāter concionasse de sup̄sticiosa p̄auita-
te hoim. **Apollonij** quendā vīrū in fide
nostra z ī omnib⁹ philosophiē eruditōi-
bus illustrē: ad iudiciū p̄trahit: accusato-
re ei suscitato quodam infelicissimo z de-
sperate salutis hoie. **Q**uiq̄ qm̄ lex q̄ ob-
latos puniri iusserat ch̄ritianos: in dela-
torem p̄ius animaduertēdus censebat a
Perhēnio iudice: vt ei⁹ crura cōminuerē-
tur sententiā primus excepit. **T**ū deinde
exhortatur beatus **Apollonius** martyr
vti defensionem p̄ fide sua quā audiente
senatu atq̄ oīni populo luculēter z splē-
dide habuerat ederet scriptam. **E**t post
hec: fm̄ senatusconsultum capite p̄exus
est. **I**ta nāq̄ a priorib⁹ lex iniquissime p̄-
mulgata censebat.

Qui tūc ep̄i nobiles habebant

Capitulum XXII.

Igitur sub eiusdem **Comodi** p̄-
cipatu **Eleuthero** ī vrbe roma
tredecim annis sacerdotio fun-
cto **Victor** succedit. **S**z z **Juliano** ap̄
Alexandriā post decem annos defuncto
Demetri substituitur. **A**p̄ **Antiochiā**
q̄z octauus ab aplīs ep̄s constituit **Se-**
rapion: de quo z in sup̄iorib⁹ memorau-
mus. **T**ūc apud cesareā palestine **Theo-**
philus z **Narcissus** ī hierosolimis eccle-
sias p̄curabāt. apud **Corinthum** p̄o **Ba-**
cillus. et apud ephesum **Policrates** no-
biles in ep̄is habebant. **S**ed et multi in
alijs locis referunt p̄ idem tēpus egregij
sacerdotes. **N**os tamē eorū facimus mē-
tionē: quoz fidem z scientiā ex p̄p̄ij opis
iudicijs possim⁹ habere compertā.

De pasche questione.

Capitulum XXIII.

Quibus ea tēpestate ecclesijs p̄-
sidentib⁹ in puincijs **Asie** q̄stio
non minima exoritur: velut ex

antiqua eorum obseruatione descendens quod quartadecima luna putarent omni genere pascha obseruandū, quando scilicet iudeis agnus precipue immolari: veluti necessario confirmantes: quacumque die septimane quartadecima luna uenisset solui debere ieiunium: cum talis consuetudo in nullis presus alijs unquam obseruata fuisset ecclesijs. Ob quam causam conuentus episcoporum et concilia per singulas quasque puincias conuocant, perrogatisque ad se inuicem epistolis que de singulis quibusque locis unum omnes ecclesiasticum dogma confirmant, ne liceat aliqui nisi in die dominica in qua dominus surrexit a mortuis: dominicam pasche celebrare mysterium: et in hac sola soluendum esse paschale ieiunium. Erat denique usque in hodiernum concilium apud cesaream palestine habitum de cretum, in quo primum est Theophilus ipse cesaree episcopus: et Narcissus hierosolimorum sacerdos. Habet et in urbibus rome consilio filie aliud decretum, cui presuisse Victor episcopus indicat. et Pontus puincie Palmeas, gallozū que sacerdotalis uentus extraxit Hyreneus presule scribens. Achate pro Baculum Corinthiorum ecclesie episcopus Qui omnes diuersis et locis unam eandem iudicij sui sententiam protulere.

De dubitatione que orta est apud Asiam.

Capitulum. XXXIII

Ed episcopi regios Asiaticas reseruant magis a veteribus sibi traditam consuetudinem confirmabant. In quibus Polycrates que in eis primatum agere uidebat ad Victorem episcopus romane ecclesie scribens more traditionis antique ad se usque delatum per hec scriba designat. Nos ergo inquit itemeratim pasche colimus diem: neque addetes: neque auferetes aliquid. Etenim magna quedam lumina apud Asiam dormierunt: summi et electi uiri: que dominus suscitabit in aduentu suo: cum ueniet de celis in gloria: et requireret omnes sanctos suos. in quibus est Philippus euangelista que dormiuit apud hierapolim. et due filie eius que ygenes se nuerunt et alia eius filia spiritus sancto repleta. que apud ephesum dormiuit. necnon et Johannes que supra pectus domini recubuit: que fuit summus sacerdos. et pontificale petalum gessit: martyr et doctor ecclesie: que et ipse apud ephesum

summi dormiuit. Polycarpus que apud Smyrnam et episcopus et martyr. sicut et Trafeas episcopus apud Eumeniam. et apud Smyrnam martyrio consummat. Quid autem dicam etiam Sagarē nihilominus sacerdotem et martyrem: que apud Laodiceam quiescit in pace. Sed et Papius et Bachariū et Helitonē propter regnum dei et Eunuchū est sancto spiritu repletus: que tacet in ciuitate Sardesiu. expectans aduentum domini de celis: ut resurgat a mortuis. Isti ergo omnes diem pasche in quartadecima die mensis obseruauerunt: secundum euangelium nihil omnino extrinsecus agentes: sed fidei regulam per omnia preseruantes. Sed et ego omnium uelut minimum Polycrates secundum traditionem parentum meorum obsequio: eorum duratam que et ab initio secutus sum. Septem namque ex parentibus meis per ordinem fuerunt episcopi: ego octauus que omnes obseruauerunt hunc diem: ut ueniret cum illo quo fermetum iudeorum propter aufert. Unum fratres charissimi sexaginta et quatuor annos etatis gerens: in nomine domini multorum que orbis terre episcoporum notitiam plenissime habes: et sanctis scripturis meditans: non perturbabor ex his que ad terram ueniunt. quia et maiores mei didicerunt obsequere optet deo magis quam hominibus. post pauca: de his que secum aderat episcopus ista subiungit. Poterā autem etiam presentium episcoporum facere mentionem quos ipsi peristis: ut euocare sicut et feci. Quorum nomina si scribam nimiam multitudinem est qui omnes scientes paruitate meorum consensu suo confirmant que scribimus: certi que non inaniter canos attulim: sed in disciplina christi semper conuersati sumus. Sed ad hec Victor romane ecclesie episcopus prinacius agens: passim totius Asiaticas: ac uicinarum puinciarum ecclesias a comunione societate abscidere nititur: tanquam in heresim declinantes. et litteras mittit quibus omnes simul absque discretionem ab ecclesiastico federe segregaret. Sed hoc non omnibus placebit episcopis: quin potius et e contrario scribentes ei iubebant ut magis que paucis sunt ageret: et concordie atque unanimitati studeret. Denique extrant etiam ipsorum littere: quibus asperius obiurgant Victorem: uelut inutiliter ecclesie comodis presulente. Nam et Pyreneus cum ceteris quibus perat galliarum episcopis scribens confirmat quidem: ut in dominica die

Ecclesiastice historie

resurrectionis dñi mysteriū celebrēt. **U**cto-rem tamē arguit q̄ nō recte fecerit abs-
cidere a corpis vnitāte tot z tantas eccle-
sias dei: que morē sibi antiquit̄ tradituz
custodirēt. **S**ed z de multis alijs cōmo-
net p̄ hec s̄ba. **N**on solum inquit de die
pasche agitur p̄trouersia: sed z de ip̄a spe-
cie ieiuniorum. **Q**uidam enim putāt vna
t̄m die obfuarī debere ieiunius: alij duo-
bus: alij s̄o pluribus. nōnulli antez etiā
q̄draginta: ita vt horas diurnas noctur-
nasq; computantes diem statuunt. **Q**ue
varietas obseruantie nō nunc primum:
neq; nostris temporibus cepit: sed multo
ante nos ex illis (vt opinor) qui non sim-
pliciter q̄d ab initio traditum est tenētes
in alium morem vel per negligentia vel
vl̄ per imperitia postmodū decidere. **E**t
tamē nihilominus omnes isti etiam cuz in
obseruantia variarent inter semetip̄os: z
nobiscū pacifici fuerunt semper z sūt: nec
dissonantia ieiunij fidelē cōsonantiam ru-
pit. **P**ost hec inserit etiam historiā quan-
dam que pro sui opportunitate nec a nob̄
debet omitti. **V**enitq; ait z illi d̄nes añ
Soterē p̄sbyteri: qui eccl̄ie cui in nunc
pes sacerdotium tenuerunt. **A**nictuz di-
co z **P**ium. **I**ginumq; z **T**elesphorum z
Fysium. neq; ip̄i ita tenuerunt: neq; hi q̄
cum ip̄is erant: z tamen cum ip̄i ita non
obseruarent pacem semper habuerūt cuz
illis ecclesijs que hunc obseruantie mo-
rem tenebant. cum vtiq; z ip̄is cōtrariuz
videretur q̄ non etiam ceteri similiter ob-
seruarent. **N**unq; tamen ob h̄ repulsi sūt
aliqui ab ecclesie societate. aut vententes
ab illis partib; non sunt suscepti. imo po-
tius z omnes p̄sbyteri qui fuerūt ante te:
omnibus semper qui nō ita obseruabāt
p̄sbyteris ecclesiarum eucharistiā solent̄
ter trāsmittebant. **B**eatus autē **P**olicar-
pus cum ad urbem romaz puenisset sub
Ancero: cunq; de alijs nōnullis parum
quid habuissent inter se: statim tamen co-
lissent in pacē: de hac questione ita egerūt
vt nō vnusquisq; sententiā suam obitina-
ta cōtentione defenderet. **N**eq; enim aut
Anictus **P**olicarpo suadere poterat: vt
non obseruaret ea que nouerat **J**ohānez
discipulū domini nostri: vel ceteros apo-

stolos cum q̄bus semp fuerat obseruasse
neq; rursus **P**olicarpus **A**nictū psua-
sit ea deserere: que ille dicebat a se maioz
more seruari. **L**ūq; hec ita iter se habuis-
sent cōmunicarunt sibi inuicē: ita vt cede-
ret **A**nictus **P**olicarpo: etia; sacerdotali
ministerio honorat̄ dūtatur cōtemplati-
one pfungi. z ita ab inuicē plena fide pa-
ce integra z firma charitate discedunt: vt
omnes ecclesie sine que ita de pascha: siue
que non ita obseruarent: inter se tamē cō-
cordiam custodirent. **H**ec **H**yrene agēs
nominis sui op̄ pacē videlicet dei eccle-
sij cōcilians scribit. **E**t non solum **U**-
ctozi: sed z diuersis ecclesiaz rectorib; si-
militer p̄ epl̄as asserit: q̄ nlla p̄ hac q̄stio-
ne ī eccl̄ijs dei dissensio debeat oboziri.

Ut oib; vna snia de pascha cōplacuit.

Capitulum. XXV

Aud palestina q̄z puenientes in
vnu sacerdotes dei: **M**arcissus
hierosolimoz z **T**heophilus de
q̄bus iam supradiximus: sed z cum ip̄is
Cassius. **L**yrus. z **C**larus de ptoloma-
da: z ceteri p̄multi pariter congregati: cū
de hac questione ageret: quid etia; apud
ip̄os aplica traditio cōtineret: circa finez
decreti q̄d in cōcilio eoz statutum ē: hoc
modo indicāt. **E**p̄le aiunt n̄re: exempla-
ria p̄ omnes ecclesias trāsmittant: vt ne rel-
efficiamur animaz que diuersis errorib;
īmergunt. **D**esignamus igitur vobis qz
z apud **A**lexandriā eadez que apud nos
die pasche solennitas geritur. qz z ip̄ozū
nobis littere deferūt: z ip̄i nostra scripta
suscipiunt: vt pariter z p̄sonāter diem fe-
stum celebremus. **H**acten̄ de supradicta
q̄stione ex his q̄ in veterum scriptis ha-
beri reperim̄.

Que de **H**yrene scriptis vsq; ad nos
puenerint. **Capitulum. XXVI**

Etat autez adhuc **H**yrene pre-
ter eos quos supra enumerau-
mus libellos: etiam aliud volu-
mē egregium aduersum gentes: q̄d de di-
sciplina attribulauit: ad **B**arclanū quen-
dam scribēs. **S**ed z dyalogi de diuersis
in quibus testimonia de ep̄istola ad hec-
brios ponit plurima: z de sapientia q̄ di-

ctur salomonis. Hec sunt que ad nostrā
noticiam: etiam de Hyreni opusculis p
uenerunt.

¶ Que etiam ceterorum qui his diebus tem
poribus floruerunt.

Capitulum. XXVII

Conimodus autē tredecim ānis
imperio gubernato Pertinaci
post se regnū reliquit. Duo sex
solis mensibus relicto idē Pertinax diē
vite obiit: et Severus post hunc suscepit
pncipatum. Cuius temporibus plurimi
ecclesiastici viri nobiles et stilo illustres
extiterunt: sicut ex eorum monimētis ag
noscimus.

¶ De his qui Artemonis introduxerunt
sectas: qualis moribus fuerit: Quos pa
cto sacrosactos libros temerare ausi sint

Capitulum. XXVIII

Ex quibus est Eracitus: qui in apo
stolum cōmentat^r est: et maximus
qui d̄ famosissima omnium
hereticorum disseruit questione. qua semp
inquiritur: unde sint mala: vel unde mali
cia: et quā materia facta sit et nō infecta. Sed
et Cādidas qui in exameron id est de pncipio
Genesis scribit. Ap̄t^r quoque de eis
dem similiter cōmentatur. Sextus etiam
qui de resurrectione disseruit: et de ceteris
nōnullis. Arabianus quoque et alij innu
meri: quos lōgum est vel enumerare: vel
etiam p aliquo illustri vniūquēque dīctorū
suorum iudicio designare. Plurimi tamē
ip̄oz exortas temporibus suis hereticorū
p̄fidias confutantes: fidem rectam et
apostolicam monimētis suorum volumi
num mandauerunt. vt Artemonis illi^r he
refeseos auctorem quā postmodū Paulus
samosatenus nostris iam pene tēporibz
instaurare conatus est. de qua dignus est
que vlt^r qualis sit hystoria cōprehendere.
Hec heresis purum hominem. id est abs
que deo fuisse saluatorem confirmat. Idēque
antiquitus ab ip̄is etiam apostolis tradi
tum esse mentitur. Aduersum quos vni^r
ex his quos supra memorauimus eccle
siasticus scriptor ita respōdit. Alii in
quā aliqui etiam ip̄os apostolos ita vel su
scipisse: vel ceteris tradidisse: sicut nunc
ip̄i asserunt: et hanc veritatem predicatio

nis esse seruata vsqz ad Victoris tem
pora. Et quomodo successores eorū scri
bentes aduersum gentiles: vlt^r aduersum
hereticos. id est Justinus. et Melchades.
et Tacianus. et Clemēs: et alij q̄ plurimi
de deitate christi ap̄tissime disserunt. Hy
reni ip̄o et Helitonis: ceterorumque qui p
idem tempus fuerunt volumina quis ig
norat: quibus deum et hominē simul pre
dicant christū. Sed et psalmi vel cantica
que a fratribz fidelibus ex initio scripta
sunt verbum dei esse christum et deum to
ta hymnoz suorum laude concelebrant.
Quomodo ergo tot seculis fidem predi
catum nunc isti asserunt: quā a Victoris tē
poribus exordiu sup̄serit. Quomodo
autem Victori de hoc calumniā faciunt:
qui sciunt Victorem Theodotū Coria
rium. qui p̄ncipis et pater extiterat im
p̄ietatis ip̄ozū: de cōmuntione ecclesie re
pulisse: qui primus rome ausus ē dicere
purum hominē fuisse christum. Si enī
Victor: vt dicitur ita credebat quomodo
enīciebat de ecclesia Theodotū blasphemie
ist^r inventorē: Sed de Victore hec
cōmemorasse sufficiat. cui decē ānis ep̄
scopatu functo Zeferinus sacerdotij suc
cessor extitit: nono pncipat^r. Severi an
no. De quo Zeferino eadē scriptura quā in
superioribus vsi sumus talia quedā refert.
Igitur cōmonebo vos fratres de his quā
geita sūt apud nos: quā si forte in sodomis
accidissent etiā illos emēdare et corrigere
potuissent. Cōfessor quidam erat apud nos
Natalis noie: nostra adhuc p̄fessus me
moria. Hic decepit aliquē ab Asclepiado
to quodaz et Theodoto collectarijs: qui
ambo discipuli erant Theodoti coriarij:
illius qui prim^r p hac stulta assertioe ab
ecclesie societate depulsus est Victori tūc
vrbis rome ep̄o acquieuit: vt accepto ab
eis salario ep̄scopus illius heresis noia
retur: certa pactione: id est centū quinquā
ginta denarijs mēstrue p̄statiois. Quique
Natalis cum se in hoc acceptus locasset:
frequēter ammonēbat in somnis a dño:
quia misericors deus et dñs noster iesus
christus molebat martyrem suum qui si
bi in multis passionibus testis extiterat
de ecclesia perdere. Sed cum negligent

Ecclesiastice hystorie

us susciperet visiones: primatus amore et turpis luxu delectatus illecebra: ad vltimum a sanctis angelis per totam noctem verberatus: et penis grauibus excruciatu: mane confurgens cilicio se induit et cinere se conspergit: ac multis lachrymis errorem suum desens: ante pedes se referit episcopi prosternit et vestigijs oim non modo clericorum: sed etiam laicorum multa cum lamentatione puolutus in lachrymas: et miserationes omnem prouocauit ecclesiam vt indulgentias sibi a christo: continuis et iugibus pro ipso precibus implorarent: ostendens simul in respectu domini liuores corporis eius et cicatrices: quas p nomine ipsius confessione suscepit. vt aliquando in comunione ecclesiastice corporis reuocatus est. Sed post aliquanta idem scriptor adiungit etiam hec. **S**cripturas autem diuinas absq; vlla timoris dei reuerentia corruerunt. antique quo fidei regulas pterue et imple respuunt ignorantes christus, quem idcirco non inuenerunt: quia non recte quesierunt. et in tantu stulticie impletatisq; lapsi sunt: vt si quis eis sermonem de scripturis proponerit illi e contrario opponant: vtrum hic sermo de quo agitur conuictu: aut separatu genus sillogismi faciat. et derelinquentes sanctas dei scripturas geometria tractant: tanq; qui vere de terra sint de terra loquuntur. Et ideo cum qui desurfum est et de celis venit ignorant. Deniq; Euclides apud eos vel maxime in geometrie discipulatus viget. Sed et Aristoteles et Theophrastus ab his in admiratione habentur. Gallienus quo a nonnullis eorum et adoratur et colitur quorum artibus et doctrinis hereseos sue impietatem nituntur inserere. et deceptionibus hominu ignorantiu deum simplicitatem diuinarum scripturarum et sinceritatem fidei subtrahunt. Sed hoc faciunt: quia nec vicini effecti sunt fidei: pterea et diuinas scripturas absq; vilo timore contempserunt: et corrumptas eas emendare se dicunt. Verum ne quis me putet falsa aduersus eos pferre: palam est omnibus noscere si quis vult exemplaria eorum accipere et cum alijs nihilominus eorum exemplarijs confer-

re: inueniet etiam inter se ipsa multum dissonare. quia vnusquisq; vt sibi videtur emendat. Deniq; asclepiodoti non conueniunt omnino cum theodoro. tum deinde etiam discipulis eorum si qui forte transcripserunt: qd eis visus est vel addere licuit vel auferre: et omnibus pferunt habere se emendata: magis autem inquinata exemplaria. Rursum hermosilli exemplaria non consonant cum apollonidis. Sed ne ipsa quidem sibi ipsis concordant: si priora cum posterioribus conferas. Semper enim emendant quibus semper displicet quod emendant. et noua queq; pquirunt: cum eis que in usu sunt videbuntur aduersa. Quid autem temeritatis habeat istud admissu: neq; ipos arbitror ignorare? Aut enim non credunt diuino spiritu scripturas esse conscriptas: et sunt infideles: aut semetipos arbitrant sapientiores esse spiritus sancto. Et quid aliud indicant p hoc nisi quia a demone aguntur? Neq; enim negare possunt factum suum: quando quidem etiam manus eorum in ipsis exemplaribus teneantur: et nouerint ipsi q; a magistris suis et doctoribus scripturarum fm illud corrupte genus: etiam explanationis susceperint intellectum. Quidam autem ex ipsis ne corrumperet iam scripturas dignati sunt: sed penitus abnegare legem scilicet et prophetas: et obtentu implebitus assertionis in vltimum perditionis gurgitem deuoluti sunt. Deniq; hec sufficiant hystorijis esse mandata.

Explicit liber quintus.

Incipit liber sextus ecclesiastice hystorie: cum capitulorum annotatione.

De persecutione Severi.

Capitulum I.

Ac cum **Be**nerus quoq; persecutionibus agstaret ecclesias pclara a militibus christi pro pietate certamina martyrij gerebantur: precipue tamen apud Alexandria quo ex omni egypto ac Thebatide velut in quoddam stadium pietatis Athlete deducebantur. q

pro suppliciorū mortisq; patella seque-
bantur a deo immortalitatis coronas.

De martyrio Leonidis patris Origenis
et d' ip' Origenis a puero institutioe,
Capitulum II.

In quibus et Leonides Origenis
pater p' martyrio christi capite
plexus tenere adhuc etas
supradictum puerum dereliquit. Quis
qualib; animis ex eo erga diuine legi
studa vigerit: non erit importunū paucis
exponere: precipue quia et apud q̄pluri-
mos opinio d' eo celeberrima diuulgata
est. Et si quidem velit quis omnē vitam
viri huius litterarū tradere monumentis:
certum est quia tāta sunt de eo ac talia: q̄
prium de eo et opus requirant: et ocū.
Nos tamē in p'senti quāta possum? bre-
uitate inseremus huic operi: etas que ad
ipm spectant pauca de multis: que v' ex
ip'ius epistolis ad nos vsq; seruat: vel
ex aliorū hystorijū indicata cognouim?
Cuius gesta si res pateretur etiā ex ip'is
cunabulis digna mihi videntur posteris
tatis memoria. Decimum nanq; imperij
agebat Severus annus. Alexandriae po-
per idem tempus: omniq; egypto p'side-
bat letus. Episcopatu in ea post Julia-
num Demetrius suscepit. Cui supra mo-
dum accenso p'secutiois incendio: et mul-
tis ea tempestate martyrio coronatis: in-
tantū ardore capescendi martyrij pueru-
lus tūc adhuc Origenes exarsit: vt spō-
te se periculis ingereret: et alijs ī certamē-
ne positus p'ceps in medios rueret: ita vt
insectari ipam mortē et rapere velle vide-
retur. quā et adipisci omnimodis potuis-
set: nisi q' dispensatioe domini ad vtilita-
tem putatur p' totius ecclesie edificatione
seruatus per sollicitudinez matris q̄ glo-
riose mortis ei desideria impediuit. Que
cum primo maternis et obsecrationibus
supplicaret: vt sibi consuleret: vt parceret
matri: et ille ex his p'cib' inflammatior ad
amorem martyrij redderetur: maxime ex
eo q' patrē iam teneri cognouisset in vin-
culis: et ipe p'pere socius effici vinculoꝝ
eius ac martyrij festinaret arte q̄dam ma-
terni affectus inhibetur. Etenim cum ma-

turare eum velle et ante Lucanū p'pere
ad agorum certamē p'sensisset: nocte cu-
biculum filij dormientis ingressa: oīa ei
indumēta in quibus p'cedi ad publicum
poterat furata subtraxit: vt per hoc domi-
residere necessitate cogeretur. Ille mater-
nis impeditus dolis: cui nihil aliud age-
re posset: nec tamen mens quiescere pate-
retur: audeat aliquid supra etatez. Episto-
lam scribit ad patrem: se quidē maternis
artibus detineri: sed illum tenere debere
q' cepit. Et addit etiā hec. Vide p' ne
p'pter nos aliud aliquid velis. Hec sunt
prima puerilla Origenis rudimēta. Hic
ludus eius infantie. Hec a tenero religi-
onis et pietatis indicia. Talis in eo erga
deum coaluit affectus. Hinc tam lectio-
se cepit diuinorū voluminū mācipare: et
ī eruditioib; fidei diuine semetipm hauri
segniter exercere. qm quidez iā et a paren-
te in his limbis cepat. q' ei sensum inter se-
culares libros quib; in p'ma etate erudie-
bat etiā nostraz scripturaz nōnnulla inter-
rim legenda subiiciebat. Tū deinde pau-
latim etiā p'ferre hec scholarib; studijs
cōmonebat. iā inde etiāz lectiones exige-
re p' dies singulos et memorie cōmenda-
re puerū non inuituz: imo poti' erga hec
discēda p'mptiozem cogebat. quippe qui
legens hec nō solo simplici intellectu vi-
deret esse contentus: sed negocia patri de
scripture sensib' ac questioib; cōmoue-
ret. inquirēs ab eo qd sibi videret q' per
sp'ritū sanctū scriptura dicit' inspirata: v' qd
diuini filij tegat simplicitas ista ver-
borū: At ille simulabat qdē increpare se
eū et vetare vltra etatē aliqd q'rere: apud
semetipm tū incredibiliter exultabat: om-
ni potētī gratias deo referēs q' ei talis so-
bolis esse donauerit patrem. Deniq; fre-
quenter dicitur dormienti puero religio-
sus ac sollicitus supueniens pater operi-
mentū pectoris detraxisse: et velut dei sp'ri-
tū intus incluso: pect' eius tanq; tēpluz
quoddā veneratus et demulcens osculis
abcessisse: beatū semetipm a deo effectū
p' tante plis felicitate gratulatus. Hec et
multa his similia in puerili etate Origenis
extitisse memorantur. Ut vero pater
eius martyrio cōsumatus est: puer ipe cū

Ecclesiastice hystorie

matre vltima et sex alijs parvulis fratribus septimūdecimū agens etatis annum. in sūma facultatum penuria derelictus est. quoniam quidē census paternus qui vel maximus fuerat fisco p̄scriptionem sociatus ē. Nec tamen ei defuit omnipotentis dei p̄videntia. Ob insigne namq; vel litterarū vel religionis studiū a quadam nobili et locupletissima femina pfamiliariter foueri cepit. Que tamē Paulū quēdā Antiochie ortum antique heresis famosissimū sectatores adoptiuū domui sue illo in tempore habebat. In quo adolescētulus Origenes cum necessitate haberet apud p̄dictam feminā vna degere: documentū iam inde a puero fidelissime et catholicē sue mentis ostendit. Nam cū ad supradictū virum velut ad magistrum et sūmi nominis doctores p̄ dies singulos in mense multitudines cōuenirent: nō solum hereticorū: verū et ex nostris multorum p̄ eo qd̄ eruditōnis et sūma ab omnibus crederetur: nullo tamen pacto vel p̄ honoris gratia: vel etiam p̄ necessitate cōiunctionis flecti potuit. Origenes cū eo saltim in oratione cōsistere: ita et a prima etate ecclesiastice regule obseruantia honorabilis fuit: et hereticorū societas execrabilis. sicut ipse in quodam loco op̄is sui ait. quia hereticorū execranda doctrina est. Nec tamē deerat ei erga cōmunes lras studiū in quibus pater eum erudendum tradiderat. sed exercitabatur et in his multo attentius etiā post cōsumationē patris. In arte nāq; grāmatica ita fuerat instructus: vt et ad docendū plene sufficeret: et ex hoc ei que ad necessitatē transigēde domus videbantur necessaria pararentur.

De eo q̄ a puero verbū dñi p̄dicabat.
Caplin. III.

Utrum cum p̄sset auditorio et grāmaticā doceret: sicut ipse in quibusdam scriptis suis refert: et cum ecclie apud Alexandriā magistrū decesset officii: cūq; omnes deturbati p̄secutorū minis et ferocitatibus aufugissent: aliquāti gentiliū cōueniebāt ad Origenem tunc adhuc grāmaticā docentem: audire ab eo verbū de nostra fide ac reli-

gione cupientes. Quos ille non soluz ad fidem de perfidia cōuertebat: verū etiam perfecte vite institutionibus informabat. Quorū primus extitit Plutarchus: qui p̄ ipm̄ conuersus ad fidem nostram: non solum p̄fecte vite instituta seruauit: verū etiam que est sūma beatitudinis martyrii consecutus est palmā. Secundus cū hoc fuit heraclas: et natura plutarchi frater et meritis. Qui cū ab eo in fide nostra atq; scientia: sed et vite purioris institutionibus ad p̄fectū fuisset instructus: Alexandrine ecclie p̄esse post demetriū subrogatus est. Sed ea tēpestate qua Aq̄la Alexandrie egypto p̄sidente p̄secutorū rabies increſcebat: octauūdecimū Origenes agebat etatis annuz. Quo in tēpore p̄ famosissimū apud oēs vel incredulos: vel fideles domi forisq; nomen eius effectum est: p̄cipue p̄ id qd̄ sanctos omnes in cōfessionis vinculis positos non solum sermone et cohortatiōe p̄fecte et spiritalis doctrine ad martyriū roborabat: verum etiā multos suis officijs ac ministerijs et vinculozū penis et squalore carceris subleuabat. Sepe deniq; etiā ante tribunalia iudicū et in ip̄is eorum cruciatibus aderat: aduersum p̄phanas interrogationes iudicū: affectu eis ac mēte cōpartēs: vultusq; et nutibus si dici potest velut firmiores eis responsiones subiicere gestiens. Et cum sententiā suscepissent eadē fiducia vtebatur: omnibus se periculis inferens: nec trepidās corā p̄secutoribus intuentibus extremis quoq; osculis martyres salutare: ita vt nōnūq; p̄ his etiam impetus in eum gētū fieret. Et diuina dextera cū administratiōe oīm p̄fectus euaderet. Verum nec enumerari facile: nec requiri potest: quoties et q̄s crebro imo et p̄ singulos pene dies de quantis eum et qualibus periculis dū erga p̄dicationem verbi dei impiger et p̄mptus esset: eadē illa diuina dextera cōseruauit: quoties in insidijs positus q̄ eū clam interimerēt effugit. Et intātum aduersus se dum in opus dei p̄mptus est infidelium concitauit insantia: vt turme militūz disposite domū ei in qua cōmanere videbat obfiderent. nec tamen eum capere: aut tenere potuerint diuina.

ptectione fuatū. Tanta rabies strā eum
 mentes hoīm incesserat: p hoc solo q plu
 rimos p eum videbant ad fidem nostram
 ab incredulitate puerit. Et intantū quoti
 die aduersus eum psecutio cumulabatur
 vt tota vrbs maxima Alexandria eū tege
 re nō posset: sed de domo ad domū tran
 sferit: et tamen vndiq; fugaret: cum postea
 viderent p loca singula multitudines plū
 mas p eū ad fidez dei sociari. **O**brinebat
 aut̄ hec: quia nō solū in verbo erat ei pfe
 cta doctrina: verū etiam in ope cōsumate
 discipline p̄bebat exempla: et dicebat (vt
 aut̄) de eo q̄ hic est: qui quale habet ver
 bū: talem habet vitam: et quale habet vi
 tā: tale habet et verbū: qm̄ que docet agit
 et que agit hec docet. **M**anifeste autem et
 euidenter aderat ei diuina gratia: p quas
 innumeros ad imitationē suā in fide dei p
 uocabat. **U**nde et vidēs **P**emetrius eps
 q̄ ad ipsū precipue doctrine gratia et
 pdicationis verbi dei: multitudines plu
 rime puolarent: cathēzandū ei: id est do
 cendū magistrū in ecclia tribuit. **A**pri
 mus post aplos apud alexandriā p̄the
 nus: scōs p ordinē **C**lemens: tertius ad
 ministravit **O**rigenes ipsius discipulus
Clementis. **Q**ui **C**lemens in ope stro
 maeo vbi etiam tpa quib; libros describe
 bat in p̄hemis designauit: et ad finem im
 perij **C**omodū p̄tendit. **U**nde certum est
 q̄ seueri tpa hec ipa que nunc habemus
 in manib; p̄tinebat. **Q**ua tempestate etiā
 iudas quidam scriptor aliū de septima
 nis que in **D**aniele referunt differuit: qui
 et ipse decimū seueri imperatoris annū re
 gni cōmemorat. **I**s etiam diuulgatā an
 tichristi p̄sentiam iam tāq; estimans imi
 nere ex persecutionū nūmietate: mltoꝝ ex
 nostris fidelium animos p̄turbauit. **I**git̄
Origenes iniūcto sibi a demetrio episcō
 po magisterij officio grāmaticam scholā
 negligere cepit: magis se verbo dei confe
 rens. **U**ntur sane etiam consilio nō puer
 rilī. **S**ibliothecam gentiliū libror; tradidit
 cuidā fideli amico: pactus cum eo q̄
 tuor sibi obolos ex eiꝝ p̄cio p dies singu
 los inferrit: quo scz ne grauis esse cuiq; in
 sustentanda victus necessitate: nec cōgre
 gatam pecuniā domū referuare videret.

Igitur in talibus institutis plurimū tes
 poris exigens: vita: moribus: exercitijs:
 p omnia christianus phus habebat. cum
 et p iuuenilib; cupiditatib; rep̄mendis:
 et p sapientie p̄fectibus capessendis die
 noctuq; artioribus se abstinentie p̄strin
 geret frenis: et indefinenter diuinoꝝ libro
 rū meditationibus inhereret. **I**n abstine
 tia plurima: in ieiunijs indefinentibus:
 in vigilijs pene iugibus: ita vt si quando
 parum aliquid somni necessitas natura
 lis exigeret: hanc ipse nō supra stratum q̄
 om̄ino nullo vtebatur: sed supra nudi so
 li dependeret suspicem. **A**nte omnia vero
 p̄cepta euangelica et voces saluatoris sū
 mo amore et studio implendas esse cense
 bat: quibus p̄cipit duas tunicas nō ha
 bendum: neq; calciamentis vtendum: ne
 q; de crastino cogitandum que ille singu
 la sūma cum diligentia et fide p̄tendebat
 ex̄plere: et supra vires atq; eratem suā fm̄
 apostoli monita ī frigore et nuditate ago
 nes patientie desudabat. **I**ta cunctis au
 ditōribus suis renūciandū omnibus que
 possidebant: et beate paupertatis p̄bebat
 exempla. **E**rat igitur p hec carus om̄is
 bus et acceptus. **I**n hoc vno tristes q̄plū
 mos reddens: nonnullos offendens: q̄
 cupientes de facultatibus p̄p̄ijs aliquid
 sibi saltim victus gratia ministrare p di
 stricta p̄tinentie disciplina refutabat. **C**ū
 vtiq; p labore quo in verbo dei desudas
 bat: nō solum duplici fm̄ aplm̄: s; et mul
 tipli honore dignus ab om̄ib; ducere
 tur. **S**ed ille honore sibi summū in con
 tinentia deputabat. **D**eniq; et per multos
 annos tradit absq; om̄i calciamento nu
 dis incessisse vestigijs: vsm̄ quoq; vsum:
 ceteroꝝq; similiū: nisi ex ea sola que vite
 necessitas deposcebat nulluz penitus ha
 buisse: vsq; quo incōmodo stomachi imo
 iam pene periculo cogeret. **T**alib; igitur
 vite atq; instituti sui exemplis informās
 eos quos a gentili vita et stulta phia: ad
 veram christi phiam sapentiāq; p̄uerter
 rat: nō solum in intimis anime archanis
 fidem habere docuit p hoc qd̄ gerit ab eo
 videbant que docebant: verū etiam ad
 martyrij eos amore p ea quib; quotidias
 no roborabant exercitio puocabat. **E**x
 b

Ecclesiastice historie

quibus et multi comprehensi in persecutione palmam martyrii persecuti sunt,

¶ Quatuordecim p[ro] ip[s]o d[omi]ni octo martyres facti s[un]t.
¶ Cap[itu]l[um]. III.

In his primus erat Plutarchus de quo paulo sup[er]ius memorauimus. Quē cū vidisset plus ad mortem duci: et assistere ei Origenē q[ui] hortatu suo ad magnanimitatē animos eius erigeret: velut mortis eius auctores discerpere eum pene et interficere vulgus irruerat: nisi et tunc ope diuine prudentie eurentium manib[us] fuisset ereptus. Post Plutarchi martyriū secundus ex Origenis discipulis martyr efficit Serenus. Tertius ex eius nihilominus discipulis auditor: Eracles martyrio coronat. Quartus Heros neophytus. Nam sup[er]ior Serenus adhuc cathecuminus conuersumatus est. Quintus eiusdem schole martyr efficit alius nomine Serenus: qui post multa supplicia p[ro] christo etiam capite plexus traditur. Sed et mulieres plurime in quibus Eracles quedam cathecumina de qua ipse in quodam loco ait: q[uod] ignis baptismū persecuta sit.

¶ De Potamiana. **¶** Cap[itu]l[um]. V.

Sed et potamiana famosissima feminarum et martyrum et ipse eius carniser basillides. etiam in nostram usque memoriā ab incolis loci perennis virtutū potamiāne fama celebrat: q[uod] imēsos et innumeros agones primo p[ro] virginitate et pudicitia desudauerit. deinde etiam p[ro] martyrio exquisita atq[ue] inaudita tormēta pertulerit: atq[ue] ad vltimū vna cū venerabili matre Marcella ignis supplicij cōsummata sit. Tradunt igitur Aquilam (h[uius] enim erat tyrānici iudicis nomen) posteaq[ue] crudelibus eam supplicij lacerauerit: ad vltimū ob iniuriā et nobilitatis eius et castitatis cōminatū esse potamiāne q[uod] eā vel crudelissimis gladiatoribus: vel impudicissimis lenonibus traderet. At illa cū ab ea quid mallet: vel quid eligeret quereret: pertulisse aduersum tyrannū vocem liberam: que ob sup[er]stitionē romanū ritus sacrilega videret: et ideo sine mora in eam latam esse sententiam. Cūq[ue] Basillides vnus ex his q[ui]b[us]

implere spiculatoris officium mos est: susceptam eam duceret ad supplicium: ac multitudo impudicorum pariter et impiorum Potamiāne verbis et iniurijs conaret illudere: Basillides abigere impudentius irruentes ac deturbare cepit humanitatis et misericordie obtentu. At illa religiosum viri votū erga se et positū humanitatis amplexa: certus esto inquit q[uod] cū abiero ad d[omi]nū meū sine mora boni huius tibi remunerationē parabo. Post hec autē verba p[er]stanter suscepit statuta supplicia p[er]cis calide: paulatim p[er] artus ac membra diffuse. et h[uius] modo beata virgo e terris migravit ad celum. Non multis autē post diebus Basillides cum inter collegas suos ob causas quadam iuramentū posceret: ait sibi nō licere omnino iurare p[ro] eo q[uod] esset christianus: et hoc publice fatebat. Joco estimatus est primo dicere. tum deinde cū p[er]stantius affirmaret: pertrahit ad tribunal. vbi cū perseuerasset in p[ro]fessione vinculis traditur. Tum vero visitantibus eū nostris et causam subite ac laudabilis huius permutationis inquiringibus dixisse traditur q[uod] potamiāna post diem tertium martyrii sui nocte assistens coronam capiti suo imposuerit: dicens deprecata[m] se p[ro] ip[s]o d[omi]no et impetrasse vt fin q[uod] scriptū est qui recipit martyrem: mercedem martyrii consequatur. Quibus auditis: confestim fratres signum ei d[omi]nicum tradunt: et die postera ob d[omi]ni martyrium capite puniunt. Et et alijs pluribus per illud tempus apud Alexandriam cum discipulis suis cum quibus verbo dei in Origenis schola operā dederat potamiāna: simile munus tradidit p[er]stitisse: assistens eis p[ro] vltimū et coronam martyrii impetratas a d[omi]no deferens. Et de his ista sufficiant.

¶ De eo q[uod] Origenes se castravit.

¶ Cap[itu]l[um]. VI.

Item p[er] idem tempus cum doctore officio apud Alexandriam p[er]ficeret Origenes: gestum quod ab eo traditur quod iuuenilis fortasse et minus perfecti sensus videatur: sed perfecte fidei ac nimie castitatis indicium continens. Illud namq[ue] quod scriptū est in euangelio. quia sūt eunuchi qui seip[s]os castrant

uerūt ppter regnum dei: etiaꝫ fm hystoꝝ: sã
 implendū credidit: nō solū castitatis ob-
 tentu: verū qm̄ persecutionis tēpore tam
 in publico q̄s in occulto ac secreto: et tam
 uiris q̄s feminis uerbū dei p̄dicabat: uide
 licet quo omnē occasionē turpis maledi-
 cti gratia infidelibus uideret excludere:
 diuicam uocem re atq; opere in semetipso
 aggressus est adimplere. Cūq; id p̄ eo ne
 ab hominib; laudem quereret: sed a deo
 mercedem speraret in occulto esse uoluis-
 set: tamen latere nō potuit: sed rei geste in
 dicitum ad Demetriū episcopū peruenit.
 Isq; ingenti p̄mo stupore admiratus est
 audacis animi uirtutem: tum deinde col-
 laudans fidei eius magnitudinem uel ca-
 lorem: et tam grande in opere dei p̄positū
 nunc maxime ait cepto operi doctrine et
 p̄dicationis insisteret quādo aduersarijs
 nulla obrectandi suspitio derelicta est.
 Et tunc quidem talis erat Demetrii sen-
 tentia cum nihil animos incenserat: q̄ re-
 cti iudicij regulam in p̄rem alteram decli-
 naret. Postea uero cum uidisset adolese-
 tis famā satis steri claram: et magno eum
 domi forisq; p̄conio extolli: humane in-
 firmitatis aliquid passus: opus qd̄ ip̄e p̄
 us cum ingenti admiratione laudauerat
 infamare postmodū cepit. Nam cū apud
 palestina p̄cipui et eminentes inter epos
 uiri. id ē h̄ierosolymoz Alexander et The-
 oclitus cesaree uidentes diuini opus ei
 in uerbo dei: ordinassent eū p̄sbyterum ac
 summo eum sacerdotio iam tamq; dignū
 p̄barent: idq; dignissime factum ab om̄i-
 bus laudaret: et ne sic quidem dignus ho-
 nore sapientie eius ac uirtutib; in eū col-
 latus diceret: uehementissime momordit
 hic sermo Demetriū: et nō inueniēs in eū
 causam alterius criminis: hoc qd̄ aliquā-
 do puer adhuc ille egerat: et ep̄us iam iste
 laudauerat: postmodū criminis loco p̄-
 tulit. etiam in illos culpam qui eum ordi-
 nauerant conatus insectere. sed hec post-
 modū gesta sunt. Tunc porro Origenes
 apud Alexandria doctor ecclesie ualde
 clarus habebat: omnibus q̄s fama eius
 ad audiendū eum uenire puocabat: uer-
 bū dei p̄dicans sicut ap̄ls dicit. opportu-
 ne: importune. per diem. per noctem. pu-

blice. et puatim: uelut abscessis omnibus
 impedimentis: liber p̄sus et cum omni fi-
 ducta rem gerebat. Cum uero decem et
 octo annis Seuerus tenuisset imperiū:
 Antoninus ei filius succedit. Quo in tē-
 pore q̄s plurimi erant qui in cōfessionib;
 gliam quesierant: dei tamē puidentia sue-
 rant reseruatū.

De Alexandro et Marcisso.

Capitulum VII.

In quibus Alexander de quo
 paulo ante memorauimus cō-
 fessionis titulo satis clarus: hie
 rosolymoz ecclesie subrogat ep̄us: cum
 sup̄esset adhuc Marcissus: qui p̄us inibi
 functus est pontificatus officio. Verum
 qm̄ Marcissi memoriā sermo p̄grediens
 attulit: congruū mihi uidetur aliquid de
 eius gestis insignibus memorare. d̄ quo
 ab incolis quidem loci p̄plurima memo-
 rie tradunt. Hos uero unum opus eius
 memorabimus: ex quo ceteris que de eo
 narrant: merito fides posset adhiberi. Ac-
 cidit aliquādo in die solēni uigiliarū pas-
 sche: oleum deesse luminariū. Cūq; id p̄
 ministros innotuisset: meror plebi mar-
 mus fuit. Sed Marcissus fide fidens mi-
 nistris imperat haurire aquā: sibiq; defer-
 ri. Cūq; detulissent: orauit: et benedixit a-
 quā: et infundit luminariū precepit. Cū
 repente miro et seculis inaudito genere
 tutis natura aque in olei pinguedinē uer-
 sa: splendorē luminis etiam solito red-
 didit clariorē. Ad fidem autē rei a plu-
 rimis religiosoz fratrum ex eodem oleo
 quod uersum de aqua fuerat reseruatū
 est: ita ut ad nos usq; miraculi huius in-
 dicitū perueniret. Et in hoc quidem fidei
 eius ac meritū habebat exemplū. Ani-
 mi uero uirtus quāta in eo fuerit: alio ni-
 hilominus uno ex eius gestis ope decla-
 rabitur. Is nāq; cum inter cetera uirtutū
 suarum bona esset ualde constantis an-
 imi: et iusti rectiq; in declinabiliter tenax: q̄-
 dam homūculi nequam male sibi conscy
 metuentes ne criminū suorū si arguerentur
 nō possent effugere uindictam: pueniūt
 factionibus: et circumuenire parāt eum cui-
 us iudicium uerebant. Concinnant igit̄
 aduersum eum infame satis et nociū cri-

Anto in m̄s Auſu uiuos Basſa
 nis Caracalla

Ecclesiastice historie

men. **C**onensit auditores: testes ex semet ipsis pducunt: qui sub sacramento iuramenti que obijcebant confirmarent, quorum unus testis ita: vt non igni consumeret verra se dicere testabatur, alius ita: ne regio morbo corrumpere, tertius ita: ne luminibus orbaretur. Et quibus ne iuramentis quod dem istis quisque fidelium et deum timendum crederet: eo quod vita Marcissimi et institutio ac pudicitia ab omnibus nosceret: ipse tamen eorum que mota sunt indignitate ac molestiam non ferens: simul et secretam ac philosophicam vitam semper habere desiderans: subterfugit ecclesie multitudinem: et in desertis locis atque agellis secretioribus delitescit annis quibus plurimis. **A**t non ille magnus diuine prudentie oculus quod elicit in longum: sed in impios ultionem per ea ipsa que sibi in priujs statuerat maledicta molitur. **P**rimus namque ille testis parua ignis scintilla noctis tempore domo sua succensa: cum omni genere: omni que familia: flammis vlticibus conflagrauit. **A**lius repente ab insis pedibus usque ad summum capitis verticem morbo regio quo fuerat imprecatus repletur atque consumit. **T**ertius autem priorum exitum videns: et oculum diuinum non se latuisse perspicies prumpit in medium: et audientibus cunctis sera penitentia vniuersum concinnati sceleris ordinem pandit. **T**antis autem lachrymis imantis commissi facinus deflet et intantum die noctumque perdurat in fletibus: usquequo luminibus orbaretur. **H**ij igitur figmenti sui huiusmodi penas dederunt

De episcopis hierosolymorum.

Capitulum VIII.

Narcissus vero cum ita desertum perisset: ac locis semet secretioribus abdidisset vt vbi nam degeret nullus agnosceret: necessarium visum est episcopis ecclesiarum vicinarum vt alium pro ipso ordinarent cui nomen erat **D**inus. **C**uique cum paruo tempore presulisset ecclesie: succedit **H**ermanio: et **H**ermanioni **S**ordius. **C**um ecce subito velut rediuiuus: celoque redditus ex iprouiso apparuit **N**arcissus: et rursus a fratribus ad presidendum rogaretur ecclesie. **M**ulto enim

vehementius erga cum amor omnium fuerat incitatus: vel pro eo quod criminosis innocens cessit: vel quod secretam et philosophicam vitam dilexit: et quod in eo compleuit dominus dicens. **H**ibi vindictam: ego retribuam dicit dominus.

De Alexandro. **Capitulum IX.**

Utrum cum ipse iam senio fessus pontificatus ministerio sufficere non posset: **A**lexandrum de quo superius memorauimus qui iam esset episcopus alterius loci: diuina dispensatio in adiutorium **N**arcissi sentis euidentissimis reuelationibus euocauit. **I**s namque **A**lexander ex gente capadocum vbi erat preclare vrbis episcopus: hierosolymam adorandi et sanctorum locorum videndi gratia perauerat. **Q**uem loci incolae mentes eorum instigante deo: cum omni amore et officiositate suscipiunt: ac vt charitatis et dilectionis nexibus vincunt redire non sinunt domum. **D**istende bat enim euidenter a domino: non solum ipsi beato viro **N**arcisso: sed et alijs plurimis per reuelationes in plebe: vt ipsum in loco sancto episcopum detinerent. **P**reterea quod supra cetera omnia magis terrificum fuit. **E**o die quod ingressurus urbem **A**lexander nunciatus est: et multitudo fratrum plurima extra portas in occursum eius egressa est: voce celum manifestissime omnibus audientibus facta est dicens. **S**uscipite episcopum quod vobis a deo destinatus est. **C**uique ex his omnibus euidenter apud cunctos fuisset dei dispensatio declarata: episcopi vrbium vicinarum cooperitis omnibus quibus de eo res gerit dei iudicio docebatur: residere inibi eum necessario compulerunt. **I**pse ergo **A**lexander in epistolis suis ad **A**nthoninum ita scriptis que usque ad presens seruatur apud nos: meminuit **N**arcissi tanquam socii et consortis in episcopatu. his ipsis verbis de eo scribens. **S**alutat vos **N**arcissus qui ante me episcopatum huius ecclesie regere cepit: quique mecum positus orationibus vestris centum iam et sedecim annos vite sue gerit: qui et ipse vos mecum pariter deprecatur esse concordem. **D**e his quidem talia. **A**pod **A**ntiochia vero defuncto **S**erapione episcopo: **A**sclepiades loci illius suscepit sedem: qui et ipse vnus ex preclaris

ro confessorum numero fuit. **V**enit etiam huius ordinationis supradictus **A**lexander antiochenus scribens hoc modo. **A**lexander servus et vinculus iesu christi beate ecclesie que est apud Antiochia in domino salute. **R**evelavit dominus vincula mea: et carceris huius mei dilatauit angustias: et eo quod comperi sancte ecclesie vestre **A**sclepiadem virum dignissimum sacerdotium suscepisse. **H**anc autem epistolam indicat se per **C**lementem antiochene ecclesie presbyterum transmississe. scribens in fine epistole hoc modo. **H**ec autem vobis domini fratres scripta transmissi per **C**lementem beatum presbyterum: virum in omnibus virtutibus prebaticissimum quem noveritis etiam vos: et eo amplius cognoscetis. **C**uius presentia apud nos per dei prudentiam procurata: et confirmata: et aucta ecclesiam dei.

De Serapione et libris eius.

Capitulum. X.

Sicut **S**erapionis episcopi eruditissimi viri puto quidem etiam alia opuscula apud alios haberi. **A**d nos autem illa tantummodo venerunt que ad dominum quendam scribit: qui in tempore persecutionis a fide christi recedens ad superstitionem iudaicam declinavit. **E**t ea que ad **P**ontium et **C**arecum ecclesiasticos viros scribit: et alie nihilominus eius sunt ad alios epistole. **S**ed et ille liber venit ad nos que scribit de evangelio petri ubi arguit quedam falsa in eo conscripta emendare cupiens fratres qui erant apud **R**ossium qui per occasionem scripture ipsius in heresim declinabant. **D**ignum tamen mihi videtur pauca quedam de eius libello inserere: et quibus innotescat que fuerit eius de ipsa scriptura sententia. **S**cribit ergo in quodam loco ita. **A**dos enim fratres et **P**etrum et alios apostolos rectissime sicut christum. **Q**ue autem sub eorum nomine falsa ab alijs conscripta sunt velut gnari eorum sensus ac scientie declinamus: scientes quod talia nobis non sunt tradita. **E**go enim cum essem apud vos putabam omnes recte fidei esse inter vos et non decurso libello qui mihi offerebatur in qua

noie **P**etri conscriptum evangelium ferebatur dici. **S**i hoc est solum quod inter vos similitatem videtur inferre: legatur codex. **N**unc autem comperto quod hi qui codicem illum legi debere asserunt presertim cuiusdam occulte heresis hoc fieri proposuerunt: sicut mihi dictum est. **F**estinus vero iterum venire ad vos. **F**los enim novimus fratres cuius heresis fuerit **M**arcianus: qui etiam sibi ipsi contrarius extitit: non intelligens que loqueretur: que etiam vos disceretis et his que scripta sunt vobis: inuestigata per nos ab illis qui hoc ipsum evangelium secundum illius traditionem didicerant: et successores extiterant scientie eius quos nos vocamus: quia in hac ipsa doctrina illorum sunt que plurimi sensus ab ipsis mutuati. **N**am certum est quod plurima secundum rectam rationem sentiunt de salvatore: alia vero aliter: que et subiecimus. **H**ec **S**erapion scribit.

De libris Clementis.

Capitulum. XI.

Clementis vero libri habentur plurimi: apud nos tamen hi sunt qui inveniri poterunt stromatum libri octo: quos hoc modo pretulavit. **T**iti **F**lavii **C**lementis de vera philosophia commentarii scientie stromatis. **S**tromatea autem nos possumus intelligere tanquam opus varie preteritum. **S**unt et alij eiusdem libri octo: quos nos possumus informationum vel disputationum nomine. **I**n quibus nomine **P**antheni meminit: tanquam proprii magistris: et expositiones ipsius plurimas scribit: et traditiones eius operi suo inserit. **E**st etiam liber eius ad gentiles exhortatorius: et alius liber qui dicitur pedagogus et alius qui superscribit quis est qui possit salvus fieri: divines est. **E**st et alius libellus de pascha: et disputatio de ieiunio: et de obtreptione. **E**t alius exhortatorius ad patientiam. **E**t alius ad neophytos. **S**ed et ille qui superscribitur canon ecclesiasticus. **I**tem alius de his qui iudaicum sensum in scripturis sequuntur: que ad **A**lexandrum supradictum episcopum scribit.

Ecclesiastice historie

In stromatibus autem non solum ea que ex diuinis scripturis sumpserat sternit: sed et ea que apud grecos auctores habentur. Utile namque ei visum est in illo opere pro parte ac proferre sibi inuicem dogmata: vel ea que diuinitus sancita sunt: vel que a sapientibus grecorum inuenta: vel etiam que ceteris barbaris visa sunt. Arguit etiam hereticorum errores: historiam quoque inibi plurimam tenet: et ex omnibus materiam nobis eruditionis profecte composuit. Unde merito libros suos stromateas appellauit. id est laciniosa quadam et varia diuersitate contextos. Utitur sane exemplis etiam ex his libris. quia nonnullis minime recipiendi videntur. id est ex sapientia que dicitur Salomonis et ex sapientia Strac. que appellatur ecclesiasticus apud Latinos. Sed et de Barnabe et Clementis epistola ponit romani exemplum. Utitur etiam de epistola iude. Deminuit preterea et scriptorum antiquorum Tacianum cuiusdam et Cassiani velut que cronica scripserint. Philonis quoque et Aristoboli et Iosephi ac Demetrii et Eupolemi iudeorum scriptorum. Conferens etiam antiquissimis grecorum: moysatacum et iudeorum genus antiquius esse comprobatur. Multaque alia instrumenta optimarum institutionum in illo opere conuertit. Et inter cetera hoc in primo libello indicat: quod ipse non longe post apostolos fuerit. permittitque commentarios se in genesim scripturum. In libello autem quem scripsit de pascha confitetur errorem sibi ex fratribus: ut ea que a presbyteris. id est a successoribus apostolorum voce sibi sola tradita sunt describeret in libris ac posteris traderet. Meminit inibi Helionis et Hyreni: ceterorumque quorum etiam quasdam narrationes inseruit. In libris vero id est in formationum ut breuiter dicam vniuersas pariter scripturam diuinam compendiosis dissertationibus explanauit. In quibus ne ea quidem que apocrypha a quibusdam habentur preterit: ut est petri reuelatio. De epistola vero ad hebreos ita disserit: quod manifeste Pauli sit apostoli. scripta sit autem hebreo sermone tanquam hebreis. Luca vero qui erat Pauli discipulus in

terpretata in grecum. unde et stilus eius magis similis videatur libello illi quem Lucas de apostolorum actibus scribit. Quod autem superscriptionem solitas inibi non habet: idem Paulus apostolus hoc esse rationis ostendit. quia preiudicatum hebreis erat de Pauli nomine: ne eius dicta susciperent. et idcirco prudenter declinasse: ne statim in principio Pauli nomine inspecto lectio eius repudiaretur. Post pauca vero addit etiam hec. Sicut inquit beatus presbyter dicebat: quia dominus apostolus omnipotentis dicitur missus ad hebreos. Pro humilitate ergo Paulus qui ad gentes fuerat destinatus non scripsit semetipsum hebreorum apostolum: vel propter honorem domini: qui se missum dixerat ad omnes israel: vel quia gentium videbatur apostolus. Exponit preterea ea idem Clemens in ipsis libellis de ordine euangeliorum traditionem sibi a senioribus presbyteris traditam. et dicit priora esse posita illa euangelia que de generationibus continent. id est Dani hebrei et Marci. Causas vero fuisse euangelii secundum Marcum huiusmodi. Cum Petrus Rome publice predicasset verbum dei: et in spiritu exposuisset euangelium: auditores rogasse Marcum: qui olim iam sectator ipsius fuisset conscribere ea que sciebat ab apostolo predicata. Cuius id factum Petrus postmodum cognouisset: licet fieri ipse non iusserit: tamen factum non prohibuerit. Iohannem vero postmodum dicit cum vidisset quod ea magis que secundum carnem sunt in euangelis haberentur: deprecatum a discipulis scripsisse etiam que ad spiritum pertinent. Unde et repletus spiritu euangelium spiritale conscripsit. Hec Clemens. Alexander vero de quo superius memorauimus: Clementis simul et Pantheni ad Origenem scribens meminit: velut qui sibi etiam in corpore noti fuerint: scribit autem hoc modo. Hoc enim et voluntatis dei fuit sicut ipse nosti ut amicicie que mihi a patribus fuerunt inuiolate durarent: immo vero et ardentius ac robustius auerentur. Patres autem nouimus beatos illos qui nos precesserunt

ad quos paulo post etiam nos abibimus. Panthenum dico dominum meum: vere beatum: et sanctum dominum meum Clemente: qui me in multis instruxit. Sed et si qui alij tales sunt: per quos etiam te cognoui virum per cuncta egregium: et dominum mihi et fratrem. Hec quidem ita se habent. Adamantius autem: erat et hoc nomen Origenis: cum per idem tempus Zepherinus romane ecclesie presideret. romam venit: sicut ipse in quodam loco scripsit: dicens: Uoti sibi fuisse ut antiquissimam romanorum videret ecclesiam. Ubi non multo tempore peracto: ad insuetum docendi officium Alexandriam redire festinat: ibique cum omni sollicitudine et studio religioso susceptum opus explebat. Demetrius tunc episcopo non solum cohortante se et confortante: verum etiam se preterente quatenus fratribus diuine eruditionis non deesset instructio.

De Eracla. Caplm. XII.

Iterea cum videret Origenes non sufficere ad omnia, id est vel in profundioribus et diuiniorebus pertractandis: vel in sancte scripture explanationibus differendis: vel etiam in eorum qui quotidie fidei addebantur instructionibus: vel institutionibus adimplendis, ex quibus omnibus ne respirare quidem et vnius saltem horae liberum tempus dabatur: dum semper ex alijs in alios vocaretur: ita ut a prima luce usque ad profundam vesperam nunquam cessaret auditorium suum alijs accedentibus: alijs vero non discedentibus. Dum verbi dei dulcedine conligati sunt: vtilius esse ratus est segregare incipientium turbas: et vni ex discipulis suis plene iam et optime instructo viro: atque in omnibus virtutibus sibi probato Eracla tradere: partemque cum officij sui ac laboris assumere. Erat enim et in sermone disertissimus et in omnibus philosophicis eruditionibus apprime institutus. Hinc ergo tradendi prima elementa incipientibus delegat officium. Sibi vero perfectorum instructiones reseruat.

Quantum studij fuerit Origenis erga scripturas diuinas. Caplm. XIII.

Iter cetera quoque eruditionum suarum studia ne illud quod dem omisit Origenes perferuntur: et addiscere etiam hebrece lingue virtute: ut agnosceret vel ea que a iudeis hebraicis litteris leguntur qualia sint: vel eorum interpretum qui preter septuaginta interpretati fuerant: quanta esset editionum diuersitas: ita ut preter istas que in vsu sunt Aquile vel Simachi vel theodotionis: inueniret etiam alias in absconditis ac secretis latentes. In quibus ne nota quidem interpretum reperit scripta. Hoc autem solum dicit de eis quod aliam quidem in actiaco litore apud nicopolim aliam in hiericho: atque in alijs alias reperit locis. Unde et illos famosissimos codices primus ipse composuit: in quibus per singulas columnellas et regione separatim opus interpretis vniuersiuiusque descripsit: ita ut in primo omnium ipsa hebrece verba hebraicis litteris poneret. Secundo in loco per ordinem grecis litteris et regione hebrece verba describeret. Tertiam Aquile editionem subiungeret. Quartam Simachi. Quinta septuaginta interpretum que notastra est. Sextam theodotionis collocaret. Et propter huiusmodi compositionem exemplaria ipsa notastra id est sex simpliciter ordine conscripta. In psalterio autem et alijs nonnullis interfertur aliquid etiam de ceteris istis editionibus. Quas quoniam sine nomine auctorum repererat sextam et septimam editionem notastram.

De Simacho interprete. Caplm. XIII.

Sciendum tamen est quod ex istis ipsis interpretibus Simachus hebrece fuit: quod est heresis asserens christum de Ioseph et maria natum hominem purum fuisse et legitimum iudaeum esse suadenda: sicut iam et superius memorauimus. Sed et commentarios quosdam Simachus ipse scripsit: in quibus conuincit de euangelio secundum Mattheum auctoritate sue heresis confirmare. Hec ipse Origenes cum interpretatione ipsius Simachi scripsit se apud Iulianum quando reperisset: quod se diceret hos libros ab ipso Simacho suscepisse.

De Ambrosio et studio Origenis. Caplm. XV.

Ecclesiastice historie

In his et Ambrosius quidam vir et genere et litteris satis clarus cum Valentini dogmatis sectator existeret: in veritatem catholice fidei ab Origene conuictus: et tanquam veri luminis splendore radiatus: relictis errorum tenebris ad ecclesie se catholice lucem splendoremque conuertit. Sed et alij plures eruditij viri et in scientia litterarum admodum nobiles: cum de Origene gloriosissima per omnem locum celebraret opinio certatim confluere ad eum: vel ob certamina commouenda: vel quibus rector inerat mentis sententia ad audiendam tenendamque veritatem. Innumerum etiam ab hereticis venientes conuicti per eum et penitentes ab errore cessabant. Philosophorum quoque opinatissimi quique et qui in summo nomine habebantur tam in nostris eum quam in suis magistrum incomparabilem fatebantur. Erat namque et mos iste ut si quos nostrorum adolescentulorum ingeniosos videret: et lectioni satis deditos: traderet eis etiam ea quibus philosophi velut primis elementis discerere imbuerent. id est vel geometrie partes: vel arismetrice discipline: et si qua alia ad instructionem pertinent disputandi. Si quando igitur necessitas poposcisset: ut aliqua de libris philosophicis explanaret etiam ab ipsis eruditissimis in illa disciplina viris cum tanta admiratione audiebatur: ut sumus apud illos: et quasi vnus ex veteribus et primis illis auctoribus philosophus haberetur. Multos etiam ideotas et imperitos ad discendum cohortabatur dicens. non parum ad intelligentiam scripturarum emolumentum eis conferri: si aut in liberalibus litteris aut etiam in philosophicis exercerentur. Dicebat enim hanc nostram veram esse philosophiam: cum partes illas grecorum que vera non est philosophia precepisset. Non ergo aiebat idcirco debere partes suas omittere veritatem: quia eas sibi preueniens falsitas vendicasset. Denique existunt testes studiorum eius plurimi etiam apud philosophos. quorum nonnulli libros suos ad ipsum scribebant: alij autem iudicio eius comprobandos deferebant. Denique

etiam ille qui apud Siciliam aduersum nos libros conscripsit: Porphyrius: quibus diuina volumina criminatur: cum ad explanatores eorum venisset: nec inueniret aliquid in commentarijs Originis cui culpam possit ascribere ad conuicta et male dicta se vertit: et maculas ei infigit omnes apud nos laude dignissimas: in quibusdam quidem vere dicendo: in quibusdam autem more suo falsa fingendo. Et nunc quidem eam tanquam philosophum miratur. Hunc vero tanquam christianum notat. Audi denique quibus verbis de eo persequitur. Adherent inquit de christianis loquens ineptus iudicari scripturaz: in quibus cum absolutio vel explanatio nulla sit: ad quasdam se narrationes incongruas inconuenientemque conuertit: que non tam explanationes sint in his que obscura sunt quam laudem plausumque differentibus conferant. Nam ea que moyses agresti et simplici sermone conscripsit diuinitus sancta: et figuris atque enigmatibus obiecta confirmat: atque ingentibus repleta mysterijs inflati mente ac tumidi obturbato in semetipsis rationis humane iudicio sacramenta puant: in quibus imperitus et agrestis scriptor explicare se non valet. Et post aliquanta iterum dicit. Huius autem absurde expositionis initium processit a viro: quem etiam ego adhuc cum essem valde paruulus vidi artem totius eruditionis tenentem sicut etiam ex his que posteritatis memorie tradidit voluminibus comprobatur. Origenes hic est cuius ingens gloria inter eorum magistrum habetur. Hic namque auditor Ammonij fuit: qui summam inter philosophos predecessores nostrorum tenuit. Sed Origenes quantum quidem ad eruditionem pertinet litterarum totum pene in semetipsum transfudit magistrum. Quantum vero ad vite rectitudinem et sanum propositum spectat doctori contrarium iter abiit. Ammonius quippe cum christianus fuisset a paruulo: et christianis parentibus genitus: postquam ad etatem sapiendi ventum est: et philosophie sanuam contigit: continuo ad legitimum vite se contulit cursum. Origenes

e contrario cum esset paganus: et gentilibus, id est grecorum studiis, eruditus ad ritum religionis barbarus declinavit, quo se conferens omne illud perclarum ingenium philosophicis litteris expoluit, vicia autem corrupit, dum vitam quidem tanquam christianus et impius agit, doctrine vero et eruditionis grecorum perfulgidum lumen ineptis et fabulosis narrationibus occupavit. **A**sscensus quippe fuerat omnia platonis secreta. **I**nstitutus fuerat in libris **H**ermetici et **T**ronii et **A**pollo fanis et logici, **S**ed et moderati atque nicomachi. **I**n pythagoricis vero summorum viros non cum latuere commentarij. **A**ttigit etiam **C**herononis **S**tolci et **C**ornuti volumina: et quibus omnibus secreta quecumque et mystica apud grecos habent assumens: ritum barbaro et superstitionibus iudaicis coaptavit: ac philosophorum gloriam ad dogmata externa et peregrina convertit. **H**ec Porphyrius in tertio adversum christianos libro scribit in vno vera: in altero falsa commemorans. **N**am de studij et ingenij potentia supra dicti viri: hanc perculam se habet veritas retulit. **Q**uod vero de superstitione gentili ad christianorum cultum commemorat eum esse translatum: et **A**mmonium a christianis ad errores paganorum delapsus manifestissime sefellit. **O**rigeni quippe fides et disciplina christi ab avibus atque artibus servabat. **N**am de patre martyre paulo ante retulimus. **A**mmonius vero fidem christi que etiam inter philosophica studia integram illi ibatamque servavit: quo ad usque ultimum vite spiritum exalaret: testes sunt libri eius qui etiam nunc habentur luculentissime de nostra religione conscripti, et precipue volumen illud quod de **M**oyse atque iesu consonantia scripsit. **S**ed et multa alia perclara eius opuscula: que ab studiosis quibusque permagnifica habentur. **H**ec autem diximus etiam inimicorum testimonijs probare cupientes: quam mira et apud ipsos habita sit **O**rigenis eruditio vel doctrina. **I**pse vero de se respondens quibusdam qui ei per huiusmodi studiis obtrecebant ita scribit. **C**um vero ad verbi dei studia convertissem: et fama de nobis celebris haberet: atque ob id

nonnulli philosophorum: vel ad percontandum: vel ad oblitendum adire nos et congrederi convenirent: hereticorum quoque que plurimi ad impugnandos nos excitarentur: visum mihi est vel philosophorum vel hereticorum dogmata diligentius perscrutari: ne ad convincendos eos si ignorarem que apud ipsos sunt imparatio: inveniresset. **H**oc autem facimus: exemplum sequentes poris nostris apostolici viri. **P**antheni: qui in grecorum studiis et philosophice eruditionibus que maxime effloruit. **S**ed et **E**raclee qui nunc apud **A**lexandriam cathedram presbyterij adornat: que ego apud magistrum philosophorum reperit: illi studiis aliquot iam annis operam dante usque ego omnino vel inciperem. **I**ntantum autem nihil ex hoc super dicto viro obtreccationis exortum est: ut etiam communem habitum quem prius gesserat deponens: philosophica assumeret indumenta: quibus usque ad presens vitium non desistit: libros quoque philosophorum legere: et in his exercere nunquam cessat. **H**ec ipse per se querulis quibusdam respondens scribit. **P**er idem vero tempus cum apud **A**lexandriam in verbi dei studiis exerceretur: adest vir quidam militaris epistolas ei a **D**emetrio episcopo: sed et prefecto tunc **E**gyptia duce arabie deferens cum omni velocitate et instantia **O**riginem illo usque orantis emittit: ut sibi de fide christi quas per se clarissime predicari frequens nuntiabat fama differeret. **A** quibus exortus: abiit: edocuit: crediderunt: rediit. **P**ost aliquantum vero tempus apud **A**lexandriam bello civili exorto: alius alio ipse ad **P**alestine partes secessit et apud **C**esaream morabatur: ubi et disputandi in ecclesia: atque explanandi divinas scripturas ei ab episcopis influebat officium. **E**t quidem nec dum presbyterij sibi ordinatione collata: sicut relatum invenimus in epistola **A**lexandri rescribentis **D**emetrio post multum tempus hec ipsa culpanti. **S**cribit autem hoc modo. **Q**uod autem addidisti in litteris tuis: quia nunquam auditum nec aliquando factum sit: ut presentibus episcopis laici disputent: **N**escio quam ob causam tam apertum mendacium asserere volueris: cum pietudo hec sit ut sicut



Ecclesiastice historie

inueniant qui possint fratres obstruere in ecclesia: et consolari populum ad tractandum semper a sanctis episcopis iuvent: sicut Euelpius a fratre nostro Neone apud Larandos: et Paulinus a Celso apud Iconium: et apud Synnada Theodorus ab Attico. Non autem dubium est quod et alij plurimi in alijs locis (si que sint) qui possint opus dei in verbo et doctrina competenter exple-re: ad hoc ipsum a sanctis episcopis inuidentur. Sed hec postmodum gesta sunt. Tunc vero rursus Demetrius litteras misit ad eum per electos viros dyacones ecclesie Alexandriam redire: et consueto operi insistere omni cum affectione depolcens.

De episcopis qui tempore Origenis fuerunt.

Capitulum XVI.

Herebant autem per idem tempus plurimi disertissimi in ecclesijs viri: quorum epistolas quas ad se inuicem dabant reperimus in hierosolymorum bibliotheca ad nos usque seruatas: quam destruxerat vir eruditissimus de quo superius memorauimus Alexander loci ipsius episcopus. Unde et nos (ut fateamur quod verum est) totius huius operis nostri et historie conscribende materiam sumpsimus. Erat autem inter ceteros Berillus scriptor principalis: qui et ipse diuersa opuscula de reliquit. Episcopus hic fuit apud Bostram arabice urbem maximam. Erat et nihilominus et ypolitus: qui et ipse aliquanta scripta de reliquit episcopus. Venit ad nos etiam Baius cuiusdam disertissimi viri disputatio aduersum Proculum catafriga: habita in urbe roma presbitero episcopo Zepherino. Qui cum argueret Catafriga quod nouas sibi quasdam scripturas presumeret: ipse inter cetera Pauli apostoli tredecim esse epistolas asserit: eam que ad hebreos scripta est non commemorans: que etiam nunc apud Latinos putatur non esse Pauli apostoli. Verum anthonino septem annis et sex mensibus imperio presumato Macrinus succedit. Qui cum post annum fuisset defunctus alius Anthoninus regni romanum suscepit principatum. Cuius primo imperij anno episcopus urbis romae Zepherinus diem obiit: decem et octo annis sacerdotali functus officio. Post hunc Calis-

tus sacerdotium suscepit. Quo quinquaginta annis administrato post sui finem sedem dereliquit urbano. Post Anthoninum vero romanum imperium quod ipse solus quatuor annis tenuit Alexander suscepit. Lucetiam Ascleptade apud Antiochia defuncto Philetus in episcopatum succedit. Alexandri vero imperatoris mater Pamea nomine deraris religiosa femina: cum de Origenis fame magnifica ubique et celeberrima haberetur: ita ut ne principum quidem lateret aures compta opinione viri summo nisu gestire cepit: quatenus sibi eius presentia fieret: ut in litteris: in sermone: in fide: in prudentia: omnique doctrina quam cunctis in admiratione esse cernebat per semetipsam sumeret documenta. Igitur antiochia ubi per idem tempus debebat nullis militaribus viris cum omni honore et supplicatione ad se: tamquam vere diuini verbi interpretem famulumque dei orat venire. Quo cum venisset: et quantum oportebat operis expleisset ac temporis: omnibus rite peractis que ad verbum dei et gloriam domini spectant: stabilesque ac firmos in fide quos instruxerat derelinquens: presentia quam fama longe clariores factus ad proprias scholas Alexandriam rediit.

De ypolitii libris. Capitulum XVII.

In illis diebus ypolitus: de quo paulo ante memorauimus in cetera scripta sua libellum de pascha scriptum edidit. In quo cum descriptionem quandam temporum faceret de sedecim annorum circulo qui in pasche ratione obseruari debet: nescio quam supputationem secutus vniuersa tempora intra presmum Alexandri imperatoris annum concludit. Sed et alij libelli eius peruenerunt ad nos. Id est in exameron: et in ea que post exameron scripta sunt et contra Marcionem: et in cantica cantico: et in parte quandam Ezechielis prophete: et contra omnes hereseos. Sed et alia apud alios opuscula eius inueniri certum est. Ex illo tempore etiam Origenes conscribendi commentarios in scripturas sanctas initium sumpsit: impellente se Ambrosio: et multavi presum obsecrationibus cogente. Quibus sibi Ambrosius tantum studij adhibuit ut omnia que in hoc opus essent necessaria

affatim atq; affluenter pberet. Notarios septem adhibuit: qui ei incessabiliter astarent: quicq; sibi inuicē illo pene indefinenter dictante succederent. **S**criptores q; alios tantos. **S**ed et puellas appime erudititas in scribendo totidem numero in h ipsum vacare fecit. **O**mnib; quoq; extrinsecus necessarijs abundatissime ministratis: quotidianū de illo opus verbi dei volentis et religiosus compulsor exigebat. **S**ed et ipse ex se ingens studij in eruditione verbi dei adhibebat. **U**nde maxime dignus videbat cui istud impenderetur officij: et cui quicquid archani et absconditi in sacris litteris reconditū est panderet.

Quō Origenes psbyter factus est. **Capitulum XVIII.**

Interea Urbanus eps in urbe roma octo annis administrato sacerdotio Pontiano sedem reliquit. **P**ost Philētū apud Antiochiā Zebennus ecclesiam suscepit. **Q**uo in tpe Origenes rogatus est ab ecclesijs q; sunt apud Antiochiā ut illo vsq; p cōuincendis hereticis qui tibi liberius cōualuerant pueniret. **Q**uo cuz pergeret et iter necessario ageret per palestīnam psbyter apud Cesaream ab illius pūnce ep̄is ordinat. **P**ro hoc autē que aduersus eum inhumanius lūor accenderit: et rursus p defensione eius que gesserint hī qui eccl̄ijs psidebant: quantaq; alta p eo qd in pdicatione verbi dei satis clare efflouerat mota sint: p̄ptiam qdam singula queq; hystoria requirūt. **T**amen et nos in sc̄do libro tres apologias ex parte quadam perstrinximus: vnde facilius agnoscere potest qui scire desiderat. **I**nterea iugē et p̄tinuato labore in explanatione diuinorū voluminū psistebat siue alexandrie siue apud cesaream positus: sicut et ipsius eius cōmentarijs indicat. **E**xponēs sane pmū psalmū designat etiam ipse qui sit canon veteris testamētī: hoc modo scribens. **N**on est ignorandū inquit vīginti et duos libros esse in canone veteris testamētī: sicut hebrei tradunt fm numerū sc̄z elementorū que apud ipsos habentur. **E**t paulo post addit. **H**ec sunt autē vīginti

et duo libri. **G**enesis. **E**xodus. **L**euiticus. **N**umeri. **D**eutronomij. **J**esu naue. **J**udicij. **R**egnorū pmus et secūsus vnus liber est apud illos: que noiant **S**amuel. **I**tem tertius et quartus vnus est apud ipsos: que appellant regnum **D**avid. et **P**arali p̄pomenō pmus et secūsus in vno habent. quem dicūt sermones dierum. **H**el dras pmus et secūsus in vno est. **I**tem liber psalmoz. **S**alomonis p̄ouerbia. et alius **E**ccl̄iastes. et tertius eiusde; **C**antica canticorū. **S**ed et duodecim p̄phetarū liber vnus est. et **E**saias p̄pheta. **D**ieremias. **E**zechiel. **D**aniel. **J**ob. **H**ester. **I**n his concludunt canonē voluminū diuinorū **N**achabeorū s̄o libros extrinsecus habent. **D**e noui autē testamētī canone in libro p̄mo cōmētatorū euāgelij fm **M**atthei hoc modo scribit. **E**t traditione inquit didici de quatuor euāgelij: quia hec sola absq; vlla contradictione suscipi debent in oib; que sub celo sunt eccl̄ijs dei. **I**ta etiam tradiderūt patres: quia p̄mo omnium scriptum sit euāgelij a **M**attheo qui aliquādo fuerat publicanus: hebraicis litteris: et traditū his qui ex circūcisione crediderant. **S**c̄dm vero scripturū esse a **M**arco: iuxta ea q; sibi tradiderat **P**etrus. de quo et in ep̄stola sua cōmemorat dicens. **S**alutat vos filius meus **M**arcus. **T**ertij esse fm **L**ucam: quod **P**aulus apl̄us collaudat tanq; his qui ex gentibus crediderant scriptum. **S**uper omnia vero euāgelium esse **J**ohannis. **D**e apostolicis quoq; litteris ita dicit. **I**severo q; idoneus dicit factus est minister noui testamētī: nō littera sed spiritu paulij dico: qui repleuit euāgelium ab hierusalem in circuitu vsq; ad illyricū. **N**ec ad omnes ecclesias quas docuerat scripsit: sed quatuordecim solas ep̄stolas: et in ipsis plures breuissimas scripsit. quibus et nō nulli de ea que ad **H**ebreos scripta est dubitauerint: p eo q; non videatur in ea seruari eius illa sententia quam de se ipse p̄nunciat: dicens se imperitum esse sermone. **S**ed ego dico sicut mihi a maioribus traditum est: quia manifestissime **P**auli est: et semper om̄s antiqui maiores nostri ita eam vt **P**auli ep̄stolam susceperunt.

Ecclesiastice historie

Si vero requiras a me per quē sit eius sermo compositus: p̄certo quidē deus viderit. Opinio t̄m̄ que ad nos vsq; puenit h̄m̄ōi est. **A** quibusdam dicebat q̄ Clemens ap̄loꝝ discipulus et ep̄us vrbis romę greco eam sermone: nō tamen sensib; expolierit. Alij q̄ Lucas qui euangeliū scripsit et actus ap̄loꝝ. Petrus vero super quē christi fundat ecclesia duas t̄m̄ modo ep̄istolas scribit: e quib; a nōnulis et de secūda dubitat. Iohes quoq; q̄ supra pectus dñi recubuit post euangeliū scribit et apocalipsim: in qua tamen reticere iustus est quid septem tonitruoz voces locute sint. Scripsit autē et tres epl̄as in quib; due pb̄ueues. De quib; et apud q̄sdam dubia sententia est. De his quidem talia.

¶ Quō Eracles apud Alexandriam suscepit sacerdotium.

¶ Caplin. XIX.

Iterea decimus erat annus su pradicti principis romanoꝝ in quo Origenes ex Alexandria p̄fugus Celsareā venerat: Eracle vni ex discipulis p̄batissimo (de quo sup̄ius dixi) Catheceseos auditoriū derelinquēs. Nō multo autē post et Demetrius ep̄us defunctus est quadraginta et trib; annis ep̄iscopatu illius eccl̄ie ministrato. cui succedit sup̄dictus Eracles. Per idem tēpus erat in ep̄is magnificus Firmilianus capadocū gētis vrbis celsaree. Hic tantū venerationis erga Origenem scientie et doctrine gratiam habebat vt indefinenter constringeret eū secū morari. Sed et ip̄e derelicta ecclesia ad sp̄m̄ p̄perabat: et vtebatur religiosa quadā v̄cassitudine: dū ip̄m̄ modo ad instructionē sue ecclesie illo euocaret: modo ip̄se sui p̄fectus gratia ad sp̄m̄ p̄geret: et docēt ei dieb; ac noctib; assideret. Sed et Alexander quē hierosolymorū ecclesie p̄esse sup̄ edocuimus: et Theotistus qui apud celsaream gubernabat ecclesiam: omne pene v̄ite sue tēpus ad audiendū eū mancipabant: atq; ipsi soli in diuinis scripturis et ecclesiastica doctrina suā mā magisterij p̄cedebant.

¶ De p̄secutione Maximini.

¶ Caplin. XX.

Alexandro vero impatori post tredecim annos p̄ncipatus sui defuncto Maximinus cesar succedit. Qui dū odio fertur aduersum decessoris sui Alexandri domū p̄secutiones comouit ecclesijs: ita tamen vt eos tantū mō qui p̄p̄lis p̄erant et doctrine p̄n̄tre iuberet: velut que causam ceteris h̄m̄ōi p̄suasiones p̄berent. Tunc Origenes lib; de martyrio ad Ambrosiū scribit. Qui cū ad plurimos puenisset tanq; neruis quibusdam validissimis stabiliti sponte se ad p̄fessionē christi nois offerebant. Et quo et maximus numerus extitit p̄fessoz trib; annis a Maximino p̄secutione comota. In quibus finem et p̄secutionis fecit et v̄ite. Post quē Gordianus imperiū suscepit. Ponciano vero sex annis ep̄atu vrbis romę fūcto succedit Antherus. Qui cum mensem vnū nō amplius ministrasset: Fabiano sacerdotiū dereliquit.

¶ De ordinatione Fabiani ep̄i: et mirabili lib; que in ea gesta sunt.

¶ Caplin. XXI.

Tradit autē Fabianū Anthero defuncto cum de agro reuerteret vna cum amicis suis: et vniuersus ecclesie p̄p̄lus p̄ ep̄o delegendo in vnū coisset: atq; alius d̄ alio (vt fieri solet) in talib; conclamarer: nec t̄m̄ vulgi sententia certi aliquid obtineret: astitisse etiam ip̄m̄ inter ceteros scire cupientem qui rei exitus foret. Et subito p̄ dei p̄udentiam columbā celitus lapsam: figuram ferentē illius que in sancti sp̄s imagine super iesum descenderat apud iordanem: sup̄ caput astitisse Fabianū. ad quō spectaculum ora cunctoz oculosq; p̄uersos et om̄s velut vno sp̄u comotos hunc esse ep̄atu dignū p̄ dei iudicium decreuisse: eūq; continuo cathedre impositū et legitimo sacerdotio p̄firmatū. Nō alij super huius: alij sup̄ Zepherini noie gestū tradunt. Tunc etiā apud antiochia ep̄o Zebemno defuncto Babilas ecclesie suscepit p̄ncipatū.

¶ Quanti discipuli fuerint Origenis.

¶ Caplin. XXII.

Aud Alexandriā vero cū Eracles Demetrio successisset auditorium Catheceseos quod ab

Origene susceptū tenuerat Dionisio tradidit: eo q̄ r̄ ipse vnus ex discipulis esset Origenis. Ipse autē cum apud cesaream moraretur: innūeri ad eū nō solum religiōnis ipsius vīri: sed ex puincijs p̄cul positis p̄currebant: r̄ derelicta patria ac parentib; sequebant eū viam dei docentem. In quib; fuit r̄ vīr famosissimus Theodoros ipse qui nō longe a nostra memoria nobilissimus in ep̄is apud pontum Gregorius noīatur: fide r̄ virtutib; atq; scientia p̄ omnia apostolicus. Sed r̄ ei⁹ frater Anthenoros: quos Origenes adolescentulos de auditorio rhetoris retractos studia cōmuniū litterarū in diuina suavitē philosophiā cōmutare. Quicq; apud eum p̄ q̄nquennij tēpus verbo dei operā dantes in tantū p̄fectū diuine eruditōis atq; scientiē puenerūt: tantūq; vīre merito r̄ morū cultū enituerūt: vt ab scholis eius imatura adhuc etate ad ep̄atus ponti puinciē sacerdotiū vterq; raperēt.

De Africano. Caplm. XXIII.

Per idem tēpus erat etiā Africa vnus vīr in scripturis ecclesiasticis nobilis. Huius ep̄istola fertur ad Origenē scripta obijcientis ei vel pponētis q̄ hystoria Susanne que in Daniele scripta est ficta videat: r̄ aliena a scriptura p̄phetica. Cui Origenes magnificētissime rescribēs asserit nequaq; iudeorū cōmentis r̄ fraudibus auscultandū. Sed hoc solum p̄ vero habendū in scripturis diuinis q̄ septuaginta interpretes transtulissent: qm̄ id esset solum qd̄ auctoritate apl̄ica confirmatū est. Venerūt ad nos etiā alia sup̄dicti scriptoris Africani opuscula: r̄ maxime chronica valde diligenter studioq; composita. in quib; cōmēorat se Alexandriā p̄perare Eracle op̄inione celeberrima puocatū: quē r̄ in diuinis r̄ in philosophicis studijs atq; omni grecorū doctrina instructissimū fama loqrēt: quēq; inibi ep̄atus officii suscepisse sup̄ius mēorauimus. Idē quoq; Africanus scribit ad Aristidē quendam de ea que videt euangeliorū dissonantia. r̄ cur Mathei r̄ Luce in generatione t̄pi feratur diuersa p̄scriptio. vbi ostendit euidētissimā vtriusq; cōsonantiā. sicut iam

in primo libro huius operis edocuiimus. Per idem tempus Origenes triginta cōmentariorū libris in partem quādā Esate p̄phete editis in Ezechielē vīginti r̄ q̄nq; athenas p̄ficiēns cōsummare se memorat. vbi r̄ q̄nq; libros primos in cantica canticoꝝ scribit. Alios autem quinq; regressus cesaream cōsumauit. Sed nunc nō opus est opuscula eius enūerare q̄ pene innūerabilia sunt. cū id in eo opere fecerimus vbi beati Panphili vitā descripsimus: referentes quāta ab eo antiquorū scriptorū volumina: r̄ p̄cipue Origenis bibliothecē cesariensi: quā ille p̄cipuo et nobili studio composuit: consecrate sunt. Si quis ergo nosse vult quanta Origenis volumina in manus nostras venerint indeumat indiculum. Nunc autē ad hystorise nobis ordinem p̄perandū est.

De Berillo. Caplm. XXIII.

Berillus de quo paulo ante memorauius Bostrane vrbis arabie ep̄us ecclesiasticam docendū regulam violare conatus: pegrina quedam r̄ aliena a veritate docere cepit: asserens dñm r̄ saluatorem nostrum neq; extitisse ante carnis natiuitatē: neq; p̄p̄tiaz deitatis habere substantiā: sed hoc solum q̄ paterna in eo deitas habitaret. Pro q̄ q̄ plurimū ep̄i congregati disceptationes cū eo nō minūtas habuere. Sed inter ceteros Origenes magnopere exoratus est venire in conflictū vīri. Itq; p̄mo sensum cum eo disputans quid sentiret diligenti us p̄scrutatur. Quo comperto continuo quid absurdū inesset huiuscemodi dissensib;: r̄ quid impietatis talia asserentē consequerēt ostendens: abijcere ac respuere male p̄ceptū suavit errorē: r̄ redire ad fidē verā sanāq; doctrinā. Quēq; pene i causis talib; inauditū est: ita errorē ab ecclia depulit vt emendaret nō p̄deret erroris auctorem. Deniq; fert etiam nunc descripta ipsa disputatio Origenis r̄ Berilli: q̄ per semetip̄as p̄clari opis eius inditio ē. Et r̄ multa alia ei⁹ filia ad nos gesta dictaq; satis clara r̄ magnifica puenerunt: q̄ nos vel l̄ris ipsius vel maiorū relatione cōperta nunc interim p̄ hystorie breuitate p̄terimus. Que tñ agnosci possent ex ea q̄ scrib

Ecclesiastice historie

pta est a sancto **P**amphilo martyre apolo-
gia p ipso vna mecu. Quā vt cobiben-
dos q̄rulos inuicem nos iuuantes cōmu-
ni studio ac labore cōscripsimus.

De Philippo imperatore.

Caplm. XXV.

Alexandrianus cū p sex annos
romanū gubernasset imperiū:
Philippus vna cū Philippo fi-
lio succedit. De h traditū nobis est q̄ chri-
stianus fuerit: et in die pasche, id est in ip-
sis vigilijs cum interesse voluisset: et cō-
sistere mysterijs ab ep̄o loci nō pus esse p-
missus: nisi p̄fiteret peccata sua et inter pe-
nitentes staret, nec yllō mō copiam sibi my-
steriorū futurā: nisi pus p penitentiā cul-
pas que de eo ferebant plurime diluisset.
Fuit igit libenter eū qd a sacerdote im-
peratū fuerat suscepisse diuinū sibi inesse
metū: et fidē religionis plenissimā rebus
atq; opib; cōprobans.

De Dionisio episcopo.

Caplm. XXVI.

Huius tertio imperij anno Era-
clas apud Alexandriam sexto
anno ep̄atus sui diem obiit: lo-
cūq; sacerdotij Dionisius suscepit. Quo
tpe sexagesimū agēs Digenes etatis an-
nū posteaq; et vsu et p̄iculis et laborib; plū-
mū fiducie in verbo dei acceptat pmississe
ferit ea que ex tpe in ecclesijs dissebat a
notarijs excipi: nec ante vnq; dedisse hāc
copiam: nisi cum id sibi et vite grauitas et
etatis maturitas et multe experientie con-
cessisset auctoritas. Tunc aduersum quē-
dam Celsū ep̄iscupū phm: qui p̄tra nos
libros p̄scripserat octo voluminib; respō-
dit. Tunc et in euangelij s̄m **P**attheum
viginti q̄nq; cōmentariorū libros edidit: et
in duodecim p̄phetas q̄ plurima cōmen-
tatus est. Ex q̄b; ad nos vsq; viginti tm̄
et q̄nq; volumina puenerūt, sunt eius et ad
imperatorē Philippum eplē: et ad v̄tores
eius **S**euera absq; yllō adulatōis fūco
scripte. Scribit et ad fabianū v̄bis rome
ep̄m: et ad alios q̄ plurimos ecclesiarū p̄n-
cipes de catholica fide sua. De quo euidē-
tius in sexto apologie nostre p ipso volu-
mine cōprehendimus. Sunt et alie eius
eplē ad diuersos scripte: quarū nos inte-

rim centū nūero inuenire potuimus: atq;
in libros digestas memorie tradere.

De Araboz discessione.

Caplm. XXVII.

Et tempore in arabie partib;
extiterūt q̄dam assertores do-
gmātū p̄feroz: dicentes aias
hoim p mortē cum corporib; interire: pa-
riter et corrūpi. rursus vero in tpe resurre-
ctionis denuo cū corporib; suscitari. Ad
quē morbū ab ecclesia depellendū cū in-
gens ep̄oz p̄clium puenisset: itez **D**ige-
nes rogat ab omnib; interesse et facere ser-
monē. Tūq; coram om̄i sacerdotū p̄clio
disputaret: tā magnifica fuit eius oratio:
vt om̄es eos quos noui dogmatis error
inuoluerat ad fidem rectam et sensum ca-
tholicum reuocaret.

De heresi Helchetsarum.

Caplm. XXVIII.

Erit etiam alia heresis p̄ illud
t̄ps que dicit Helchetsarum.
Quā ille statim vt v̄sa est appa-
ruisse restrinxit. Facit aut eius mentionē
cū de octogesimo et secūdo psalmo in ec-
clesia disputaret: hoc modo dicens. **V**e-
nit q̄dam in his dieb; qui sibi magnū al-
quid et supra ceteros sapere videret: asse-
rere volens qdā impia et absurda defen-
dens heresim quandam Helchetsarū q̄
nuper exorta est. Et tamen qui sint q̄ ipsa
heresis asserant indicabo vob;: ne cui for-
te vestrum surripatur ignaro. **I**sti ergo
quedam de scripturis sanctis refutant: et
rursus vtunt testimonijs de nouo et vete-
ri testamento q̄b; volūt. **A**postolū tamē
Paulū ex integro respuūt: et asserūt: q̄ in
persecutionibus si quis negauerit nihil
crimīnis habeat: p eo q̄ is qui fixus est
in corde suo: etiā si ore negauerit p necessi-
tate: corde tamen in fide permaneat. **H**ec
asserunt: et lib; quedam circūferunt que
dicunt de celo lapsum. cuius verba si q̄s
audierit: remissionē accipiat peccatorum
aliā p̄ter illam quā christus dedit.

De Decio. Caplm. XXIX.

Interea Philippo sex annis p̄n-
cipatu administrato **D**ecius suc-
cedit. Qui p eo q̄ infestus esset
Philippo: p̄secutionem ecclesijs suscitauit.

In qua Fabianus in urbe roma martyrio coronatus: sedem sui episcopatus Cornelio dereliquit. In hierosolymis vero Alexander episcopus rorum per confessionem christi iudici sustinuit: et vinculis carceris traditur. Quis cum longevae etatis veneranda canicie perfulgeret: posteaque frequenter passionibus suis et cruciatibus glorificaverat dominum dum de vinculis ad tribunal: et a tribunalibus revocatus ad vincula: iter ipsa vicissim sibi succedentia tormenta defecit. Huic in sacerdotio Nababanes succedit. Apud antiochia vero silem per omnia Babylas Alexandro post confessionem gloriose vite finem sortitur in vinculis. Post quem Fabianus episcopatus officium suscepit. Sed in hac persecutione quanta adversum Origenem gesta sint: quibusque contra eum pessimus demon artibus cum universo exercitu suo: et quanta contentione pugnavit: utque super omnes ceteros qui per illud tempus per christi nomine tenebantur novae crucis: nova tormenta pulerit: utque pro eo qui in doctrina fidei et veritatis opinatissimus videbatur omnia adversus eum demoniaci furoris arma commota sint: et ignibus intentatis: ita ut mille mortibus vexatus sit: ne tamen una ei qua exoptabat accideret: quique exitus eum susceperit: persecutore summo studio id gerente: ut nec interitus praestaret: nec pena cessaret: et quales postmodum de his ipsius epistolae scripserit: quas omni miseratione et lacrimis penas: et ipsis manifestius que scripta sunt integras qui agnoscere cupit horum notitiam sumet.

De passionibus Dionisii.

Capitulum XXX.

Dionisius vero Alexandrinus episcopus per illud tempus: sicut et ipsi us epistolae verissime cooperimus: in multis sepe confessionibus satis clarus efficitur: et per passionum tormentorumque diversitate magnificus. Denique refertur insectantibus se quibusdam respondisse. Quid insectando laboratis? Caput meum per quo magnopere fatigamini: avulsam cervicibus sumite: et donum magnum ad tyrannum referte.

De martyribus qui apud Alexandriam

passi sunt.

Capitulum XXXI.

Ed et idem ipse ad Fabianum antiochenum episcopum scribens: de his qui sub decio apud Alexandriam agones martyrii desudaverant: hoc modo refert. Non ex precepto inquit imperatoris apud nos persecutio sumpsit exordium: sed anno integro principalia pervenit edicta minister demonum: qui dicebatur in civitate nostra divinus: superstitiosum contra nos exagitans vulgus. A quo multitudo succensa nihil aliud quam propter sanguinem sitiebat. Primum ergo religiosum quendam senem Metranum nomine corripientes: iubent impia verba proferre. Quod ille cum facere recusaret: omne corpus eius membratim fustibus colliserunt: vultumque et oculos acutis calamis tebrantes extra urbem cum cruciatibus eiecerunt: ibique qui in eo supererant spiritus lapidibus eiecerunt. Post haec mulierem quandam nobilem Corinthiam nomine ad idola perducens adorare cogebant: recusantem: imo potius execrantem: vincula pedibus innectentes: et per plateas totius civitatis trahentes: sedo horrendoque supplicij genere discerpunt. Dehinc omnes simul irruerunt per domos servorum dei: diripientes et evertentes atque hostili crudelitate cuncta sedantes: ita ut preciosioribus quibusque direptis: si qua vlla viliora repererant in vitium congregata igni in plateis cremarent. Hostri tamen direptionem hanc bonorum suorum: sicut apostolus de illis dixit antiquis: cum gaudio susceperunt. Sed et admirandam virginem longevae etatis Apolloniam nomine cum corripissent dentes primo ei omnes effoderunt: congestis deinde lignis extruxerunt rogam: comminantes vitam se eam incensuros: nisi cum ipsis pariter impia verba proferret. At illa ut rogam vidit esse succinum: paululum quod in semetipsa molitur: repente vero se e manibus praecepit impiorum: atque in ignem quem minabantur sponte perhucit: ita ut pretererentur etiam ipsi crudelitatis auctores: quod primis prior inventa est ad mortem femina quam persecutor ad penam. Serapionem quoque domo sua repertum crudelissimis affecere supplicij: ita ut omnes ei iuncturas membro

Ecclesiastice historie

rū pus soluentes: de supioribz eū p̄cipita
rent. Nullum nostris iter erat p̄ vicū: nul
lius platee trāsitus indulgebat: neq; die
neq; nocte p̄cedēdi vsq; libera erat facul
tas. Ut em̄ q̄s nostrorū apparūisset in pu
blico: statim clamor vulgi z seditio nasce
batur: vt vel pedibz traheret q̄ visus esset
vel igni succenderet. Verum cū hec ma
la p̄ dies singulos auerent: subito inter
ip̄os p̄secutores rabies quedam belli ci
uilibz exarsit, z dum inter se seditionibz p̄
lūsq; decertant: interm̄ nobis paululum
licuit respirare. Sed nō in longū venia
fuit. Continuo nāq; crudelissima p̄ncipū
mittunt edicta: quibz tāta aduersum nos
ferebat imanitas: vt fm̄ q̄ p̄dictum est a
dño si fieri potest scandalizent etiaz electi.
Ex quo p̄teritis pene omnibz quidaz ex
ip̄is nobilibz statim se sponte impijs acti
bus ingesserūt. Alij cōuenti tantūmodo:
nōnulli a domesticis p̄ditū: ad sacrificia
erecanda z ad imundas hostias p̄pera
bant: alij ex his pallentes z tremētes:
vt magis imolari ip̄si quā imolare idolis
viderent: ita vt etiam ab inspectanti vul
go irriderent, eo q̄ z ad moriēdū z ad sa
crificandum iuxta meticolosi videbant.
Alij sane tam impudenter ad aras p̄stite
bant: vt z affirmare nitebant: se nūq; chri
stianos fuisse. **Hij** erant de quibz p̄dicte
rat dñs: qm̄ pecuniā habētes difficile sal
uabunt. Ceteri vero aut istos sequebant
in p̄ceps: aut certe vertebant in fugā. **Ex**
quibz nōnulli comprehensi: z in carcerem
missi, alij ad p̄mā statim iudicis faciē ne
gauerūt fidem, aliquanti paululū suppli
cijs toleratis ad vltimum deciderūt. **Hij**
vero q̄ beati effecti sunt tanq; colūne for
tissime dñi ipsius spiritu p̄firmati: p̄ fidei
sue merito virtute a dño p̄cepta: admirā
da deo z angelis martyrij sui spectacula
p̄buerunt. Quoz p̄mus erat venerabilis
Julianus podagra p̄strictus: ita vt neq;
incedere: neq; stare posset: cū his qui cum
in sellula portabant offerret. Quoz vnus
quidem statim negauit. Alius vero noīe
Eunius cū **Juliano** sane in dñi iesu chri
sti cōfessione perdurat. Quisq; iubent cas
melis impositi p̄ omnē circūducl civitatē
z flagris hincinde verberantibz populo

spectante lantari: vsq; finem vite in ip̄s
verberibz ponerent. Sed vir quidā mili
taris cum assisteret: z quosdam volentes
etiam mortuis illudere cadaueribz p̄hibe
ret: clamor repente aduersum eum totus
vulgi extollit, offerret iudici fortissimū mi
les iam dñi: z nusq; se inferior factus: in
cōfessione persistens capite p̄ pietate dñi
natur. Alius q̄dam vir noīs sui **Dacha
rius** gente libicus: cū multis verbis a iudice
ad negandū suaderet: z eo maiore cō
stantia fidem suā p̄stiteret: viuus ad vlti
mū iubet exuri. **Epimachus** quoq; atq;
Alexander cum multo tempore z in vni
culis z in cruciatibus carceris torti: et
am frequenter z diuersis supplicijs con
fecti perdurassent in fide: ignibz ad postre
mū consumi iubent. Sed z mulieres cū
ip̄is q̄tuor. In quibz **Ammonaria** sancta
p̄go aduersus quā iudex sūma p̄tentione
vtebat: z imensis eā atq; ex q̄sitis cruciatibus
affligebat: eo maxime q̄ eius sententiam
vicerat cupiebat: qm̄ laudabili voce
decreuerat nihil se p̄sus eoz q̄ sibi p̄ra
fas impabant acturā: statuti iui tenaz: ad
vltimū capite puniri. **Secūda** eius fuit
p̄go **Mercuria** noīe: anus venerabilis: et
fecundissima in filijs, sed quos nō pretulit
x̄po **Dionisia**: z alia **Ammonaria**. Que
dū nimia vtunt p̄stantia apud iudicem: z
ille vinci erubesceret a feminis: inauditis
tormentorū generibus toleratis: sine oim̄
ferro cedente suscipiunt. **Heron** quoq; et
Arfinus: z **Isidorus** egyptij: cū **Pueru
lo** annoz q̄ndecim **Dioscoro** iudici offer
runt: z p̄mo oim̄ puerulū **Dioscoro** tanq;
p̄ etate facile flecti ante verbis: post etiam
verberibz agit. Que cū in nullo sibi cede
re videret: ferocius eum cruciare p̄tendit.
Tum deinde ceteros varijs tormentis di
lantans: cum partim modo p̄stantia fidei vi
deret armatos: tradi ignibus iubet. **Dio
scoz** vero puerū q̄ sibi p̄stanter z sapient
in omnibz respondisset admiratus: differ
ri p̄cepit: sperans eū p̄ etate penitudinem
gesturū. Qd̄ nō tam tyranni miseratione:
q̄ dñi p̄videntia ita gestus est. Nunc em̄
nobiscum est **Dioscorius**: a deo nobis cō
cessus ad p̄solationē: z firmamentū popu
li sui. **Nemesius** quoq; etiaz ipse egypti

pmo p calumniā quasi latro delatus est
 Duo crimine abluto: post hoc christianus
 esse refertur. In hoc vero nulla a iudice
 moderatio reuerat: sed geminatis suppli-
 cijs et cruciatū cum latronib; iussit incen-
 di. ignorans q; crudelitate sua optio mar-
 tyri saluator; similitudinē detulit: q; p sa-
 lute humani generis vna cū latronib; p-
 tulit crucem. Turna autē qdam in vnu cō-
 uenerat militū: inter quos Ammon et Ze-
 nō: et Theolomeus. et igenuus et grande-
 uus Theophilus. Qui tribunalib; astan-
 tes: cū quidā christianus a iudice torque-
 ref: et iam pene ad negandū declinaret: di-
 rūpebant intra semetipos: et vultu: oculi:
 ac nutib; velut erigere conabant illum q;
 in supplicijs positus trepidabat. Interdū
 etiam manus ptendere: ac totius reliqui
 corpis motib; et habitu diuerse inclinati:
 tanq; subleuare lapsantes animos gestie-
 bant. Conuersi vero ad eos oēs: et qd de
 semetipsis pfiterent: ex eoz motib; agno-
 scentes: pus pene q; in eos vulgus cla-
 morib; insiliret: ipsi in mediū pūpunt: ac
 sese christianos esse testant. Tunc s;o ver-
 sa vice ex eoz pfidētia p;ecutorib; terror:
 nostris pstantia animi accrescit: dum hī
 qui p tormenta vincī putabant sponte se
 cruciatib; offerūt: et ab his qd illi p terro-
 rib; inferebant: velut p quadaz specie vo-
 lupratis expetit: deo ita triūphante p san-
 ctos suos. S; nec Scirionis opus me-
 morabile fas est silentio pterire. Is nāq;
 cū rem cuiusdam potentis sub mercede p-
 curaret: iubet ab eo idolis imolare. Recu-
 sans: cogebat iniurijs persistens: rursū
 blandicijs mulcebat. Cum vero vtrunq;
 ptemneret: pcuta sude validissime trans-
 uerberatus p media viscera neci traditur:
 Quid vero memor est quante multitudi-
 nes in desertis et in montib; oberrantes:
 fame: siti: frigore: languore: latronib;: be-
 stijsq; cōsumpte sint. q; omnes imitati ele-
 ctos dei pphas: glia martyri coronati sūt
 Dentq; et venerandus senex Theremon
 epus hīcerat vrbis egypti q; dicit Hylō-
 polis: cū ad arabicū montē vna cū gran-
 deua pūge discessisset: nulli vltra apparu-
 it. Et cū ad perq;rendū euz plurimi fratru
 frequentissime pcessissent: pscrutatis oib;

locis: neq; ipsos vltra quisq;: neq; corpa
 eoz potuit inuenire. Hec autē non frustra
 cōmemorauit frater charissime: s; vt scias
 qnta apud nos a sanctis martyrib; ad dei
 glia gesta sint.

De his que scribit Dionisius.
 Caplm. XXXII.

S post pauca addit etiā hec di-
 cens. Igitur diuini martyres
 qui cū christo in celestib; sedēt et
 regni eius pncipes sunt atq; iudicij q; cū
 ipso de lapsis fratrib; iudicant illi inquā
 ipsi susceperūt lapsos: et penitentiam con-
 uersioneq; eoz nō respuerunt: scientes q;
 deus noster cuius ip; si erant martyres: nō
 vult omnino mortem morientis: sed puer-
 sionē eius et penitentiam querit. Si ergo
 isti receperūt quosdam: et in ecclia statue-
 rūt. in oratione quoq; eis et in cibo cōmu-
 nicauerūt. Quid nos facere vultis frēs?
 Quid nobis agendū putatis? Nonne se-
 qui nos eoz sententias et iudicium cōue-
 nit: atq; erga eos quos illi miserati sūt nō
 existerē crudeles et truces? Non puto q;
 expedit nobis sententias eoz in irritum
 reuocare: miseratiōes infringere: beneficia
 turbare: et recte religiosq; instituta vi-
 olare.

De Nouato. Caplm. XXXIII.

Ec Dionisius de lapsis faciēs
 sermonem: quo tempe Nouat-
 us romane ecclie pbyter cla-
 tione quadaz tumidus spem penitus eis
 salutis adimebat: etiam si digne penitiss-
 sent. Ex quo et pnceps hereticos extitit no-
 uacionoz. qui ab ecclia separati superbo
 noie semetipos catharos. id est mūdos
 appellarūt. Ob quā rem pcellū sacerdotia
 le celeberrimū in vberoma pgregatū est
 epoz quidem sexaginta nūero. pbyteroz
 rū quoq; totidem cū diaconis plurimis
 Preterea etiam p singulas quasq; puin-
 cias de hac re magna deliberatione habi-
 ta decretis significatur quid facto opus
 esset. Statuit ergo Nouatus quidez cū
 his q; eū mentis elatione tumidū seque-
 tur. quiq; ad inhūanā iram et nihil frater-
 ne charitatis seruantem sententiam decli-
 narent: alienū esse ab ecclia. eos vero q;
 lapsi in certamine fuerant fraterna misera

Ecclesiastice historie

tionem curandos: et fomentis penitentie medicandos. **S**cribit de hac re et **Cornelius** urbis romae episcopus ad ecclesias antiochenam: indicans **Fabiano** eius episcopo quid statuerit in urbe roma concilium congregatum: quid etiam italici: affrici: ceterisque occidentalibus visum sit. **Cyprianus** vero de his librum magnificentissime scriptum edidit. in quo et lapsos ad penitentiam cohortandos: et tradicentes alienos esse a christi visceribus statuit. **E**rat autem et alia epistola **Cornelii** ad **Fabianum** antiochie episcopi scripta: edocens singula quae de **Novato** quae qualis fuerit vel vita vel moribus et quomodo ab ecclesia christi declinaverit. **I**n qua refertur quod episcopi cupiditate quam intra se latenter gerebat in haec omnia mala deciderit. **E**t eo autem maxime elatus sit quod quosdam de professoribus viros optimos inter ipsa initia sibi socios assumpserit. **I**n quibus fuit **Marinus** quidam presbyter romane ecclesie et **Urbanus**: qui secundo professor extiterant. **S**ed et **Sidonius** et **Alethinus**: qui valde clari in professoribus habebantur: eo quod omnia tormentorum genera superaverant. **S**ed isti inquit cum diligentius prospexissent agere eum cuncta fraudibus et dolis mendacibus atque periuriis: et quia bonitatem ad hoc solum simularet ut deciperet ignorantes: relicto eo vel potius execratore: ad ecclesiam cum magna satisfactione revertuntur: et presentibus episcopis ac presbyteris sed et laicis viris primo quidem errore suorum: tum deinde et illius fraudes ac fallacias confitentur. **A**ddit praeterea etiam haec in epistola quod cum semper fratribus iurare solitus sit episcopus se omnino non cupere: subito ex improviso velut novum plasma episcopus apparuit: sed qui disciplinam et instituta ecclesiastica vendicabat: episcopatum quem non a deo acceperat presumebat. **T**ribus namque episcopis simplicissimis hominibus et omnium ignorantibus de remota italica parte adhibitis: imo potius subtili ab eo circumventionem decipulis: imaginariam magis quam legitimam ab eis extorquebat manus impositionem. **E**t quibus tamen unus continuo ad ecclesias redire confessus peccatum suum: et in communione laicam populo etiam pro hoc interveniente susceptus est. **I**n locum vero re-

liquorum duorum quod **Novato** manus impositione ordinati sunt alii episcopi et missi. **I**s ergo qui euangelium vendicabat nesciebat in ecclesia catholica unum episcopum esse debere: ubi videbat esse presbyteros quadraginta et septem: diaconos septem. subdiaconos septem: acolitos quadraginta et duos: exorcistas et lectores cum ostiariis qui quadraginta et duos: viduas cum indigentibus mille quingentas. **D**uos omnes deus alit in ecclesia sua. **A**ddit autem hoc quod idem ipse **Novatus** in suavitute spiritus immundo veratus sit: et cum tempus aliquantum consumpsisset apud exorcistas egritudine incurrit gravem: ita ut desperaret. et quod iacens in lecto pro necessitate profusus sit: nec reliqua in eo que baptismum subsequi solent solemniter adimpleta sunt: nec signaculo crismatis communitus sit: unde nec spiritus sanctus unquam potuerit promereri. **D**enique inquit cum puera quadam gratia diligeret ab episcopo: et vellet eum ordinare presbyterum: clerus vero omnis et quae plurimum ex laicis phiberebant dicentes non licere clericum fieri eum qui in necessitate positus in lecto graviter persecutus sit: episcopi ab omnibus specialem gratiam poposcisse ut sibi hoc de isto vno concederetur. **S**cribit etiam de ipso quod persecutionis tempore cum in cellula quaedam lateret: et a diaconis (ut moris est) subvenire in exitu cathedrae rogaret: timens procedere: denegavit se esse presbyterum et quod sacramenta dividens populo: accipientium manus teneret: nec pus promitteret sumere quae sibi per ea que uniusquisque tenebat in manibus iuraret: quod nunquam se relicto ad **Cornelium** remearet. **D**ec et multa alia huiusmodi **Cornelius** de vita et moribus ac prophetantis eius actibus scribit.

De Serapione. Capitulum XXXIII.

Dionysius vero de hoc rescribens ad supradictum **Fabianum** intertextit etiam quandam historiam dignam memoria: dicens **Serapionem** quendam fuisse apud **Alexandriam** unum ex his qui lapsi sunt: eundemque sepe depercatum ut susciperetur: nec tamen impetrasse. oppressum deinde hunc esse egritudine: ita ut tri-duo-

iam sine voce prius iaceret: paululū vero quarta die recipiantem vocasse ad se filiā suam et dixisse. Quousque me detinetis. **Q**ueso vos: cito aliquis presbyterū roget: ut possim aliquādo dimitti. **E**t cum hec dixisset: rursus sine voce permāsit. **A**bijt cursu puer ad presbyterū noctis tempore: infirmabat presbyter: venire nō potuit: tamen quia pceptum fuerat a me ut lapsis in exitu nemo reconciliationis solacia de negaret: et maxime his quos prius id rogasse constaret: parum eucharistie puero qui ad se venerat dedit: quod infusum iussit seni preberi. **R**egrediente adhuc puero: anteq̄ ingrederetur domum: rursus Serapion respiciens: rediisti inquit fili. **E**t licet presbyter venire nō potuit: tu tamen imple quod tibi pceptū est ut possim discedere. **C**ūq̄ esset completa solennitas: velut cathenis quibusdam vinculisq̄ disruptis letior em iam spiritum reddidit. **E**t quo inquit cōstat certissime huius boni auxilio nullum debere fraudari. **S**cribit etiam ipsi Nouato Dionisius epistolam: cuius exemplum inserere dignum putavi.

De his que ad Nouatum scribit Dionisius.

Capitulum XXXV.

Dionisius Nouato fratri salutem. **S**i inuitus ut ais in hoc venisti: ostende in eo si desinas volens. **O**portuerat quidem etiam pati omnia ne scinderet ecclesia dei. **E**t erat nō inferior gloria sustinere martyrium pro eo ne scindatur ecclesia: q̄ est illa ne idolis imoletur: imo fin meam sententiā maius hoc puto esse martyrium. **I**bi nāq̄ vnus quisq̄ pro sua tantū anima: in hoc vero pro omni ecclesia martyriū sustinet. **S**ed nunc siue tu suadere: siue etiā cogere potes fratres redire ad cōcordiam maius tibi est emendationis meritum q̄ fuerit culpa cōmissi: quia illud iam non imputabitur. hoc etiam laude dignum ducitur. **S**i vero illi in incredulitate permanserint: saluās salua animā tuam. **V**ale. pacem desiderans: quā tibi imprecor. **H**ec etiam eadē Nouadano scripsit. **D**edit et ad egyptios

epistolam de lapsorū penitentiā in qua et regulas eis statuit penitendi. **S**ed et multa alia pbatissima ferunt scripta Dionisij. **S**cribit de penitentiā. et cohortatoriū libellum de martyrio ad Origenem: ad laodicensēs et armenios de penitentiā. ad Cornelium quoq̄ vrbis romę episcopū plurima scribit. in quibus etiam hoc indicat inuitatum se a multis episcopis. id est ab Heleno Tharso Cilicie et Firmiliano capadocie et Theotisto palestine: ut ad sinodum antiochiā pergat q̄ ibi Nouati dogmata quedam ferere conarent. **E**t addit q̄ fabiano antiocheno episcopo defuncto Demetrian⁹ in episcopatu successerit. **S**ed et de hierosolymorū episcopo his verbis scribit. **A**dmirabilis autē vir inquit Alexander in carcere positus: beato sine pcessit ad dñm. **E**st et alia ipsius Dionisij epistola ad romanos scripta de ministris. **E**t alia item ad ipsos de pace et de penitentiā: et ad quosdam cōfessores qui adhuc in vrbe roma Nouatū sequebant. **E**t rursus ad eosdem post ea q̄ ad ecclesiam conuersi sunt duas epistolas scribit. **S**ed et ad multos alios varia ac diuersa scribens: studiosis quibusq̄ instructionū et doctrine copiosissimam materiam dereliquit.

Explicit liber sextus.

Incipit liber septimus historie ecclesiastice: cum capitulorū annotatione.

De Decij et Balli male gestis rebus.

Capitulum I.

Optimum nobis ecclesiastice historie librū scriptorū suorū cūdat elogijs nobilissimus patrum et clarus in episcopis Dionisius. qui post ea q̄ Decius nō totis duobus annis principatu romani apicis ministrato cum filijs pariter interemptus ē: et Ballus susceptus

4

Ecclesiastice historie

imperium. Quo in tempe etiam Origenes septuagesimo etatis anno non ad integrum expleto defunctus est. Scribens Herma-
moni cuidam de gallo hec refert. At ne gal-
lus inquit malum Decij aut videre potuit:
aut cauere: sed in eundem lapidem offen-
sionis impegit. Cuius cum regnum floretet
initio: et cuncta ei ex sententia caderent: san-
ctos viros qui pro pace regni eius deo summo
supplicabant percussus est: cum quibus et prope-
ritate suam pater effugauit et pacem.

**De Cypriano: et quod statuit hereticos re-
baptizandos. Sed Cornelius papa con-
tradixit.**

Capitulum II.

In urbe vero roma Cornelio epi-
scopatum regente: et apud cartagi-
nensem Cypriano ambobus fide: et
tute: pietate prestantibus questio exorta est
in affricis magis presbiteris: si oporteret hereti-
cos rebaptizari. Cuiusmodi a Cypriano et ce-
teris pene omnibus per affricam sacerdoti-
bus oportere fieri decerneret: Cornelius
et ceteri omnes per italiam sacerdotes huius-
modi decretum manente sacerdotali con-
cordia refutarunt: statuentes antiquitus a pa-
tribus super hoc traditam regulam debere
seruari. Que pertinebat post abiectionem
prauam et professionem recti dogmatis sola eos
manus impositione purgandos.

**Stephanus papa similiter sentiat
et de concordia ecclesiarum que post persecu-
tionem facta est.**

Capitulum III.

Sed post Cornelij assumptionem
qui tribus circiter annis sacerdo-
tio functus est episcopatus se-
dem Lucius suscepit. Cui octo solis me-
sibus sacerdotio administrato: Step-
hanus succedit. Quisq; similem Cornelio de
non rebaptizando sententiam tulit. Ad que
Dionysius multa et sepe scripta direxit: de
multis ecclesiasticis differens causis. In
quibus inter cetera etiam hoc indicat: quod
omnes ecclesie abiectione nonati presumptio-
ne pacem inter se inuicem seruent. Scri-
bit ergo et de hoc verbis his: Scio autem
frater omnes ecclesias in oriente que prius

perturbabant nunc redisse ad concordiam: et
omnes sibi unanimiter coherere: gauden-
tes et exultantes de pace que ultra spem ec-
clesie reddita est. Id est Demetrianus apud
antiochiam: et Theotistus apud cesaream
Nazabbanes in hierosolymis: dormien-
te in pace alexandro: Marinus apud ty-
rum. Heliodorus apud laodiceam. Hele-
nus iharso. Firmilianus in capadocia
Ceterum ne sermo epistole longior fieret no-
bilium tantummodo urbis tibi episcopos
indicaui: ut etiam ceteros cum ipsis pari-
ter unum sentire non dubites per uniuersas
Syriam vel arabiam: sed et hiis quibus nunc
scripsistis Mesopotamie episcopi idem sapiunt
Ponti quoque et Bithynie omnes pariter
unanimes et concordantes et multa sibi inuicem
charitate coniuncti glorificant deum nostrum.
Hec Dionysius scribit.

**De Sixto papa: et hereticis non rebap-
tizandis.**

Capitulum IIII.

Stephano vero duobus annis
impleto sacerdotio romae Six-
tus succedit. Ad quem scribit nis-
bilominus Dionysius de baptismate: con-
memorans quod Stephanus quidem decessit
sors suus scribens ad Firmilianum et Hele-
num: ceterosque illarum partium episcopos statu-
erit: nec communicandum esse his qui rebapti-
zant: sed debere considerare magnitudinem
rei: quia non quicquid: sed permagni et nobi-
les in episcopis virtutes sunt quibus hoc visum sit.
Dicit etiam quod super hoc scripserit plenius
ad Dionysium et Philemonem presbiteros
urbis romae. Indicaui autem pariter etiam
de Sabellij herese que temporibus ip-
sius exorta est scribens hec.

De heresi Sabellij.

Capitulum V.

Quid autem dicam de ea doctrina
que apud Betholomaidam pen-
tapolios ciuitatem nuper exorta
est: plena blasphemus in deum patrem: et in dominum
nostrum iesum christum: negans vere esse eius
filium patris: nec primogenitum omnium crea-
ture: simul et sancti spiritus auferens intel-
lectum. Pro quibus cum utroque partem ad me ve-

nissent: et presentibus fratribus quae comota fuerant discussissent etiam literis. put deus de dicitur putati mee. persecutus sum et scripsi singula quaeque diligenter exponens: quorum tibi exemplaria transmisisti. Sed et in tertio libro de baptismo quem scribit ad Philemonem presbyterum vrbis rome etiam haec commemorat.

De reuelatione que Dionysio episcopo a domino facta est propter lectionem hereticorum librorum.

Capitulum VI.

Ego inquit et tractatus hereticorum lego et traditiones eorum perscrutor: etiam si videar ad horam verbis eorum pollui. Sed multum mihi confert spiritum quod ex ipsorum verbis arguere eos possim. Denique cum aliis ex fratribus et presbyteris prohiberet me: ne heretica lectione tanquam secundum alicuius fetore polluerer: visio mihi quaedam a deo ostendit: quae me confirmaret et sermo ad me factus est. Haec mihi euidenter plouens lege omnia quae cum in manus tuas venerint: quia probare singula quaeque et discernere potes: quandoquidem ex initio haec tibi causa fuit credenda. Amplexus visionem: quia et apostolice sententiae recordabatur dicenti. Omnia legite: quae bona sunt tenete. In ipso quoque libello commemorat: non tunc primum in affrica de hereticis rebaptizandis ab episcopis esse decretum: sed antea iam in nonnullis ecclesiis et conciliis episcoporum velut in iconio atque aliis locis de hoc fuisse tractatum.

De Nouati scismate. Capitulum VII.

Scribit adhuc et in quarto de baptismo libro ad Dionysium vrbis rome presbyterum plurima de Nouati impietate commemorans. In quinto vero libro ad Sixtum vrbis rome episcopum scribens: et aduersum superdicam heresim quedam differens: etiam tale aliquid accidisse commemorat his vrbis. Vere autem frater prolium peto et requiro sententiam quod tibi videatur in ea causa que in ecclesia nostra exorta est. Vereor enim ne forte fallar in aliquo.

De hereticorum baptismo.

Capitulum VIII.

Erat apud nos frater quidam fidelis antiquitus: ante etiam quam

ego episcopus ordinarer: imo et antequam decessor meus Eraclas. Is cum interesset his qui baptizantur: et audiret vel quid interrogent: vel quid respondeant: stans accessit ad me: et prociens ad pedes meos confiteri cepit se baptismum ab hereticis aliter suscepisse. Quod tamen secundum ea que nunc videret a nobis ministrari: nec baptismum duceret: eo quod esset repleta blasphemis omnino illa confessio. Simul et hoc addebat se intantum pro heretico errore stimulari: ut ne oculos quidem ad deum auderet erigere. Propter quod exorabat se mundari et purificari ecclesiastico baptismate: ut et gratiam posset consequi spiritus sancti. Quod ego facere ausus non fui: sed dixi posse ei sufficere tam multum temporis communionem quam in ecclesia persecutus est per hoc quod a nobis eucharistiam suscipiens donum responderet Amen. et quod et per singula potuisset ipsa sacramentorum virtute purgari. Cohortabar igitur eum debere confidere fidei suae et conscientiae tam purgatae: et ante omnia quod tam diu in sacramentis nobis iam particeps fuerit. Sed et ille neque a luctu cessat et lachrymis: neque vltra ad mensam dominicam audeat accedere: ita ut vix a nobis cohortatus et compulsus orationi audeat interesse. Haec et multa alia de huiusmodi questionibus per diversos libros suos Dionysius scribit.

De persecutione Valeriani.

Capitulum IX.

Gallus vero non integris duobus annis imperio detento rebus humanis exemptus est. Postquam Valerianus cum filio Galieno suscepit principatum. De quo Dionysius scribens iterum ad Hermamonem hoc modo refert. Sed et Iohanni similiter reuelatum est ut diceret. Et datum est inquit ei os loquens magna et blasphemias: et data est ei potestas per menses quadraginta et duos. Utraque autem complentur in Valeriano. Vere enim mirandum est: quod supra ceteros qui ante se fuerunt hic et humanus et benignus extitit erga famulos dei: ita ut in initiis multo tempore etiam illis benignior videretur: qui nomine saltem christianum dicebantur intantum venerabatur seruos domini: et omnis eius domus erat ecclesia dei.

Ecclesiastice historie

Depravatus aut est: et a veritate deiectus per quendam doctorem pessimum magistrum et principem egyptiorum magorum: ut iustos et sanctos viros persequi et interim inuberet tanquam qui adversarentur magicis artibus quibus se ipse subdiderat. Erat enim reuera et sunt etiam nunc qui possent virtute merito suorum restringere fallacias demonum nam ille ut impuros ritus et execranda mysteria: ac sacra incesta conficeret: pueros inuestes iugulari iubebat: et orbati liberis patres: atque in teneris visceribus humanas rimari pro piaculum fibras: et vocem illic querebat ubi fugauerat veritas. Sed et multa alia huiusmodi de Valeriani piaculum memorans: addit etiam hoc quod ipse a barbaris captus: et luminibus orbatus filios sceleris et impuritatis sue reliquerit successores.

De his que ad Dionysium vel ceteros Egyptios episcopos testati sunt.

Capitulum VIII.

Iste vero Dionysius quanta in eius persecutione protulerit: et quibus affectus sit cruciatibus propter nomen domini: scribens ad quendam germanum episcopum: quasi obrectator eius esse videtur debet refert: ubi et acta professionis sue inseruit apud Emilianum presides gesta. In quibus cum Dionysius unum solum deum qui celum fecisset et terram diceret adorandum: ceteros autem neque esse deos: neque adorari debere: in castrum quoddam deserti: quod Cesro appellatur: in exilium traditur: ob hoc precipue electum: quod loci incolae gentiles erant: et idolorum superstitionibus satis dediti. Quibus exulem Dionysium primo hostili animo et satis adversa mente suscipiunt: post vero cum paulatim per domini gratiam verbum dei disseminare cepisset: per maxima tructis ac barbari populi relictis idolis: conversa est ad deum verum: christo quoque subiecta. Quo coperto rursus cum ad alium locum vicinum quidem Alexandrie: sed incolis desertum: ac pene habitatoribus vacuum transfugerunt. Sed et ibi cum per vicinis vicinitate nostrorum populi eum frequentarent et tanquam odore pastoris recepto grex lectior et constantior agonibus redderet: rursus missis cum centurione militaribus viris: ipsum Dionysium et cum eo Basilium et Petrum

cathenis restrictos et diversis cruciatibus afflictos in desertum quoddam libie pertraxerunt: ibique eos in loco squalidissimo et omni usu humanitatis carente a pharetonio triduum diebus itinere in desertum protento necatos vinctulis reliquerunt. Hec in diversis suis epistolis supradictus vir scripta dereliquit. In quibus memorat etiam Maximum presbyterum et Dioscorum: Demetriumque et Lucium: necnon et Faustinum atque Aquilam satis claros et insignes titulo professionis effectos. Sed et ex diaconis quosdam in insula post penas confessionis esse defunctos: superfuisse propter hoc Faustum et Eusebium. Quibus etiam refert tantum fiducie et magnanimitatis per dei gratiam datum: ut cum ad eos qui in carcere tenebantur fratres nemo presus humanitatis et ministerii causa permitteret accedere: illi tamen indefinenter et reuilerent et necessaria ministrarent. Et cum per dies singulos presidis furor cresceret: iugulando alios: alios supplicibus ac diversis cruciatuum generibus affligendo: squalore carceris et cathenarum ponderibus enecando: et super omnia precipiendo ne quis ad eos peritus accederet: ut ex inedia quasi aliud tormenti genus adhiberet. Concessit tamen deus superpradictis diaconis gratiam: professionibus suis prouidens: ut inuitis omnibus illis tamen non negaret ingressus. Sciendum tamen est quod hic Eusebius quem diaconem super diximus postmodum episcopus apud Laodiceam syrie ordinatus est. Maximus vero quem presbyterum memorauimus: ipsi Dionysio apud Alexandriam successit in episcopatu. Faustus autem qui cum ipsis tunc professor existit: usque ad persecutionem que nostris temporibus facta est grandis deus et plenus diebus perdurans: perfecto martyrio obtruncatione capitis consummatus est. Hec a Dionysio certissima fide memorantur.

De his qui apud Cesaream Palestinam martyres facti sunt.

Capitulum XI.

Istius in Valeriani persecutionibus apud cesaream palestinam: multa a diversis martyria presertim multa sunt. In quibus tres quidam admirandi adolecentes quorum unus prescius: alius

Dalchus: tertius Alexander vocabatur
cui in suburbanū agellū supra dicte vrbis
inhabitarent: diuine fidei calore succensū
ceperunt semetipsos segnicie atq; ignaue
incusare: q; cum celestes in vrbe martyrii
pponerent corone: ipsi nec desideraret: nec
raperent: cuiq; dñs ⁊ saluator regnū celo-
rū violenter diripi debere testatus sit: ipsi
iglorios ⁊ desides animos humili gereret
His igit semetipsos alloquijs incitantes
urbem petunt. ⁊ Adortato indice truculē-
to: cur tantū in sanguinez pioꝝ descueret
incusant. Ille cōtinuo nobiles aios iuue-
nū q; dignis remunerat affatib; deuorā-
di inquit bestijs subrigent: quib; nō pla-
cet pioꝝ sanguine fundi. Sed ⁊ mulier q;
dam sup̄dictoꝝ iuuenū secuta fert auda-
ciam: ⁊ magnanimitatis exemplū: simile-
q; sortit existit; pene. Quā tñ de Martio
nis schola fuisse loquebant.

De martyrio Marini.

Capitulum XII.

Marinū quoq; virū militārē hie
rosolymoz ciuem: honore ⁊ di-
uitijs clarū: cū in sup̄dicta vrbe
inter collegas suos p̄ ordineꝝ gradus sui
honor quidam cōtingeret militaris (vt si-
eri solet) in sequentē collegam suum subit
inuidia: ⁊ exclamat nō posse marinū ad-
pisci superiorē gradum: ⁊ q; esset christia-
nus. Interrogat a iudice Marinus: si
ita se res haberet. Ille ita esse ⁊ vere se eē
christianū clarissima voce testat. Tres ei
deliberādī hore decernunt a iudice: vt eli-
gat vtrū velit imolare dñs ⁊ impatori: an
christianus interimī. Cūq; a tribunalib;
fuisset egressus: Theotistus ep̄us loci ap-
prehensa manu eius perducit eū ad eccle-
siam: ibiq; multis verbis in fide confir-
mans: ad vltimū in interiora p̄ducit alta-
ris: gladiūq; suū quo p̄cinctus erat ostē-
dens ei: ⁊ rursus offerens euangelii: qd
de duob; mallet iterrogat. Marinus ho-
p̄mp̄tissima fide cū manū ad euāgelii te-
tendisset: optime inq̄t Theotistus qd ele-
gisti o fili: ⁊ stemnens p̄ntem vitam: eter-
nam sperato: p̄fidens p̄ge: ⁊ suscipe coroz
nam quā tibi dñs p̄parabit. Regressus
cōtinuo ad tribunal euocat p̄ preconem.
Aderat em̄ tps statuti. Ille vero nec mo-

ras patit: nec expectat interrogantem: sed
cōtinuo sibi ⁊ deliberatū asserit: ⁊ ex pater-
nis legib; p̄firmatum: q; deo obtemperare
oporteat magis q; hominib;. Quē iudex
ilico capite puniendū p̄ tali responsione
p̄nunciat.

Relatio de Astirio.

Capitulum XIII.

Ed inter eos cunctis clarior et
meritis fidei supra ceteros insi-
gnis mēorat Astirius: vir ro-
mane vrbis senator patrici: nobilitate
facultatib; p̄p̄nquitate etiā regia: ⁊ om̄i
bonoz fama satis clarus. Qui cū supra
dicti martyrii extremis interesset exequijs
⁊ capite cecum cadauer subiectis humeris
suis: ⁊ substrata veste qua induebat exci-
peret: honorē quē martyrii detulit: cōtinuo
ipse martyr assequitur. Sed ⁊ in multis
alijs eū p̄claris gestis in fide christi enstu-
isse tradiderūt nobis: hū q; eū in corpore
adhuc positū viderūt. In quib; etiā ta-
le aliqd p̄ eum gestū mēorabant. Apud
cesareꝝ Philippi: quā paneadam phe-
niceꝝ vocant: auint sub radice montis q;
appellat Panius, ex quo fluuiū Jordans
p̄mo fluente p̄siluit: morē fuisse gentilis
erroris certa ac solenni die imolari victi-
mā. Que victima arte quadam demonis
subito nusq; compebat. Et erat hoc famo-
sissimū miraculi genus q; p̄ suaderi astan-
tib; videret in celum hostiā inuisibiliter
esse sublata. Accidit igit dū hec gererent
adesse Astirium. Qui cū videret om̄s mi-
raculi huius stupore p̄stringi: humanos
miseratus errores: cum gemitu ⁊ suspirio
oculos ad celū pariter tendit ⁊ palmas:
christū qui est sup̄ om̄ia deus tota fide p̄-
fusus lachrymis inuocat: vt p̄stigia fallā-
cis demonis arguat: miserisq; mortalib;
erroris huius soluat archanuz. Hoc illo
cū fletib; supplicante: subito victima q; in-
uisibiliter credebatur assumpta: superferri
aquis videt: ⁊ p̄spectib; om̄i redditur: nec
vltra in illis locis error: hmoi potuit re-
parari: ita vnus christiani p̄ce tantoꝝ ses-
culoz deceptionis machina: cū auctorib;
suis demonib; dissoluta est.

De signis que p̄tute saluatoris apud
paneadam fiebant.

Ecclesiastice historie

Caplin. XXI.

Uerū quia vrbis huius fecim⁹ mentionē: iustū videt^r cōmemo- rare etiā illud in ea qđ historia dignū duximus. **M**ulierē quā sanguis p̄fuito laborantē a saluatore curatā: euāgelia tradiderūt: huius vrbis ciuem con- stat fuisse: domusq; eius in ea etiā nunc ostendit. **P**ro forib; s̄o domus ipsius ba- sis quedā in loco editiore collocata mon- strat, in qua mulieris ipsius velut genib; puolute: palmasq; sup̄pliciter tendentis imago ere videt^r expressa. **A**stat s̄o alia ere nihilominus fusa statua: habitu viri stola compta circūdati z dexteram mulie- ri porrigentis. **H**uius ad pedem statue e- basi herba qđaz noua specie nascit. **Q**ue cū exorta fuerit: ex crescere vsq; ad stole il- lius erei indumenti fimbriā solet. **Q**uam cū sūmo vertice crescens herba cōtigerit: vires inde ad depellendos omnes mor- bos languozesq; p̄quirit: ita vt quecunq; illa infirmitas fuerit corporis haultu ex- guo madefacti salutaris graminis depel- lat: nihil omīno virtū gerēs si anteq; eree fimbrie sūmitatē crescendo p̄tigerit decer- pat. **H**anc statuā ad similitudinē vultus iesu formatā tradebāt: que p̄mansit ad no- strā vsq; t̄pa. sicut ipsi oculis nostris inspe- ximus. **E**t nihil mirū si hū qđ ex gentibus crediderant: p̄ beneficijs que a saluatore fuerant p̄secuti: h̄mōi velut munus vide- bant offerre. cū videamus etiā nunc et ap̄loz Petri vel Pauli z ipsius saluato- ris imagines designari: tabulisq; depin- gi. **S**ed z antiquas ipsoz imagines a q̄- busdā p̄seruatas nos vidimus. qđ mihi videt^r ex gentili p̄suetudine indifferenter obseruati: qđ ita soleant honorare q̄s ho- noze dignos duxerint. **I**n signa etem ve- terū reseruati ad posterorū memoriā: illoz honoris: hoz s̄o amoris indicū est.

De trono Jacobi. Caplin. XXV.

Deniq; z Jacobi cathedra: qđ p̄- mus inter ep̄os: ab ipso salua- tore z ab ap̄lis in hierosolymis est electus: quēq; fratē christi volumina diuina designāt: vsq; in hodiernum inibi p̄seruat: atq; in ea sedent om̄s qui vsq; ad

p̄ns t̄pus sedis illius sacerdotiū sortiant^r. **S**eruat ergo cum ingenti studio velut a maiorib; tradita mēoria sanctitatis: z cuz magna veneratione habet^r vl' vetustatis vel h̄mi sacerdotij sanctificationis obre- tu. **S**ed de his ista sufficiāt.

De pace a Galieno reddita ecclesijs.

Caplin. XVI.

Galienus vero Valeriani filiū posteaq; rerū summā solus ob- tinuit: lenius ac moderatius er- ga nostros agere instituit: datiq; decre- tū inhiberi supplicia: p̄secutionesq; cessare. z qđ quisq; putat moze exorare qđ diuinum est: sinit.

Qui ep̄iscopi tunc fuerūt.

Caplin. XVII.

Per idem t̄ps cū romano adhuc sacerdote Sirtus p̄ess; z ap̄d antiochiā Demetrianus: Fir- millianusq; adhuc cesaree capadoce sup̄ esset: ponti ecclesias Gregorius qui p̄us Theodorus dicitur est et Origenis disci- pul: cū fratre Anthenodoro suscepit gu- bernandas. **A**pud cesareā vero palestine post Theoristū Dōnus ep̄atum sortitur: et b̄cui defunctus Theorigno iam nre memorie viro sedem tradidit. **Q**ui z ipse Origenis auditor fuisse dicebat. **I**n hie- rosolymis vero post Zabbanē sacerdotiū suscepit Hyreus. **E**t hū oēs in pace ec- clesias gubernabant.

De his qđ apud Alexandriā acciderūt.

Caplin. XVIII.

Sed apud Alexandriā z si nulla extrinsecus mali causa sit: eo ipse qđ genus hoim feror: sediciofū: z semp in quietū est: ciuiles inter se motus z bella nō virtutis merito: neq; ob defens- sione: sed ob necem atq; interitū ciuū cō- mouebant. **D**e quib; Dionysius in eplis suis cōmemorans refert ita a p̄p̄ijs ciuib; esse vastatā deletāq; vrbem: vt illa qđ p̄stā patōe populoz vix soleret digredientib; incedendi spacium dare: nunc eo vsq; per uenerit: vt consp̄cere in plateis hominē valde rarū sit: maderē omnes ciuū san- guine: vias cadaueribus obtegi: z ne ad sepeliendū quidem sufficere qui superius

unde et post belli rabiem ferisq; vastatio-
nem corrupti aeris et fetore cadaverum
pestilentia increuerit: ita ut si quod ferro sup-
fuerat id morbus absumeret.

Quo Dionisius de pascha statuit.

Caplm. XIX.

Scribit autem de his idem Dionisius in epistola paschali: que
solemniter per annos singulos legi
solet his verbis. Alijs fortassis homini-
bus non videatur tempus hoc: tempus esse
solemnitatis: quoniam quidam luctus ubique et acer-
ba lamentatio in plateis cuncta circum-
strepit. Semitus vero inest et mugitus in
domibus propter multitudinem morientium. Et
cut enim de primo generis quondam egyptio-
rum refertur: ita etiam nunc ingens ubique cla-
mor attollitur. Non enim est domus (sic
cut scriptum est) in qua non sit mortuus.
Primo namque ipsi manibus suis partem ma-
ximam et meliorem populi crediderunt: per-
sequendo sanctos. partem alteram bella in-
testina rapuerunt. partem vero que super-
fuerat pestilens nunc egritudo consumit.
Sed nos neque in persecutionibus cum iugu-
laremur a festiuitate cessauimus: nec unquam
nobis potest solemnitas impediri: quibus
precipitur in tribulatione gaudere. Omnis
igitur nobis locus quietus et tyrannis elu-
gebatur ad penam: siue ager ille seu desertum
fuit: siue inuile: siue carcer: solemnitate no-
bis impedire non potuit. Letissimam vero
super omnes habuere solemnitate beati mar-
tyres: qui cum sanctis angelis in celo pa-
scha curarunt.

De morbis qui acciderunt.

Caplm. XX.

Post hec persecutores nostri in se-
metipsum manus ac tela verte-
runt. Sed ne sic quidem nostro
rum festa turbata sunt. Insecutus est hic pes-
tilens morbus: et plaga terribilis. sed il-
lis multo terribilior et grauior: quos nec
spes erigit futuro. Nobis vero hec om-
nia exercitia quedam virtutis et fidei pro-
bamenta ducunt. Quamuis enim densior seuior-
que paganos: magis quam nostros morbus in-
uaserit: tamen nec a nostris quidem peni-
tus abscessum est. Et post pauca addit di-
cens. Dulci namque ex fratribus nostris per ni-

mia charitate dum absque ulla circumspectione in
famos visitare non desinunt: et non solum visi-
tare: sed et ministrare: et exhibere officia que
dominus precepit: repente morbi contagione: cum
illis pariter quibus ministrare uoluerat
interibant. affectu enim quodam dilectionis
attracti: et uelut participare dolores cum
dolentibus cupientes: alienas in se mor-
tes habuit segniter transferebant: et effecti sunt
eorum (ut dicit apostoli sermo) peripsima.
Denique plurimi nostrorum precipui et electi
uiri: inter quos et presbyteri nonnulli et dia-
coni: multique alij de plebe constantissima
et ardentissima fide: tanquam si martyrii tem-
pus instaret miserando infirmos: semet-
ipsum huiusmodi moribus inferebant: mi-
nime ex hoc martyrium se capere presumen-
tes. Et dum curandis egris: defunctisque
exportandis: humanisque corporibus ope-
ram dabant: insequabantur penes eos quos
suis humeris ad sepulchrum deueherant.

Pagani vero e contrario suos continuo
ut egrotare ceperant deserebant parentes
charos liberos: uxorem coniunx: filiosque nisi
hominus parentes. statim ut tremere
membra uiderent: et morbo ora pallere
domo propulsum: in plateas semineces e-
ciebant. ibique inssepulta eorum cadavera re-
linquentes: uim morbi quam per hec se effu-
gere opinabantur dupliciter incurrebant:
dum ad pestilentie rabiem etiam fetor in
sepulchrorum cadaverum iungeret.

De Balieni regno.

Caplm. XXI.

Refert idem Dionisius de Ba-
lieni temporibus: quod eo regnante
ecclesie dei in pace durarunt. et quod
medijs eius temporibus Diocletianus: uel
ut nubes quidam tenebrosa et atra: subito
regni eius obscurauerit lucem. Quo rur-
sum ad vicem est iue nubis abolito Balie-
ni nouum ut ipse ait ex veteri uniuerso
mundo lumen effulsit. Simul enim atrocis
tyranni et regno deturbauit et uita. Desig-
nat autem etiam tempus quod nonno anno impe-
rii Balieni hec scriberet. Extant et alia que
plurima necessaria sanis et admiranda Dio-
nisi opuscula. que utilitatis plurimum le-
gentibus conferant. Inter que scribit etiam
de repromissionibus futuris: existente

k

Ecclesiastice historie

causa huiusmodi.

De Nepote: et scismate eius.

Capitulum. XXII.

Episcopus quidam erat in partibus egypti Nepos nomine. Hic iudaico intellectu de futuris re promissionibus sentiebat: easque corporali exhibendas docebat: et mille annis in delictis corporalibus in hac terra sanctos regnaturus esse cum christo: huiusque sui dogmatis probamenta sumptis et revelatione Iohannis: testimonij conabatur asserere. De quibus etiam libellos edidit: interpretationes huiusmodi continentes. Igitur Dionysius de re promissionibus scribens ad hunc Nepotem stilum sue intentionis obuertit: et in primo statim libro suam sententiam que ei de diuinis re promissionibus videbatur exponit. In secundo vero volumine de revelatione Iohannis differens: facit mentionem Nepotis his verbis. Et commentatores inquit quosdam proferunt Nepotis: quibus innotuit plurimum: et per quos putant ineffabilem quodam sacramento ostendi qualiter regnum christi futurum sit super terram. Sed in alijs quidem multis etiam ego amplector: et diligo Nepotem: vel per fidei suam: vel per eruditionem et studio scripturarum: et precipue per exercitium psallendi. quoniam quidem plurimi fratrum libenter per hoc eius elegere consortia. Est ergo etiam mihi erga eum multa reuerentia: et inde magis quia iam processit ad dominum. Sed reuerentia plus omnibus et amanda et proferenda est veritas. Laudare oportet: et absque inuidia amplecti si quid recte dicitur est. discuti pro et discerni si quid minus sane scriptum est. Et si quidem pius esset is de quo sermo est sufficeret solo sermone discutere que minus recte dicta videbantur: dum interrogatione precedente responsio subsequens in concordiam quod contrarium et discrepans videbatur adduceret. Ubi vero scripta edita sunt: et ut videtur quibusdam satis suasoria et ubi doctores procedunt qui legem et prophetas per nihil ducant: et euangelia non sequantur: apostolorum scripta despiciant. Nos autem solos libros atque istam doctrinam: velut magnam aliquod et occultum mysterium venerunt: ac simplices quosque fratrum nostrorum doceant nihil excelsum: nihil magnificentum

sentire de aduentu et presentia dei et salutaris nostri iesu christi: neque de resurrectionis gloria: et nostre congregationis in ipsum ac similitudinis re promissionis: sed parua quedam et semper mortalia: et non alia que sunt ea que nunc videmus sperari suadent in regno dei. Necessarium videtur ad hec omnia respondere fratri nostro Nepoti. Et post aliquam rursus subiungit hec. Etenim cum in Arsenoste essemus: ubi multo iam tempore volebat ista doctrina: ita ut scismata inter fratres et discordie fierent: conuocavi presbyteros et doctores: qui erant in ecclesijs et publice cepi tractatum habere. Simul et cohortatus sum fratres: ut si quid eos moueret obijcerent nihil verentes. Tu mihi illi ut scutum validissimum et murum inexpugnabilem codicem Nepotis obijcisti. Ego suscepi patienter: et tribus continuis diebus residens a prima luce usque ad vesperam cum ipsis coepis cepi singula eius scripta discutere et unumquodque quid in se absurdi haberet ostendere. Et vere satis admiratus sum patientiam et constantiam atque intelligentiam fratrum quia sequebatur et per ordinem de singulis questionibus proponebant: et validissime his que a nobis respondebant occurrentes. Post hec cum quid esset in vero patuisset: accommodabant nihilominus absque intentione consensus iudicantes hoc: quod non continuo si quid semel animo visum fuerit: omni id studio et intentione seruandum est. sed esse rectius tunc mutare sententiam: cum eam melior et rectior superauerit. patefactis etenim cordibus suis deo audiebant verbum. Cuius probatio non ex humana persuasione: neque ex eloquentie furore: sed ex diuinarum scripturarum assertionem veniebat. Et ita cuiusdam fuit assertionis nostre probatio: ut is qui inter eos maximus doctor et vite meritis prestantior habebatur. Corantion nomine surgens in medio cunctis audientibus proclamaret. et protestaretur neminem debere ultra eius doctrine facere mentionem. sufficere quod erratum est. Decetero non solum nihil horum tenendum vel sequendum: sed nec commemorandum quidem de talibus. si quidem tam evidens ac manifesta contra hec de scripturis diuinis patuisset assertio. Omnes vero reliqui fratres gaudio et leticia

repleti corde: p emendatione sui inexpler-
biles gratias referebant.

De Apocalipsi Johannis.
Caplm. XXXIII.

Post aliquanta vero venies ad
apocalipsim Johannis hec de
ea scribit. Nonnulli ex pcessoribz
bus nostris penitus libellum hunc refuz-
tandum a canone scripturaz atqz abijcie-
dum putarunt: singula queqz eius capitu-
la arguentes. et dixerunt p̄tulationē libri
nō esse veram: sed aliene scripture Johis
tantū nomen impositum: vnde neqz Jo-
hānis hunc esse librum: nec reuelationē vi-
deri posse: que crasso quodam velamine
ignorantie contegatur. Addiderūt etiā
hec q̄ nihil dignum in ea grauitate apo-
stolica censeatur. Sed ne alicuius qui-
dem ecclesiasticorū saltim viroz scripturā
esse dixerūt: sed **Cherinthuz** quēdam au-
ctorem. **Cherinthiane** heresis volente do-
gmatis sui fidez: apostolici nominis opi-
nione firmare: libello a se conscripto Jo-
hānis titulum p̄tulisse. Deniqz inquirunt
Cherinti dogma hoc cōtinet: in terris fu-
turū esse regnum christi. Et qm̄ ipse car-
nis et libidinis amicissimus dicebatur: ea
in repromissis futurū regni sanctis
p̄benda censebat: que sui animi libido dī-
crabat: ventris et voluptatis opera man-
sura: ciboz satietatem: et abundantiaz po-
culoz: nuptias: et cetera que horum conse-
quētia seruant. Et reparari rursus spe-
rabat festiuitates et sacrificia iudaica: vi-
ctimasqz legales. Ego vero quantum ad
meam sententiaz pertinet: spernere aut ab-
ijcere scripturam libri huius nullatenus
audeo: maxime cuz multi ex fratribus ita
mecū sentiant. Sed hoc magis de eo sen-
tio q̄ excedant atqz emineant q̄ in eo scri-
pta sunt humane auditionis modum: et
sit in eo archanus quidam et reconditus
atqz admirandus omnibus sensus: quez
et ego admiroz ac veneroz: etiam si nō in-
telligo. Et ita sentio q̄ diuina aliqua sa-
cramenta sermonibus cōtegantur huma-
nis. nō tam iudicio meo discernens: q̄ fide
de credens. et ideo nō reprobo que nō in-
telligo. sed tanto magis admiroz quanto
minus assequor. Post hec vero totius li-

belli differens corpus: et singula queqz dī-
scutiens: atqz euidenter ostendens nullo
modo fieri posse: vt fm̄ litteram dignus
in eo intellectus appareat. Addit etiā hec
dicens. Consummata igitur omni p̄phetia:
beatos dicit p̄beta eos q̄ hec custodiūt.
Sed et semetipsum beatum dicit. At em̄
Beatus qui seruat verbum p̄betie libri
huius. et ego Johannes qui audio et vi-
deo hec. Vocari ergo eum Johānem: et
esse hanc scripturam Johannis nō nego
Sancti nāqz alicuius est: et sine vlla du-
bitatione p̄ dei sp̄ritū scripta: etiam si nō
sit ille Johannes apostolus filius Zebe-
dei: frater Jacobi: cuius euangelium fm̄
Johānem scriptum est: et ep̄stola catho-
lica. Utitur ergo **Dionisius** plurima as-
sertione: diuinitus quidem inspiratam re-
uelationē nō esse dubitandum et Johā-
nis esse: nō tamen sibi liquido videt: q̄ il-
lius sit Johānis qui euangelium scripsit
quia ille nusqz nois sui fecerit mentionē
ac sese signauerit noiatim. Hic autē qui
Apocalipsim scribit tertio ferme mentio-
nem nois sui facit. Sed et ex ipso scriptu-
re stilo discretionē faciens dicit: potuisse
fieri in illis temporibus fuisse et alium ali-
quem Johānem vnum ex sanctis cui hec
reuelauerit deus. Multa vero et alia in-
structionis ecclesiastice monimēta nobis
in libris digesta: beat⁹ **Dionisius** dereliquit:
quoz lectio magnopere ab studiosis
quibusqz expetenda sit. Sed iam ad
historie ordinem reuertamur. Sixto ro-
mane ecclesie per ānos vndecim sacerdos
tio p̄curato: succedit **Dionisius**. Et **Des-
meriano** apud antiochiā defūcto: **Paulus**
de samosate sacerdotium suscepit. qui
Paulus abiecta satis et indigna de chris-
to sentiens: traditiōem doctrine ecclesia-
stice corūpebat: dicens eum cōmunis na-
ture hoīem tm̄ fuisse.

De ep̄stolis Dionisij.

Caplm. XXXIII.
Unc **Dionisius** de alexandria
rogatus venire ad conciliū:
et senectutis impedimento et in-
cōmoditate corporis impibet: p̄ ep̄stolaz
tamen p̄sentē se reddit: et quid fidei ac ve-
neratiōis erga christum teneret exposuit

Ecclesiastice historie

Ceteri vero ecclesiarum pastores diuersis
e locis et urbibus: velut aduersum latro-
nem quendam christi gregibus insidiantem:
conueniunt antiochiam. In quibus insi-
gnis et ceteris precellentes erant: Firmilla-
nus a cesarea cappadocie, Gregorius: et
Athenodorus fratres: ponti puincie sa-
cerdotes, Helenus sardensis ecclesie eps
et Nicomas ab yconio: et hierosolymorum
principuus sacerdos Pymeneus: et vicine
huic urbi cesaree Theotignus, S3 et Da-
rimus bolstrensis eps dignus eorum con-
sortio cohererat. Multi vero et alij quos
longum est enarrare per singulos. Sed et
presbyteri quos plurimi et diaconi ad supra-
dictam urbem causa compescendi: imo dele-
di noui huius dogmatis conuenerant,

De paulo samosateno: et de Gregorio
et de heresi eius.

Capitulum. XXV.

Hic igitur omnes sepius in vnus
coeuntes: paulusque samosatenuus
statuere in medio: atque eius he-
resim quam ille nunc occultare: nunc etiam
dissimulare conabatur: frequenti tractatu et
assiduus disputationibus denudatus: ar-
guere blasphemias et publicare nitentur
nec tamen vno id aut secundo concilio
ad finem perducere potuerunt. Sed et con-
uentum sepe est: et absque opere preicio discessum
Verum quoniam beati Gregorii historie textus
attulit mentionem: dignissimum puto tan-
tissimi gesta (que sub orientali et septentrio-
nis arte cunctorum sermone celebrantur)
omissa nescio quo casu huic narratiōi ad-
memorari posteritatis inserere. Stagnum
quoddam erat in ponti regionibus situm: per
scelus copiosum: ex quoque captura pre-
dantes redditus dominis prestabant. Ista pos-
sessio duobus fratribus sorte hereditatis
obuenerat. Sed pecunie cupiditas (que
pene omnium corda mortalium superat) etiam
fraternam necessitudinem violauit. Conue-
niebant a fratribus tempe captionis: non
tam ad capiendos pisces: quam ad homines de-
cipiendos. cedes ac bella mouebant. hu-
manus sanguis per piscibus fundebatur.
Sed dei prudentia affuit aliquando au-
xilium: aduentusque Gregorius. Vidit plura

et mortes viros: furentesque germanos: quod
causa existeret per qua in exitium sui suorum
que fratres accenderent inquit: nullam nisi
captura piscium comperit. Tum ille cum
per honore aduentus sui utreeque partes pau-
lulum siluissent: nolite inquit o filii ratos
nabiles animas per mutis animantibus vio-
lare: fraternam pacem questus cupiditate dis-
soluere: dei leges et nature pariter iura te-
merare: et vna mecum ad oram stagni cri-
cialis accedite. Ego iam vos per virtutem
domini omni certamine cruenta contentionis
absoluam. Et cum hec dixisset: in conspe-
ctu omnium virgam quam tenebat in manu ad-
primas litoris undas defigit: et ipse posi-
tis genibus palmas tendit ad celum: atque
his verbis excelso supplicat deo. Tu domine
deus patrum nostrorum: qui cum tibi primus
homo Adam peccasset. et mandatum tuum
preterisset: penam culpe illius moderatus:
ad terram maledictionis sententiam detor-
sisti dicens. maledicta terra in operibus
tuis. Et nunc ergo miseratus horum iuue-
num fratrum sanguines qui periclitantur: pre-
cipe ut maledicta sint aque iste in operi-
bus eorum: per quibus furore succensit frater-
ne pietatis obliti sunt: ita ut nunquam in hoc
loco vel piscis appareat: vel aqua resideat:
at: sed sit campus aratri patiens: ac fru-
gum ferax: et custos in eternum fraternae con-
cordie perseveret. Simul ut ille finem orationis
dixit: statim se unda subducens: et cursu
velociore refugiens: a conspectu supremo
iussa discedere: abyssis suis reddidit. et aren-
tem campum germanis iam concordibus dere-
liquit. Sed et in hodiernum frugum ferax esse
dicitur solum: quod ante fuerat nauium ferax.
Demoratur etiam aliud illustrius ab eo
diuinitus gestum. In quodam loco ruris an-
gustis: cum res posceret ecclesiam constru-
rumpes quodam vicini montis ex parte orien-
tis obiecta: ex alia vero preterfluens flumen
spacium quantum ecclesie sufficeret denega-
bat. Et cum alius omnino non esset locus.
omnesque mestitiam gererent: quod solum ad con-
struendam ecclesiam non haberent: ille fide-
de plenus proocassit in oratione dicitur:
et dominum iesum premissionis sue admonuisse
fideliter: qua dixit. Si habueritis fidem
sicut granum sinapis dicitis monti huic

tolle te: et mitte te in mare: et fiet vtiq;. **Cū** q̄ plena fide ac deuotiōe deposceret ad lucem coeuntibus populis inuenta est rupes in parte vna secessisse tantū quantū spacij ad condendam querebatur ecclesiā. **Tradunt** eius et alia q̄ plurima. **Sz** nec in lōgum videamur trahere sermonē: intermissis ceteris vnū adhuc de eius gestis adiācam. **I**ter ei fuisse quondam p̄ alpes dicitur byem̄is tempore: et cum peruenisset ad summū alp̄um iugum: nubes repleta erant omnia: nullum v̄q; d̄s uerforium. **F**anum tamen ibi Apollinis erat: cui succedens transacta nocte discessit. **S**acerdos vero erat quidam fanī ei⁹ cui consulere simulachr̄ apollinis mos erat: et reddere responsa poscentibus. **E**x quo ei etiam alimonie questus esse videbatur. **I**git̄ post digressus Gregorij offerre psulta et m̄sa poscere sacerdos accessit ex more: nihil inde responsi uentebat. **R**epeat̄ victimas: silentiū permanet. **I**terū ac sterum litat, sordis ingerit fabulam. **Cū** q; stupore noui silentij estuaret sacerdos: nocte ei assistens demonum dicit in somnis: **Q**uid me illic inuocas: quo iam uenire non possum? **P**ercunctanti causam: aduentu se Gregorij dicebat expulsū. **Q**uid tunc remediū daretur cum perquireret, ait non aliter sibi licere ingredi locū illum nisi Gregorius permisisset. **Q**uibus auditis: sacerdos occupat viam: multa apud semetipsum voluens: atq; animo recurante pertractans peruenit ad Gregorium: adoransq; eum rem pandit ex ordine: humanitatis sue atq; hospitalitatis admonuit: querelaz depulsi numinis promit: ademptam facultatem sui questus deplorat: ac reddi sibi omnia in pristinum statum deposcit. **A**t ille nihil moratus scribit epistolam in hec verba. **G**regorius Apollini salutem, permitto tibi redire ad locum tuum: et agere que conuenisti. **H**anc epistolaz sacerdos accipit et ad fanum defert, positaq; ea iuxta simulachrum affuit demon: ac dedit responsa poscenti. **T**um ille in semetipsum cōuersus ait. **S**i Gregorius iussit: et deus iste discessit: nec potuit redire: nisi iussus et rur

sum iubente Gregorio restitutus est: quo modo non multo melior isto Gregorius: cuius hic obtemperat iussis? **C**lausis igitur ianuis fanī descendit ad Gregorium: epistolam secum quaz acceperat referens omnemq; apud eum rei geste ordinē pandens: simulq; se ad pedes eius prosternens rogat vt illi se deo offerat: cuius virtute d̄s gentium Gregorius imperabat. **Cū** q; enitius et pertinacius persisteret: cathecumīnus ab eo factus est. **E**t cum se vite castissime et abstinentissime derelictis omnibus non solum erroribus demonum: sed et seculi actibus mancipasset: etiam baptisma consecutus est. **E**t intantū vite merito ac fidelī virtute profecit: vt ipse beato Gregorio in episcopatu successor extiterit. **Sz** et ingenij sui nobis in p̄mo maxima monimenta dereliquit. **I**n ecclesiā siten nāq; metatrasin idē Gregorius magnificētissime scripsit: et catholice fidelē expositionem breuiter editam dereliquit: quam pro edificatione ecclesiarum socia re his cōmodo dixit Gregorij martyris et episcopi. **N**eocesarie fides. vnus deus pater verbi uiuentis: sapientie subsistentis: et virtutis sue et figure perfectus. perfecti genitor: pater filij vnigeniti. **U**nus deus solus ex solo deo: figura et imago deitatis. verbum perpetrans. sapientia comprehendens omnia: et virtus qua tota creatura fieri potuit. **F**ilius verus veri: et inuisibilis ex inuisibili: et incorruptibilis ex incorruptibili: et immortalis ex immortali: et sempiternus ex sempiterno. **U**nus spūsc̄tus: ex deo substantiā h̄ns: et q̄ p̄ filiū apparuit: imago filij perfecti. perfecta uiuentium causa: sanctitas sanctificationis prestatrix. per quem deus sup̄ omnia et in omnibus cognoscitur. et filius p̄ omnes. **T**rin̄itas perfecta: maiestate et sempiternitate et regno minime diuiditur: neq; ab alienatur. **I**gitur neq; factum qd̄ aut seruens in trinitate: neq; super inductum tanq; ante hac quidem nō subsistēs postea vero superingressum. neq; itaq; defuit vnq; filius patri: neq; filio spiritus sanctus: sed inconuertibilis et imutabilis eadem trinitas semper. **S**ed de Grego

Ecclesiastice historie

rio satis dictum, nunc ad historiam redeamus. Interea **Dionisius** apud alexandriam quiescit in pace: duodecimo anno imperii **Salientis**: decem et septem annis functus sacerdotio. Succedit ei vero **Daximus**. Igitur **Saltenus** cum per annos quindecim romanum gubernasset imperium **Claudio** regni successore defunctus est. Qui solus duobus annis in imperio transactis: **Aureliano** rerum apicem dereliquit. **Huius** temporibus ultimum apud antiochia episcoporum concilium congregatum, in quo **Paulus** arguitur: manifesteque conuincitur hereticus: et damnatur ab omnibus que sub celo sunt ecclesiis christi: insistente plurimum et disceptationibus validissimis purgente **Alethione** presbytero antiochene ecclesie viro fidelissimo et omnibus virtutibus adornato: cui accedebat etiam hoc quod erat disertissimus et potens in verbo atque in omni eruditione perfectus. Denique oratoriam in eadem ipsa urbe docuerat. Huic igitur ab omni episcoporum concilio permittitur disputationis cum **Paulo**: excipientibus notariis. Que ita magnifice ab eo et accurate habita est ut scripta ederetur: et nunc quoque in admirationem sit omnibus. Solus etenim potuit dissimulante et occultantem se **Paulum** confessionibus propriis publicare. Quibus ita gestis: communi consilio vniuersi pariter sacerdotes scribunt epistolam ad personam **Dionisii** episcopi urbis rome: et **Daximi** alexandrie episcopi: quod per omnes mitteret ecclesias: per quam cunctis et suam diligentiam comprobarent, et **Pauli** heresim confutatam esse atque deiectam in vniuersorum noticiam puocarent. Simul etiam que cum eo questionibus habite sint indicant. Sed et vitam ipsius in tempore: pariter moresque describunt. Ex quibus pauca aliqua inferere huic operi nostro dignum iudicauimus.

Qui episcopi per illud tempus nobis les habebantur.

Capitulum. XXVI.

Dionisio et **Daximo** et omnibus qui per vniuersum orbem sunt sacerdotibus: et coepiscopis: vna

cum presbyteris et diaconis: atque omni ecclesie catholice que sub celo est. **Helenus** et **Hymeneus**, **Theophilus**, **Daximus**, **Proculus**, **Alcomas**, **Helianus**, **Paulus**, **Solastus**, **Protogenes**, **Jerax**, **Euchicus**, **Theodoros**, **Dalchion**, **Lucius** presbyteri, et ceteri omnes qui nobiscum congregati sunt: ex vicinis urbibus et gentibus episcopi et presbyteri: et diaconi, dilectissimis fratribus in domino salutem. Et post pauca addiderunt: mittentes hanc epistolam. Deprecamur omnes ut si quis forte tali doctrina infecti sunt curent a vobis: sicut et beate memorie viri **Dionisius** alexandrinus et **Firmilianus** ex capadocia iam prius scripserant ad antiochie plebem: dedignantem imo potius declinantes ad personam ipsius scribere qui erat auctor erroris. Ipse autem beate memorie **Firmilianus** cum adhuc superesset: secundo affuit: et presens cum arguit ac nota uit: sicut omnes nouimus et testamur qui simul cum illo veneramus. Sed reprimite eum corrigere errorem credidit speras posse fieri: ut absque religionis nostre obprobrio et dissensionum nota res veniret in melius, et ideo dissimulauerat, cum tamen **Paulus** dolo differret: et hominem quidem falleret: deum autem negaret: ac fidem in qua renatus fuerat violaret. Denique et nunc beatus **Firmilianus** veniebat antiochia: et cum **tharsus** usque peruenisset: et nos omnes antiochie positi aduentum illius operiremur: nunciatus est nobis excessum se de mundo. Post aliquanta vero describentes eius vitam moresque adiungunt etiam hec. Postea vero quod a doctrine regula ad aliena se dogmata et adulterina conuertit non opus est enunciare actus eius priores, quod cum prius egens fuerit et pauperrimus: et neque ex pentium successione: neque ullam quod stus occasionem habuerit honestam: nunc ad sumas diuitias puenit: non aliunde nisi ex sacrilegiis et ex his que per fraudem diripuit: concutiens fratres: vendens patrocina: et fidem negotiorum susceptorum: nec accepta mercede custodiens: existimans se quod scriptum est: quod est esse pietatem. Superbiam vero eius quis ferre posset cum se magis ducenarium quam episcopum videri vel

let: Nam et incedens per plateam tali quadam ambitione utebatur: publice epistolas relegens: atque in auditu omnium et oculis dictans assistentibus sibi in platea notariis, directio quoque preuentium et dissipatio insequentium quam plurima querebatur: ita ut omnes qui videbant horrescerent et detestarentur illius arrogantiam religionem diuinam. Hec in publico. Intra ecclesiam vero tribunal sibi multo altius quam fuerat extruit: et thronum in excelsioribus collocari iubet. Secretarium quoque sterni et parari sicut iudicibus seculi solet. Verbum vero faciens ad plebem: iactare supra modum dexteram ac palmam femori illidere: pede quoque subsaltare: ac scabellum ferire cum sonitu. Ab auditoribus vero non fauorem neque plausum sperare solum: sed theatriali more oratoria moueri sibi expetebat: et vocem tamquam de caueis dari. Hec non solum a uiribus: sed etiam a mulieribus indecenter expetebatur. Si quis vero auditorum honestius et verecundius agens a clamore nimio temporales: velut iniuriam faciens: patiebatur iniuriam. Sed et antiquis et defunctis iam tractatoribus insultabat: et illis derogans: suas laudes inuerecunde impudenterque iactabat. Rhetorem se magis quam ecclesie doctorem laudari cupiebat. Psalmos vero qui in dominum nostrum iesum christum dicebant cessare fecit: velut neotericeos et nuper inuentos. In semetipsum vero compositos diebus pasche in medio ecclesie canere mulieres: maxime quas ipse prius ad canendum pro more instituerat faciebat: ita ut horresceret si quis audiret. Nam cum ipse filium dei negaret descendisse de celo: sed a maria cepisse et initium habuisse de terra: psalmi qui in ipsum dicebant et quibus in populo laudabatur angelum eum dicebant descendisse de celis. Et hec ipse assistens et audiens: non solum dici non prohibebat: sed elato supercilio delectabatur audire. De mulieribus vero que cum ipso simul manebant: quas nisanctas Antiocheni appellant. quid opus est dici? Ex quarum societate et contubernio ut sibi nulla questio moueretur: etiam presbyteris et diaconis suis his dicitur qui ei morem gere-

bant habendi mulieres secum similem licentiam dedit. Sed et congregandi diuitias tribuit facultatem: quo ipsi in similibus obnoxij magistro nequaquam crimen impingerent. Nos autem idcirco hec scribimus fratres charissimi: quia nouimus quam sacrosanctum debeat esse episcopale sacerdotium: quod et clero et plebi esse debeat exemplo. Neque enim ignoramus quosdam dum incautius sibi ad cohabitandum iungunt mulierculas cecidisse. Quod etiam si non fiat: aut certe in suspicionem venire de talibus sacerdotibus grauissimum est. Quomodo autem vetare poterit eos qui infirmiores sunt a mulierum consortio: quibus ex his que gerit auctoritatem prebet. Tantus vero ac tam immittis suis fuit in potentatu: et ita specie quadam tyrannidis elatus est: ut ne ad arguendum quidem quisquam: vel ad accusandum auderet accedere. Sed hec que diximus condemnari possent etiam in eo qui fidem catholicam seruat: et in ecclesiastici dogmatis veritate perdurat. Hic vero qui abiurato fidei mysterio: ad pollutissimam se arcem aheresum contulit. necessarium enim fuit etiam propter erroris ipsius designari quod habendus vel quomodo execrandus est. Et post multa in fine epistole addunt etiam hec. Igitur necessarium est visum hunc resistentem deo: neque acquiescentem vere fidei abijci et abiurari. alium vero pro ipso ecclesie catholice constitui episcopum: per dei gratiam. pussum filium beate memorie Demetriani: qui huic ipsi ecclesie inculpabiliter presuit. Domini nomine: virum omnibus bonis ornatum. Indicauimus autem vobis de eo: ut sciatis ad ipsum vos scribere debere: et ab ipso communionis scripta suscipere. Hic autem qui indignus habitus est esse in ecclesia catholica: anathema scribatur: et illius heresis sectatores excommunicentur. Domino igitur in episcopatum subrogato: Paulus et sacerdotio abscisus et communione: cum de domino ecclesie nollet exire: interpellatus imperator Aurelianus religiose satis de hoc sancteque decernit: his precipiens ecclesie domum tradi: quibus itale sacerdotes et

Ecclesiastice historie

romanus episcopus scripserant. Et iterū predictus Paulus ad cetera mala etiam hoc dedecoris acquisiuit: vt manu publica de ecclesia pelleretur. Et tunc quidem talis erga nos existeret Aurelianus? Processu vero temporis immutare propositū sui bonum cepit: et malis consilijs deprauatus: persecutionem erga dei ecclesias meditari: eo vsq; vt dicatur: qd dictatis tā litteris et scriptis cum superesset sola scriptio: diuina dextera interueniens sub scriptioem nefande dextere deturbauerit. **D**orte etenim subita condemnatur: qui de plorum morte censebat: vt ostenderet deus quia nō cum voluerit tyrannus cruciamur: sed cum probauerit ipse corripimur. Igitur sex ānis Aurelianus cum gubernasset principatū: Probus post hunc suscepit. Cui cum tantūdem temporis expleisset imperio, Carus vna cum filijs Carino et Numeriano succedit. A quibus tribus annis nec plenis romano regno administrato: Diocledianus suscepit principatum. Is vero maximas in nros persecutiones: et ecclesiarum subuersiōes molitus est.

De heresi Manicheor tunc exorta:

Capitulum XXVII.
Sed paulo anteq; hic imperius sumeret in vrbe roma defuncto Dionisio: post nouem annos sacerdotij felix suscepit sedem. Duo tempore Manes quidam fm nomen suum insanies: et instinctu demonis agitatus in uisam et execrabilem omnibus heresim docet. Hic autē Manes gente perses: vltima et moribus barbarus fuit: tam acer ingenio vt insanire vel demone adimpleri videret. Deniq; (vt rei extrins docet) christi se nunc gerere formā conabatur ostendere: nunc ipsum paraclytum se esse predicabat. et elatus in infantia ad similitudinē christi duodecim discipulos eligēs ad predicandum mittebat: dogmata stulta et inopia a diuersis hereticis qui tam prius extincti fuerant mutuata disseminans. et nostro orbe persica venena ppinans. Ex hoc ergo manicheor heresis vsq; in hodiernam diem diffunditur: eo tempore exorta

ta quo Felix in vrbe roma ecclesie perat. Qui per quinq; annos administrato sacerdotio Euthiciano sedem reliquit. Is decem mensibus solis transactis Gato episcopatū tradit. Qui nostris iam temporibus quindecim annis sacerdotio pfectus Barcellinum successorem reliquit quē iam persecutionis tempus inuenit.

De ecclesiasticis viris nobilibus: quorū aliquanti etiam vsq; ad nostram memoriam perdurarūt.

Capitulum XXVIII.
Sed a tempestate apud antiochia sacerdotum post Domnū suscepit Thimicus, post Thimicū vero Cirillus, Cirillo autē successit Dorotheus: qui ad nostram vsq; memoriam perdurauit: vir eruditissimus et in scripturis diuinis satis intentus, qui p multa diligentia etiam hebream linguam didicerat, greca autem eruditione liberali a puero fuerat institutus. Is eunuchus a natiuitate fuit. Ex quo etiam imperator in admiratione cum habuerat: et honores et contulerat purpure pposituram. Huius etiam nos cum in ecclesia scripturas exponeret auditores in puericia fulinus. Post hunc Tyrannus apud antiochia sacerdotum suscepit. sub quo ecclesiarū persecutio increuit apud laodiciā. Post Socratem Eusebius alexandrinus genere episcopus fuit, qui in causa Pauli famositate ad partes Syrie cum venisset: qd esset in scripturis diuinis eruditus: a fratribus studiosis: velut thesaurus quidam repletus: vltra nusq; abire permittus est: sicut Dionisius in epistolis suis scribit. Huius quoq; Anatholius successor vt aiunt bonus boni extitit: qui et ipse genere alexandrinus erat: eruditione liberaliū litterarū: et in philosophicis a puero apprime eruditus: ita vt apud alexandriam dialecticā docere: ab omnibus eruditis viris et philosophis cogere. Hunc etiam belli tempore qd inter ciues exortum est apud alexandriā ferūt multa bona ciuib; iustis et pulionibus pstitisse. Ex quibus vnus tantūmodo factum breuitatis causa me

morabo. Frumentū alit cum deesset ob-
fessis: et fames grauis q̄s hostis v̄geret:
tertia pars cum due seinuicem impugna-
rent: erat populi separata: que quasi fidē
romanis seruabat. In qua parte tunc eti-
am sup̄dictus Anatholius erat absq̄s im-
pugnatione. Sic ad magistri ruz militie re-
fert: cumq̄s de famis necessitate que obse-
ssis acciderat edocet et in petratam gratiā
ciuibus defert: eāq̄s hoc modo distribuit.
Primo quidem vtrāq̄s inter se dissiden-
tes alloquit̄: ac romanis redire in gratiā
suadet. Sed cum reluctantes videret hoc
saltem inquit credo vos libenter accipe-
re: vt oēm viroz manū imbellem q̄ belli
quidem vobis nequaq̄s: cibi tamen neces-
sario princeps est. et ire portas sinatis. Co-
silium ab vtrāq̄s parte gratanter acceptū
est. Decernūt imbellem manū egredi ca-
stris debere. Data occasione: omnes pene
quos inedia consumebat: pariter cum im-
bellibus erumpunt: p̄cipue nostri quibz
bellum gerere contra p̄positū erat. Quos
omnes Anatholius suscipiens: paren-
tis simul ac medici fouebat affectu. Et ita
multitudini salutem per cibum propere
contulit reliquis vero qui pauci remanse-
rant: formidinem belli et desiderium pacis
incussit. Ita misericordi prudentiq̄s con-
silio v̄bez maximā fame pariter absoluit
et bello. Hūc ḡ scdm̄ de alexādria dei mu-
nere laodicenozū ciuitas accepit ep̄scop̄
p̄ū: post transactum quod supra memora-
uimus bellum. Multa quoq̄ opuscula
sup̄dicti Anatholi magnifice composi-
ta ad nos vsq̄ venerūt. Ex quibz dignuz
mibi videtur de pascha quid senserit ipsi
us verbis p̄ferre. Est ergo inquit in p̄s-
mo anno inītiū p̄mi mensis: quod est de-
cem et nouem annoz: circuli principium.
Scdm̄ egyptios quidez mensis Fames
noth vicesima sexta die. Scdm̄ macedo-
nes dicti mēsis vicesima secūda. Scdm̄
romanos vero vndecimo kal. Aprilis.
In qua die sol inuenit nō solum conscen-
disse p̄rimam partem: verum etiam quar-
tam tam in ea die habere. id ē in p̄ma ex
duodecim partibus. Hec autē particula
p̄ma ex duodecim vernale est equinoctiū
et inītiū mensis: et caput circuli: et absolu-

tio cursus stellarū: que planete id ē vage
dicunt̄: ac finis duodecime p̄ticule et to-
tius circuli terminus. et ideo nō parū dici-
mus delinquere eos qui ante inītiū hoc
noui anni pascha putant esse celebrandū
Sed nec a nob̄ p̄mis exo: diū sumit. hec
ratio antiquis iudeis fuisse comprobata
demonstratur: et ante aduentum christi
obseruata: sicut euidenter Filo et Iose-
phus edocet. S; et hoz antiquozes Aga-
thobolus: et ab eo eruditus Aristobolus
expaniana: qui vnus ex illis septuaginta
senioribz fuit: qui missi fuerūt a pontifici-
bus ad Ptolomeū regē: hebreoz libros
interpretari in grecum sermonē: quibz mul-
ta ex traditiōibus moysi p̄ponenti regi p̄-
cunctantiq̄s responderant. Ipsi ergo cū q̄-
stiones et odis exponerēt: dixērūt pascha
nō prius esse imolandum: q̄s equinoctiū
vernale transiret. Aristobolus vero etiā
hoc addit in die pasche non solum obser-
uandū esse: vt sol equinoctiū vernale trā-
scendat: verū et luna. Cū enī duo sint equi-
noctia inquit veris et autumnū equis spa-
cijs direpta: et quartadecima die mensis
p̄mi sit statuta solennitas post vesperum
quādo luna solī opposita e regione depre-
hendit̄: sicut etiam oculis p̄bare licet: In-
uenit vtiq̄s vernalis equinoctij p̄tem sol
obtinens. Luna vero econtrario autūna-
lis. Legi et in eoz libris alia m̄ta de his
validissimis assertionibus exposita: que
euidenter ostendant pasche solennitatem
omni genere post equinoctiū celebrandā
Multā et alia p̄terea nō solum religiosis
viris: s; et philosophis amiranda scripta
Anatholius dereliquit: quibus salutarē
eius eruditio scire volentibus innotescat
Hūc p̄mus Theotignus sacerdotiū ces-
saree tenens in ep̄scopatu manus impos-
uit: et viuens ipse sibi cum successorē sue
cathedre statuit. Unde et aliquāto tpe pa-
riter cum ipso Theotigno cesariensi eccle-
sie p̄fuit.

De ep̄is martyribz et doctoribz eiusdez
tempis.

Capitulum XXIX.

Ed cum aduersum Paulū sa-
mosathenū antiochiam cōue-
niretur ad conciliū: p̄tergredi-
entem Anatholiū defuncto Eusebio lao-

Ecclesiastice historie

dicens ecclesia sextum sibi vendicauit episcopum. Post quē vltimus vsq; ad psecutionis tēpus apud laodiciam **Strophanus** ecclesiaz gubernauit. Et ipse eruditione et eloquentia prioribus nō inferior: sed fidei virtute longe dissimilis: sicut psecutionis ignis pbauit. Nihil enī philosophie in necessitate temptationis ostendit. Sed nō p̄tinuo in illius infirmitate dei paupertas ostendit. Post huius nā: q̄ casum puidit deus ecclesie illi episcopū **Theodotū** noie: virum nō solum verbis: sed rebus et virtutibus ornatū. Hic arte quidem medicus fuit. sed ad animam a dño translatus est medicinam. Vere incompabilis qui super omnes pene homines fide: misericordia: studio vigilātia: atq; omnibus optimis institutionibus claruit. In scripturis quoq; diuinis laborem q̄ plurimū gessit. Interea apud cesaream palestine **Theotigno** cū episcopatu solertissime peregrasset **Agapinus** succedit. Qui et ipse multo labore: multaq; diligentia in gubernatione populi adhibita: et p̄cipue erga indigentes paterna puidencia ferebatur. a quo et vir p̄ omnia prudētissimus vita: eruditione: morib; adornatus. Nam **philus** ecclesie ipius p̄byter subrogatur. Sed iste **Pamphilus** quisue sit: et quantus: et vnde oriundus: qm̄ nō erat dignus breuiter transcurrere omnē eius vitam: in institutionēq; a puero: et quanta in psecutionibus per diuersas confessiones pertulerit: quosq; agones dsudauerit: et qualiter super omnia coronam martyrii indeptus sit: p̄prio id opusculo comprehendimus. De hoc ergo q̄ mirabilis fuerit illa lectio docet. Sed et alios q̄ plurimos per illud tēpus ammirabiles in p̄byterio viros nostri iam memoria tenet. vt apud alexandriam **Hierium**. **Delectum** vero apud p̄totum: qui episcopus postmodū factus est. Sed **Hierius** quidem acer ingenio in diuinis scripturis nobiliter eruditus: vita purissimus: atq; ad christianā philosophiam nudus: et penitus expedit: doctor ecclesie incompabilis puatim et publice mirabiliter disputans. **Deletius** vero tante fuit suauitatis in moribus et tante dulcedinis: vt **Delaticus** a sodalib; vocare

tur. In omni eruditione perfectus. In rhetorice talis erat: vt alijs studijs nūq; vacasse putaret. In cunctis vero philosophie generibus que in quinq; diuiduntur disciplinas. ita erat per singulas consummatus: vt cum in vnaqueq; quis experiri voluisset: in hac cū sola a puero habuisse exercitium iudicaret. Cūq; esset eruditionū p̄rogatiua magnificus: virtus tamē animi et vite sinceritas lōge in eo magnificentior habebatur. Quē nobis psecutionis tempe in fuga positū apud palestina: diligentius et plenē agnoscere licuit. Igitur hierosolymis post **Himeneū**: de q̄ paulo ante mēorauimus **Zapdas** sacerdotiū suscepit. Nō paruo tpe administratū **Hermioni** post se tradidit. Hic vsq; ad nostri tempus psecutiones apostolicā inibi quā susceperat cathedram cōseruauit. Apud **Alexandriam** vero maximo qui successerat **Dionisio**: cum in decē et octo annis sacerdotium trāsēgisset: **Theonas** succedit. Cuius tempe **Achillas** eiusdem ecclesie p̄byter ecclesiastice schole magistrū tenuit: eruditione: fide: conuersatione: et moribus insignis. **Theonas** vero cum decē et nouem annis sacerdotium inculpabiliter ministrasset: sedem tradidit **petro**: viro inter p̄cipuos egregio. Hic duodecim annos in episcopatu illius vrbis exegit. Quorū tres ante psecutiones: reliquos vero nouem diuersis in temptationū generibus duxit. Cūq; se semp in omni agone psecutionū positus artiorib; vinculis continentie distringeret: et ad vtilitatē atq; instructionem ecclesie in verbo dei nobiliter insisteret: satisq; vigilanter erga oēm sacerdotij curam diebus desudaret ac noctibus: nono psecutionis anno: episcopatus vero sui duodecimo: martyrii coronā capitis obtruncatione promeruit. Hucusq; successiōes episcopoz: gesta q; diuersa dñi et saluatoris nostri natiuitate: vsq; ad tēpus psecutionis in qua ecclesie quoq; destructe sunt: historie mandauimus. De reliquo vero agones martyrum q̄ ipsi p̄ nosmetipsos vidimus describētes: posteris ad memoriā relinquamus.

Explicit liber septimus.

Incipit octauus liber ecclesiastice hystorie cum capitulorum annotatione.

Postulorum

successionibus intra septem libros a nobis conclusis: in hoc octauo volumine dignus credidi: etiam ea que nostris temporibus gesta sunt: posterorum memorie de relinquere: et hinc iam nobis finis sumat exordium.

De nostri temporis ac Diocletiani: et Maximiani: et Maximini persecutione.

Capitulum I.

Tempus ante nostris temporibus persecutiones que mirabiliter: queque magnifice per uniuersum mundum sermo christi et pietatis doctrina profecerit: et in quantum sublimitatis ascenderit enarrare vires nostras superat. Nosci tamen et ex hoc possibile est: quod aliquanti ex principibus romanis et facultate regendi puincias iurisque dicendi nostris prebebant. Et coniugibus et ministris atque uniuerse domui sue non solum credere in dominum iesum christum: verum et cum omni fiducia ac libertate in fide agere sinebant: ita ut illos sibi fideles ac familia res ducerent. De quibus certi erant quod pro fide christi nihil periculum saperent. Sicut fuit opinatissimus ille Dorotheus in cubiculo regum: qui propter fidem domini fidelissimus in omnibus habebatur. Unde et cunctis preferri honore meruit et amore. Cum quo et Borgonius: ceterisque cum ipsis in domino fideles: vel qui intra palatium in summis honoribus erant: vel qui ad puincias gubernandas preferri ceteris fidei preterplatione merebantur. Jam vero multitudines coeuntium intra ecclesias populorum: et precipue in diebus festis innumerabiles catervas pro loca singula confluentes quis digne poterit explicare: cum ne ipsa quidem antiqua receptacula sufficerent: sed quotidie orationum domus dilatarentur: ita ut amplitudo earum concludere instar vrbium videretur. Sic pro temporis plurimum ecclesiarum status incrementis prosperioribus augebatur: et gloria earum terris excedens et cuncta supereminens festinare videbatur ad celum. Nulla enim occurrebat inuidia: nullus

lucorum nequissimi demonis obusabat: quoniam quidem celestis dextere fulciebatur auxilio plus etiam tunc bene de deo pro pietatis cultu et iusticie obseruatione promeritus. Tunc ubi ex multa libertate: multaque indulgentia viciati sunt mores: et disciplina corrupta est: dum alter alteri inuidemus: et alter alteri derogamus: dumque nos inuicem mordemus et incusamus: et aduersum nosmetipsos intestina plura commouemus: dum verborum iaculis primorum corda terimus: dum principes cum principibus: populi cum populis seditiones et certamina periclitamur: dum simulatio in vultu: dolus in corde: fallacia profertur in sermone: et malorum pro singula cumulus intumescent. diuina prouidentia iacturam discipline populo suo illatam: ex plurima pace et nimia sui lenitate prospiciens: aggreditur primo sensum refrenare lapsantes: et integro adhuc ecclesie statu congregatiouibusque manentibus indulget: interim eos qui erant in militia tantum gentiliu persecutione pulsati. Sed cum nullus ex hoc clementie eius intellectus populis redderet: quoniam potius velut ignorantes deum absque diuina prouidentia res agere ducerent: et pro hoc eo magis persistere in malis suis: atque ipsi qui duces populi videbantur et principes: diuini mandati in memores effecti aduersum se inuicem perentibus: zelo: lucore: superbia: inimicitijs: atque odijs inflamarentur: ita ut tyrannidem potius quam sacerdotium tenere se crederent: christiane humilitatis et sinceritatis obliti: sacra mysteria profanis mentibus celebrarent. tunc demum secundum vocem Hieremie prophete obscurauit dominus in ira filie syon: et deiecit de celo gloriam israel: nec rememoratus est scabellum pedum suorum in die ire sue. Et sicut iterum dicitur. Submersit deus omnem decorem israel: et omnes maceratas eius destruxit. Et rursum sic dicit in psalmis. destruxit testamentum suum: polluit in terra sanctificationem eius pro ecclesiarumque subuersione: et destruxit omnes maceratas eius. posuit munitiones eius in timore. diripuerunt populum eius omnes qui transierunt per viam: pro quibus cunctis obprobrium facti sumus vicinis nostris. exaltauit enim dexteram inimicorum nostrorum: et auertit adiutorium gladii sui: et non adiuuit nos in bello: sed destruxit eum ab emundatione et thronum eius elisit in terram. Paucos fecit dies nostros et super omnia effudit super nos confusionem

Ecclesiastice historie

Sūma nāq; maloz nobis affuit omnū tunc cū domus orationis ⁊ ecclie dei vsq; ad solū deducte sunt: atq; ab ipsis subuerse sunt fundamentis. Diuine vero scripture in medio plateaz igni cremate sunt. **P**rophetas ipsi hec nostris vidimus oculis. **S**acerdotes dñi ⁊ pastores ecclesiaz publice denudatos: inuerecūde ⁊ inhoneſte huc atq; illuc ab impijs tradi: ita vt cōpleret ille sermo ppheticus qui ait: effusa est ꝓtūmētia sup ꝓncipes: ⁊ seduxit eos in inuio ⁊ nō in via. **S**z nō est nostrū describere quanta in sacerdotes dei iniuriarū genera collata sint. **S**icut ne illud qdē nostrū duximus exponere singillatim quāta ꝓus inter nostros rabies dissensionis exarserit. **H**oc solum historie tradere licuit: qd iusto dei iudicio ⁊ necessaria correptione diuinā sensimus manum. **N**eq; em̄ refert in mediū ꝓferre: ꝓ quib; vel turbo ꝓsecutionis inuectus est: vel quos qñrosq; infidelitatis ꝓcella submerſerit. **S**z illa sola cōmemorabo que vel nostros discētes, vel alios edificent audientes. **P**ropter qd hinc sã diuinos agones beatissimoz martyriū breuiter in quantū possumus explicabimus.

De ecclesiaz subuersionibus.

Capl'm. II.
Nonusdecimus agebatur annus imperij Diocletiani mēsis marcius: ⁊ dies solēnis pasche iminebat: cum edicta ꝓncipis ꝓ omnē terram ꝓponebant: vt cuncte q; vbiq; vsq; sunt ecclesie ad solum vsq; destruerentur. **S**cripture sacre igni exurerent. **S**i quis inter nostros alicuius honoris ꝓrogatiua muniretur: sublata hac maneret infamis. si quis fuoz ꝓmansisset christianus libertatē ꝓseq; nō posset. **H**ec om̄ia his q; ꝓmo aduersum nos lata sunt ꝓtinebant edictis.

De qualitate ꝓsecutionum.

Capl'm. III.
Post non multum vero tempis addunt ⁊ alia. **I**ubetur vt oēs qui ꝓ loca singula ecclesijs ꝓ sunt ꝓmo quidem conijclant in vincula: tum deinde omnib; supplicijs simulacris imolare cogantur. **H**inc vero ingēs

spectaculū sacerdotes dei effecti sūt huius mūdo ⁊ angelis ⁊ hominib;: cū ꝓsecutoroz crudelitate ad supplicia raperentur: ⁊ agones mirandos omnibus desudarent. **I**llos autē qui ⁊ multo plures fuerūt q̄s metus oppressit: ⁊ ante congressionem solus terror elisit ꝓterire melius puto. **C**eteri vero quoz mens ꝓmptior ⁊ fides validior: fuit tormēta patiebant. **F**lagris alijs discerpebant: alijs yngulis fodiebant: alijs ignitis laminis vrebantur. **E**x quib; nō nulli quidem fatigati cedebant: alijs vsq; ad finem patientiā obseruabant. **E**t ipsis autē ꝓsecutorib; quidā tanq; misericordione vsi: adhibebant nōnullos nostroz ad intacta sacrificia: ⁊ quasi sacrificassent conclamabant cū non sacrificassent. **D**e alijs vero cum appropiassent qdem imundis hostijs acclamabant ipsi q; sã imolassent ⁊ abſcedebant: in eo tantū culpabiles q; crimen sibi obiectum cū silentio paterent. **A**lij semiuui sublati tanq; mortui ꝓiciebant. **A**lij pedib; tracti inter eos qui sacrificassent deputabant. **A**lii qui sane exclamabant ingenti voce ⁊ testabant se nō sacrificasse: sed esse christianos: tali se gaudent cōfessione decorari. **N**onnulli etiā maiori fiducia: neq; imolasse: neq; ynq; imolatuos esse testabant. **Q**uibus tñ ab assistentib; militib; ora ꝓtinuo atq; oculi ꝓtundebant: vt tacerent: ⁊ violententer expellebant tanq; acquesissent. **T**antum erant impijs studij: vt ꝓpositū suum viderent impleſse. **S**ed nō aduersum beatos martyres impune ꝓ facere licebat. **Q**uoz patientie ⁊ magnanimitatis virtutem: q̄ uis nullus digne ꝓferat sermo: tñ ꝓ mediocritate virtutum nostrarū que possumus enarrabimus.

De martyrib;.

Capl'm. III.
Igitur ꝓmo oīm qm̄ sicut dicitur ignis huius exordij inter solos militares parua scintilla ꝓflauerat: cum delegerent si q; essent inter milites xpiani: vt aut imolādū sibi sciret: aut militiā pariter vitāq; ponendā: pluri mi ex ipsis militiā ꝓ fide christi: pauci etiam aias posuere. **C**ū vero inde flāma sumēs inicitū tota ꝓ ꝓpulos ⁊ sacerdotes exagerasset incendia: possibile non est nūcro

comprehendi quanti quotidie penes per singulas quasque urbes et puñcias martyres efficiebantur.

De his qui apud Nicomediam passi sunt.

Capitulum V.

Etenim apud Nicomediam vir quidam de nobilibus honore et dignitate seculi illustris: simul ut vidit aduersus cultores dei in foro crudelia edicta pendere: calore nimio fidei ignis publice populo inspectante inecta manu libere inique legis detrahit: ac minutatim discerpit: Augusto in eadem urbe simul cum Cesare constituto. Ad quos cum relatum esset religiosi et illustris viri factum continuo omni in eum crudelitatis genere deservientes: ne hoc quidem solum efficerent quiverunt: ut cum mestum aliquis videret in penis: sed leto atque hilari vultu: cum iam viscera in suppliciis defecissent: spiritus tamen letabatur in vultu. Ex quo tortores sui gravius cruciabantur quod omnia suppliciorum genera consumebant in eum: quem ne tristis quidem ex his reddere poterant.

De his qui in domibus regum erant.

Capitulum VI.

Post hunc ad unum ex Dorotheliodalibus qui in cubiculo regis erat: qui quod spiritus in affectu habitus fuerant liberorum: intentionis transferret infantia. Etenim cum de imensis supra memorati martyris suppliciis liberius cavere faretur: educi ipse iubetur in medium: atque immolare compellitur: abnuens imperatur appendi: et flagris toto corpore laniari: vis delictet ut doloris necessitate faceret quod precipiebatur inuitus. At ille cum maneret immobilis: visceribus tam pelle nudatis: iubetur aceto ac sale perfundi. Cumque etiam tormenti genus constanter ac fortiter tollerasset: craticula prunis substrata ponti iubetur in medio: ibique quod reliquum fuerat in verberibus absumpti corporis super ponti: et non ad subitum: sed sensum paulatimque succendi: quo seque pena protelaretur in longum. Cumque ministri scelerum hinc modo corpus modo inde versantes: per membra singula penas inciperent: et supplicia renouarent: sperantes ab eo elicere se posse consensum. Ille firmus in fide: et ovens

in spe: consumptis iam et igne resolutis carnibus suis: vltimum spiritum in fide letus exhalat. Tali Petrus (hoc enim ei nomen est) martyrio decoratus. Vere Petri extitit et fidelis heres et nois. Huius institutor in disciplina: et magister in officiis que intra palacium exhibebat Dorotheus erat cubiculi regis prepositus habens secum officio: fide: et magnanimitate parem Borgonium. Quorum institutionibus optimis omnes pene cubiculi ministri in fide dei vigilanter et libere persisterant. Dorotheus igitur et Borgonius cum Petrum tam crudelibus viderent: atque immanibus suppliciis cruciari constanter et libere: cur autem imperator punis in Petro mentis sententiam. que in nobis omnibus viget.

Et quid in illo crimen ducitur: quod a nobis omnibus confitetur? Nec nobis fides: hic cultus: et unanimis eadem sententia. quos ille cum in medium nihilominus venire iussisset: et similibus penis aut peioribus suppliciis affectos: ad vltimum laqueo appensos necari iussit. Tunc et Anthimus ipse urbis episcopus in domini iesu christi confessione perdurans: martyrii gloriam capitis obtuncatione suscepit. Hunc autem tanquam vere bonum pastorem viam martyrii peruentem: uniuersa pene gregis sui multitudo persequitur. Accidit namque apud Nicomediam in ipsis diebus partem aliquam palacii incendio conflagrari. Hoc imperator a nostris factum falsa suspitione presumpsit. Ex quo inestimabili furore succensus: iubet omnes nostros acervatim collectos: alios quidem gladio obtuncari: alios ignibus conflagrari. Sed in illis per divinam gratiam maior fide ignis ardebat. Denique cum assistentes ministri interrogarent singulos: si qui forte sacrificaturi vellet dimitti: tam viri quam mulieres ne interrogari quidem se patiebantur: sed vltro vel flammis frueri: vel cedentibus gladiis certatim obiectare ceruices. Cumque iam illis spectatoribus ipsis nimietas crudelitatis horresceret: et ministri scelerum partem populi nauiculis in sectam: in medium pelagi abducunt: ibique in sententia fidei persistentes precipitabant in profundum. Intantum vero apud eos ra-

Ecclesiastice historie

bies crudelitatē exarsit: vt regios pueros martyres effectos: cū fm humanitatis ordinem fuissent sepulture mādati: effoderent denuo: et corpora eoz pūcerēt in mare: hoc dicentes: ne forte dñi efficiant christianoꝝ. Et illi qui deos adorare nolunt: suos nostros incipient adorare. Putāt enī q̄ diuinus apud nos honor martyribus deferatur. Cum hec apud Nicomediam gererentur: vbi cruentus et feror auctor ipse crudelitatis ptoꝝ carnibus inhiabat: haut segnius etiā apud Deletenen puñciam Syriamq; omnes ecclesiarū pncipes carceribus retrudi: et in vincula conijci edictis pncipalibus vgebantur: simulq; cum his ex plebe viri et mulieres nobilesq; et ignobiles rapiebant. et fiebat vbtq; speculum miserabile ac feduz. Subito nāq; inueniebat in vrbe silentium: in carceribus constipatio: in vrbe per plateas homo nullus: in carceribus vacuus locus nullus: vt nō tam res ad ergasculū ducti: q̄ ciuitas tota migrasse videret ad carcerem. Cathene que homicidis: adulteris: feneratoris: et sepulchroꝝ violatorib; fuerant fabricate: nunc episcopoz et psbyteroz diaconozq; et lectoz: atq; omnium religiosoz hominū colla constringūt: ita vt criminosis nec vincula superessent: nec locus ergasculi resideret. Verum cum puenisset ad pncipem estuare carceres: et p innocentium penas locum deesse criminosis: noua rursus decreta mittunt: vt ex his qui conclusi erant si q̄ veller imolare liber abscederet: qui vero abnueret diuersis penaz generib; interiret.

De Agyptijs q̄ apud Fenicē passi sūt.
Caplm. VII.

Quam iam quante p singulas puñcias multitudines martyꝝ: et pncipue i affrice ac mauritanie Thebaidis quoq; atq; Agypti regionib; extiterint: numero comprehendere quis valeat. Sed ne illoꝝ quidem quoz agones apud palestinaꝝ: vel Tirū q̄ est vrbs maxima Fenicis: pntes inspeximus vt dignum est memorare sufficimus. Tanta etenim ab eis virtute pscuerantie aduersum illata supplicia p pietate certatum est

vt nisi quis prius dño et saluatori nostro credat dicenti. Quia ecce ego vobiscum sum omnib; diebus vsq; ad cōsumationē seculi: et eius virtutem martyrib; sciat esse pntem: rebus gestis deroget fidem. At nos vt dixi nō audita sed oculis nostris inspecta narramus. Exquirebant diuersa tormentoz genera sibi nūicē succedentia. Flagris primo per omne corpus dei martyres carpebant. Post hec tradebantur ad bestias, adhibebant leones, vrsi, pardi, atq; omne feraz genus: apri quoq; sed et thauri: quibus ferro et igni feritas addebatur. Preparabant hec omnia aduersus cultores dei: et omnis contra eos hominū bestiarumq; et elementoz crudelitas armabat. Ad hoc di cultores denuo dati statuunt in medio arene loco. Additur adhuc arte intra caueas bestijs furoꝝ: et ita seniores semetips effecte pūit claustris, replent subito stadiū: circumdant ecclesiam martyꝝ in medio sitam, circūcūt sepius et oblustrant: et diuine virtutis adesse eis custodiam sentientes pcul ab eoz corporibus abscedūt. Sed ilico furo: q̄ reprimebat in beluis transit in homines. Nemo pntem dei virtutem: nemo diuinū pijs adesse sentit auxilium: sed mittunt quibus hoc artis est instigare bestias aduersum eos quos diuina dextera defendebat. Verum ille: vt ostenderet omnibus nō feritatem deesse bestijs: sed diuinā dei cultoribus adesse custodiam: illos ipsos qui ad instigandum mittunt incredibili velocitate discerpūt. Et cum iam nullus ex huiusmodi artificibus auderet accedere: iubentur ipsi sancti martyres cōmotis manibus et velut puocantibus incitare aduersum se beluas. Sed ne sic quidē pati aliquid poterant. Veruz et si forte aliqua fuisset ex beluis concitata: cum puenisset ad primū: prius in semetipsam couersa repedabat. Tūc vero stupor ingens et pauor omnes qui in spectaculis confidebant inuaserat: videntes homines nudos in quibus plurimū pme adhuc etatis in medio tot ac tantarum positos ferarum: intrepidus omnes et impavidos: extensis ad celum palmis et oculis ac mente totos cum deo: non solum nihil curare terrena: verū

nec carnem quidem suam magnipendere
 et ipsi iudicibus pauore tremantibus: re
 os leto et hilarit vultu in medio persistere
 bestiarum. Sed o dure et impie mortalium
 mentes: Bestiarum feritas dei virtute ma
 suescit: humana vero rabies nec ferarum
 miscuit exemplis. Sed temptat adhuc ab
 hominibus deus. Subent alij vere crimi
 nosi bestiis subigi. Qui tamen ilico vt ap
 paruerunt alius a leone: alius a pardo: ab
 vris alius a ceteris: aut a thauro in acra di
 speris est. Et ita omnes intra momentu
 temporis percuti. Sed ne sic quidem in
 citate bestie cultoribus dei aliquid mole
 stie generabant. diuino spiritu eos velut
 muris validissimis ambiente. Terax na
 q; ille est qui dixerat: vbi fuerint ex vobis
 duo vel tres: ibi ero in medio eorum. Cum
 ergo nec sic quidem aliquid egisset huma
 na seueritas: iubentur mutari fere: et ablatis
 prioribus alie rursus dimitti. Que cum
 et ipse similiter vt porcos nihil triste dei cul
 toribus intulissent: amotis etiam huius seui
 ores feris martyribus homines mittunt
 qui soli possent imanitate beluas: crude
 litate feras: atrocitate bestias superare.
 Gladijs igitur peragunt quod bestiis ne
 quiverunt. Et vt in omnibus se ostenderet
 beluis esse nequiores: prohibebant etiam
 eadavera mandari terre: sed iubebant flu
 cibus dari. Hec apud Turum venerandi
 martyres qui ad illam urbem de Egypti
 partibus venerat mirifico certamine de
 sudarunt.

De ipsa Egypto.

Capitulum VIII.

In sua vero puincia apud egypto
 ptum innuerabiles alij non infe
 riori gloria tam viri quam femine:
 sed et pueri ac senes. pro fide domini nostri iesu
 christi presentem vitam paruipendentes:
 future glorie beatitudinem quesuere. Qui
 dam ex ipsis post verbera: post ungulas
 post flagella: aliosque diuersi generis hor
 ribiles cruciat: flammis traditi sunt. alij in
 mare precipitati. nonnulli etiam capite cesi:
 ita vt sponte ceruices suas securibus da
 rent. nonnulli inedia consumpti. alij pati
 bulis affixi: in quibus quidam more per
 uerso capite deorsum pressi sunt: pedibus

in sublime sublatis.

De Thebaidam.

Capitulum IX.

Apod Thebaidam vero omne
 narratione superat agitata cru
 delitas: pro ungulis testas fictis
 lium vasculorum adhibebant tortores: qui
 bus omne corpus eo usque lacerabant: do
 nec totam carnis eraderent cutem. Quo
 lieres quoque nudas: ita vt ne pudenda que
 dem contegerent: arte quadam compo
 sitis machinis vno pede in excelsum sus
 pensas: et capite in terram demissas: in
 dignissimo spectaculo expositas pendere
 pro diem continuu sinebant. Alias sicubi
 vicine sibi due arbores inueniebant: vique
 dam ab vtraque inflexis contra se invicem
 ramis: eisque singulis singulos pedes mar
 tyris obligantes: subito ramos quos vi
 inflexerant relaxabant. Qui cum ad situ
 suum naturali impetu referrent: disceptis
 dissecatisque visceribus: auulsa secum me
 bra rapiebant. Et hoc non paucis aliquis
 bus diebus aut paruo tempe: sed per an
 nos aliquot quiescit: quando minimum des
 cem: interdum autem et centum in vna die
 viri vel mulieres. sed et paruuli supradictis
 penarum generibus trucidabant. Verum
 et nos ipsi pro idem tempus cum in egypti
 partibus iter ageremus: oculis nostris inspe
 ximus: vt sedenti pro tribunalibus seculis
 mo preidi offerrentur innumeri fidelium po
 puli: quos ille singulos per ordinem con
 fessos se christianos capite plecti iubebat
 Cumque huius certatim se et sponte gladio sub
 iicerent confessione premissa: ille inhumana
 nis et crudelis: nec multitudinis contem
 platione: nec virtutis eorum magnanimita
 te permotus ducti nihilominus omnes et ce
 di capite iubet. Egre diunt cuncti pariter
 ad contiguu menibus campum: non carnifi
 cum necibus tracti: sed fidei vinculis col
 ligati. Nemo defuit cum nemo se seruaret:
 sponte omnes imo et alter alterum preuen
 ientes: ceruices cedentibus obiectabant.
 defecerunt carnificum manus: et succedes
 tes sibi inuicem fatigati sunt. Debetata
 est acies gladij. videbam fessos residere
 carnifices: vires resumere: animos repa
 rare: mutare gladios: diem quoque ipsum
 non sufficere ad penam. Nullus tamen ex

Ecclesiastice historie

omnibus nec puulus quod de infans deterreri potuit a morte. Sed hoc solum singuli pauescebant: ne forte dum periret sol vergens clauderet diem: separatus a consortio martyrum remaneret. Sic confidentia fidei constantiter et fortiter cum leticia et exultatione mortem presentem velut eterne vite principia rapiebant. Denique dum porces quique iugularentur: reliqui non desidia aut corporum animos indulgebant: sed psallentes et hymnos deo canentes: locum quicquid sui martyrii expectabat: ut hec agentes etiam extreme spiritus in dei laudibus exalarent.

De Filea martyre.

Capitulum. X.

O vere mirabilis et omni veneratione dignus grex ille beatorum: turba virorum fortium: corona splendoris glorie christi. Hanc sane coronam preciosior omnium lapidis et gemma nobiliorum Fileas adornabat. Hanc turmam preibat ductor illustrior: hunc gregem pastor nobilior decorabat. Huius Filee martyris passionem apud Gregorium historicus egregie conscriptam recognouit: atque mirabiliter eum apud impios: de diuina religione nimium disputasse: ut et necesse Socratis philosophi quam apud athenas pro veritate tulit in testimonium illis protulisset. Fileas huic nomen est: qui erat episcopus vrbis illius appellatur Thimnitis. Hic nobilitate primi generis secundum animi fortitudo de celestibus traherebat: de terrenis vero quantum ad seculum pertinet: primus in romana republica fuerat honoribus functus: eruditione quoque liberalium litterarum et omnibus que ad animi virtute pertinent exercitiis apprime eruditus: nouissimam hanc que prior est omnium secundum dominum prophetiam ita suscepit: ut omnes qui precesserant antiret. Cumque plurimos principum et persanguineos nobiles viros in eadem urbe haberet: frequenter ad presidium ducebat: eiusque monitis ut acquiesceret tot et tantis principum quis exorantibus respectus habere vrbis et contemplationem suadebat suscipere libere: neque cepta presumptione persistere. Ille velut si saxo timobili vnda allideret garrientium dicta respicere: animum ad celum tendere: deum in oculis habere: pariter et principum sanctos martyres et apostolos duce

re. Uiderat tunc quidam vir agens turmam militum romanorum: Philozomus nomine. Qui cum videret Fileam lachrymis principum quorum: et presidis calliditate fatigari: nec tamen flecti aut infringi vllatenus posse exclamabat. Quid inaniter et superfluo constantiam viri temptatis: Quid enim qui fidem deo seruat infidelem vultis efficere? Quid eum cogitis negare deum: ut hominibus acquiescat? Non videtis quod aures eius verba vestra non audiunt: quod oculi eius vestras lachrymas non vident? Quomodo poterit terrenis lachrymis flecti: cuius oculi celestem gloriam aspiciunt et contemunt? Post hec dicta cunctos in ira in Philozomum versa: vna eademque cum Filea subire sententiam poscunt. Quibus libenter annuens in dex: vtriusque plecti capite iubet. Verum quoniam Filee fecimus mentionem: et ingenium atque eruditionis eius studium predicauimus: non videtur absurdum si aliqua ex opusculis eius in quibus de martyrum passionibus memorat historie huic que ad rem videlicet pertinent inseramus. Scribens igitur ad Thimnitas idem Fileas: post aliquanta hec refert. Horum vero nobis bonorum exempla prebuerunt beati martyres: qui simul vna nobiscum in agonibus perdurantes: secundum quod ex diuinis scripturis fuerant instituti: oculum mentis sine in deo habentes defixum: mortem pro pietate absque trepidatione cupiebant. Indefinenter etenim considerabant dominum nostrum Iesum christum propter nos hominem factum hec nos docuisse: ut usque ad mortem obluetemur aduersum peccatum. Si quidem ipse non rapinas arbitratus sit esse se equalis deo: sed semetipsum exinanitum formam serui accipiens: et habitum repertus ut homo: humiliauit semetipsum usque ad mortem: mortem autem crucis. Cuius exemplum secuti beati martyres omnes cruciatus et penas susceperunt: ne fidei sue conscientiam macularent: quoniam quidem perfecta in eis charitas foras eiciebat timorem. Quorum si velim tolerantie enumerare virtutes: et exponere robur constantie: nec mihi hi copia tanta sermonis est: nec puto alijs nisi his solum qui oculis suis intuebantur que gesta sunt videri credibilia. Erant enim expositi omnibus volentibus pro libidine inferre supplicia: et si quod aliquis pro oculum exco-

gitans nouū genus supplicij detulisset līcēbat inferre. Verberabant ergo alij fustibus: alij virgis: flagris quoq; alij: non nulli locis districti: vel funib; appensi. Et erat studiū p̄ singulos pene nouū genus inuenire supplicij. Post tergū alij vincitīs manib; appendebant: et trocleis distenti: membratim diuellbant. Jam vero vngulis exarari vetus et leue ducebant. Quod si forte genus supplicij cuiq; fuisset adhibitu: nō vt latronib; et homicidis solet tñ latera fodiebant: sed et venter et femora ac tibia: et vsq; ad vngues vngula pueniebant. Sed ne facies q̄des ac vultus et frons a tormentis remanebat inuictis. Addebat et h̄ sup̄ omnia vt posteaq; fuissent humana corpora absq; omī humanitate laetata exposita in publico et nudata: nō solum veste s; etiam cute: crudele cunctis p̄tereuntib; spectaculū fierent. Quosdā columnis districtos et post tergū distortis brachijs vincitos delinquebant. Jam vero h̄ij qui ante p̄sidem suspendebant: nō solum tempus quo ab eo vel discutiebant vel cruciabant: sed totum pene diē cum alij actus agerentur in eculeis erigebant: si forte aliqui ex his persistentes iugis pene continuatione a proposito firmitate deciderent. Tanta vero in his crudelitas erat: et intantū ab eis omīs penitus humanitatis sensus aufergerat: vt postea q̄ omī corpus vel tormentis vel verberibus fuisset absumptū: trahi nuduz pedibus rursus iuberetur ad carcerem: atq; ibi cippo neruo pedibus conclusis: recentibus adhuc terga vulneribus rejicerent in solum: testarum fragmentis substrati. Interea q̄ plurimū vsq; ad mortem p̄stanter et fortiter perdurantes: inuentorib; scelerum inaniter intentate crudelitatis pudorē nō minimū conferebant. Alij vero recepta corporis sanitate ad reparandos denuo agones dispensatores penarū spōte puocabāt. Quos illi erubescens rursus ad tormenta reuocare: ipa eorū audacia perterriti capite eos cedi iuebant. Iste sūt verū in dō philosophi beati martyris Filee voces: quas in vinculis positus et in carcerē retrusus cōmisit sibi ecclesie scribebat, quibus vna secuz socios

eos martyrum et consortes celestium faceret coronatorū.

De quadam ciuitate apud Frigiā p̄ christi noīe tota coronata.

Capitulum XXI.

In vero illud quod apud Frigiā gestum est quis audeat p̄terire: in quo et cōmunia humanitatis: et p̄p̄ta romanī regnī iura violata sunt: vbi vrbem quandam christianoz ciuitū in qua cum et populus omnis et honorati viri et curatores ac magistratus christianos se eē: nec acquiescere ad sacrificandum faterentur circūdanti militibus iuberent: cunctosq; simul cum mulieribus viros: cum paruulis senes: cum ciuib; ciuitatem: iniecto igne cōcremari: ita vt nullus penitus ex illa vrbe: etiam cum optio volentibus daretur abscederet. Et hoc in ciues perpetratum est: quod si in hostes egisset notam crudelitatis habuisset. Verū beati huius numerosiq; martyriū pariter ab vniuersa vrbe suscepti: auctor et dux extitit vīr pietate et religione atq; omni benignitate clarus. Adactus noīe: patria et genere italus honoribus palatii p̄ gradus singulos vsq; ad officioz magistratū perfunctus. Rationes quoq; p̄ illud tempus summarū p̄tium administrans in supradicta vrbe degebat. Cuius in confessione christi constantiam omnis p̄plus secutus: boni ducis exemplo summarū vere p̄tium p̄ martyriū consecutus est palmā. S; vnde sufficimus p̄p̄ta vniuscuiusq; martyris p̄ singulos enumerare supplicia. Quis em̄ possit vel illa repetere: quibus apud Arabiam sancti martyres securibus cesi sunt: Aut quō quis retexat que in capadocia gesta sunt: vbi cura frangi dei cultoribus iuebantur: Quis melior potamite referat cruciatū: vbi christianos suini tergozis more singulis manibus pedibusq; suspensos: amarissimo fumo subter ingestis indignis cruciatibus enecabāt. Alios v̄o lento igne p̄e adhibito tormentis longioribus absumebant.

De his que apud Alexandriam et Antiochiam gesta sunt.

Capitulum XXII.

Ecclesiastice historie

Illa autē quō replicē que apud alexandriam gesta etiā veterē poetarū fabulas vincunt: vbi obtruncatis auribus: atq; inhonesto vulnere narib;: manū quoq; ceteroꝝq; mēbroꝝ sūmitatibus amputatis: truncū abire sinebant derisum. Apud antiochiā vero quō recordabor craticulas p̄mis impositas: quibus christiani superpositi torrebant. Sed inter hec nobiliū duoz iuuenū factum memorabile silere equū nō puto. Qui cū comprehēsi simulachris imolare cogentur aiūt. Ducite nos ad aras. Et cum fuissent adducti: manus suas ardenti igni supponentes: si subtraherimus inquit sacrificasse nos credite. Et quo ad vsq; caro ois in ignem deflueret immobiliter p̄durarūt. Alij cum ad sacrificandū quererent: sacrilegam pollutionē vitantes vitam precipitō finierunt: minore quidem tolerantie fiducia: sed p̄seruande fidei maiore cautela. In quib; amirabilis quedam et veneranda femina: pulchritudine pariter et pudicitia formosa: genere nobilis et copiosa facultatibus. Cui erant due filie virgines honeste satis et ad matere pudicitie regulam nutritę: specie simul et morib; emula sibi p̄bitate certates: quas religiosa mater fm̄ p̄ceptū diuinū in timore dñi educauerat. Sed p̄ his que supradiximus vel nature vel institutionū bonis: prauoz hoīm multa erga virgines: earūq; matrem contentio exagitabat: et summo studio sūmaq; vi perquirebant. Cuiq; declinandū turbātis gratia sui absentia p̄curassent: agitur omī intentione vt ear; p̄sentia fieret. missi in hoc ip̄m milites: reptas eas venire antiochiā cogunt. Sed cū purgentibus militibus: vehiculo impositę iter agerent: talib; religiosa et pudica mater ad filias vt̄ p̄bis. Scitis dulcissime mihi filie: quō vos in disciplina dei educauerim. scitis q; a paruulis deus vobis pater: deo nutritor: deus institutor: extiterit et q; pudicitie et castitatis bonum ita mecum pariter dilexistis: vt nec oculus quidem vester vnq; sicur vobis conscia sum: lasciuo fuerit maculatus aspectu. Quid igitur nunc agimus? Videtis q; ista omnis vis aut a

deo nos studet: aut a pudicitia separare. Prostituent ergo publicis lupanaribus mēbra: que per pene ip̄e publicus habuit incognita. Ne queso filie: quia nec tā p̄ua nobis in deo fides est vt mortē p̄timeamus: nec tam despecta pudicitia vt vere etiā cū turpitudine cupiamus. Quin potius si placet quod in omnib; tenetis. etiā in hoc sequimini matris exemplū. Preuentamus impuras carnificum manus: et impudicor; p̄ripsumus incursum: mūdūq; hunc qui nos ad impuram et impudicam compellit ac p̄trahit vitam: pura et pudica morte damnemus. Cuiq; talibus exhortationib; filias ad simile p̄positū videret accensas: ad fluitū quendam in itinere postūz venerūt. Vbi cū se hūane necessitatis causa descendisse simulasset: et paululū custodes cogente naturalī reuerentia se cessissent: adductis et aligētius hincinde vestib;: minacis se fluitū rapidis intecerūt fluentis. Sed et alie due virgines p̄ omīa insignes sorores: genere nobiles: vīta mirabiles: p̄me adhuc certis: specie pulchre satis: sed aīa pulchrior res: ornate morib; magis q; monilib;: studijs apprime p̄babiles: nō ferentes violari publicis edictis ac legib; castitatē: marinis se fluctib; demersere.

De his que in Frigia apud pontū gesta sunt: alijs quoq; diuersis viroz ac mulierum passionibus.

Caplm. XXII.
Hec apud antiochiā. In regionibus vero ponti crudeliora gerebant. harundines acute quibusdam sub vnguibus digitor; infigebant alijs plumbū igni liquefactum ex dorso defusum vsq; ad loca pudenda quib; naturalis egestio p̄curari solet infundebat. Femis quoq; eret candentis fustes absq; villo hūanitatē miseratiōisq; respectu in gerebant p̄ pudenda vsq;: et naturaliz secreta membroꝝ. Sed quid factam: quā appellatiōes ip̄se mihi in admīssis facinorib; defunt: et gestoz scelez. nec vocabula quib; enūerari q̄ant iuentri p̄nt. Sustinebāt tū omīa fortissimū et pijsimū martyres: cū optimi et p̄clarī iudices in eo solo sapiam suā omīb; futurā in admiratiōe censerēt:

si aliquod noue crudelitatis supplicium: no-
uicq; generis inuenissent. **S**ed cū aliqui tā
nō rōne aut hūanitate: crudelitatis tñ in-
miserate factati: respicere ad imānitatē sce-
leris sui cepissent: desolatas vrbes ciuib;
q; optimis: rura nudata cultorib; orba-
tos filijs patres: et parētes liberis: ad cle-
mentiam se humanitatēq; auertit: edictū
q; pncipale pponit: qm̄ fas nō esset tot ci-
ues in quib; fidelis sue esset obstinata psua-
sio morti tradere: placere de reliquo vt h
genus hoīm nequaq; subiret iteritū. **O**m-
nes tñ qui hanc speciem p̄fessionis tene-
rent: dextris oculis ferro effossis: eisdēq;
cauterio adustis: sinist'ro autē poplite ni-
hilomin' cauterio debilitato: p singulas
quasq; puincias in crīs ferricq; metalla:
vel operis vel pene gratia deportandos.
Hec fuit clementia pncipalis qua opti-
mis ciuib; consultum est. **S**ed illi quidē
suis vt videbat vel moribus vel vicijs
agebant: iustis vero et sanctis vrbis coro-
ne virtutis et patientie parabant a dño et
saluatore nostro: p hoc vel explorante fi-
dem credentium sibi: vel merita remune-
rante. **S**ed sicut om̄s p singulos enūera-
re nō solū difficile: sed et impossibile est q̄
tunc in passionib; carnis sue deo gl'iam
dederunt: ita om̄s penitus om̄ittere et ne
paucoꝝ quidē noiatim facere mentiones
satis videt' ingratū. **P**aucos vero mēora-
bimus: et maxime ecclesiar' pncipes p lo-
ca sua singulos martyrii gl'ia coronatos.

De prepositis ecclesiarum.

Capitulum XIII.

Primus nobis in mēorijis ptoꝝ
fulgens in regno christi martyr
scribat **Anthimus** **Nicomēdie**
ep̄s: capite cesus. post hūc vita et studijs
semp martyr **Lucianus** psbyter antioche-
nus: sed tunc apud nicomēdiā christi res-
gnū rebus gestisq; pdicans. **A**pud thirū
p̄o nobilissim' in martyrib;: et a p̄ma et a-
te in christi institutionib; enutritus: tyrā-
nio eiusdē vrbis ep̄s **Zenobius**. **A**ssido-
na psbyter. et **Siluanus** emessanoꝝ eccle-
sie ep̄s: qui in sua ciuitate bestiar' mor-
bus absumptus martyr sociatus est cho-
ris. **I**n palestina p̄o p̄mus **Siluanus** ep̄s
apud gazam: cū plerisq; clericor' in metal-

lo aut fanensi q̄draginta simul capite cesi
Deleus vero et **Filius** ep̄i cum plurimis
clericis igne consumpti. **I**n eoz numero
habebat etiaz cesariensis ecclesie flos no-
bilissimus: et fructus doni celestis **Pam-
philus**. **A**pud alexandriā vero et p̄ oēm
egyptū vel p̄ oēm **Thebaidā** p̄m' velut
lucifer q̄dam inter astra surgēs **Petrus**
eiusdē vrbis ep̄s: doctrina: moribus:
et vita p̄cipuus: et cū eo psbyter **Fauslus**
et **Dius** et **Ammonitus**: nec merito. nec in-
stitutionib;: nec martyrio dispares: **Sile-
as** quoq; et **Elychius**: et **Pachomius**: ac
Theodius ep̄i ex vrbib; **Egypti**: ceteriq;
cū ip̄is innūerabiles nobilissima ptulere
martyria. **Q**uoz p singula agones descri-
bere ne nos opus nostr' iusto longius dī-
latemus: suis ciuib; qui et ad dicendū p̄-
be pollent: et p̄sentes qui tūc aderant de-
relinquo.

De moribus persecutor.

Capitulum XV.

Isterea pturbari statum nostr'
et crudeli vrb; animaduersione
ne vastari: eternū p̄uigilēq; illū
nō latuit oculum. **E**t qm̄ diis quidez tra-
diderat familiam suam castigari paucis
cruenti vero imānitatis ministri desente-
runt in multis. **A**d est continuo vltix dei
dextera: et illos qui p̄mo dum pacem ser-
uarent ecclesie: cum omni p̄speritate im-
perium gubernauerāt: in tantam rerum p̄-
mutationem deducit: vt augustus ipse in
id vanitatis atq; amentie perueniret quo
depositis cum collega pariter augusto re-
gni insignibus p̄uati et plebe post impe-
rium viuerent. **I**lle vero qui ei secundus
in honore: postmodum etiam in primis
successor fuit: qui et incensor ac signifer
nostre persecutionis extiterat tam multis
varijsq; morbis et corporis tabe: atq; in-
sanā mentis afficeretur. vt post longos
atq; inexticabiles languores scelerū suo-
rum furijs agitatus: iponte vitam nefari-
am proderet.

De his que extrinsecus acciderunt.

Capitulum XVI.

Sed et postmodū: tūc vero in oc-
ciduis partib; quod **Maxim-**
anus qui et **herculius** deposue-

Ecclesiastice historie

76

rat **C**ōstantius regebat imperiū. In duos
as nāq; pcuratiōes romanū regnum fue
rat diuīsum. Sed is multa clementia er
ga homines, erga deū vero religione ma
xīma utebatur. Neq; vero ex consortij ra
bie regnum suū pīoz sanguine maculaue
rat: neq; orationū domos et conuenticu
la nostror; nec imitatus **Maximiani** ve
santā hostili vastatione destruxerat: quin
potius cultores dei venerationi habuit et
honori. Unde et merito religiosus pater
religiosiorē filium **Cōstantinū** regni be
ne parti reliquit heredem. At vero **Con
stantin** post **Cōstantiū** statim vt romani
regni apicem ex paterna hereditate susce
pit: intra quadā dei gratia cū illo charus
exercitū acceptus: vris fortibus imitan
dus: facinorosis pō et ignauis terribilis
fuit. In obseruantia quoq; religionis lō
ge etiam patrem vincere studuit. **Constā
tino** imperante **Licinius** qui eius germa
nā acceperat vxorē affinitatis causa assu
mitur in imperiū. Sed et **Licinius** comu
ni oīm sententia accitus in imperiū: augu
stus pñūciat. Que res **Maximiniū** vehe
menter offenderat: q̄ is tunc adhuc solū
modo cesar in orientis partibus habeba
tur: neq; id vltra ferens vī raptus sibi met
augusti nomē assumit. **Maximianus** ve
ro q̄ et **herculus**: quem paulo ante colle
gam fuisse **Diolectiani** et cum eo imperij
insignia deposuisse memorauimus: cuius a
filio **Maxentio** in vrbe roma tyrannidē
tenente fuisset expulsus: ad **Constantinū**
tanq̄ ad generū miseratiōis causa con
fugiens: et insidias ipsi a quo religiose sus
ceptus fuerat molit. In quibus turpiter
dephensus turpius perijt: ita vt post inte
ritum statue eius atq; imagines auferren
tur: et in edibus publicis vocabula eius
noīs mutarent. Huius igitur filius **Ma
xentius** q̄ in vrbe roma tyrannidem cepe
rat: primo velut inuitanda erga se plebis
gratia: fidelē nostre veneratorē se esse simu
labat. et ob hoc psecutiones repmī. oēs q̄
iniurias a christianis arceri iubet. Sed
nihil in reliquis actibus suis: nihil in vi
ta vel moribus quod christianis primū
videre ostendit. In tanta etenim flagicioz
et sceleruz fece: in tanto impuritatis sceno

versabat vt nihil prius facinorū pessimo
rum ab eius nō dicam vīta: sed vnus sal
tem diei actibus esset alienū. Deniq; sena
toz et maxime nobilium matronas publi
ce abstrahi: atq; ad suam libidinē deduct
imperabat: et post cōtaminationem vris
suis reddi iubebat: nō tam expleta adul
terij libidine q̄ mutata. **Tantus** vero me
tus patres plebēq; oppresserat vt ne hoc
ipm quidem qd metuerant palam osten
dere auderent: sed ferebant insuetam serui
tutem gementes: et aliquid p liberate cog
itare metu phibebantur. cum ille nō sū
tra sed libidine cedīs agitaret. Deniq; q̄
dam die imperat militibus suis exire per
plateas totius vrbis: vt omēs qui occur
rissent cuiuscūq; etatis et cuiuscūq; sexus
gladijs cederent. Innumereq; multitudi
nes populi romani nō hostium sed ciuili
telis deiecte sunt. Senatores vero et hī
maxime qui vel honoribus vel opibus
clariores in curia videbantur: cōfictis cri
minibus tanq̄ rei puniti pscriptiq; sunt.
Addit pō etiā hoc fastigij scelerib; suis:
et artis magice industriam sumis studijs
excolit. ad que ministeria explenda perq̄
rebant mulieres nobiles grauide et adhi
bite funestis artis medie scindebant. Ra
plebant et puuli infantes: eorūq; extra vī
scerbis reuulsa pscrutabant. Jugulabā
tur et leones: et nefandis quibusdam cō
mentis ac psecutionibus demoniaca ar
te compositis: bella dicebant per bec ars
ceri et credebant vris fasces regni p nefas pos
se seruari. His vero malis omnib; etiam
illud additur: q̄ omēs qui per ceteras vr
bes vel agros fuerant tyrannica crudeli
tate deterriti dū nihil sibi ad vitam tutuz
putant: relictis p loca abdita et latebras
eunt. Pmī studio arandi ferendiq; cessan
te tanta fames vrbe atq; omnia loca in
uaserat: vt nihil reliqui ad vite subsiduz
fieret.

**De persecutionibus Maximiniū
peratoris.**

Capitulum XVII.

In orientis vero atq; egypti p
bus **Maximianus** simili p om
nia crudelitate et vesania tyran
nidem gerebat: ita vt alter alterū vtpote

in tyrannide socius etiam in sceleribus videtur imitari: et nescires cui potissimum dare flagitiorum palmam deberes, eo sane. **D**aminus pro socium sceleris videret: quod etiam publicos honores et maximos: magistris magorum et malorum artium doctoribus decernebat. **S**imulachrorum quoque cultui satis superstitiose deditus erat: ita ut ne ad puum quidem motum sine auguriis et divinationibus ac symbolis acquiesceret. **U**nde et vehementior aduersum nos et grauior peribus persecutor fuit. **C**etera quoque delubra et olim etiam a studiosis cultoribus derelicta renouari omnia iubet, sacerdotibusque his et pontificibus per singulas puincias nobiles quosque et alijs iam honoribus functos: ministris militarium et salarijs additis decernit. **N**ec mirum: qui et manifestos maleficos: vel rectores puinciarum: vel duces militum promoueret. **S**ed ad hoc huic semper diuinitatis ministerium quod plurime copie auri argentique querebant. **E**x quo accidit ut omnes ubique puincie diuersis modis et occasionebus nudarentur: grauando census: tributa multiplicando: locupletiores quosque exquisitis aut etiam confectis iniurijs et demnando, alios vero etiam proscribendo omnes pariter bonis paternis autisque familiaribus euoluebat. **U**n auri motes ut ita dixerim congregatos: familiaribus suis ac satellitibus largiebatur. **I**n conuiujs vero tam profusus erat: tamque temulentus ut insanus mente captus et vini furore putaretur: et ea ebrius fieri iuberet: que die postera se iussisse nesciret. **P**elitijs luxu: atque omni dissolutiorum genere stultas turpissima suis militibus prebebat exempla. **D**entique quicquid lasciuie: quicquid petulanter: quicquid luxuriose gestum a rectoribus vel militum vel puinciarum fuisset: inultum cedebat ob imperatoris exemplum. **C**ui inter cetera etiam hoc singulare studium erat ne ullam non dico urbem: sed vel breue oppidum absque adulterio nobilium matronarum que per loca fuissent reperte: vel corruptione virginum preteriret. **T**alis hic tantisque viri quod pudicitie: honestatis: iusticie: ac totius equitatis hostis publicus erat: quid nisi etiam christiano: non hostis et persecutor: existeret. **A**duersum quos tantum crudelitatis exercuit: ut pre-

cessores suos vincere festinaret in scelere. **I**gneas laminas: truces bestias: maris profundum: obtruncationes membrorum: effusionem oculorum: et singulis membris spectacula inferre supplicia gestiebat: cum in magis illi prestantes et fortes inuenirent in tolerando: quod iste ingentisus et callidus in expectando. **U**incebat etiam sepius non solum a viris: sed etiam a feminis: quod verbo dei et fidei calore succense: ut femine quidem comprehendebatur: sed ut viri fortes in certamine coronabantur: morte quippe promptius subire: imo vero et ultro expectere: quod corporis maculam recipere malebant. **U**erum cum duobus grauissimis dominis libidine et crudelitate preceps ageretur: fuit apud alexandriam **D**orothea quidam satis nobilis oratorum familia ingentibus diuitijs et prope nobilibus pollens. **S**ed in ea ingenij atque industrie bonum: certarumque honestarum artium studia magis quam hec vigeant. **F**orme vero et decoris gloria tanta ei fuit: ut mirum ac spectabile in ea dei figmentum crederet. **S**ed illa que religione animi et honestate vite pulchrior quam vultu corporis esse studeret: eadem summo mentis iudicio (quod pulchrum et decorum inter homines videbatur) id potius deo consecrare quam vni humano studuit indulgere: et pro deo sacrata persistere. **A**t ille qui diuina atque humana: libidine simul et crudelitate sedauerat: cognito solius forme non etiam ingenij ac propositi bono ad cotaminandam virginem ac polluendam castitatem animi intendit. **C**ompto vero quod christiana esset que secundum sua edicta pene magis quam libidini subiicienda videret: iam biguo positus estuare cepit: et in quam se potestem verteret ignorare. **S**ed ubi dubios animos libido que ei latius dominam habet obtinuit: et expectantem virginem pro martyrio ad supplicium rapi pro occultos nuncios de stupro interpellauit: **I**llaque nefas sibi esse respondit: templum corporis sui quod semel deo consecrauerat: idolorum cultu aut libidinis contagione pollueri: proinde se quidem ad mortem paratam esse: a crudeli vero tyranno non decere blandum aliquid aut molle proferri: nec esse dignum resoluam erga se truces animos: quos quotidie vindictam christiano rum profusus cruor: duraret. **A**d quam responsa cum

Ecclesiastice historie

Alle libidine accensus acris incalesceret:
z nisi verbis acq̄uisset vi agere decerne-
ret. **¶** Om̄ib; virgo pudicissima facultatib;
suis domoq; ac familia derelicta: noctu
clam cū paucis fidissimis famulis: z cuz
amicissima sibi comite castitate discedit:
atq; illudum tyrannū vanū amentēq; de-
reliquit. **¶** Sed z alias plurimas nobiles
mulieres simul ac virgines exemplo illi
adortus: sed z exemplo nihilominus illi
paratior ad mortem q̄ ad seruitutem li-
bidinis nactus: crudelibus supplicijs affi-
ci iubet. **¶** Que multo p̄mptius z letius q̄
ceteri omnes mortem subibant: eo q̄ du-
plices sibi coronas a dño p̄parandas nō
solum p̄ pietate: verū etiam p̄ castitate cre-
debant. **¶** Sed in his relationib; positus
silere equū nō puto: etiam nobilissime fe-
mine in vrberoma mirabile factum **¶** So-
fronte: cuius vir p̄fectus vr̄bis rome sub
¶ Maxentio tyrāno degebat. **¶** Qui cum de
sup̄dicte femine pulchritudine cognouisset
(z vt ei mos erat) missis stuproz mīstr̄s
deduci ad se feminā iubet. **¶** Illa rē ad ma-
ritū detulit. **¶** Qui cū compisset multa secū
voluens: ad vltimū altius ingemiscens:
z quid inquit faciemus: quibus aut hec
toleranda sunt: aut anima ponenda? **¶** Cū
illa vt martūm vidit metu mortis p̄ter-
ritū pdidisse pudiciam suam: paululus
ait his qui missi fuerant expectate docet
composita (vt decet) z adornata p̄cedam
Dehinc ingressa cubiculum cū prius de-
fixis genib; orasset tanq̄ pudiciam suā
deo imolatura: pect̄ ac viscera correpto
mucrone transfuerat: extremos h̄mōl
nuncios ad tyrannū p̄ assistentes famu-
las mittens: tales ait magis placeāt chri-
stiane femine tyranno. **¶** Hoc modo in or̄te
te simul atq; occidente: velut vno demo-
nis sp̄ritu armati z parib; eisdēq; v̄cijs
accensi deseuiebant tyranni: cū tamen per
hec christianoz virtus animi z cōstantia
fidei p̄batioz z magnificentioz redderet.

¶ De his que in melius conuersa sunt.

¶ Caplm. XVIII.

¶ Ed cū per decem cōtinuos ano-
nos in orientis ptib; simul etiā
¶ Maximini p̄ncipis erga chri-
stianos fuisse crassata crudelitas z innu-

ra hoīm mīlia deū verum colentium uect
dedisset: cūq; vires crudelitatis ac libidi-
nis sue indelēnter suggereret temulētia
z neq; p̄silium: neq; satietas finem vllum
aut modū imponeret: adest cultorib; suis
diuina p̄udentia: z quos p̄ ignem p̄ba-
uerat: educit rursus ad refrigeriū. **¶** Ipsum
nāq; auctorem sceleris vltio diuina corri-
puit. **¶** Et ille qui letis ac saginatis carnib;
incedebat sup̄bus: inflatis subito visceri-
bus soporatisq; distendit. **¶** In p̄fundiori-
bus dehinc pectoris partib; obortū vul-
nus toros intrinsecus viscerū secessus ta-
bo sicut serpente depascit. **¶** Post etiam si-
stulis quib;sdā in sup̄ficiem prurulentis
meatib; adapertis de interioribus pure-
facti vuleris ventis ebullire vndatim ce-
pit innūera vermū multitudo. **¶** Fetor v̄o
tam intolerabilis erat: vt nullus omnino
ne medicoz quidem p̄pius posset accede-
re: q̄ carnis satis lete: z in om̄i luxuria nu-
trite: grauiorem ex corruptione n̄dore pu-
tredinis exalabant. **¶** Deniq; plerosq; me-
dicoz q̄ nec morbo aliquid mederi: nec
v̄im fetoris tolerare possent: interfici iu-
bet. **¶** In quib; cum quidam iugulandus
potius q̄ medicaturus assisteret: inspira-
tus a deo: cur inquit impator: erras: z qd̄
deus infert ab hominib; putas posse re-
uocari. **¶** Nec humanus est iste morbo: nec
a medicis curatur. **¶** Sed recordare quan-
ta in seruos dei egeris: q̄q; in religionem
diuinā impius z p̄fanus extiteris: z intel-
ges vnde tibi sint p̄scenda remedia. **¶** Nā
z ego quidem mori cū ceteris potero: tu
tū a medicis nō curaberis.

¶ De his q̄ rursus in idipm versa sunt.
¶ Caplm. XIX.

¶ Tunc p̄mū se Maximin^o hoies
esse intellexit: z scelerū suoz ima-
nitatem recordatus: p̄mo oim
errasse se z impie egisse p̄fiter: z velut satis
facere incipit deo. **¶** Cū deinde cōuocatis
his q̄ in officio publico sibi parebant: le-
gem scribi z p̄festim emitti iubet: qua nō
solū christianis desinat p̄secutio z arceat
ois iniuria: v̄z z reedificari eoz p̄mitte-
rent ecclie: vt solis cultib; z obsecratōib;
vacantes etiā p̄ ipsius salute excelsō sup-
plicent deo. **¶** Quib; dicto citius p̄curans

continuo p singulas quasq; vrbes edicta mittunt: continentia hunc modum. Imperator cesar galerius Maximinus inuictus augustus: pötifer Maximus germanicus. Egyptiacus thebaicus. sarmaticus. quinquies persicus. bis carpiacus. sericus armenicus. medoz. 7 adiabecoz victor. tribunicie potestatis vicies. imperator decenonies. consul octies. pater patrie pconsule. 7 impator cesar Flavius. Valerius. Constantius. Pius. Felix. inuictus augustus. pötifer Maximus. tribunicie potestatis imperator quinquies consul. pater patrie pconsule. Inter cetera que p utilitate reipublice disponimus nos quidē pmo volueramus sin antiqs leges 7 publicam romane obseruantie disciplinam cuncta moderari: interq; etiam hoc addere: vt christiani qui paternaz religionē relinquerant: ad eam rursū reuerterent. Verum qm iudicio quodam animi sui tanta eos obstinatio rei huius habuit: vt nullo modo redire vellent ad ritū religionis antique que a maioribus fuerat instituta: sed eo magis p voluntate sua vnusquisq; legem sibi ipse constituit: 7 in locis diuersis plebs diuersa occurrit. Cuiq; p his a nobis ppositū fuisset edictuz vt ad prias leges rediret 7 antiq; pstitutas plurimi eoz periculis se potius subijcere mortefq; innumerabiles tolerare q; obedire pceptis talib; maluerūt. Et qm multos adhuc in eodem animi iudicio durare peruidimus: ita vt nec dijs celestibus honorem debitum redderent: nec sue religioni satisfacere viderentur: respicientes ad solitam mansuetudinem clementie nostre: qua consueuimus omnibus hominibus dare ventam: libenter etiam erga hos indulgentiam nostram credidimus porrigendam: vt rursū sint christiani: 7 puenticula in quibus orare consueuerūt extruant: 7 reedificent: ita tamen vt nihil ptra disciplinam publicam gerant. Alijs vero epistolis iudicib; indicauimus: qd eos oporteat obseruare. Unde concessa hac nra indulgentia exorare debent deū suum p salute nostra: 7 p reipublice statu vt omimodo incolumi degente republica: etiam ipsi securi agere in ppijs labori-

bus possint. Hec de latino in grecum versa: nos rursū transfudimus in latinum. Sed post hec quid consecutum sit videamus.

Explicit liber Octauus.

Incipit liber Nonus historie ecclesiastice cū caploz annotatione.

De simulata indulgentia.
Caplm. I.

Miscemo di edictis imperialibus p omnē locum asie pontiq; ppositis: velut ex ingentibus tenebris subito lumē refulsit. Sed Maximinus qui in orientis partib; cesar tyrannidē potiusq; locū tenebat: tanq; crudelitatis sue materiā sibi subtrahi nō ferens: cū ei displiceret edictum: nec tamen auderet obistere: pponē publice legem 7 omnib; in noticiam venire nō patitur: verbo tamen iudicib; pcepit inducias christianis iterim dare. Sz Sabinius qui p illud tēpus pfecture culmen regebat oim puinciarū iudicib; scribens: 7 platam impatoris inferens lege: manifestū efficit cunctis id qd Maximianus obscurare tēptauerat. Iudices vero p singulas ciuitates edicta mittentes: legēq; pferentes: relaxari cunctos qui tenebant in carcere: quiq; in metallis: aut qui buslibet vinculis asseruabant omnes abscedere liberos iubēt. Quibus ita gestis velut post nimiam tempestatem si solis splēdo: celo redditus fuisset: ac terris duces populi nostri per singulas quasq; vrbes frequentare conuentus: ecclesias instaurare: concilia agere: sacerdotia reparare: singulas quasq; ecclesias si cui quid deesse videbatur instruere. Que cum ita gererentur stupor ingens habebat infideles gentilium: de tanta: tamq; subita conuersione rerum: ita vt in ammiratione ipsa fateri cogereēt magnum 7 solum verum deum esse: quē christiani colunt. Nostroz sō si q in agonib; fideliter 7 viriliter pduerāt: cū omī fiducia 7 leticia agebant.

Ecclesiastice historie

Si quis pro languidius et ignauis egerant: cum omni humilitate et supplicatione medicinam poscere: ab his qui incolumes persisterant perperabant, et per eos respiciantur sibi omnipotentem deum supplicabant. Jam vero illi qui de metallis fuerant relaxati: venientes per vrbes singulas magnanimiti sublimescens incedebant: et ineffabilem leticiam atque exultationem dei ecclesijs exhibebant: toto itinere per plateas quoque ciuitatum et vicos cum psalmis et hymnis digredientes: ita ut stuperent et magnificarent deum hi qui eos paulo ante vincitos et cathenatos trahi in metalla viderant: letos vero nunc atque exultantes cernebant ad propria remeare. Ex quo etiam ipsi qui prius infesti nobis videbantur et aduersi: nunc subite conuersionis miraculo congratulabantur nobis, et communem sibi ducebant leticiam nostram. Verum cum hec ita in agris et vicis et vrbibus agerentur: et pro reddita sibi pace christianorum populi modesta exultatione gauderent: totius boni inimicus tyrannus ferre non potuit: quin insita sibi nequicie rabie gaudia ista subrueret.

De posteriori peruersione.

Capitulum II.

Item Maximinus quem in orientis atque egypti partibus tyrannidem tenere supra diximus sex non amplius menses passus est nostros in pace persistere, et prius quicquid ad ob turbendam eam nancisci potuit molitur. Igitur primo prohibere nostros per occasiones quasdam temptat ad basilica cimiteria conuenire. Tunc deinde nequissimos quosdam antiochene vrbis viros instigat legationem mittere aduersus nos: de poscentes ne in propria patria degere liceat christianis. Cuius legationis instigium fecit per Theotenum quendam curatorem antiochene vrbis: prauum ingenij hominem pessimi quoque propositi. Sed et alios per singulas ciuitates similiter determinos ciues ad simile facinus impellit: et ex omnibus puincias huiuscemodi legationem dirigi componit. Multaque et alia aduersus nos specialiter quodam odio et obstinata contentione machinatur: donec omnimodo mala que

sam quiescerant renouaret. Mala mens malusque animus velut sitim quandam et famem se pati putabat nisi lanari carnes ciuium: et sanguinem eorum perfundi videret.

De simulachro quod nuper apud antiochiam fuerat consecratum.

Capitulum III.

Item Atreia reperisse se occasiones maximam ratus: ex eo quod apud antiochiam simulachrum quoddam Iouis a miraculis nuper consecratum: artibus quibusdam magicis et impuris consecrationibus ita compositum est ut videret oculos intuentium: et portenta quedam ostentare videretur: ac responsa proferre. Idque omnibus et ipsis imperatoribus per certo confirmatur quod posteaque ab vniuersis creditus est: asseueratur item deus ille de disse responsa: ne christiani in vrbibus habitarent: neque in vrbis locis vicinis: sed quanto fieri potest longius fugerentur. Dubus cognitis: omnes qui vrbibus erant sub Tyranni regno per vrbes ac puincias singulas: scientes gratum hoc esse apud eum: similem de christiantis sententiam ferunt. Et missis ad eum legatis: ea de imperatore impetrant qui ut peteret ab ipso fuerant inuitati.

De sententijs que aduersum nos late sunt.

Capitulum III.

Item vero rursus aduersus nos persecutionis rabies instaurat et Maximinus interim summa instantia per vrbes singulas et puincias sacerdotes simulachrorum ac pontifices statuit: multisque eos honoribus et muneribus proficit: et omnia prorsus diligenter agit quatenus cunctos beneficijs suis prouentat: ut per hec promptiores eos efficeret in odia et necesse christianorum. Idque eo magis obtinebat: quo gratiorem sibi duceret cum que erga nostros sentiore nequiorumque sensisset.

De actis falsis.

Capitulum V.

Item quis ei agere cuncta ex sententia liceret: quippe qui iam sibi etiam augusti inconcessam prorsus sumperat dignitatem: videri tamen vult quod aliquibus iustis hec rationibus agat

Cōfingunt acta quedā velut apud Pila-
tū de saluatore nostro habita in quibz ad
uersum christū om̄is blasphem̄ia p̄scribi
tur. Que acta p̄ om̄es regnū sui puincias
per lato edicto mitti p̄cipit: et p̄ vrbes sin-
gulas: p̄ vicos: p̄ agros: p̄ p̄p̄toribz
etiā q̄z p̄ueroz tradi iubet: vti p̄ his q̄ ad
meditandū vel ad ediscendū dictare solēt
hec tradant pueris memorie cōmendandā
da. Cū v̄o hec ita p̄ oēm locū diligenti ne
quida gereret: dux Damasci cognita im-
peratoris sui erga christianos libidine: ei
placere in talibus studens indignissimas
q̄sdam mulierculas detritio publicanas
conquisitas: sibi sibi facit et agitari in his
plimā questionē: p̄ quā cogeret eas actis
p̄fiteri: fuisse se q̄ndam christianas: et scilicet
re q̄ inter ip̄a mysteria eoz spurca quedā
et impura cōmitteret. aliāq̄z h̄mōi flagicia
que nec audire q̄dem bonus quisq̄z pate-
retur: mulierculas actis p̄sequi facit: eaq̄z
scripta ad impatorē refert. At ille p̄poni ea
nihilominus p̄ singulas quasq̄z vrbes ac
puincias iubet: q̄uis dux ille nō i longū
tali fraude gauisus sit. Breui nāq̄z q̄dam
insania desperationis succensus in exitū
vite sue p̄p̄rias sibi intulit manus.

De his qui eo tpe martyres extiterūt.

Capitulum VI.

Nostroz vero rursū fuga: rur-
sum persecutio: et supplicia reno-
uant: iudices puinciarū tanq̄z
grati aliquid ex hoc impatori exhibētes
in nostros atrocius descuire. Igit̄ apud
Tyrū phenicis vrbem tres q̄dē iuuenes
corepti: cum se christianos esse p̄fiterent̄
bestijs subigunt̄. euz quibz et Siluanus
ep̄us quadraginta annis functus sacer-
dotio: vir mansuetudine animi: et ipsa iā
cum senectute venerabilis. Per idem tē-
pus etiam petrus de q̄ supra mēorauim̄?
Alexandrine vrbis ep̄us: p̄ oīa insignis:
et om̄ibz virtutibz adornatus: in scriptur̄
p̄o diuinis et in verbo dei p̄oz nullius in-
ferior prudentia q̄z singularis: et in om̄ibz
p̄fectus: vere et sacerdos et hostia dei sub-
ito rapit̄: et tanq̄z ex Batimini p̄cepto ca-
pite obtruncat. Cum quo simul et alij plu-
res ex Egypto ep̄i trucidant̄. Lucianus
quoq̄z vir moribz p̄tinentia et eruditione

p̄cipuus. Antiochenus p̄sbyter cū ad tri-
bunal iudicis fuisset adductus: cur inquit
ad eū p̄ses vir rationabilis et prudens se-
queris sectā: cuius nō potes reddere rō-
nem? Aut si est aliqua audiamus. Tum
ille data sibi facultate dicendi huiuscemo-
di oronem de fide nostra habuisse dicat̄.
In occulto nō est q̄ nos christianī quem
colimus deus vnus est p̄ christū nobis
annūciatus: et p̄ sp̄m̄ sanctū nostris cordi-
bus inspiratus. Non em̄ sicut vos puta-
tis hūane alicuius p̄suasionis errore con-
stringimur: nec indiscussa vt alij parentū
traditione decipimur. Auctor nobis de
deo deus est. Neq̄z em̄ posset sublimis il-
la maiestas sensibz humane mētis illabi:
nisi vel sp̄s sui virtute delata: vel verbi
ac sapientie sue interpretationibz indicata.
Fateor errauimus etiā nos aliquē: et simu-
lacha que ipsi finximus deos celi ac ter-
re putabamus auctores: s̄z arguebat eos
fragilis substantie sue a nobis p̄stita p̄se-
cratio. In quibz tantū veneratiōis inerat
q̄ntū decoris manus p̄tulisset artificum.
Verū omnipotens deus ille quē nō nris
manibz fictuz: sed cuius nos decebat esse
figmentū errores miseratus humanos sa-
pientia suam misit in hunc mundū carne
vestitā: que nos doceret deū q̄ celū fecit
et terram: nō in manufactis: sed in eter-
nis atq̄z inuisibilibz requirendum. Vi-
te etiam nobis legis et disciplina p̄cepta
p̄stituit. seruare p̄symonia: paupertate gau-
dere: mansuetudine colere. studere pati. pu-
ritatem cordis amplecti: patientiā custo-
dire. Sed et om̄ia hec q̄ nunc aduersum
nos geritis ventura nobis esse p̄dixit.
educendos nos ad reges et ante tribuna-
lia iudicum statuendos ac velut victimā
iugulandos. Inde est deniq̄z q̄ et ipse q̄
erat immortalis vtpote verbum et sapia dei
morti se p̄buit quo nobis in corpe positus
patientie p̄beret exemplū. Sed nec nos
sua morte decepit: quibz post tertium diem
resurrexit: nō vt ista q̄ nunc falso p̄scribunt̄
p̄tinet acta Pilati: sed innocens imacula-
tus et purus ad hoc solū mortem suscepit
vt eā vinceret resurgendo. Que autē dico
nō sunt in obscuro loco gesta: nec testibz
indigent. Pars penec̄ia mūdi maior huic

Ecclesiastice historie

veritati ad stipulā vrbes integre, aut si in his aliquod suspectū videt: testat d his etiā agrestis manus ignara figment. **S**i minus adhuc credit: adhibebo vobis etiā loci ipsius in q̄ res gesta est testimoniu. **A**d stipulā his ipsis i hierosolymis loc⁹ z golphana rupes sub pambuli onere dūrupta. **A**ntrū q̄ illud qd̄ auulsis inferni ianuis corp⁹ denuo reddidit animatū: quo purius inde ferret ad celum. **A**ut si adhuc vobis minus digna vident hec q̄ in terris substantiā gerūt: accipite etiā e celo ad stipulatore fidelē. **S**olē vobis spm̄ hoz p̄duco testē. **Q**uā cū hec fieri per impios videret in terris: lumen suū merdīe abscondit in celo. **R**equirite in annalib⁹ vrbis inuenietis tp̄ib⁹ pilati christo paciente fugato sole interruptū tenebris diē. **Q**uā si terre: si celo: si sanguini eoz a quib⁹ veritate p̄ tormenta p̄quiritis fidē nō ac commodatis: quō meis verbis allegationi busq̄ creditis. **E**t cū penē iam his verbis auditorib⁹ suadere cepisset arripī iubetur in carcerē: ibiq̄ quasi absq̄ tumultu populi necari.

De his q̄ aduersum nos tabulis creis conscripta sunt. **C**aplm. VII.

Ed z p̄ alia nihilominus loca tanta in breui crudelissimus tyrannus aduersus nos excitauit vt longe sentioza porib⁹ z dirioza patrarētur. **Q**uā cū aduersum nos legationes p̄ uinciaz vel vrbium: qm̄ tot z tanta impia edicta venerant: ita vt etiā creis tabul' incidi leges q̄ aduersum nos date fuerāt inhererēt: qm̄ pueris scholaris meditatio de pilato z de iesu haberi cōtumelle nosstre gratia iussa ē: z p̄uitijs referta ac blasphemijs per totū diē decantari. **I**n his p̄o legib⁹ quas aduersum nos ere incisas singlis q̄busq̄ ciuitatib⁹ p̄posuerat velut in eternū mansuras: lactanter satis z superbe descripserat: q̄ ex quo christiani sedib⁹ suis vrbibusq̄ pellunt: z aeris esset leta tēperies: z terre fecunditas abundantior ac segetū copia vberior: z ideo satis recte p̄suli ad deoz imortalū grām: q̄b⁹ nulle ita acceptabiles vltime litarent q̄ vt inuisi his hoīm genus ex omnib⁹ locis in q̄b⁹ eoz maiestas colit pelleret. **A**ddit q̄z etiā

am illud vt qm̄ tā plā: tāq̄ religiosam petitionē hanc ab impatore poposcissent q̄c qd̄ illud est (q̄uis difficile videat) qd̄ suis comodis estimēt p̄futurū: p̄ hac grā nihil sit qd̄ impetrare nō possent: n̄ vt h̄ diligētius obseruent: ne christians quas literatūq̄ vrbū cedat ingressus.

De his q̄ postmodū acciderūt bellis: pestib⁹: fame: z de morte tyrānoz.

Caplm. VIII.

Quidē q̄ntū in hoīb⁹ fuit: satis in angustū res nostre: opesq̄ coartate sunt: vt fm̄ illud qd̄ scriptū est in his scandalizari possent etiā electi. **S**ed postq̄z nihil reliquū apud homines reb⁹ nostris supesse visum est: omī potentis dei p̄uidentiā imbecilles hoīmentes piclitari ipsa desperationē nō patit. **C**ōtinuo nāq̄ nec mora dū adhuc per aliquas lōgius positas ciuitates impia mitterent edicta: arrogantia tyrannice vocis refrenans qua letas segetes p̄ christiana noz fuga z vberes frugib⁹ descripserat cāpos: imbres restringit in nubib⁹ z efferas arida sterilitate segetes derelinquit. **A**rescit etiā herba campoz. **E**t nō solū hoīb⁹ fructū: verū etiā pecudib⁹ pabulū negat: famelq̄z terra z obicena vrbib⁹ grassat. **T**eris q̄z tēperies quā suis impijs actib⁹ descripserat famulari: in tantā corruptionē veria est: vt humana corpora vlcereb⁹ pessimis q̄ ignis sacer appellat: nec nōz his q̄ dicunt carbūculi replerent: ita vt z ora hoīm atq̄ oculos occuparent: vt si q̄ forte ex his effugisset mortē luminib⁹ orbaretur. **S**ed z alijs nihilominus pestilentib⁹ morbis viroz ac multez imense multitudines z p̄cipue infantū acruatim caderēt. **A**ddit illud etiā his malis vt **A**rmenioz gens olim z vtilissima z amicissima plō romano: dū ab eo christiane religionis ritū cui deuotissime vniuersa dedita est: in idolorū cultū mutare cogeret: z demones venerari p̄ deo: inimici p̄ amicis z p̄ socijs aduersarij effecti: mān se aduersum nefaria eius edicta defensa repant: ac sponte bellū inferūt. **Q**ue sil' oīa coacervata: stulte ab eo penas arrogantie deposcebant: p̄ q̄ p̄ fugā p̄secutionēq̄ christiana noz pacē sibimet z rez oīm copias: atq̄

ipsum etiam aeris temperie deservire facta
 uerat. **I**gitur cum ipse et exercitus bello armenico
 vehementer et acriter uigere: populos per
 urbes et vicus quibus diuina atque humana pro
 spera cuncta cessura legum suarum auctoritate
 commiserat: fames dira absque ulla misera
 tione vastabat. **I**n urbibus pro tante per dies
 singulos multitudines cadebant: ut nec
 loca ad sepulturas inuenirentur. **I**n agris
 vel vicis plerumque domus penitus vacue re
 mansere. **Q**ui si aliquis iminentem viden
 tes stragem filios suos ad urbem uenirent
 abduxerant: dum emptor moraretur: aut retra
 ctat etiam ipse moriturus accedere: cum libe
 ris suis quorum ex pretio alendos se speraue
 rant interibat. **A**lii uero dum radices her
 barum sectabant: earumque succis vitam sustenta
 bant: purgente inedia incaute letali aliquid
 haustu corrumpebant. **M**ulieres quoque matris
 familias et honesto loco nate: uel famis co
 gente pudoris oblite ad publicum stipitis
 petende gratia descendebant. **E**t quos vere
 cuncta aspiciere in facie hominum non sinebat ex
 petere aliquid cibi: uel etiam de manu rap
 ere fames cogebat. **Q**uia plerumque ita ex
 haustu incedebant: ut simulachra magis
 carne carentia quam homines putarent: colore te
 tro: luminibus in profundum demersis: huc atque
 illuc corpore nutabundi: et iam itaque lapsu
 ri ingrediebantur: nec uoce iam stipitis: sed uel
 timore trahendo spiritum deposcentes: ita ut non
 nunquam si forte fragmentum panis aliquis quod
 frui non liceret aspiceret: dum manum conat
 extendere: nec desiderium uires corporis perse
 quuntur: in medio conatus inualidi ictu fru
 strante caderet. **Q**ui si quos forte locupletium
 miseratione per motus impetiri aliquid cibi
 indigentibus uoluisset: restrictus et profocatus
 multitudine eorum: in quibus nemo erat qui re
 pellendus uideretur: deserebat inceptum: nec
 minime propositum per uim eorum quos inedia im
 pudentes effecerat ualebat implere. **I**nte
 rea per plateas omnes et angustioribus erat omnia
 repleta cadaveribus mortuorum: nec erat omni
 modo qui sepeliret: dum et ipsi qui adhuc super
 esse uidebantur morbo inualidi essent: et quasi
 continuo morituri. **E**x quo fiebat spectacu
 lum miserabile: ita ut quasi plurimum a canibus
 deuorarentur. **I**gitur due pestes validissime
 fames et lues: diuidebant sibi plerumque. **E**t

pauperiores quosque quibus quotidianus victus
 ope manuum querebat uelut uictos sibi
 et primos populabat inedia. **I**llos uero
 qui locupletes et referti opibus uidebantur lues
 sibi uelut proprios defendebat: ita ut uide
 res numerose familie domum intra breue tem
 pus ex uno in alterum contagione currente:
 extinctis omnibus uacua dereliqui. **S**ic di
 scretis quidem castris fames lucis: sed uno
 mortis exitu bellantes urbes atque agros
 vastabant. **N**ec extitit legum **D**arimianum
 et elationis atque arrogantie eius et iudicij
 de christianis habitum remuneratio. **N**ec il
 lius in deum pietas et religionis ut asse
 rebat celsus tradita maiestas. **T**ertium ut su
 perius diximus cum et inhumana mortuorum ca
 dauera quos fames consumperat in plateis
 iacerent: et quos lues usque ad unum interes
 merat: nihilominus insepulti in domibus
 manerent: qui uero superesse uidebantur uige
 rent inedia clamare omnes: et sponte christi
 anorum et pietate misericordiam impetrari: quod
 usque paulo ante extores patria et domo
 egerat nunc suppliciter exorare ut morte sibi
 solito uiuentibus alimoniam auxiliu[m] defe
 rant: mortuis insepultis sepulture iusta per
 soluant. **A**pod ipsos tamen modo miserationes
 ualere apud ipsos solos qui humanitas
 tatis sunt pietatisque seruari. **N**ec tam ueracem
 religionem: tam sanctam: tamque in omnibus profectam
 ullam esse quam uniuersis omnibus consulere: tam
 quam proinquis et primis suadeat. **N**ec esse a
 lium ullum propter christianorum deum profitebantur
Tum uero populi quibus reuera per dei gra
 tiam: quod maxime omnibus mirabile fuit: nec
 quos fames in aliquo: nec lues fuerat diuina
 ra: in nullo propter iniurie memores morte
 sibi solito et ad misericordiam etiam inimicorum
 preceptis diuicis instituti: proferre certatim
 unumquisque poterat cibos et suste
 tare ac reficere pereuntes: et non solum cibos
 cum eis sed et affectum participare. **E**x quo in
 digentibus etiam parua sufficere uidebantur qui
 cum magna pietatis affectione prebeantur.
Illos quoque qui morbo contagione laborant: ad
 quos nullus gentiliu[m]: nec proinquoque quod
 introibat: sedula et frequenter uisitatione cu
 rare nec pati omnimodo aliquid per contagium
 quippe quos gratia diuina circudaret: ca
 dauere quos mortuorum sepulturam deferre: et

Ecclesiastice historie

que sunt nature iusta complere. Ita breui
ingressu solo christianoꝝ p̄ vrbes & vicus
maloz facies imutata rebz ipsiꝝ atq; op̄i
bus verā esse & piā religionem christia
noꝝ in cordibz oīm scripsit multo tenac̄
q̄ tabulis creis eā falsam esse tyrānus in
ciderat. Igit̄ cū hec a nostris ita gererent̄
& p̄ gestoꝝ bonitatē tacta q̄dam p̄dicatio
ne dei nostri veritas nosceret̄: ita vt com
pletum videret̄ illud quod scriptuz est in
Benefi: qz egyptijs erat tenebre palpabi
les & crasse, filijs aut̄ israel erat lux in om̄i
bus habitacionibz suis, pergit nihilom̄i
nus dñs deus noster magnificari in sc̄tis
suis: & cepte virtutis opus p̄perforibus
succesibus p̄pagare, atq; iterum nobis in
obsuro positis splendorem sue lucis ac
cendere. Item̄ fm̄ p̄pheticum dictum: cl
bauit nos pane lachrymarum: & potū de
dit lachrymas: sed in mensura. Hec est er
go correptionis eius emendationisq; me
sura: vt nō imperpetuū indignet̄: neq; in
eternū irascat̄ nobis: sed rep̄opiciet̄ ser
uis suis sperantibz in se.

De victoria Constantini imperatoris
Capitulum IX.

Etem cū religiosissimus impa
tor Constantinus: constantij eque
moderatissimū & egregij princ̄
pis filijs aduersum Maxentij vrbis ro
me tyrannū bellū pararet: atq; exercitum
duceret: erat q̄dem tā nunc christiane reli
gionis fautor: veriq; dei venerator: nōdū
tū (vt est solēne) nostris instigatus signum
dñice passionis acceperat. Cū igit̄ anxius:
& multa secū de iminentis belli necessita
te puoluens iter ageret: atq; ad celum se
pius oculos eleuaret & inde sibi diuinū p̄
caret̄ auxiliū: vidit p̄ soporē ad orientis p̄tē
in celo signū crucis igneo fulgore rutila
re. Cūq; tāto visu fuisset exterritus: ac no
uo p̄turbaretur aspectu: ad stare sibi vidit
angelos dicētes Constantine
quod est in hoc vince. Tū p̄o letus reddit̄:
& de victoria tam securus: signū crucis quod
in celo viderat in sua fronte designat: & ita
celitus inuitatus ad fidē nō mihi illo v̄
des inferior: cui de celo similiter dictū est:
Saule saule quod me p̄sequeris: ego sum
iesus nazarenus: nisi quia hic non adhuc
p̄sequens sed iam p̄sequens inuitat̄. Exin

signū quod in celo sibi fuerat demonstra
tū in militaria vexilla trāformat ac laba
rū quē dicit̄ draconē in speciem dñice cru
cis exaptat: & ita armis: vexillisq; religio
nis instructus aduersum impioꝝ arma p̄fi
ciscit̄. Sed in dextera sua manu signū ni
hilominus crucis ex auro fabricatū ha
buisse perhibet̄. Verū non puto absq; re
videri si paululū excedentes etiā q̄d p̄po
siti religiosus dux in h̄ bello gesserit p̄fe
ramus. Igit̄ vbi diuine virtutis auxilio
certus de victoria effectus est: alio nihil
minus estu religiosi p̄ncipis animus flu
ctuabat: qz sc̄z impator romanus & pater
patrie noiatus: & q̄ om̄s (si fieri posset) q̄
ante se p̄ncipatū gesserant pietate & religi
one cupet sup̄are: non solū patrie sed ipsi
vrbis rome q̄ romanū imperij caput est bel
lum cogeret̄ inferre, nec sine oppugnatōe
p̄te quā tyrannus obsederat reddere po
terat patrie libertatē. Angebat̄ huic anti
mus: & die noctuq; deū cui se tam famili
arē senserat p̄cabat̄: ne dextera suā quā si
gno munierat salutari: cruore romanū sā
gulnis macularet. Hec est die noctuq; po
scenti p̄stitit diuina p̄sidentia. Et tam cū
nō p̄cul a ponte molino castra posuisset:
ecce subito velut v̄ diuina correptus Ma
xentius agit̄ in occursum & p̄uens vrbis
rome portis sequi se reliquū exercitum lu
bet: porq; ipse obuius p̄currit armatus.
Iusserat aut̄ nauibz ad decipulā cōposi
tis fluuiū sterni: & suppositis pontibz exe
gri. Ut̄ ḡ ipse eques ac p̄cursor oblit̄ opis
sui cū pauc̄ aggressus ē pontē: subfedere
naues: & in p̄fundū dmersus totū belli
futuras cedes vni nefandi capis sui dire
mit̄ interitu: atq; ipollutā religiosi p̄ncipis
dextera a ciuili cruore seruauit. Tū p̄o n̄
hilominus in h̄ q̄ in moyseo atq; bebrai
co p̄plo gestū videres: vt digne etiā super
his diei deberet: currus pharaonis & p̄
tutē eius p̄iecit̄ in mare. Electos ascensoꝝ
res ternos stratores demersit̄ in rubz ma
re, pontū adoperuit eos. Ita nāq; Maxē
tius: atq; h̄ij qui cū ipso erant armati satel
lites deuolutus sunt in p̄fundū, pontibusq;
his deuolutus est quos ad religiosi prin
cipis aptauerat exercitū. Sed & illud sup
eo cōpetenter dicit̄. Lacū aperuit & effo
dit eū: & incidit̄ in foueā quā operatus est

Couertet dolor eius in caput eius: et in vertice ipsius iniquitas eius descendet. **H**ec impii competenter aptant. **C**onstantino vero tanquam famulo dei digne illa iungentur quae moyses post victoriam praeratis cecinit inimicis dicens. **C**antemus domino gloriose enim honorificatus est: equum et ascensorem praecipit in mare. **A**dueror et pector meus est, et factus est mihi in salutem. **Q**uis filius tibi dei dicitur? quod si filius tibi gloriosus in sanctis: mirabilis in claritate faciens prodigia? **H**ec etiam si non probis: rebus tamen gestis. **C**onstantinus ipse a quo victoriam meruerat excelso concinens deo verberum triumphaturus ingreditur. **T**um volens omnes cum iugibus ac liberis senatus populi romani ingenti peste liberati: et iugo tyrannice inanis exempti **C**onstantinum velut salutis auctorem ac restitorem libertatis excipit. **I**lle tamen nec in laudes acclamantis populi: nec in plausum tante virtutis: actalis animos relaxabat: neque suae virtuti regebat: sed diuino muneri deputabat. **S**tatim denique ubi imagines sibi ob honorem triumphantis senatus erexit vexillum dominice crucis in dextera sua subterdepingit: et subter ascribit: quod in hoc signo singulari quod est vere virtutis insigne: verberum romani senatusque et populi romanum iugo tyrannice dominatorem exemptum: pristinae libertati nobilitatisque restituit. **P**er idem tempus inspirante etiam tunc secum **L**icinio: non dum enim in id vesanie incidere quod postmodum dilapsus est: scientes et praesentes auctorem sibi bonorum omnium deum: vna eademque sententia legem statuerunt: in qua deum christianorum plenissimis laudibus plequeunt: et ipsum sibi auctorem totius virtutis atque operis praesentem ipsumque de tyranno praesentisse victoriam: et sic ab vniuersis huic venerationem cultumque deferendum. **H**anc legem etiam ad **M**aximinum quod tunc orientis partem dominabat: amicitiasque eorum expetere videbat emittit. **A**t ille ingentibus imperatorum rebus gestis perterritus: tam si quae scribebantur praerata sibi et aliena mentis suae proposito viderentur: tamen quoniam resistere non audebat: et rursus aliene auctoritati cedens inuitus videri in hoc venisse erubescere: metu sui ac pudore versus miserabilis praesentis arius statuit velut ex suo arbitrio atque auctoritate legem per christianis filii sententia promulgare, in qua assueraret maioribus quod

de suis partibus augustis visum fuisse christianorum gentem tanquam deorum cultum aduersum penitus esse delendam. **S**e quod aliquandiu ratum sibi debere vult sententia. **S**ed quoniam eo magis gens ista propage et crescat: quod maxime putatur inhiberi velle se potius ut si quod blandis quod ad deorum cultum praesentibus acquirere recipiat. nullus cogat vero inuitus: sed habeat in arbitrio suo quod quod velit ritum colere deum: neque per hoc commotionem vllam vel praerurbationem praerualibus inferendam. **H**ec **M**aximinus ad **S**abinum praerfectum scribit: cum tamen omnes scirent eum non ita animo gere re: sed simulata haec humanitate decernere. **D**enique nostrorum nullus audebat vel praerilia agere: vel in publico quicquam quod ad religionem praerinet commouere, id est vel ecclesias reparare: vel si quod homo visus non poscebat exple re: quod fieri lex ad eum ab imperatoribus missa censebat. **S**ed ille impius et mente feror hoc solum quod metus extorquebat indulserat: nec in aliquid mutauit affectum donec digna in eum verbera vltimo diuina praerferret. **E**tiam cum praer meritum et praeracitatem mentis suae vel nomen augusti vel imperium praesumpsisset: vir in quo nihil praerudentiae: nihil sobrietatis aut moderatiois inerat: arrogantia tumidus et supbia inflatus extollit et erigit etiam aduersum regni socios cepit. **I**n quibus regalibus institutio morum praerbitate et sobrietatis ac religionis gratia refulgebat. **A**udet igitur praermo se inter eos honore praerstituere praerore: ac non multo post rupto federe bellum **L**icinio conat inferre, et breui omnia praerurbas modo praerbes quaterere: modo exercitum fatigare. **A**d vltimum fretus demonibus et noie deorum suorum cum imensa militum multitudinem praercedit ad bellum. **S**ed victoria illi quod deo atque hominibus inuisus erat refugiens: ad partem alteram transit. **E**t cum ferro cecidisset eius exercitus pauci quod supserant videntes eum militum copiis et diuino fauore nudatum: manu fortioribus tradunt. **A**t ille simul ut se a diis suis deceptum: et ab hominibus desertum vidit detractis imperii insignibus: que nec decenter vnquam gesserat: turbis se colonum fugitantium praermiscens: turpiter atque infeliciter bello exemptus: per agros ac vicos latrans tandem ad ea loca que hostibus careere videbantur euasit: vanis suis praeruasione

Ecclesiastice historie

bus illud multo verius esse persentiens: quod diuina scriptura pronunciat dicens. Non fit saluus rex p multitudinem virtutis sue: nec gigas saluus erit in multitudine fortitudinis sue. Falsus equus ad salutem in abundantia autē virtutis sue nō erit saluus. Ecce oculi dñi sup timētes euz: sperantes super misericordia eius vt liberet a morte animas eoz. **I**gitur cū omni dedecore atq; iġminia tyranus post eaq; egressus est ad ppria: pmo tanq; furore quodam se digno accensus: plurimos sacerdotes deoz suoz & diuinos quos antea mirabat: & quoz responsis cōfidens bella cōmouerat: vt deceptores fallacesq; & qui salutem suam regnūq; pdidissent interfici iubet. Post hec gliam laudemq; deo christianoz refert & sera penitentia cōuersionem in ipia vite sue dānatione meditatatus cum grauissimā mortem morbis erga semetipm certantibus duceret: leges p libertate ac securitate christianoz scribit. Cuius exemplū infra scriptū est. Imperator cesar galerius Maximinus germanicus sarmateus. Pius Felix fructus augustus. Indefinēter curam puincialiu nostroz gerentes: & vtilitatibus eoz vel cōmodis consulentes que ad cōmune et publicum bonū spectant: queq; animis cunctoz chara & iocunda sunt nunq; desinimus puidere. Unde cognitum esse omnib; nō dubito: manifesteq; compertū ex eo fomite quo iussū fuerat a diuis principibus Diocleciano & Maximiano parentibus nostris inhiberi cōuentus christianoz plurimas dīreptiones & pdas ab officialibus factas: idq; per dies singulos in detrimentū nostroz puincialiu pfectisse: quoz nos curam p̄cipuam habere gestimus: ita vt bonis suis pene ac patrimoniois euoluerentur. Super hac re anno p̄terito legem dedimus: vt si q̄s veller genti huic vel religioi adherere a nullo p̄suis voluntas eius ac p̄positi libertas impeditur: sed satisfaceret animis suis atq; h̄ret licentiam absq; vllō metu vel suspitione agere quod liberet. Verum ne nunc quidēdem latere nos potuit: q̄ quidam ex iudicibus temptauerint pmouere rursū p̄ puinciales nostros: & velut ex nostra eos

auctoritate turbare quo sc̄z & pigriores erga religionem quā diligunt redderent.

Igitur vt in posterū omnis metus vlt̄ ambiguitas auferatur: bul' edicti nostri lege sanctimus: vt cunctis innoscat: lice re his qui christianaz sectam religionēq; venerant hac nostre indulgentie largitate: vt vnusquisq; quēadmodū vult: & put animo libet religioni huic solentatq; de seruiat. **S**z & orationū domos: id est dñi ca sua vt instarent p voluntate permittimus. Hanc quo in omnibus cuius cum lator habeat hec nostra largitio: etiam illud hac lege sanctimus: vt si que domus agrī: vel quelibet p̄dia ex christianoz bonis ante hac pentum nostroz p̄ceptis ad fiscū ius fuerant sociata: si qua etiaz ibi ab aliquo competita sunt: vlt̄ si qua distracta aut dono in aliquem collata: hec omnia in antiquū ius christianoz p̄cipimus reuocari: dñisq; p̄p̄is vniuersa restitui: vt & in hoc omnes pietatis nostre beneficium capiant. Talibus Maximinus nunc demū vtitur legibus qui ante annū nō integrum ereis aduersum nos talibus tanq; in eternū p mansuris sanxerat penas. In quib; nos velut impios vrbibus & agris exules: actotius pene terre pfugos efficit iusserat. Verum ne nunc quidē erat eius integra & ex eo: de conuersio: sed velut p̄cium quoddā huiusmodi leges offerebat deo. Et qm̄ deoz suoz spes cum p̄suis in bello deceperat: p hec tanq; mutatis patrocinijs bellum temptabat adori: ignozans vanissimus q̄ ab hominib; nequā ad prauū inceptū neq; officijs: neq; p̄m̄is potest redimi deus.

De perditione vltima infidelioz nroꝝ
Capitulum 2.

Igitur cum omnib; copijs instruxisset exercitū: bellūq; parauisset iniustum: dolorib; internoꝝ viscerū cor: reptus vehementer exagitari cepit: ita vt ne stratis qdē recubare posset sed exiliens e cubili suo sepe pronus elideretur in terram. tum deinde homo edat: & qui vino semp repletur: nunc ne sumis quidem labris degustandum reciperet cibum: aut odoretenus vinū sumeret. Ita

carnibus inedia et ariditate consumptis:
 hoc solum profecit infeliciter quod in ultimis vi-
 te positus iustam esse vindictam dei et sce-
 lerum se penas merentem profiteri expendere.
Ad ultimum tamen morbo plus luminibus
 amissis: et tunc magis quid aduersum christi-
 stum impietatis admisit videns viuendi
 finem fecit. **S**ed defuncto eo qui erga
 christianos nunc inaudita crudelitate: nunc
 simulata venia agebat aperta indulgentia
 legitimorum principum: et absque ulla tam su-
 spitione ecclesiarum status multo etiam clari-
 or quam prius fuerat reparari cepit. **V**erbum
 vero dei et doctrina christi longe gloriosius
 et libentius propagabatur. **T**u vero fidei
 inimicus penitendo ultima atrocitas et cru-
 delitatis sue fiebat: ita ut puderet eos a-
 spectus ipse publicus: nec eleuare oculos
 in hominum faciem audent. **E**tenim cum pri-
 mus ipse **H**arminius imperialibus edi-
 ctis tyrannus et impius ac deo atque homi-
 nibus iniustus fuisset pronuntiatus: tabule
 que eius picte vel imagines erce alie deiici
 ac precipitari iuberetur, alie vero atris fu-
 cate coloribus obliterari: tanta subito re-
 rum facta conuersio est: ut eius qui dudum
 aduersum christianos de pene eternitate
 censebat: nunc etiam nomen aut repelle-
 retur de memoria hominum: aut cum obpro-
 brio ac dedecore seruaretur. **J**udices que
 eius quos ille in tyrannicis diuinationibus
 ministros scelerum habuerat: legitimi prin-
 cipes velut impietatis et crudelitatis eius
 satellites interfici iuberent. **I**n quibus ma-
 ximus flagitiorum eius signifer **P**eucesius
 fuit: qui secundo ab eo et tertio consul profe-
 ctus est: ac prefecture tenuit culmen. **S**ed et
Quintianus filius primis apud eum hono-
 ribus functus: qui in egypti partibus ad-
 uersum christianorum sanguinem inaudita
 seueritas et crudelitate crassatus est. **S**ed
 et alij plurimi per quos **H**arminius im-
 pietas fomenta conceperat. **I**n quibus et
Theotegnus ultorem tandem prophetarum
 actum esse comperit deum: que consecrati
 apud antiochiam simulachri gratia etiam
 psidalibus a **H**arminio fastibus fuerat
 honoratus. **S**ed cum **L**icinius uenisset
 antiochiam: et magice artis studiosus ad
 penam iussisset inquiri sacerdotes illi atque

aruspices nouelli simulachri horum vel
 focij vel etiam magistri deprehenduntur
Cumque ab his inquireretur quo pacto vel
 responsa redderet simulachrum: vel pro-
 digia quedam facere uideretur: dissimu-
 lare primo: postea tamen artius interro-
 gati totius ludij compositam et compagi-
 natam machinam pandit et arte **T**heo-
 tegni fatentur cuncta fucata. **I**gitur pri-
 mo omnium ipsorum tante deceptionis au-
 ctorem **T**heotegnum: **T**um deinde ceteros
 magice artis ministros: que ille sacer-
 dotes nouelli demonis: atque aruspices
 collocat dignos excruciatos supplicij
 duci iubet. **Q**uibus adduntur etiam filij
Harmini: quos ille tam imperij socios
 assumpserat. **S**ed et pinquos eius qui
 se ob huiusmodi necessitudinem mole-
 stissimos erga ciues et puincipales exhibu-
 erant: paribus supplicij afficit. **S**ulti et
 records qui non audierunt comonitionem
 diuinarum litterarum dicentem. **N**o-
 lite confidere in principibus: neque in filiis
 hominum in quibus non est salus. **E**xibit
 spiritus eorum et reuertetur in terram suam
 in illa die peribunt omnes cogitationes
 eorum. **N**os autem quibus spes et salus
 in omnipotente deo consistit: et in rege om-
 nium christo saluatore nostro ac redempto-
 re animarum nostrarum: et correptione lib-
 enter ab ipso suscipimus: et pacem etiam
 ab ipso similiter expectamus. **I**gitur po-
 steaque repente deo atque hominibus inius-
 sum finem que supra exposuimus interijt im-
 piorum hominum genus: ita ut merito in
 his completum uideretur quod prederat
 spiritus sanctus. **U**idi impium super exalta-
 tum et eleuatum sicut cedros libani: et tra-
 siuit: et ecce non erat: et quesitum locum eius
 et non inueni. **O**mnis nube deterfa letus tam
 dies et solito clarior illuxerat terris: atque
 ecclesijs christi spendor sui solis effulserat.
 nec usque qui hec aliter aspiceret lumbis
 supererat oculus. **S**ed cuncti mortales
 tyrannice que preterierat crudelitatis hor-
 rore: etiam si nondum fidei uotis tamen
 que nostra sunt amplectentes: uniuersi
 pariter deum uerum prius esse fatebantur
 auxilio firmamque esse spem in christo speram
 tuam comprobabant. **E**t quo aderat cunctis

Ecclesiastice historie

velut diuino munere infusa leticia: maxie
videntib; ea loca que paulo ante impijs
tyranoz machinis fuerant destructa: redi
uua pstructione clariora z excelsiora co
surgere: templaq; excelsa p humilib; pue
ticulis eleuari. **I**uuabat em christianoz
pncipum fauor: z legislatio religiosa ala
ces nostroz animos z ampli^o animabat
du z ad psonaz episcopoz frequent^o scri
beret: z honore sacerdotib; cu summa ve
neratioe deferrent: sed z impendioz sum
ptus benignius largiret. **I**nterea festiui
tates a nostris frequetissime gerebant cu
omni leticia z exultatione: p vrbes z loca
singula ecclesiaru dedicationib; celebra
tis. **C**ongregabant in vnum sacerdotes:
nec pigebat etiam longe positos conueni
re: quia nullum longum videbat spaciuz
charitati. **C**oncurrabant etiam ppli ad po
pulos: z taq; vere membra vnus corpor
ris christi iungi sibi inuice sociariq; gau
debant: vt videretur in eis compleri figu
ra illa pphetica q cu sacramento qdam p
dicata est dicēs. **Q**uia pgregabitur os ad
os: z iunctura ad iunctura. quib; etiā vn^o
spūs inesse omib; infusus mēbris: z vna
anima merito dicat: q; z vna in omib; fi
des: z vnus ab omib; colitur deus: atq;
ex vno ore hymnos omes concinūt deo.
Iam ho ingēs in sacerdotib; z ministris
atq; in omib; q ad religionis obseruanti
am pntent gra fulgebat. **A**stabant hinc
psallentū chori: iuuenes z virgines senes
cū iuniorib; laudabant nomen dñi. hinc
mystica ministeria ordinatis ac dispositis
vicib; agebant. **P**ontificū quoq; z sacer
dotū consessus ipsa canicie venerabilis
eminus pfulgebat. **I**am ho si q; p gram
dñi inspiratus sermonē pferret ad pplm:
cū omi silentio ora cunctoz in eū: oculiq;
pversū tanq; celitus sibi p eum denūciari
aliqd expectabant. **T**anta auditor reue
rentia: tantus ordo in sacerdotib; fuabat
Inde alius atq; alius: z nō solum duo vl
tres: sicut apulus dixit: ceteris examinanti
bus loquebant: sed z quantūcūq; dabat
sermo in adaperitione oris sui: vt magis
constaret in eis illud qd moyses dixerat.
Quis dabit oēm ecclesiam dei pphetare?
Muscq; em liuoz aderat: nullum pulsabat

inuidia. dona dei populis ministrabant.
vnusquisq; fm qd scriptum est ad edifi
cationem ecclesie abundare querebat. **E**t
omnia hec in charitate gerebant: ita vt se
honore inuicem puenirent: z alter alteruz
sele duceret meliorē. **N**am simpliciores
quiq; admirabant: z suspiciebant eos q
per sapientia verbi populos instruebant
Sapientes vero z eruditi viri pferebant
eos quib; pura vita ac sincera simplicitas
offerendi deo hostias maiorem fiduciam
dabat. eisq; imolandi sacrificij pmittebat
officium: quos familiarior vite simplici
tas in cordis puritate fuabat. **S**ic sum
mo studio perquirebat alter in altero qd
pferret. **I**gitur cum tali simplicitate eccle
siaz gloria apud deum hoiesq; pficeret: z
imago qdam celestium habere in terris
sup oia quoq; religiosus pnceps **C**onsta
tinus exultaret in talib; ac per dies singu
los fide z religioe crescēs inexplibili gau
dio de ecclesiaz pfectibus repletur. **S**ac
cerdotibus etiam dei nō credebat suffice
re si se equalem pberet: nisi eos a longe p
ferret: z ad imaginem quandā veneraret
diuine pſentie. **C**ūq; p his omnib; nō iā
vt imperator: sed vt pater coleretur a cun
ctis: nō tulit infelix inuidia: vel nostroz
pacem letis successib; crescere: vel illius
erga nos studia in quassata durare. **E**t em
Licinius qui pmo quasi pbitate mox: z
vite integritate ac merito virtutum: nō so
lum ab eo in societate regni fuerat adscit^o
verum z in ppinquitate ex iunctione sus
sceptus. **S**orozem nāq; **C**onstantini in
matrimoniu acceperat: videns imperato
rem nō tam vi z metu q; amore z religio
ne in omib; impare: atq; in summa venera
tione cunctis esse mortalib;: z pcpue chri
stianis: humano vicio pulsatus: imo in
humana inuidie clade pculsus: occultis
insidijs pmo decipere egregium pncipes
parat: idq; q; maxime p familiares ac mi
nistros molitur. **S**ed ille nihil quidē de
ctus dolis ac fraudib; suspicatus: tamen
quia totus erat pfidens in deo: ad oia se
illo signo qd ei celitus monstratū fuerat
muniebat: nec vllis per hoc insidijs fieri
obnoxius poterat. **V**erum **L**icinius vbi
neq; beneficioz: memoria: neq; affinitat;

grā rep̄mere imānitātē p̄cepti sceleris poterat: neq; tū ei p̄ occultas machinas inſi die p̄cedebant: ratus vt imp̄ator chriſtia- noꝝ p̄cib; iuuaret: ⁊ ſō tutus remaneret: ſtulta iracūdia p̄motus ip̄ator: q̄dē aptū bellū iudic̄: regniq; fidē ſocietateq; p̄ami- nat. Hoſtros ꝑo puato ac ſpeciali odio p̄ſeq̄ parat. In q̄relā deuocans q̄ nō ita p̄ ſe ſicut p̄ ſtantino chriſtiani in ſolenni- bus ⁊ ex p̄cepto ſibi traditis oꝝonib; ex- cubarent. Verſa igiꝛ vice hiſ q̄ paulo an- acerrime in eos vindicauerat: q̄ tyrānoꝝ tēpe aduerſum chriſtianos aliq̄d crudele molitū ſunt: nunc in nꝛos tela ꝑtoꝝquet ⁊ tyrānidis ſue ꝑma ſacrilegia nꝛoꝝ cruore delibat. Primo nāq; om̄s de palacio ſuo ſi q̄s chriſtianus eſſet exteꝛe iubet: tū ⁊ de om̄i militiā. Poſt hec p̄fecit peſtis: ⁊ tyrā- nicis edictis ſtatuit om̄s q̄ ſe chriſtianos p̄ſiterent in carcerē trad̄i. Stratim tū in- uenit aliq̄d in q̄ ꝑores crudelitates ſup- aret. Addit edicto: vt ne q̄s alicui miſſo in carcerē cibū vel potū deſerat dicēs: inī quū eſſe miſericordiā fieri: atq; hūanitatē p̄bere hiſ q̄s ipſe ſuis legit̄ ꝑdenaſſet. Et ita multitudines in carcerē retruſe ine- dia necabant. S; ꝑ hoc putabat adhuc occultoꝝe eſſe tyrānidē ſuā. Verū creſcē- te animi ſeuiā etiā ꝑ parū videbat. Cō- tinuo in eꝑos: ceteroſq; ſacerdotes dei ra- biem crudelitatis extēdit. ⁊ ꝑmo oim̄ no- bilioꝝes quosq; ⁊ quos fama clarior ex- tulerat: vel ſapie ⁊ doctrine opinio cōmē- dauerat: callida arte circūuenit: ⁊ eos aut iniuriarū reos fieri: aut cuiuſlib; alterius ſiſtione habita puniri hoc ſolo quo de- ferebant iubebat. Jam vero poſt hec in- audito om̄ib; ſeculis crudelitatis modo oēs qui ꝑaminatis ſacrificijs acquieſce- re noluiſſent: nō tortoꝝib; vt ꝑceſſoꝝes ſui tyranni faciebant: neq; cruciatib; ac ſup- plicijs tradi iubebat: ſed lanſonib; dari: vt eos ꝑoꝝoꝝ more ſuſpenſos: deſpicatoſ q; ⁊ codicib; ſuꝑpoſitos ꝑ fruſta cederēt: ⁊ in ꝑtes diuiſos in mare ad pabulum ꝑi- ſcuz ꝑijcerent. Eccleſias q; quas ſuis iā- tꝑib; cōmuniſ; edictis extꝛui fecerat: rur- ſum ip̄e ſubuertere: ⁊ ꝑ om̄ia ſatis agere quatenus cōctos q̄ ante ſe fuerant tyrānoꝝ

nos crudelitate ſuperaret. Preterea ⁊ le- ges ſi que apud romanos bñ ⁊ honeſte a maiorib; late fuerant: in barbarū ritū con- uertere: anaricē quoq; inſatiablem ſtu- dere: cenſus innouare: ⁊ agros cultorib; vacuos tributis replere. Preterea ſi q̄s iniquis factionib; circūuentos in exiliū miſiſſet: hoꝝ vtꝑores legitimis matrimo- nijs auulſos ſeruis ſuis ac ſatellitib; iun- gere. Ipſe vero etiā contra etatis ſue vt res adulterijs ⁊ corruptionib; virginum delectari. Verū vbi huiuſcemodi armis ⁊ virtutib; inſtructus tyrānidem ferocē cepit agitare: Conſtātinus qui erat ve- riſ virtutib; adornatus: ⁊ perfecta in dei pietate munitus: tot tantiq; flagicij ſire obutam parat: nec difficultas aliqua vltorice fuit: vbi ⁊ cauſa iuſtior ⁊ fides purior ⁊ virtus eminentior habebat. Delecto q; Licinio: atq; omni memoria tyrannice dñationis ablata ſoliditatem romanū regni cum filijs ſolus obtinuit. Tum vero ſtatus q̄dem rei publice equabili modera- tione ⁊ cenſura digniſſima romanū noiſ habebat. In nationib; barbaris metus ingens. In puñcialibus vero metu deuotio animi maior erat. Quæſta omnia ⁊ trāquilla ab hoſtibus belliq; ciuilibus: leti ſecuriq; cuncti mortales pacem agita- bāt. Eccleſiaz vero gloria incredibili me- moratu eſt quanto religioſi imperatoꝝis ſtudio adoleuerit: quātaq; eius cura etiā erga ſumptum indigentū fuerit. Ardens nāq; in fide dei animus: ⁊ benignū inge- niū atq; clemens bonis operibus paſce- batur. Infantū vero ꝑſentium rerum bo- nitas ⁊ tranquillitas obtinebat: vt obli- uionem ꝑteritoꝝ pareret maloꝝ. Edictis nāq; frequentibus per omnē locum ꝑꝑo- ſitis: nō ſolum tyrannicas aduerſum chri- ſtianos depulerat leges: inſq; ciuile reddi- derat: verum ⁊ ꝑullegia plurima eccleſia- ſtica: ac ſūmos honores ſacerdotib; detu- lit. Ita deo atq; hominib; charis ſummā romanū regni cum religione pura: tū etiā virtute animi ac moderatione ſupra oēs qui ꝑus fuerant ꝑcurabat.

Eusebii Cæsariensis hiſtoꝝie eccleſiaſ- ticæ explicat liber nonus.

Ecclesiastice historie

Incipit prologus Rufini presbyteri in decimum et undecimum libros historie ecclesiastice.

Hucusque nobis Eusebius rerum in ecclesia gestarum memoriam tradidit. Cetera vero que usque ad presentis temporis ordinem subsuta sunt: que vel in maiorum litteris repperimus: vel nostra memoria attingit: presertim religiosi preceptis et in his parentibus: que poterimus breuiter addemus.

Expliat prologus.

Incipit liber decimus historie ecclesiastice: cum capitulorum annotatione.

De Arrii herese. **Capitulum I.**

Quoniam apud Alexandriam post Achillem qui Petro martyri successerat: Alexander sacerdotum suscepisset: quod patris nostri et quies a persecutionibus erat: atque ecclesiarum gloria profectorum meritis gaudebat: prosperitas rerum nostrarum domestica prentie turbabat. **E**t enim presbyter quidam apud alexandriam Arrius nomine: vir specie et forma magis quam virtute religiosus: sed glorie laudisque et nouitatis in probe cupidus: praua quidam de fide christi profere: et que antea in questione non quam uenerat cepit: abscidere ac separe ab illa eterna et ineffabili dei patris substantia vel natura filium conabat. **Q**uerens plerimum in ecclesia turbabat. **S**ed cum Alexander episcopus natura lenis et quietus: assiduus commotionibus Arrium cuperet a prauo incepto et assertionibus impijs reuocare: nec tamen res ex sententia prederet: quod plerisque iam tragico pestifere assertio infecerat: non solum apud Alexandriam: uerum et per alias urbes: puinctasque dispersa: perniciosum fore credens si dissimularet: et alijs plerimum sacerdotibus suis rem indicat. **Q**uestio latius innotescit. **S**ermo usque ad aures religiosi principis: quippe qui omni studio et diligentia curaret que nostra sunt: puenit. **T**um ille ex sacerdotum synodo apud urbem Niceam episcopale concilium conuocat: ibique Arrium trecentis decem et octo episcopis residentibus adesse iubet: ac de eius propositionibus et questionibus iudicari.

De concilio apud Niceam congregato.

Capitulum II.

Ed in eo concilio admirabile factum principis non puto reticendum. **E**t enim cum ex omnibus pene locis episcopi uenissent: et (ut fieri solet) diuersis ex causis inter se quidam iurgia detulissent: interpellabat frequenter a singulis: offerrebant libelli: culpe preerebant: et magis ad hec quam ad id per quo uentum fuerat animos dabant. **A**t ille uidens quod per hominum iurgia causa summi negotii frustraretur: diem certam statuit: qua unusquisque episcopus si quid quimonie habere uideret deferret. **E**t cum resedisset: suscepit a singulis libellos. **Q**ui si omnes in sinu suo contineret: nec in eis quod contineret aperirens: ait ad episcopos. **D**eus uos constituit sacerdotes: et potestate uobis dedit de nobis que iudicandi: et ideo nos a uobis recte uideamur. **V**os autem non potestis ab hominibus iudicari. **P**ropter quod dei solius inter uos expectate iudicium: et uestra iurgia quecumque sunt: ad illud diuinum referentur examen. **V**os etiam nobis a deo dati estis dii: et ueniens non est ut homo iudicet deos: sed ille solus deus qui scriptum est. **D**eus stetit in congregatione deorum: in medio autem deos discernit. **E**t id his ommissis: illa que ad fidei dei pertinere abique ulla aliorum prentioe distinguit. **C**um hec dixisset: omnes siue quimoniarum libellos iussit exuri: ne innotesceret ulli hominum simulatio sacerdotum. **C**eterum cum per dies multos in episcoporum concilio fidei questio uerteret: et nonnulli diuersa sentirent: ac uehementer ceptis Arrii faueret: plures tamen erant qui ipsum Arrium execrarent inceptum. **T**umque in eodem concilio esset professorum magnus numerus sacerdotum: omnes Arrii nouitatis aduersabatur. **F**uebatur pro et uiri in quonibus callidi: et ob id simplicitati fidei aduersi.

De conuersione philosophi dialectici.

Capitulum III.

Quoniam quantum uirtute habeat fidei simplicitas: etiam ex his que in uobis gesta referunt agnoscimus. **E**t enim cum per studio religiosi imperatoris: ex omni terra sacerdotes dei coissent opinione commoti: philosophi quoque et dialectici ualde nobiles et opinatissimi uenerunt. **I**n quibus quidam insignis in arte dialectica per dies singulos exercitum summi certaminis cum episcopis nostris uiris ad ea que in dia

lectica nō improbabilitate eruditio moue-
bat: et fiebat ingens spectaculū: cōuenien-
tibus ad audiendum doctis et literatis vi-
ris: nec tū illo genere phus pcludi a q̄q̄
poterat aut pstringi. Tanta etiam dicēdi
arte obiectis questionibus occurrebat: vt
vbi maxime putaret astrictus: velut an-
guis lubricus laberet. S; vt ostenderet
deus: quia nō in sermone regnū dei: sed
in virtute p̄sistit: q̄dam ex p̄fessoribus sim-
plicissime nature vir: et nihil aliud sciens
nisi iesum christū et hūc crucifixū: inter ce-
teros auditores epus aderat. Qui cū vi-
disset phm insultantem nostris: et callida
se disputationis arte iactantes: poscit ab
omnibus locū: velle se paucis cum pho ser-
mocinari. Tum vero nostrū q̄ simplicitas
ten viri imperitias in sermone dūtaxat
nosset: pauere et velut pudorem quēdam
pati ne forte ap̄d callidos hoīes risui effi-
ceret sancta simplicitas. Perstitit tamen
senior: et hinc mouit sermonis exordium.
In nomine inquit iesu christi philosophē
audi que vera sunt. Deus vnus est qui fe-
cit celum et terram: quibus hoī quē de terre
limo formauerat spiritum dedit: vniuersa
que vident et que nō videntur virtute ver-
bi sui creauit: et spūs sui sanctificatiōe fir-
mauit. Hoc verbum ac sapientia: quem
nos filium dicimus: humanos miseratus
errores ex virgine nascitur: et p̄ passiones
mortis a perpetua nos morte liberauit:
ac resurrectione sua eternam nobis contu-
lit vitam. Quē et expectamus iudicē oīm
que gerimus esse venturum. Credis hoc
ita esse philosophē? At ille: velut si nunq̄
vllum sermonē contradicēdi didicisset:
ita obstupefactus virtute dictorum mu-
tus ad omnia hoc solum potuit respon-
dere: ita sibi videri: nec aliud verū esse q̄
q̄d dixerat. Tū senior: si hec inquit ita esse
credidisti: surge et sequere me: ac dñicus et
hūus fidei signaculum suscipe. Et phus
conuersus ad discipulos suos: v̄l ad eos
qui audiendi gratia cōuenerant. Audite
inquit o eruditi viri. Donec verbis me-
cum gesta res est verba verbis opposui: et
que dicebant dicēdi arte subueri. Vbi
vero p̄ verbis virtus p̄cessit ex ore dicen-
tis: non potuerunt resistere verba virtuti:

nec homo aduersari potuit deo. Et ideo
si q̄s vim potuit in his que dicta sunt sen-
tire que senti: credat christo et sequat hunc
senem: in quo locutus est deus. Ita phs
christianus effectus tandem se gratulat̄
est victum.

De Pasnucio confessore.

Capitulum III.

Pasnuus hō dei epus ex egypto
p̄t p̄tibus cōfessor: ex illis quos
Maximianus dextris oculis effossis: et
sinistro publice succiso: p̄ metalla damna-
uerat. Sed in hoc tanta virtutum inerat
gratia vt signa p̄ eum nō minus q̄ dudū
p̄ ap̄los fierent. Nam et demones verbo
sui fugabat: et egros sola oratione curas-
bat: sed et cecis visum dicitur reddidisse: et
paraliticos ad stabilitatē corporis reuo-
casse. Quē Constantinus in tanta veneratione
et affectu habuit: vt sepius eū intra
palaciū euocatū complecteret: et illū oculum
qui in p̄fessione fidei fuerat euulsus:
auditiōibus oculis demulceret.

De Spiridione ep̄o: et mirabilibus eius

Capitulum V.

Et eorum numero et si quid ad huc
eminētius fuisse dicitur: etiam Spiridion
ep̄us: vir vnus ex
ordine prophetarum quantum etiam nos eorum q̄
eū viderat narratione comperimus. Hic
pastor omnium etiam in ep̄iscopatu positus
p̄mansit. Quadā vero nocte cum ad cau-
las fures venissent et manus improbas q̄
aditū educēdis omnibus faceret extendissent
inuisibilibus quibusdā vinculis restricti: vsq̄
ad lucē velut traditi tortoribus p̄manserūt.
Cū p̄o oues ducturus ad pascua maturus
se ageret senior: vidit iuuenes absq̄
hūanis vinculis caul' pendere districtos.
Cūq̄ cām nocte compasset: absoluit fmo-
ne quos meritis vincerat: et ne eis inanis
nocturna cederet occupatio: tollite inquit
o iuuenes vnū arietē: ne sine causa venis-
se videamini quē melius p̄ce q̄ furto que-
sisse p̄uenerat. Tradunt de h̄ etiam illud fa-
ctū mirabile. Filia habuit Pirenē noīe q̄
ei cū bñ ministrasset p̄go defūcta ē. Post-
eius obitum venit quidā dicens se ei q̄d-
dam depositū cōmendasse. Rem gestam

tudo seruetur: vt vel ille egypti vel h sub
urbanarū ecclesiaz sollicitudinem gerat,

VII Et vt si forte in ordinando epo
duo vel tres p aliq̄ p̄tentione dissentiant
reliquoꝝ auctoritas: ꝛ ꝓꝓue metropo
litani cū ceteris firmior habeat. **VIII**

V Et vt epo h̄erololimoz antiquitꝝ tra
dita honoris pꝓogatiua seruetur: manēte
nihilominꝝ et metropolitani ip̄ius puin
cie dignitate. **IX** Et vt catharos: qui

apud nos nouatiani sunt: si forte peniten
tes ad eccliam conuertant: cōfessos eccle
siastica dogmata clericos in ordine q̄dez
suo suscipi debere. Sed ordinatione da
ta: Sane si eps ip̄soruꝝ veniat ad episco
pum nostrū: debere eum in ꝓsbyteroz lo
co sedere. Episcopi vero nomen manere

apud illum solum q̄ catholicam semp te
nuit fidem: nisi sua voluntate ip̄e eum tali
noie honorare voluerit: vl̄ si placuerit vt
querat ei ep̄i locum vacantem, hoc sit in
ip̄ius potestate. **X** Et ne in vna ciui
tate duo sint episcopi. **XI** Et si q̄ for
te indiscrete ad sacerdotium p̄uecti: post
modū vel ip̄i aliquid de se criminosu cō
fessi sunt: vel ab alijs reuicti vt abijciant:

sed ꝛ si q̄ ex his qui lapsi sunt: ꝛ p̄ ignorā
tiā forte ordinati recogniti fuerint vt ab
ijciantur. **XII** Et si q̄ absqꝫ tormen
tis in ꝓsecutiōibus lapsi sunt: ꝛ ex corde
agūt penitentiā: q̄nqꝫ annos inter cathe
cuminos faciāt: ꝛ duobꝫ annis post hoc

fidelibꝫ tm̄ in oratione iugant: ꝛ ita post
modū suscipiant. **XIII** Qui ꝓo pro
pter ꝓfessionem militiā abiecerāt: ꝛ rursū
hanc ambierūt: hos tredecim ātis peni
tentiā gerere: ꝛ postea suscipi. Si tamen
ex corde penitentiā gerāt. Esse tamē et in
potestate ep̄i moderādi facultatē: si eorū
fructuosam ꝛ attentā penitentiā viderit.

XIII De his ꝓo q̄ vita excedūt pe
nitentibus decernūt vacuū nullū debere
dimitti. Si q̄s sane accepta cōmunionē
supuixerit debere eū tēpora statuta cōple
re: vel certe ꝓut moderatio ep̄i voluerit.

XVI De cathecuminis q̄ plap̄si sūt
statuerūt tribꝫ annis eos a cathecumino
rū oratiōe separatos: postea recipi debere.

XVII Et ne de ciuitate inferiori ad
maiorē ecclesiam transire q̄s ambiat: siue

ep̄s: siue etiaz alius clericus. **XVII**

Et ne q̄s clericus q̄ derelicta ecclesia sua
nulla existēte causa ꝓbabili vagatur ꝛ ob
errat ꝛ alias ecclias: suscipiatur in cōmu
nionē. **XVIII** Et vt nemo euz q̄ ad
aliū ꝓtinet subripiens in sua ecclia ordi
net clerū: absqꝫ ꝓsensu illiꝝ ad quē ꝓtinet.

XIX Et ne q̄s clericꝝ autꝫ iuras ac
cipiat: aut frumētū vel vini ampliationē
q̄d solet in nouo datū vel sexcuplum: vel
etiā duplū recipi. q̄d si faciat tāqꝫ turpis
lucri reum abijciendum. **XX** Et ne
diaconi ꝓsbyteris ꝓferant: ne ꝛ sedeant
in cōfessu ꝓsbyteroz: aut illis ꝓsentibus
eucharistiā diuidāt: sed illis agentibꝫ so
lum ministrēt. Si ꝓo ꝓsbyter nullus sit i
ꝓsent: tunc demū etiā ip̄is licere diui
dere: aliter vero agentes abijci iubēt.

XXI Et vt Paulianiste qui sunt Fo
tiniani rebaptizent. **XXII** Sed et
diaconisse quoniam quidē manꝝ impositio
nem nō accipiūt: etiā ip̄as inter lascos
esse debere. Igitꝫ cū de his ꝓut diuinarū
legum reuerētia ꝓoposcerat decreuissent
sed ꝛ de obseruatione pasche antiquū ca
nonē per quem nulla d̄ reliquo varietas
orietꝫ ecclisꝫ tradidissent: omnibus rite
dispositis: eccliaz ꝓax et fides in orietis
atqꝫ occidentis partibus vna atqꝫ eadeꝫ
obseruabatur.

De Helena Cōstantini matre.
Capitulum VII.

P Er idem tēpus Helena Cōsta
ntini mater: femia incōꝓabili fi
de: religione animi ac magnifi
cētia singulari. Cuiꝫ ꝓo Cōstantinꝝ cū
esset filiꝝ: ꝛ crederet diuinis amonita vl̄
sionibꝫ: h̄erolimā ꝓetit: atqꝫ ibi locum
in quo sacrosanctuz corpus ꝓatibulo af
fixum ꝓependerat: ab incolis ꝓerquiri.

Qui idcirco ad inueniēduꝫ difficilis erat
q̄ ab antiquis ꝓsecutoribus simulacrū i
eo veneris fuerat defixum: vt si quis chri
stianorū in loco illo ch̄istū adorare vo
luisset venerē videret adorare. Et ob hoc
infrequēs ꝛ pene obliuioni datus fuerat
locꝝ. Sꝫ cū (vt supra diximꝝ) religiosa fe
mina ꝓperasset ad locū celestī sibi iudicio
designatū: cūcta ex eo ꝓrofana ꝛ polluta
deturbās in altū purgatis ruderbꝫ: tres

Ecclesiastice historie

confuso ordine repperit cruces. Sed ob-
turbabat repti muneris leticia vnuscu-
lusq; crucis indiscreta pprietas. Aderat
qdē et titulus ille q̄ grecis et latinis atq; he-
braicis lris a Pilato fuerat cōscriptus, sed
nec ipse satis euidenter dominici p̄debat
signa patibuli. Sic tā hūane ambiguita-
tis incertū diuinū flagitat testimonium.
Accidit in eadem vrbe primariā quādā
loci illi femina graui egritudine p̄fecta
seminecē tacere. Bachari⁹ p̄ idē t̄ps ec-
clesie illi ep̄s erat. Is vbi cunctantē regi-
nā atq; oēs pariter q̄ aderāt videt: affer-
te inq̄t huc totas q̄ reptē sunt cruces: et q̄
sit que portauerit dñm nunc nob adape-
riet dñs. Et ingressus cū regina pariter et
p̄p̄tis ad eaz q̄ decūbebat: defixis genib⁹
hufuscemōi ad deū p̄cē pfudit.

De cruce saluatoris in hierosolymis
ab Helena reperta.

Capitulum VIII.

Tū dñe q̄ p̄ vnigenitū filiū tuū
salutē generi humano p̄ passio-
nē crucis p̄ferre dignatus es: et
nūc in nouissimis t̄p̄ib⁹ aspirasti in corde
ancille tue p̄q̄rere lignū beatū in q̄ salus
nr̄a pepēdit: ostēde euidenter ex his trib⁹ q̄
cruce fuerit ad dominicā gliam: vel q̄ exti-
terint ad seruile suppliciu: vt hec mulier
q̄ seminata decūbit: statim vt eā lignū sa-
lutare cōtigerit: a mortis tanuis reuocet
ad vitā. Et cū hoc dixisset: adhibuit p̄mo
vnā ex trib⁹: et nihil p̄fecit. Adhibuit secū-
dam: nec sic qdē aliqd actū ē. Ut p̄o ad-
mouit tertiā: repente aptis oculis mulier
cōsurrexit: et stabilitate virtū recepta ala-
crior multo q̄s euz sana fuerat: tota domo
discurrere et magnificare dñi potentia ce-
pit. Sic euidenti indicio regina voti com-
pos effecta: tēplū mirificū in eo loco in q̄
cruce reppererat regia ambistioe p̄struxit.
Clauos q̄s q̄b⁹ corpus dominicū fuerat
affixū portat ad filiū. Ex q̄b⁹ ille frenos
cōposuit q̄b⁹ vteret ad bellū. Et ex alijs
galeaz nihilomin⁹ belli vsib⁹ aptam ferē
armasse. Ligni p̄o sp̄i salutaris p̄tez de-
tulit filio: p̄tem p̄o thecis argētēis p̄ditā
dereliquit in loco: q̄ etiā nunc ad memoriā
sollicita veneratiōe seruat. Reliquit etiā h
indicium religiosi animi regina venerabi-

lis. Virgines q̄s sibi repperit deo sacra-
tas inuitasse ad prandiu: et tāta eas deuo-
tione curasse dicif: vt indignū crederet si
famulorū vterent officijs. S; ipa mani-
bus suis famule habitu succincta cibum
apponeret: poculū porrigeret: aquā ma-
nib⁹ infunderet: et regina orbis ac mater
imperij famularū xp̄i se famulā deputa-
ret. Hec quidem hierosolymis gesta. In-
terea Cōstantinus pietate fret⁹: Sarmat-
as: Gothos: aliaq; barbaras nationes
nisi q̄ vel amicitijs: vel deditioe sui pa-
cem preuenerāt: in solo pp̄rio armis edo-
muit. Et quātomagis se religiosi ac hu-
milis deo subiecerat: tāto ampli⁹ ei do-
min⁹ vniversa subdebat. Ad Anthoniū
q̄s p̄mū heremi habitatorē: velut ad vnā
ex p̄phetis lras suppliciter mittit: vt p̄ se
ac liberis suis dño supplicaret. Ita non
solū meritū suis: ac religione matris: s;
et intercessione sanctorū cōmēdabile se deo
fieri gestiebat. Sane qm̄ tanti viri An-
thonij fecim⁹ mētionē: de p̄tibus ei⁹ atq;
institutis: et sobrietate mētis: vt i solitudi-
ne vitā degens vsus solūmodo cōfortio
fuerit bestiarū: et de demonibus crebros
agens triūphos: placuerit deo supra cun-
ctos mortales: vt q̄ institutiōis sue p̄cla-
ra vsq; in hodiernū monachis exempla
reliq̄rit: Volentē me aliqd exponere: ille
libellus exclusit q̄ ab Athanasio scrip-
etiā latino sermone edit⁹ est. Propter qd
nos omittis his q̄ ab alijs tā dicta sunt:
ea memorabim⁹: q̄ q̄suis gestorū p̄tineat
fides: ab his tñ q̄ longe positi sūt obscu-
rior fama subtrahit.

De captiuitate Frumentij et Edisij: et
de conuersione Indorū p̄ ipsos gesta.

Capitulum IX.

In ea diuisione orbis terre q̄ ad
p̄dicandū verbū dei sorte p̄ apo-
stolos celebrata ē: euz alie alijs
provinde obuēssent: Thome parthia et
Mattheo ethiopia: eijs adherēs exteri-
or India Bartholomeo dicitur sorte de-
creta. Inter quā parthiāq; Media: s; lo-
go interior tractu India vltior iacet:
mult⁹ varijsq; linguis et gētibus habitata.
Quā velut lōge remotā: null⁹ aplice p̄di-
cationis vomer impisserat. Que tñ t̄p̄ib⁹

Cōstātint tali quadā ex causa semīa fidel
 prima suscepit. **P**etrodorū qdā philo
 sophus inspicēdorū locorū z orbis pscrū
 tandi grā: vltiorē dicit **I**ndiā penetras
 se. **C**ui exemplo etiā inuitatus **H**eropi
 us qdā **T**yr^o philosophus sili ex cau
 sa adire **I**ndiā voluit: habens secū duos
 puerulos: quos liberalib^o libris vtpote p^o
 pinquos instituebat. **Q**uorū vn^o q^o erat
 iunior **E**disi^o: alter **F**rumenti^o vocabat^o.
Igit^o pulsus z in noticiā capit^o his q^o b^o
 anim^o pascibat^o: cuz philosophus redire
 cepisset: aque vl^o ceterorū necessariorū cau
 sa ad portū quendā nauis q^o vehebat ap
 plicuit. **H**oris ē inibi barbarorū: vt si
 qū fedus sibi cū romanis turbatū vicine
 nūciauerint gētes: oēs q^o apud eos ex ro
 manis inuēti fuerint iugulēt. **I**nuaditur
 nauis philosophi: cūcti cum ip^o pariter
 perimunt^o. **P**ueruli repti sub arborē me
 distātes: z lectōes suas parantes: barba
 rotorū miseratiōe seruati ducunt ad regem
Horū ille alter: id est **E**disiū sibi pincer
 nā fecit. **F**rumentiū ip^o quē q^o pspicacem
 dephenderat z prudētē: ratiōes suas scri
 niāq^o cōmisit. **E**x q^o et in honore magno
 apud regē habitū sūt z in amore. **A**t vero
 moriēs rex: vxorē cū puulo filio regni de
 reliqt herede. **A**dolecētib^o autē qd velle
 agendi dedit liberā facultates. **Q**uos tū
 regina suppliciter exorat: tāq^o q^o nihil ha
 beret i toto regno fidel^o: vt secū vsq^o quo
 adolesceret fili^o: regendi regni sollicitudī
 nem partiret. **E**t p̄cipue **F**rumentiūz cul^o
 prudētia ad moderādū sufficeret regnūz
Nā aliū fides purā: z sobriā mentē sim
 pliciter exhibebat. **I**dg^o dū agerēt: z reg
 ni gubernacula **F**rumenti^o haberet in ma
 nibus: deo mētē el^o z animos inuigilante:
 reqrere sollicit^o cepit: si q^o inter negocia
 tores romanos xpianū essent: z ipis pote
 statē maximā dare ac monere vt p̄uētici
 la p loca singula facerēt: ad q^o romano ri
 tu oratiōis causa p̄fluere. **S**z z ip^o mul
 tomagis eadē facere: z ita ceteros cohor
 tari fauore: z bñficijs inuitare: p̄stare q^o
 qd opportunū fuisset loca edificijs: alia
 qz necessaria p̄bere: z omnimodo gestire
 vt xpianorū inibi semē erurgeret. **S**ed
 cū regius puer adoleuisset: cui pcuratio

nem regni gerebāt: expletis oib^o z ex fide
 traditism: ultū licet detinentib^o z rogāt
 bus vt manerēt regina vel filio: ad orbēz
 tū denuo nostrū reuertunt^o. **E**t **E**disiō se
 stinate tyrum: parētes pinquosqz reuise
 re: **F**rumenti^o **A**lexandriā pergīt dicēs:
 equū nō esse op^o occultare dñiciū. **I**gitur
 rem oēs vt gesta ē exponit ep^o: ac monet
 vt puldeat virū allquē dignū: quē p̄gre
 gatis tā plurimis ch̄stianis et ecclesijs
 p̄structis in barbarico solo ep̄m mittat.
Tū ip^o **A**thanas^o (nam is nup sacerdo
 tū suscepit) attenti^o z p̄pensi^o **F**rumentiū
 dicta gesta qz p̄siderās: in sc̄llo sacerdo
 tū ait. **E**t quē aliū inuenim^o virū talē: i q^o
 sit spūs dei i ip^o sicut i te: q^o hec ita possit
 implere. **E**t tradito ei sacerdotio redire
 eū cū dñi grā vnde venerat iubet. **Q**uiqz
 cū ep̄s p̄cessisset ad **I**ndiā: tāta ei data eē
 a deo p̄utū grā dicit^o: vt signa p̄ eū apo
 stolica fierēt: z infinit^o numer^o barbarorū
 cōuerteret ad fidē. **E**x q^o in **I**ndie p̄ib^o et
 ppli xpianorū z eccleie facte sunt: z sacerdo
 tū cepit. **Q**ue nos ita gesta nō opinione
 vulg^o: s^o ip^o **E**disiō **T**yr^o p̄s bytero post
 modū fact^o: q^o **F**rumenti^o comes pus fue
 rat referēte cognouim^o.

De p̄uersione gētis **H**yberorū p̄ capti
 uam facta. **C**aplm. **XX**.

P Er idē tps etiā **H**yberorū gēs:
 q^o sub axe pontico iacet: vbi dei
 federa: z fidē futuri suscepit re
 gni. **S**ed hui^o tati boni p̄stitit causā mu
 lier qdā captiua. q^o apud eos repta: cuz
 fidelē satis z sobriā ac pudicā duceret vi
 tā: totisqz dieb^o ac noctib^o obserationes
 deo puigiles exhiberet: in amiratiōe eē
 ipsa rei nouitas barbaris cepit. **E**t qd h^o
 sibi velle curiosius p̄grebant. **I**lla vt res
 erat: simpliciter xp̄m se deā hoc ritu cole
 re fatebat^o. **N**ihil ex h^o ampli^o barbari p̄e
 ter nouitatē nominis mirabant^o. **V**eruz
 (vt fieri solet) ip̄a p̄seuerātia curiositatem
 quādā mulierculis inferebat: si qd emo
 lumētū ex tāta deuotiōe caperet. **H**oris
 apud eos esse dicit^o: vt si paruul^o egrotet:
 circūferat a matre p̄ singulas dom^o quo
 scz si q^o experti aliqd remedij nonerit: cō
 ferat laborātū. **C**ūqz mulier qdā paruulū
 suū per omnes circūtulisset ex more: nec

Ecclesiastice historie

altqd remedij cūctas domos lustrādo ce-
pisset: venit etiā ad captiuā: vt si qd sciret
ostēderet. **I**lla se humani qdē remedij nō
hīl scire testat: deuz tñ suū xpm quē cole-
bat dare ei desperatā ab hoīb; posse salu-
tem pfirmat. **C**ūq; cūctio suo paruulum
supposuisset: atq; ipa desup orationē su-
disset ad dñm: sanū matri reddidit infan-
tē. **S**ermo defertur ad plures: factiq; fa-
ma magnifica vsq; ad aures regine pla-
bit. **Q**ue dolore qdaz grauissimo corpis
afflicta: i desperatiōe marcia erat. **R**ogat
ad se captiuā; deduct. **I**lla ire abnuī: ne
psumere amplī: aliqd q̄ sepius sineret: vi-
deretur. **I**pa se regina deferri ad captiue
cellulā iubet. **Q**uā siliter sup:ra cūctiū su-
um positā: inuocato xpi noīe p̄tinuo post
p̄cem sanā z alacrē fecit exurgere: xpmq;
esse deū dei filiū sūmū: q̄ salurē hāc p̄tule-
rat docet: cūq; quē sibi auctore sue sciret
esse incolumitatē z vite cōmonet inuocā-
dū. **I**pm nāq; esse q̄ z regib; regna distri-
buat: z mortalib; vitaz. **A**t illa cū leticia
domū regressa: marito p̄cūctātī causaz tā
subite sanitatis aperuit. **Q**uiq; cū p̄ salu-
te cōiugis leti munerā deferrī iuz-
beret: illa horum inq̄t: o rex nihil captiua
dignat. **R**urū despicit. argentū respuit. se
iunio q̄si cibo pascit. h̄ solū ei munerē da-
bim: si eū q̄ me illa inuocāte sanauit xpm
deū colam. **A**d h̄ tunc rex segnor fuit. z
iterim distulit: sepi licet ab vxore cōmo-
nit: donec accidit qdā die venāte eo i sil-
uis cum comitib; suis: obscurari densissi-
mis tenebris diē: z p̄ tetre noctis horrozē
luce subducta: cecis iter gressib; denega-
ri. **A**li alio diuersi ex comitibus oberrāt
īpe solī densissima obscuritate circūdat:
qd ageret: q̄ se verteret nesciebat. **L**uz res-
pēte anxi salutis desperatiōe animos co-
gitatio talis ascēdit. **S**i vere de⁹ est xps.
ille quē vxori sue captiua p̄dixerat: nūc se
de his tenebris liberet: vt ipm ex h̄ omī-
sis oīb; coleret. **I**lico vt h̄ nondū verbo
h̄ sola mēte deuouerat: reddita mūdo di-
es: regē p̄ducit ad v: bē incolumē. **Q**uiq;
regine rem p̄tin⁹ vt gesta ē p̄dit. **E**uoca-
ri iam tāq; captiuā: z colendū ritū vt sibi
tradat exposcit: neq; se vltra aliū deuz q̄
xpm veneraturū eē pfirmat. **A**dest capti-

ua. edocet deū xpm. supplicādū ritū: vene-
rādiq; modū inq̄tum de his apire femi-
ne fas erat pandit. **F**abricari tñ eccliam
monet: formāq; describit. **I**git rex tot⁹
gētis p̄plo puocato: rem ab initio q̄ erga
se ac reginā gesta fuerat exponit: fidemq;
edocet: z nōdū inītiat⁹ i sacris sit sue gen-
tis apls. **C**redūt vtri p̄ regē: femie p̄ regi-
nā. cūctisq; idē volētib; ecclia extruit in-
stāter z eleuato tā p̄niciter murozū ambi-
tu: xps erat q̄ colūne collocari deberent.
Cūq; erecta p̄ma: et scda: vētū fuisset ad
tertiā p̄sumptis oīb; machinis: z boum
hoīm q; vtrib;: cū media tā in obliquum
fuisset erecta: z ps reliq; nullis machinis
erigeret. repetitis scdo z tertio ac sepi⁹ vi-
rib;: ne loco qdē moueri attritis oīb; po-
tuit. **A**dmiratio erat tot⁹ ppli. regis animo
sitas hebescebat. qd fieri deberet omēs si-
mul latebat. **S**z cū interuentū noctis oēs
abcessissent: cūctiq; mortales ex ipa opa
cessarēt: captiua sola i oratiōe p̄notans:
māsit intrinsec⁹. **C**ū ecce matur⁹ z anxius
cū suis oīb; ingredies rex: videt colūnaz
quā tot machine: ac tot ppli mouere non
quinerāt erectā: z sup:ra basim suā librate
suspensā: nec tñ suppositā: h̄ quātū vnus
pedis spacio i aere pendentē. **L**ū p̄o oēs
ppli contuentes z magnificātes deuz: ve-
rā esse regis fidē: z captiue religionē p̄s-
sentis miraculi testimonio p̄hibebāt. **E**t
ecce mirātib; adhuc z stupētib; cūctis: in
oculis eoz sensim sup:ra basim suā nullo
p̄tingēte: colūna deposita sūma cū lib: a-
tione confedit. **P**ost h̄ reliqu⁹ numer⁹ co-
lūnarū tāta facilitate suspēsus ē: vt oēs q̄
supfuerāt ipa dse collo carent. **P**ostea p̄o
q̄ ecclia magnifice p̄structa est: z populū
fidem dei maiore ardore sitiebāt: captiue
monitis ad impatorē **C**ōstātinū tot⁹ gē-
tis legatio mittit. **R**es gesta exponit. **S**a-
cerdotes mittere orat: q̄ ceptū erga se dei
mun⁹ implet. **Q**uib; ille cum omī gau-
dio z honore trāmissis: multo amplī⁹ ex
h̄ letat⁹ est q̄ si incognitas romano impe-
rio gētes z regna ignota sūxisset. **H**ec no-
bis ita gesta fidelissim⁹ vir **B**acari⁹: gen-
tis illi⁹ rex: et apud nos domesticozū co-
mes: cui sūma erat cura z religionis z ve-
ritatis: exposuit: cū nobiscū palestine tūc

limitis dux in hierosolymis satis vnan-
miter degeret. **S** ad ceptu redeam?

De Constantia sorore Constantini et p-
sbytero p eam fratri insinuato.

Capitulum XI.

Posteaq̄ religiosi pncipis ma-
ter Helena sumis romani reg-
ni honorib; affecta: ex hac luce
decessit. Constantia tūc Licinij relicta fra-
tris augusti solacijs utebatur. Huic acci-
dit psbyter quēdā ventre i nasciā: laten-
ter p̄tib; arrij fauentez. **S** is p̄mo nihil
oīno de hīs apud sororez pncipis ap̄tre:
ybi p̄o multa familiaritas coplā tribuit:
paulatim f̄monē cepit aspergere: inuidiā
dicens arrio generatā: p̄ simulatib; p̄i-
uatis ep̄m suū rem p̄tentiose exagitantē
se emulatōis stimulo cōfirum: q̄ arrius
ap̄d plebē satis charus haberet. **H**ec atq̄
q̄ hmōi alia frequentē suggerēs: anios
Constantie suos efficit. **Q**ue cū diē obitura
visitaret a fratre: atq̄ ab eo blāde religio
seq̄ cōpellaret: extremā dicit ab eo gr̄am
poposcisse: vt psbyter in familiaritatem
reciperet: z q̄ sibi ab eo p̄ spe z salute sugge-
rerent audiret. **S**e q̄dē tā ex luce discedē
tem nihil curare: p̄ fratris vero statu esse
sollicitā: ne forte p̄ innocētū pens regni
sui pateret excidiū. **Q**uibus ille monitis a
sorore susceptis: z fidelē p̄ se germane sol-
licitudinē credēs: accōmodauit aurem p̄
sbytero: z interim accersiri de exilio Arri-
um iubet: vt quēadmodū de fide sentiret
exponeret. **T**ū ille fidē p̄scripsit: que non
q̄dē sensū nostrū: tū p̄ba n̄ra p̄tinere pro-
fessionēq̄ videret. **D**icit q̄dē est impa-
tor: z putauit vnā eandēq̄ in ip̄i z conci-
lij dudum gesti expositione sniaz p̄tineri.
Tū in nullo relaxat animi vigorē: s̄ rur-
sus eū ad p̄ciliū remittit examē. **Q**uibus
dem ad dedicationē hierosolymorum ex
omī orbe coire sacerdotes inuitabāt: hec
ad eos de noie ei p̄scribēs: vt si expositio
nē fidei ei p̄barēt: z eū vel p̄ inuidiam (vt
asserebat tūc circūuentū dinoscerent: vel
nūc ab errore correptū: clemēt erga ip̄m
iudicio yterent: q̄n quidē tāta fuerit cōcī-
lij moderatio: vt nō in p̄sonā eius: sed in
dogmatū p̄auitātē fuerit lata snia: si tū z
epi ei Alexandri accōmodaret assensus.

Sed z ab hīs q̄dē q̄ p̄mo ceptis eius fa-
uētes cū simulatiōe subscriperant facile
recepti ē. **C**ū p̄o Alexandria prexisset: ibi
omē ei frustra inceptū. **Q**uāquidē do-
lis apud ignorātes loc est: sciētib; p̄o do-
lū intēdere nō aliud ē q̄ risū mouere. **I**n-
terea dū hec apud Alexandriā frustra agi-
tant: venerabilis augustus Constantinus i
suburbana villa Nicomedie tricesimo z
p̄mo imperij sui āno diē fūctus ē: liberis
de successiōe romani orbis testamēto he-
redib; scriptis. **Q**uo in tpe quāquidē Co-
stantius cui orietis regnuz decreuerat: p̄iens
nō erat: dicit secreto accersies psbyterum
quē a sorore cōmendatū supra dixim: et
exinde familiariter habituz: tradidisse ei
testamētū qd̄ scriperat: z obtestatus sub
sacramēto: ne vlli nisi Constantio cū venis-
set i manū traderet. **C**ui etiā q̄ eunuchi q̄
erāt i palacio fauebāt: arte iudicio de im-
patoris morte suppresso: vsq̄ ad Constanti-
ij p̄sentia: mults noua tēptantib; oppres-
sis: restituta integraq̄ māserē. **C**ū p̄o Co-
stantius affuisset: depositū psbyter restituit
Cui beneficij gr̄a impator regni cupidus
ita ei deuictus ē: vt q̄ impare cūctis ambie-
rit: ab illo sibi impari eq̄nimitē pateret.
Ex q̄ deuicto sibi impatore: cepit d̄ Arrij
restitutiōe suggerere: z nolētes acq̄escere
sacerdotes: vt cogeret p̄suadere.

De Alexandri z Eusebij: z Arrij con-
flictu.

Capitulum XII.

Atepestare ap̄d Alexandriam.
Alexander i hierosolymis mari-
mus p̄fessor: apud Constantino-
polim eq̄ Alexander: vt ex Athanasij scri-
ptis cōperim: sacerdotio fungebāt. **S**z
Eusebius q̄ ap̄d Nicomediaz erat: de cuius
simulatiōe in subscribēdo supra dixim:
amplā t̄pis nactus: z pncipi p̄ psbyteruz
familiaris effectus: reuoluere oīa atq̄ i ir-
ritū reuocare concilij gesta molit. **A**rriū
nequaquā apud Alexandriā cōmorantē ve-
nire facit: z imperialib; edictis cōcilium
denuo Constantinopolim cōnocari. **Q**uo
cōuenere illi maxime q̄ Arriū atq̄ Euse-
biū sectabant: quiq̄ sepe cū Alexandro cō-
gressi: vt Arriū susciperent: nec tū aliqd̄ pro-
figātes ab iniurijs q̄dez ei tempabant.
Ad vltimū certā ei diē statuētes: denun-

Ecclesiastice historie

clant vt aut ipse Arriu suscipet: aut si ren-
teret se ecclia pulso et in exilium truso: ab
alio eu suscipiendus sciret. Tu ille nocte q
ad pstituta intererat die sub altario iaces
atq; i oratioe et lachrymis tota puigilem
duces: ecclie causa dno comedabat. Tu
q; lup fuisse exorta: nec tu Alexander ab
oratioe cessaret: Eusebius cu suis oib; velut
heretici belli signifer: domu Arrij matu-
tinus ascendit: euq; pperere se q ad eccliam iu-
bet: ptestat q Alexander nisi pvens acq;
eliceret: expulsus cederet loco.

De probroso Arrij interitu.

Capitulum XIII.

Istur oim suma expectatio: q
vel Alexandri pseueratia: vel Eu-
sebij Arrijq; instantia declina-
ret. Cuiq; clericor; animi essent vt i tali re
expectatioe suspesi: Arrius ad eccliaz pges
epoz et ploz frequentia pstitat huane
necessitatis causa ad publicu locuz decli-
nat. Ubi cu sed eret: intestina ei atq; oia
viscera i secessus cuniculuz defluxere: ac
tali i loco digna morte blasphemie et feti-
de metis exoluit. Ad postea q; i ecclia
nunciatu e Eusebio: atq; his q vna secum
sanctu et inocente viru Alexandru de Ar-
rio recipiedo fatigabat: supati pudore: et
adopti cofusione discedunt. Tunc coplet
e sermo ad gliam dñi: que Alexander in
oratioe sua ad deu pclamauerat dicens.
Iudica dne iter me et Eusebij minas at-
q; Arrij vim. Sed hi ad pvens qdē pa-
lulum pudoris habuere. Conuertes ho
inter se heretici: veriti ne forte si sicut res
gesta e integre ad impatorē Costantium p-
uenisset: no solu a pfidia eoz in q callide
irretit tenebat abscederet: veru et i aucto-
res deceptionis sue seueri aliqd ex regia
auctoritate decerneret. Coponit p eunu-
chos qs sa pfidia deceptos tenebant: vti
de Arrij morte impator q fieri posset co-
posite et comuniter nosceret: neq; aliqd
qd dei vindicta iudicare videretur audiret.
Quib; ita gestis: de causa fidel vt ce-
perat psequuntur.

De Athanasij epi principijs.

Capitulum XIII.

Istur apud Alexandria defuncto
Alexandro: Athanasius suscepit

sedē. Xpo esset idē vir acris ingenij: et in
ecclesiasticis negocijs apprime vigilas: sa-
tis sa tūc hereticis inotuerat: cu ad concil-
liū Nicenū cu epō suo sene Alexandro ve-
nerat: cui suggestioib; hereticor; doli
ac fallacie vigilāter detegebant. Statim
ergo vt eū epm factuz cognouere: rati id
qd res indicabat: sua negocia p illi solli-
citudine no facile pcessura oibus modis
qrere aduersus euz machinas deceptio-
nū parabat. Verū no mihi absq; ordi-
ne videt pauca de huius viri origine supra
repetere: et cui a puero institutiois fuerit
sicuti ab his q cu ipō vstra duxerant acce-
pinus memorare. Tempe q apud Alexan-
dria Petri martyris diem Alexander epus
agebat: cu post expleta solētia pucturos
ad conuētiū suū clericos expectaret i loco
mari vicino: videt eminus pueroz mul-
titudine sup oram maris ludū imitātuz
vt fieri solet epm: atq; ea q i eccliaz geri-
mos e. S; cu intenti diutino pueros in-
spectaret: videt ab his geri qdā etiā secre-
tiora et mystica. Perturbat ilico: vocari
ad se clericos iubet: atq; eis qd eminus
ipe videret ostēdit. Tu abire eos et copie-
bensos ad se pducere oēs pueros impat.
Cuiq; adessent: qs eis ludus: et quid egis-
sent: vel quō pcurat. Illi vt talis haber-
etas pauidi: negare pmo: deinde rem ge-
stam p ordinē pādūt. Et baptisatos a se
esse quosdā cathecumios pferē p Atha-
nasium: q ludū illius puerilis epus fuerat su-
mulat. Tu ille diligēter inqres ab his q
baptisati dicebant qd iterrogati fuerint:
quid ve responderint simul et ab eo q inter-
rogauerat. Ubi videt fm religionis nre
ritū cūcta pstare: collocat eū p cillio cleri-
corū statuisse tradit illis quib; ingressis
interrogationib; et responsionib; aqua su-
erat infusa iterari baptisimū no debere: s;
adimpleri ea que a sacerdotib; mos est.
Athanasium ho atq; eos quos ludus ille
vel psbyteros habere visus fuerat vt mi-
nistros: puocatis parentib; sub dei obte-
statione tradit ecclie sue nutriendos. Par-
uo aut tpe exacto: cu a notario integre: et
a grāmatico sufficiēter Athanasius fuis-
set instructus: ptinuo tanq; fidele dñi com-
mendatū a parentib; restituit sacerdoti: ac

velut Samuel quidam in templo domini nutritur: et ab eo pugnante ad patres in senectute bona ad portandum post se ephod sacerdotale eligit. Sed huius tantum in ecclesia per sancti dei integritate agones fuerunt: ut etiam de hoc videatur dictum esse illud quod scriptum est. Ego enim ostendam ei quanta eum pati oporteat pro nomine meo. In huiusmodi persecutione universus concurrens orbis: et commoti sunt principes terre. Heteres: regna: exercitus: colerunt adversus eum. Ille autem divinum illud consuevit eloquium dicere. Si consistant adversum me castra: non timebit cor meum: si insurgat in me prelium: in hoc ego sperabo. Verum quoniam tanta ac tanta eius gesta sunt: ut magnitudo quidem rerum nihil me pretere patiatur: multitudine vero gestorum quod plurima cogat omittere incertum estuat animus. Dum deliberare non valet quid teneat quod omittat. Et ideo pauca nos quae ad rem pertinent memorabimus: reliqua eius fama narrabit si ne dubio: minusque pro nuntiatura. Nam nihil quod addere possit inueniet.

De Constantii Imperatoris errore.

Capitulum XV.
Isturius Constantinus orientis regnum solum obtinuit. Constantinus non fratre non longe ab Aquileia apud Almam fluvium a militibus interfecto: Constantinus utriusque germanus occidentes satis industrie gubernabat. Nam Constantinus natura et animo regio: dum primis illis regni sui fautoribus satis indulget: pro cunctis arte in perfidiam decipit a pueris sacerdotibus: et intento satis studio praevis eorum attentionibus obsecundat. Sed illi veteres: ne forte ad eundem regis copia quae fieret Athanasio: et pro eum de veritate fidei quam pueriebant: secundum scripturas edoceret omnimodis insimulare eum apud principem: et velut omnium scelerum ac flagitiorum aggrediuntur exponere: usquequo humani corporis brachium loculo delatum imperatoris offendit. Quod ab Athanasio excisum magice artis gratia de Arsenii cuiusdam corpore confirmabatur. Sed et alia quae plurima criminosa simul et flagitiosa componunt.

De concilio hereticorum contra Athanasium congregato.

Capitulum XVI.
Quocato concilio Athanasium condemnarunt. Idque apud Tyrum missio e latere suo uno ex comitibus. Adveniente quoque Archelao tunc comite orientis: necnon et eo qui fenice provinciam gubernabat congregari iubet. Eo deductis Athanasium loculo cum humano brachio circumferri. Invidie horrorem non solum religiosas: sed et vires animas perdat.

De exciso brachio Arsenii: ceterisque doctis hereticorum in concilio retentis.

Capitulum XVII.
Hic Arsenius cuius brachium dicebatur excisum: lector aliquando Athanasii fuerat: et ob culpam correptionem veritatis frequentie eius sese subtraxerat. Cuius latebras opportunas sibi ad huiusmodi communi flagitiosos homines rati: in isto compositi criminis occultatum eum apud quendam quem fidissimum sceleribus suis creditur retinebant. Pervenit tamen ad hunc in latebris positum: quod suo nomine criminis intetare Athanasio. Et sine eum ipsa humanitatis comtemplatio: siue divina percussit: puldencia: clam pro noctis silentia evadens claustris enavigavit Tyrum. Et pridie quam cause dicende adesset ultimum dies: Athanasio sese Arsenius obtulit: utque se res gestarum series haberet edocuit. Ille domi esse homines: nec inotescere cuius de eius presentia iubet. Interea concilium cogit in quo aliquanti concinnate calumnie compositi: omnes pene infenso animo adversum Athanasium iudicatoque conveniunt. Per idem tempus Pafnucius professor: de quo supra memoravimus: aderat: Athanasium innocente professus. Is cum vidisset Maximum hierosolymorum episcopum qui vna secum effosso oculo et publice succiso: professor extiterat: verum pro nimia simplicitate nihil de sacerdotum scelere suspicavit: sedisse cum ceteris quos factionis macula soclauerat: medium professum adire non veritus. Te inquit o maxime cum qui mihi vnum atque idem professionis insigne est: cum quo mihi pariter mortale lumen effossum: clariorum divini luminis conclavit aspectum. Te inquam non patiar sedere in concilio malignantium: et cum iniqua gerentibus introire. Iniectaque manu elevas cum

Ecclesiastice historie

de medio eorum: ac de singulis instruēs: ppetua debinc Athanasio cōmunionē sociāuit. **S**z iterim causa dicit: **P**rima itro ducit accusatio mulieris cuiusdā: q se diceret aliqū hospitiū Athanasii suscepisse: et ab eo noctu nihil suspicantē vim corruptionis eē ppeffam. **I**ntroduci ad hec tubet Athanasius. **I**ngreditur euz **T**imotheo p̄sbytero suo: eūqz monet: vt postea qz mulier dicēdi finē fecisset: se tacete ipse ad ea q dixerat responderet. **C**ūqz mulier ea q edocta fuerat porasset: **T**imotheo cōuersus ad eā: vere inqt mulier ego mansi apd te aliqū: aut vim tibi vt asseris fecisti. **T**ūc illa (vt mulierū se talū p̄cactas habet) obiurgās **T**imotheū: tu tu inqt mihi vim fecisti: tu in illo loco cōmaculasti castitatē meam. **S**imul et p̄uersa ad iudices: obtestari fidē dei cepit vera se dicere. **T**ū oēs ridiculosos pudor habere cepit: qz tā facile tacete eo factio cōpositi criminis patuisset. **H**ec tū p̄missi sūt iudices habere d muliere q̄stionē: vnde hec: vlt p̄ qz: aut quō fuisse aprata calūnia: qm̄ iudicandi libertas penes accusatores erat. **H**inc trāsīt ad aliud criminē: **P**rofert facinus seculis inauditū. **E**cce inquit vbi nemo possit p̄borum p̄stigijs decipere: res oculis agit p̄bis cessantibus. **B**rachium h̄te alit Athanasius accusat excūsū. **H**ec est **A**rsenij dextera: quā tu quō: vlt ad quos visus excideris indicato. **T**ū ille: qz enī inqt vestrū **A**rseniū nouerat vt hanc ip̄ esse dexterā cognoscatis. **E**xcurrerunt aliquātū q se dicerēt oprime scisse **A**rseniū. **I**n q̄bō nōnulli erāt absqz p̄sciētia factiois. **Q**rat de hinc a iudicibus Athanasius: vt hoīem suū quē negociū deposceret inbeāt itroduct. **C**ūqz itroductus esset **A**rseniū: eleuato ei vultu Athanasius concilio et iudicibus ait. **H**ic ē **A**rseniū. **E**t alleuans ei nihilominus dexteraz: hec inqt est dextera ei: hec ē et sinistra. **H**ec autē quā isti offerūt manū vnde sit: vos redrtēte. **T**ūc velut nox qdā et tenebre accusatorū oculis infuse: qd agerēt: q se verterēt nesciebāt. **I**pm̄ etenim esse **A**rseniū testes q pauloante scire se dixerāt: p̄firmabant. **T**erū: qz nō iudicādi: s̄z opprimēdi hoīs causa p̄cillū gerebat: fragor oīm repente

attollit magū eē **A**thanasii: et decipere inuentū oculos acclamat: nec debere vllō mō vltra talē hoīez viuere. **F**actoz ip̄tū suis eū discerpere manibz parāt. **S**z **A**rchelaus q euz ceteris ex p̄cepto impatoris p̄cillō p̄sdebat: ereptū eū de discerpētū manibz p̄ occultos exilē educit: ac fuge q solū posset salutē monuit cōmedare. **C**ōciliū tū rursū p̄uenies: tanqz si nihil oīno dep̄hensū fuisset vt cōfessū de intentatis criminibus **A**thanasii p̄denat. **E**t gesta i hūc modū ficta p̄ orbē terre mittētes: ad sceleris sui p̄sentū impatore cogente ceteros ep̄os pepulerunt.

De fuga: et latebris **A**thanasij.
Capitulum XVIII

Hinc tā toto orbe profugus agitur **A**thanasius: nec vll' ei tutus ad latendū superat locus. **T**ribunus p̄positus: cōmītes: exercit' qz ad inuestigandū eū mouēt edictis impialibus. **P**remia delatoribus p̄mittūt: si qz viūū maxime: si id min' caput certe **A**thanasij demulisset. **I**ta tot' regni viribus frustra aduersus eū cui de' aderat certabat. **I**nterea sex contumuis anīs ita latuisse fert in lacu cisterne nō habēt aquā: vt solē nūqz viderit. **S**z cū p̄ ancillā q sola cōscia dñoz officijs q et latebras p̄buerāt videbat: indicat' fuisset: et tanqz dei spū admonit': ip̄a nocte q ad eū cōp̄hedendū cū indicibus veniebat post ānos sex emigravit ad alium locuz. **I**ta illi q venerat frustrati: dñis qz in fugam veris: de ancilla vt falsa indice p̄enas sumunt.

Ut **C**ōstās impator p̄ **A**thanasio patri **C**ōstātio scripserit: eūqz ecclie sue redidit iussit.
Capitulum XIX

Uerū ne gues alicui latebre sue fierēt: et occasio calūnie inocētibus q̄reret: nihil sibi vltra salutū in **C**ōstātij regno p̄sumēs: ad **C**ōstātis p̄tes profugus abscessit. **A** q̄ satis honorifice religioseqz susceptus ē. **Q**uis qz causa eius quā fama compererat diligētius cognita: scribit ad fratrem: p̄ certo se comperisse q sacerdos dei summi **A**thanasius: in iūte fugas et exilia pateatur. **H**ūc itaqz recte faceret si absqz vlla molestia loco suo restitueret: si id nollet

cure sibi futurū vt ipse id adimpleret: regni eius intima penetrans: et penas dignissimas de auctoribus sceleris sumens. Quibus scriptis perterritus Constantius: quod posse facere ea quae minitabatur confectus erat fratrem: silata benignitate ultro venire ad se athanasium iubet: et leui increpatione perstrictum ad ecclesiam suam permittit securum ire. Admonitus tamen imperator ab impijs consiliarijs: non est inquit magnus Athanasius quod episcopi poscunt de te: vt vna ex multis quae sunt apud Alexandria ecclesijs recedas populis eorum quae tibi communicare nolunt. Tu ille deo sibi suggerente paratum in tempore consilium reperit: et quod est inquit imperator: quod posceret tibi liceat denegari: quod praeter omnia habes subedi. Sed vnum est quod oro: vt mea quae persequi libenter admittas. Quis se omnia quae vellet quibus essent difficulta permitteret praestaturum: si hoc vnum cederet libens. ait Athanasius. Hoc est quod rogo vt quod etiam hic (nam apud Antiochia res agebatur) sunt nisi populi quae istis communicare nolunt vna eis tenere recedas ecclesiam. Quasi sibi sibi videret: et valde praestatum leui sponderet imperator. Sed cum rem detulisset ad eos quae consilijs utebatur: neque ibi se velle accipere ecclesiam: neque hoc dare responderet: quod populi sibi singuli quicquid quae absentibus consulebant. Ita imperator ammiratus eius prudentiam: perire oculos ad suscipiendam suam ecclesiam iubet. Sed cum patienti scelere imperator constans regno silis vita fuisset exemplum: rursus in Athanasium veteres illi incitatores principis odia resuscitare ceperunt. Fugatoque de ecclesia in locum eius Georgium quendam praesidie et immanitatis sue locum mittunt. Nam praesens quendam Gregorium miserat. Rursus fuga: rursus latebre: et edicta aduersum Athanasium principis per oem locum ponunt: premia et honores delatoribus pollicentia. Ipse quoque cum obvindictam necis fraternae: regnumque recuperandum ad occidentis praesens venisset: per extincto Maxentio regni solace potiret fatigare occidentales episcopi: et per deceptioes ad praesens arriane heresis cogere aggreditur. Athanasium praesens denatione permittit: et velut obicis validissimi obiectioe sublata.

De concilio apud Mediolanum habito: et episcopi Eusebii.

Capitulum. XX.

85
Omnibus apud Mediolanum episcoporum concilium convocatus: plures decepti. Dionysius vero: Eusebius: Paulinus Rodanus: et Lucifer: doluere esse in negotio proclamantes: asserentesque quod subscripto in Athanasium non aliam ob causa: quam destruendo de fidei moliret: in exilio trahi sunt. His etiam Illarum iungit ceteris vel ignorantibus vel non creditibus fraudes.

De Ariminensi concilio.

Capitulum. XXI.

Sed tali consilio gestum fuisse negotium rei ex parte docuit. Illis namque de medio sublati: continuo sinodus apud Ariminum congregatus: ibi finem ea quae orientales apud Seleucia coposuerant callidi homines et veruti: simplices etiam imperitos occidentaliu sacerdotes facile circumueniunt. modo proponendo eis quem magis colere et adorare vellet: hominibus: an christum. Illis quoque prout sibi: quod hominibus significaret ignorantibus: velut in fastidium quoddam et execrationem finem deductus est: christo se credere: non hominibus confirmantibus. Sic multorum praeter paucos quae scientes praesens sunt animi decepti: et ea quae patres apud Niceam conscripserant venientes. hominibus quasi ignorantibus et a scripturis alienum finem auferri de fidei expositione decernunt. communioneque suam hereticorum societate commaculant. Ea temeritate facies ecclesiae fedas: et admodum turpis erat. Non enim sic praesens ab externis: sed a proprijs vastabat. Fugabat alius: alius fugabat: et uterque de ecclesia erat. Ara nusquam: nec imolatio: nec libamina. praesens uariatio tamen et lapsus erat ac ruina multorum. Bilis pena: sed ipse victoria. Sicut cruciabantur sed non sicut glorificabantur quod dolebat ecclesia etiam illius casum quae impellebat ad lapsum.

De Libertio episcopo urbis rome.

Capitulum. XXII.

Igitur Libertus quae post Iulium marci quem Silvester praesens successor in urbe roma per idem tempus sacerdotio fungebatur: in exilium trahitur. In quo et locum Felix diaconus suus ab hereticis subrogatus. Et non tam secte diuersitate: quam communione et ordinationis convenientia maculatur.

De hierosolymorum et Alexandriae episcopis.

Ecclesiastice historie

Capitulum. XXXII.

Hierosolymis ꝑo Cirillus post
maximū sacerdotio ꝑfusa iā or
dinatiōe suscepto: aliqñ in fide
sept̃ i cōmuntione variabat. Apd̃ Alexā
driā ꝑo Georgiꝝ satis ꝑcacter vī raptuz
ep̃atuz gerebat: ita vt magis sibi iuris di
cedi creditos fasces: q̃ sacerdotiū mīstrā
dū religiosis officijs estimaret.

De ambitioe ep̃oz apud Antiochiā.

Capitulum. XXXIII.

Aud Antiochiā sane diuersis
tp̃ibꝫ multa ⁊ ad modum ꝑfusa
gesta sūt. Nā defūcto Eudorio
cū multū diuersaz vrbū ep̃i: ad illā sedez
sūma ambitioe niterēt: ad vltimū Hele
cium d̃ Sebastia Armenie ciuitate: d̃ de
crea ꝑellij illuc trāfferūt. Qui tñ ab ip̃is
rursū in exiliū trūdī: q̃ ꝑtra op̃tionem
ip̃oz: nō Arriꝝ: sꝫ n̄ram fidē cepit i ecclia
ꝑdicare. Quē magna plebs ecclia depul
sū secuta ab hereticoz societate diuellit.

De scismate Arrianoz qd̃ i tres pres
dulsū ē. Et quidaz eoz Eunomiani: alij
Macedoniani: alij ꝑo permāserūt Arri
ani.

Capitulum. XXXV.

Iterea vt aliqñ etiā i semetip̃
sam ꝑdines malicia defētre:
sacerdotes ⁊ ppli q̃ Arrio duce
primū fuerāt ab ecclia diuulsi: i tres des
nno sectas presqꝫ fundit. Nā illi q̃s pau
lo sup̃tus dixeramꝫ nō acq̃scentes Euse
bij ceterozꝫ simulatiōibꝫ: cū Arrio exi
liū ptulisse: postmodum nec ip̃i Arrio re
gresso de exilio cōmunicare voluerūt: eo
q̃ silata ꝑfessione cōmunicasset his q̃ de
ip̃a substātia dei patris filii ꝑfiterentur.
q̃ ip̃i ea q̃ ꝑmo docuerat Arrius ex nul
lis extātibꝫ creatū ⁊ factū: nō natū filium
satis libera: sꝫ potius impudētī blasphem
ia ꝑfirmabāt. Quō ⁊ post illoꝝ obitum
Accius qd̃ā post Accū validiꝝ ⁊ latiꝝ as
serebat Eunomiꝝ vīr corpore ⁊ aīa lepro
sus: ⁊ tieriꝝ exteriꝝqꝫ morbo regio corru
ptus: arte tñ dyalectica ꝑpotēs: plurima
d̃ fidē n̄ram scripsit: ⁊ disputandi leges se
ctatoribꝫ suis dedit. A q̃ etiā nūc Euno
miana heresis appellat. Aliꝝ q̃z macedo
nius noīe quē n̄ris expulsis: imo potius
necatis apd̃ Cōstātinopolim statuerant

ep̃m: q̃z silem patri filiū fatebat: sꝫ sp̃itū
sanctū eque vt illi blasphemaret: tñ ab il
lis expellit: q̃z filia vt de patre etiā de fi
lio ꝑdicaret. Neqꝫ ꝑo n̄ris ꝑlūgit: a q̃bo
de sp̃itusfacto diuersa sentiret. Ita pesti
fera illa bestia q̃ ꝑ Arriū primo q̃si de in
fernīs extulerat caput: subito triformis
apparuit. Per Eunomianos: q̃ dicunt ꝑ
oia dissimilē filiū ꝑfī. q̃z nullo genere filis
possit eē factura factorū. Per arrianos: q̃
dicūt siles qd̃ē posse dici filiū patri: sꝫ lar
gitate gr̃e: nō ꝑrietate nature: Inquātum
scz ꝑōt creatori creatura ꝑferri. Per Ba
cedontos: q̃ dicūt siles qd̃ē filiū ꝑ oia pa
tri: sanctū ꝑo sp̃itū cum ꝑre ⁊ filio nihil
habere cōmune. Nec qd̃em iter illos ita
gesta sūt. Sꝫ sicut de talibꝫ scriptū ē: dis
cissi sūt: ⁊ nō sūt cōpuncti. Plurimi sane
eoz q̃ videbāt attentiorē vitam gerere: ⁊
monasteria ꝑmulta apd̃ cōstātinopolim
vicinasqꝫ ꝑouincias ⁊ ep̃i nobiles mace
donij magis errore sūt secuti.

De fine Constantij impatoris: et ortu
Juliani.

Capitulum. XXXVI.

Ed Cōstātinꝝ impator dū Ju
liano quē cesare apd̃ gallias re
liquerat: dignitates sibi augusti
sp̃ōte ꝑsumēt armis ire obuiā parat: vi
cesimo ⁊ q̃rto post occasū patris imperij
sui anno in oppido Cilicie mopolensis
diem functus est.

De ep̃is exilio relaxatis.

Capitulum. XXXVII.

Post quē Julianꝝ ꝑsp̃itū prius
deinde vt legitimū solꝫ obtinuit
ꝑncipatum. Is ꝑmo velut ar
guēs ꝑperā gesta Constantij: ep̃os iubet
de exilijs relaxari. Post ꝑo aduersū no
stros: tota nocēdi arte ꝑsurgit. Interim q̃
sup̃fuerāt ep̃i de exilijs relaxati. Nā Libe
riꝝ vrbis rome ep̃s Cōstātinꝝ viuētē regres
sus ē. Sꝫ vtrū qd̃ acq̃uerit voluntati
sue ad subscribenduz: an ad ppli romanū
gr̃am a q̃ ꝑfiscicēs fuerat exor̃atꝫ indulse
rit: ꝑ certo cōꝑtuz nō habeo. Lucifer aus
tem cū exor̃aret ab Eusebio q̃z vterqꝫ in
partibꝫ vicinis egypto fuerat relegatus:
vt ad vidēduꝫ Athanasij Alexandriam
ꝑgerent: cōmuniqꝫ tractatu cum his qui
sup̃fuerāt sacerdotibꝫ de statu ecclie

decerneret: presentia sui abnegans legatum pro se diaconum suum mittit: atque ipse intereo aio antiochia pergit. **I**biq; dissidentibus adhuc patribus: sed in unum tamen reuocari posse sperantibus: si sibi talis eligeretur episcopus erga quem non una plebs: sed utraq; gauderet. **P**ro prospero catholico quodam et sancto virum: ac pro oia dignum sacerdotio Paulinum episcopum collocauit: sed tamen in quem acquiescere plebs utraq; non posset.

De concilio apud Alexandriam sanctorum episcoporum: et Luciferi ab his discidio.

Capitulum XXXVII

Pergit interea Eusebius Alexandriam: ibique presbytero concilio congregato: pauci numero: sed fide integri et merito multi. quod pacto post hereticorum cellas et perfidie turbines tranquillitas reuocaretur ecclesie: oia cura et libertate discutunt. Alijs videbatur fidei calore feruentibus nullum debere ultra in sacerdotium recipi: quod se utriusq; heretice communionis contagione maculasset: sed quod imitantes apostolos quod rebatur: non quod sibi utile esset: sed quod pluribus. **U**el quod imitaretur christum: quod cum esset oim vita: pro salute cunctorum humilians se descendit in mortem: quod scilicet inueniretur et in mortuis vita. **D**icebant melius esse humiliter se paululum propter defectos: et inclinari propter elisos: ut eos rursus erigerent: nec sibi met soli puritatis merito celorum regna defenderent: sed esse gloriosum si cum pluribus illuc mereretur intrare. **E**t ideo rectum sibi videri: ut tantum pro fide auctoribus amputatis: reliquis sacerdotibus daretur optio: si forte velint abiurato errore perfidie ad fidem patrum statutaque peruertit: nec negare aditum redeuntibus: quod propter de eorum peruersione gaudere. quod et ille euangelicum iuniorum filii paterne depopulatorum substantie: in semetipsum reuersus: non solum suscipi meruit: sed et dignum paternis compleribus deputatus: et anulus fidei recepit: et stola circumdatus. pro qua quod aliud: quam sacerdotum declaratur insignia: nec probabilis existit apud patres seniorum filii: quod inuidit recepto: nec tantum meriti habuit non delinquendo: quantum note straxit non indulgendo germano.

De his que in eodem concilio statuta sunt.

Capitulum XXXVIII

Qum igitur huiusmodi finis ex euangelica auctoritate placitas: ordo ille sacerdotalis et apostolicus approbasset: ex concilii decreto Asterio: ceterisque qui cum ipse erant orationem inuenit procuratio: occidit is homo Eusebio decernit. **A**ddit sane in illo concilii decreto etiam de spiritu sancto plenior disputatio: ut eiusdem substantie ac deitatis cuius pater et filius etiam spiritus sanctus crederetur: nec quicquam prius in trinitate aut creatum: aut inferius posteriusve diceretur. **S**ed et de differentia substantiarum et subsistentiarum sermo eis per scripturam moris est. quod greci

Quidam etenim dicebant

substantiam et subsistentiam unum videri. **E**t quod tres substantias non dicimus in deo: nec tres subsistentias dicere debeamus. **A**lij vero quod homo loquitur aliud substantiam quam subsistentiam significare videbatur dicebant: quod substantia ipsa in re alicuius naturam rationemque consistat designet. **S**ubsistentia autem uniuscuiusque persone spiritum quod extat et subsistit ostendat. **I**deo quod christus Sabellij heresim tres esse subsistentias ostendat: quod quasi tres subsistentes personas significare videretur: ne suspicionem daretur: tamen illi fidei sectatores: quod trinitatem in nominibus tantum: et non in rebus ac subsistentiis consistunt. **S**ed et de incarnatione domini comprehensum est: quod corpus quod suscepit dominus neque sine sensu: neque sine anima suscepisset. **Q**uibus oibus caute moderateque compositis unusquisque temperare suo precepit cum pace.

De Eusebio et Hilario: atque ecclesiarum pro eos restitutione. Capitulum XXXIX

Ed Eusebius cum redisset Antiochia: et inuenisset ibi a lucifero pro sollicitatione ordinatum episcopum: pudore simul et indignatione compulsus: abscessit. neutre parti communionem suam relaxans: quod digredies inde permisit se acturum in concilio: ut is eis ordinaretur episcopus a quo pars neutra deficeret. **U**le namque populorum quod deletum dudum de ecclesia pulsum: quasi pro fide recta fuerat secutus: non iuxerat se ad priores catholicos: id est quod cum Eustachio episcopo fuerat: ex quibus etiam Paulinus erat: sed suum principatum suumque peruenticulum tenuit. **H**os ergo cum in unum reuocare voluisset Eusebius: nec tamen preuentus a lucifero potuisset: abscessit.

Ecclesiastice historie

Tunc regressus Delectus de exilio: quod eius eo numerosior populus erat ecclesiarum tenuit: et ex eo iam propria synodus cum ceteris orientalibus episcopis habuit: nec tamen Athanasio iunctus est. **I**terum Lucifer in iuriam dolens: quod episcopum a se ordinatum apud Antiochia non recepisset Eusebius: nec ipse recipe cogitavit. **A**lexandrinum decreta concilii: sed stringebat legati sui vinculo: quod in concilio ipsius auctoritate subscripserat. **A**bjicere namque eum non poterat: quod auctoritate eius tenebat. **S**i vero recepisset: omne suum frustrandum videbat inceptum. **D**iu ergo de hoc: multumque deliberans cum ex utraque parte concludere elegit ut legato suo recepto erga ceteros suam dispensationem: sed sibi placitam custodiret. **I**ta regressus ad Sardiniam presens: siue quod cita morte perveniret tempus sententiae mutandae non habuit (etenim temere cepta corrigi spacio solent) siue ad hoc animum immobiliter federat parum firmaverim ex ipso. **I**nterim luciferianorum scilicet (quod hinc paucos adhuc voluit) sumpsit exordium. **E**usebius vero circumiens orientem atque Italia: medici pariter et sacerdotis fungebatur officio. **S**ingulas quascumque ecclesias abiurata infidelitate ad sanitatem recte fidei revocabat. **D**ixitque **P**ilarium quem dudum cum ceteris episcopis in exilium trusum esse memoravimus: regressum tam in Italia positum: hanc eadem erga instaurandas ecclesias fidemque patrum reparandam repere molientem.

De scriptis Hilarii.

Capitulum XXXI

In **H**ilario vir natura lenis et placidus simulque eruditus: et ad persuadendum comodissimus: rem diligenter et aptius procurabat. **Q**ui etiam libros de fide nobiliter scriptos edidit. **Q**uibus et hereticorum versutias et nostrorum deceptiones et male credulam simplicitatem ita diligenter exposuit: ut et presentes et longe positos quibus ipse per se disserere vix voce non poterat: perfectissima instructione corrigeret. **I**ta duo isti viri velut magnifica quaedam mundi lumina illyricum: Italia: Galliasque suo splendore radiarunt: ut omnes etiam de absconditis angulis et abstrusis hereticorum tenebris fugarent.

De persecutionibus Juliani blandis et

callidis. **C**apitulum XXXII

Ed **J**ulianus postquam ad orientem Persas bello pulsatur advenit et publica quam prius occultaverat erga idolorum cultum ferri cepit insania: callidior ceteris persecutor non vi neque tormentis: sed premiis: honoribus: blanditiis: persuasionibus maiore pene populi parte quam si atrociter pulsasset elisit. **S**tudia auctorum gentilium christianos adire prohibens: ludos litterarum illis solis quod deos deasque veneratur patere decernit. **V**ilitate cingulum non dari nisi imolantibus iubet. **P**rocuracione privationem iurisque dicendi christianis statuit non debere committi: ut propter quod etiam lex propria gladio uti vetuisset. **E**t proficiebat quotidie in huiusmodi legibus et quod rendis: quibus et si quid versutum vel callidum: tamen quod minus videretur crudele decerneret.

De sevitia eius erga Athanasium.

Capitulum XXXIII

Ed non erga Athanasium ficte philosophiae tenere imaginem potuit. **E**tenim cum velut tetri serpentes de cavernis terre ebullientes: ad eum processisset magorum: philosophorum: aruspicum augurisque manus: profana omnes pariter allegant: nihil suis actibus successurum: nisi prius Athanasium velut horum omnium obstaculum sustulisset.

De fuga rursus et latebris Athanasii.

Capitulum XXXIV

Iterum mittitur exercitus. iterum duces. iterum oppugnat ecclesia. **C**umque eum mestis et flentes populi circumstarent: prophetico apud eos usus sermone prohibet. **N**olite inquit o filii turbari: quia nubecula est: et cito praesit. **C**umque discessisset: et navis per Nilum fluvium iter ageret: comes qui ad hoc ipsum missus fuerat: cognovit et itinere instanter eum insequi cepit. **E**t cum forte applicuisset: Athanasii navicula ad quendam locum: coeperit a praereuntibus post tergum esse percussore suorum: et tam iamque nihil prospiceret imminere. **C**onterriti omnes qui simul aderant socii: heremum suadebant ad fugam fidem petendam. **T**um ille: nolite inquit o filii deterreri: camus magis in occursum percussoris nostro: ut sciat quod longe maior est qui nos

defendit: q̄s q̄ p̄sequit. Et uersa nauicula: iter agere obui ei q̄ se insectabatur aggressus ē. Ille qui nullo genere suspicari posset i occurſu sibi uēire quē q̄reret: tāq̄ p̄tereuntes aliq̄s interrogari iubet ubi au dissent eē Athanasii. Cūq̄ respōdissent uidisse se eū nō lōge eunte: tota celeritate p̄trāsies p̄perat inuanū: festinās cape quē an̄ oculos postū uidere nō potuit. Ille p̄o dei uirtute motus Alexandriā redit: ibiq̄ tuto latebras vsq̄quo p̄secutio cessaret exegit.

De sepulchro martyris Babilie.
Caplm. XXXV.

Dedit et aliud Julianus recordie sue ac leuitatis indicium. Nam cum dafinis i suburbano Antiochie iuxta fontē castaliū litaret Apollini: et nulla ex his q̄ q̄rebat respōsa susciperet: causas q̄ silētij p̄cōtare a sacerdotibz demonis aiunt Babilie martyris sepulchriū p̄pe ad sistere: et ideo responsa nō reddi. Tū ille: ventre galileos (s̄ enī noīe n̄ros appellare solit⁹ erat) et auferre sepulchriū martyris iubet. Igit̄ ecclia uniuersa ueniēs matres et uiri: p̄ḡies iuuenesq̄ imēsa exultatione succincti: traherāt lōgo agmie archam martyris psallētes sumis clamoribz et cū exultatione dicētes. Cōfundat̄ oēs q̄ adorāt sculptilia: et q̄ p̄sidēt i simulacris suis. Hec in auribz p̄fantiū principis p̄ sermilia passuū tanta exultatione psallebat oīs ecclia: ut celum clamoribz resullaret. Unde et ille i tātā iracūdie rabie deduc⁹ est: ut altera die cōp̄hēdi christianos passim et trudi iuberet i carcerem: ac penis et cruciatibz affligi.

De Theodoro p̄fessore apud Antiochiam.
Caplm. XXXVI.

Quod Salustius p̄fect⁹ et non p̄bans: s̄ esset gentilis: tū iustus exequit̄. et app̄hēsū unū quēdā adolecētē q̄ prim⁹ occurrit Theodorum noīe: a p̄ma luce vsq̄ ad horā decimā tāta crudelitate et tot mutas carnificibz torturavit: ut nulla etas sile factū meminēret. Cūq̄ tū ille i euleo sublimis: et hincinde lateribz iustate tortore: nihil aliud faceret nisi vultu securo et leto psalmus quem pridie oīs ecclia p̄cinerat iteraret. Cūq̄ seoi ex

p̄sa crudelitate Salustius nihil egisse p̄piceret: recepto i carcerē iuuenē: abisse fert̄ ad ip̄atorē: et q̄d egerit nūcasse. ac monuisse ne tale aliq̄d tēptare uellet decetero: alioq̄n et illi gliaz: et sibi ignominia q̄reret. Hūc Theodor⁹ ip̄i nos postmodū apud Antiochia vidim⁹. Et cūq̄ requirerem⁹ ab eo si sensū doloris habuisset ex itegro: dicebat se q̄dē dolores p̄p̄ sensisse: astitisse autē quēdā iuuenē q̄ sudat̄ sibi linteo candidissimo et sudores abstergeret: et aquas frigidā frequēter infunderet: et ita se eē delectatū ut tūc melior fact⁹ sit: quā deponi de euleo iustus ē. Cōminat⁹ igit̄ ip̄ator post victoriā persicā meli⁹ se christianos debellatur⁹. p̄fect⁹ q̄dem ē: s̄ null⁹ redit. Ibi nāq̄ incertū a suis an ab hostibz cōfossus: post anū et octo mēses p̄sup̄t̄ augustalis imp̄ij finē fecit.

De iudeoz coadunationibz q̄ a Julia ano decepti tēplū i hierosolymis reedificabant.
Caplm. XXXVII.

Tantap̄o et ad decipiēdū subtilitas et calliditas fuit: ut etiā ifelices iudeos uanis spebus illectos ut ip̄e agitabat illuderet. Quos primo oīm puocatos ad se interrogat: cur nō sacrificaret: cū eis lex sua d̄ sacrificijs imperaret. At illi occasione se iuenisse t̄p̄is rati: nō possum⁹ inq̄unt nisi in solo hierosolymoz tēplo. Ita nāq̄ p̄cipit lex. Et accepta ab eo reparādī tēpli licētia: intātuz inf̄ olētie puenerūt: ut aliq̄s et ap̄hetarū reddēt̄ uideret. Igit̄ ex oibz locis atq̄ puincijs uenere iudei: locū tēpli olim igne p̄sup̄t̄i aggredi cepere: comite p̄perādī opis ab ip̄atore p̄cesso. s̄up̄tu publico et puato res om̄i iustitia gerebat. Interea insultare n̄ris: et uelut reparat⁹ sibi regni t̄p̄ibz cōminari ac r̄ ac se uictā ostentare p̄ozsus i magno tumore et sup̄bia agere.

Cyrillus post Parmū p̄fessore hierosolymis ep̄s habebat. Ap̄tis igit̄ fundamentis calces cementaq̄s adhibita nihil oīno deerat q̄n die postera veteriq̄ deturbatis noua sacerēt̄ fūdamēta. cū tū ep̄s diligētī p̄sideratiōe habita: uel ex illis q̄ i Danielis p̄phetia de t̄p̄ibz legerat: uel q̄d i euāgelijs d̄ns p̄dixerat p̄sisteret: nullo genere fieri posse ut ibi a iudeis lapis iug

virtute prohibe: cū debacharet i ceteros:
in illū nihil ausus ē triste cōmstere.

**De dormitione Athanasij: z psecutio-
nibus Lucij heretici.**

Caplm. III.

Ist ea tēpestate cū q̄dragesimo
z sexto āno sacerdotij sui Atha-
nasi post multos agones: mul-
tasq; patiētie coronas q̄uisset i pace: scilicet
de successore Petri tribulationuz
suar p̄cipē z focū delegit. **S; Lucius**
Arriane p̄tis ep̄s: cōtinuo tāq; ad ouem
aduolat lupus. **Et Petrus** q̄dem nauē prin-
cipendēs: ad urbē romā p̄fugit. **Lucius** p̄o
tāq; materia sibi crudelitatē oblata: scilicet
or: erga ceteros efficiebat. **Et ita** ibat i s̄a
guinē: vt ne specie q̄dē aliquā religionis
seruare videret. **Cul** p̄mo ingressu tāta
z tā turpia i p̄gines z p̄tinentes ecclie ge-
sta sūt: q̄ nec i p̄secutioib; gentiliū memo-
rant. **Inde** post fugas ciuū z exilia: post
cedes z tormēta: flāmasq; q̄b; innumeros
p̄fecerat: ad monasteria furoris sui arma
puertit. **Uastat** heremū: z bella q̄escētib;
indicit. **Tria** milia simul: aut eo amplius
viros p̄ totaz heremū secreta ac solitaria
habitatōe disperfos: oppugnare pariter
aggredit. **Dirit** armatā eq̄tū ac peditū
manū: **Tribunos**: p̄positos: z belloz du-
ces: tāq; aduersū barbaros pugnatū ele-
git. **Qui** cū venissent: nouā belli speciem
vidēt: hostes suos gladijs oblectare cer-
uices: et nihil aliud dicere: nisi amice ad
quid venisti.

**De p̄tutib; z mirabilib; sanctoruz qui
fuerunt in egypto.**

Caplm. III.

Per idē tps patres monachoz
vita z antiq̄tatis merito **Da-**
charius: z **Isidorus**: aliūsq; **Da-**
charius: atq; **Eracles**: z **Pābus** **Antho-**
nij discipuli p̄ egyptū: z marie in **Plitrie**
deserti p̄tib; habebāt vīri q̄ cōfortiū vite
z actū nō cū ceteris mortalib;: s; cū sup-
nis angelis habere credebāt. **Que** p̄sens
vidi loquor: z eoz gesta refero q̄z i passi-
onib; focē esse p̄merui. **Hi** ducebāt exer-
citiū dñi nō mortalib; telis: s; fide religio-
nis armatiū exercitiū mortēdo vincētē: z
q̄ sāguinis sui p̄fusione victoz seq̄ret ad

celū. **Quisq;** dum i tabernaculis positi: z
orātes expectarēt interfectores suos: delat-
tus est ad eos homo olim mēbris oib; z
p̄cipue pedib; aridus. **S; cum** ab eis in
noie dñi oleo fuisset punctus: statim cōfir-
mate sūt plāte ei. **Et dicētib; eis** in noie
iesu christi quē **Lucius** p̄sequit surge. z sta
i pedib; tuis: z redi in domū tuā: p̄tinuo
erurgēs: z exillēs b̄ndicebat deū: ostēdēs
qz vere erat i eis deus. **Ante** aliquatū ve-
ro tps cecus q̄dā rogabat adduci se ad cel-
lulā **Dacharij**: q̄ erat in deserto itinere
triū diez. **Quo** posteaq; cecus mlto ductā
tū labore puenit: **Dachariū** nō reperit
domi. **Cōtristat** valde: nullatenus m̄tigate
re mesticiā poterat: sanctas solatio carēs.
Tū p̄o feruore fidei z ualescēs: dep̄cor in-
q̄t ad eos q̄ deduxerāt: applicate me ad
illā p̄tes parietis vbi cubare sentor solet.
Et cū fuisset admo: parū luti aridi vni-
de partes oblitus videbat assumēs: palme
sue supposuit. **Rogat** etiā vt aquā de pu-
teo ex q̄ bibere solebat haurirēt. **Quo** hu-
more solues glebulā: codēq; luto oculos
suos supungēs: z lauans de aq̄ q̄ hausta
fuerat: rep̄te recepit visū: ita vt nullo in-
digēs amminiculo rediret ad sua. **S; ne**
fm leprofos illos ageret q̄s a se curatos
i euāgelis ingratos dñs notat: cū omni
domo sua regressus: z deo gr̄as referēs:
rem vt gesta fuerat indicauit. **Idem** ipse
Dacharius leone spelūcā habuit cellulē
sue vicinā. **Et q̄dam** die catulos suos ad
eū belua pducit: atq; añ pedes ei ponit.
At ille cū itellexisset p̄ cecitate catuloz
bestiā supplicare: rogauit dñm vt eis red-
deret visū. **Quo** recepto: matrē sequētes
redeūt ad spelūcā. **Et paulopost** ipa cum
catulis suis regredēs: pelles ouū lania-
tas plurimas: velut munus p̄ suscepta gr̄a
ad senē defert: morsu oris euectas: et añ
fores ei depositas abscedit. **Verū** si singu-
loz mirabiliū gesta p̄sequi velim: exclu-
dimur a p̄posita breuitate: marie cuz hec
narratiōez p̄rij opis mereāt. **S; in** hīs
oib; **Lucius** nō erubuit: nec aliqd reueren-
tie z p̄tutū mirabilib; detulit. **Quinimo**
subet patres ipsos ablatos a grege suo:
ūno clam raptos: z i insulā quandā egypti
p̄ti paludū depozari: in qua cōpererat

Ecclesiastice historie

neminē prius esse christianū: q̄ p hoc vel absq̄ solacijs: vel absq̄ consuetis actibꝫ uerēt senes. **I**git̄ cū duobꝫ solis pedisles quis noctu ad insulā deducunt. in q̄ erat tēplū quoddā sūma ueneratiōe a loci incolis obseruati. **C**unqꝫ primū nauicula senū oram soli illi. **P**rogisset: ecce subito sacerdotis tēpli illi. **V**irgo filia correpta spiritu: cū ingēti uociferatiōe et clamoribus vsqꝫ ad celus datis: agi p medios p̄los cepit. **E**t crebros ducēs rotatus: stridēs huc atqꝫ illuc rabida oraybzare. **C**unqꝫ ad spectaculū tā ingētis mōstri marie cū esset sacerdotis filia (q̄ in honore p̄cipuo apud illos erat) ppli cōuenissent: p auras eā raptā sequentes pueniūt vsqꝫ ad nauiculā senū. **I**bi p̄o. **P**icta eoz pedibꝫ et p̄strata clamare cepit. **Q**uid uenistis huc o serui dei sūmi: antiquis nos et ueteriosis euoluere domicilijs: **I**n h̄ loco depulsi uidiqꝫ latebamꝫ. **Q**uō uos nequaqꝫ latere potuimꝫ. **R**edimꝫ antiqꝫ sedibꝫ: populos uos terrasqꝫ recipite. **C**ū hec diceret: increpatꝫ ab eis erroris spūs: effugatur. **E**t puella sana yna cū parentibꝫ suis iacebat ad pedes nr̄i t̄pis ap̄loꝝ. **Q**ui talibus exordijs p̄dicātes eis fides dñi nr̄i iesu christi: in tāta p̄uersionē repente eos pducerūt: ut statim manibꝫ suis antiqꝫ mū tēplū et in sūma ueneratiōe habitum destruerēt: et eccliam p̄fectim edificarent. **N**ec ad deliberandū spacio t̄pis eguerūt q̄bꝫ fiderēt fecerāt nō p̄ba: s; uirtꝫ. **S**z h̄ cū fuisset **A**lexārie nūciatū: ueritꝫ **L**ucius ne forte etiā suoz in eū odia iusta cōsurgerēt: q̄ apte iam bellū non hoibꝫ: sed deo indiceret occulte eos reuocari et iheremū remitti iubet. **D**ū hec in egypto gerunt: ne in alijs q̄dez locis p̄secutiōis flāma cessabat.

De p̄secutiōe q̄ fuit apud Edissam.

Caplin. V.

Edissa nāqꝫ mesopotamie urbs fidelū populoz ē. **A**thome apo stoli reliqꝫs decorata. **U**bi cū impator p̄los uidisset ecclijs electos in cāpo habere p̄uicūlū: tāta dicit iracundia accēsus: ut p̄fectū suum pugno p̄cure ret: cur non fuissent inde q̄z sicut uiserat deturbati. **A**t ille h̄ eēt paganꝫ: et iniurijs

ab impatore fuisset affectꝫ: tñ p̄sideratiōe hūanitatē altera die aduastādū populū p̄cessurꝫ: facit h̄ ipm ciuibꝫ p̄ occulta indi cia clarescere: q̄ scz cauere possent ne inuenirent i loco. **H**anc p̄cessurꝫ terrorē solito maiorē p̄ officiuꝫ mouet: agitqꝫ oia q̄ q̄z minimi: vel si fieri posset nulli piclitarēnt. **C**idēt tñ frequētiōre solito populū tēdere ad locū: currere p̄cipites et festinas re: tāqꝫ uerentē ne q̄ deesset ad mortem. **I**nterea uidet quandā mulierculā ita festinā et p̄perā domo sua p̄umpere: ut nec clauderet ostiū: nec operire se ut mulierū habitū decet: diligētꝫ potuisset. infantes q̄z paruulū secū trahentē: cursuꝫ rapido irrupto etiā officij agmine festināte. **C**ū ille ultra nō ferēs apphēdite inq̄t mulierem et huc deducite. **C**unqꝫ fuisset adducta: q̄ inq̄t infelix mulier p̄peras tam festina: ad cāpū ait q̄ catholicoz populꝫ p̄uenit. **E**t nō inq̄t audisti: qz p̄fectꝫ illuc p̄git ut oēs iterficiat q̄s inuenerit: **A**ndiui inq̄t: et ideo festino ut ibi inueniar. **E**t q̄ inq̄t paruulū istū trahis. ut et ip̄e ait martyrium cōsequi mereat. **Q**ue cū audisset uir moderatissimꝫ redire officij et p̄uerti uehiculū ad palacium iubet. **E**t ingressus ait impatori: subire morte si iubeas paratus sū. **O**pus p̄o qd̄ p̄cipis implere non possū. **C**unqꝫ edocuisset cūcta de muliere resp̄sit impatoris insanā.

De Boyse que regina Saracenoz gentis poposcit episcopi.

Caplin. VI.

Der ide t̄pis ecclia uelut p̄secutiōis igne cōstante: purior auri metallo refulgebat. **N**on enī in uerbis uniuscuiusqꝫ fides: sed i exilijs et carceribꝫ p̄babat. quia nō honori erat catholicū esse: s; p̄ne: p̄cipue apud **A**lexandriam: ubi ne sepeliēdis qd̄e corporibus mortuozū libera facultas fidelibus erat. **Q**ue dū **L**uclꝫ oim̄ arrogātia et senicia gereret **D**auula **S**aracenoz gentis regina: uehemētī bello **P**alestini et arabici limitis oppida atqꝫ urbes q̄tere: uicinas qz simul uastare puinci as cepit. **C**unqꝫ frequētibꝫ bellis romanoꝝ attrinisset ex creatū: et plurimis p̄emptis: reliqꝫs uertisset i fugā: orata pacē nō aliter se amplexi

ram pmittit: nisi **M**oyſes qđā noie mo-
nachus gen̄i ſue ordinaret ep̄s. Qui in he-
remo partibz ſuis p̄p̄nqua vltā ſolitariaz
ducēs: meritis z ſtutibz ac ſignis q̄ facie-
bat de⁹ p̄ illū magnifice inouerat. **P**eti-
tio et p̄ncipi indicata romano: ſine vlla
dilatōe iubet impleri a ducibz nr̄is: qui
ibi infeliciter pugauerāt. **C**apit. **M**oy-
ſes ad ſacerdotiū ſuſcipiendū Alexandria
ex more deducit. **A**deſt **L**uc⁹ cui ordinā-
di deferebat officiū. **Q**uo viſo **M**oyſes
p̄ſentibz ducibus q̄ purgebat et populis
ait. **E**go qđē me nō eſſe dignū tāto ſacer-
dotio iudico: verūtū ſi aliq̄ i me licz indi-
gno diuina diſp̄ſatio putat explēda: de-
um nr̄m celi ac terre dñm reſtor: q̄ **L**uc⁹
ſanctorz ſanguine pollutas z cruētas ſup
me nō iniiciet man⁹. **L**ūz **L**uc⁹ tā graui
nota inuſtū ſe videret i oculis plurimo-
rū: q̄re inq̄t o **M**oyſes tā facile p̄denas
eū cui⁹ ſide ignoras? **A**ut ſi tibi aliq̄s de
me aliter indicauit audi ſide meaz: et tibi
ip̄i mag⁹ q̄ alijs crede. **T**ū ille: deſine in-
q̄t o **L**uci doloiſis tuis me q̄z imaginibz
aggredi. **B**n̄ mihi nota ē fides tua: quaz
p̄ſtant ſerui dei p̄ metalla dānati: ep̄i in
exiliū trufi: p̄ſbyteri: diſconi extra chri-
ſtiani nom̄is habitacula relegati. beſtias
ali⁹: ali⁹ etiaz ignibz traditi. **N**unqđ pōt
verior eſſe fides q̄ auribz capiti: q̄ q̄ ocu-
lis guidez. **A**pod me certū ē q̄ q̄ chriſto
recte credūt: iſta nō faciūt. **E**t ita malore
dedecore deformat⁹: qm̄ purgebat neces-
ſitas reipublice p̄ſulēdi: cōpuliſus eſt ac
quieſcere vt ab ep̄is q̄s i exiliū truferat
ſacerdotiū ſumeret. **Q**uo ſuſcepto z gen-
tis ferociſſime pacē tenuit: z fidel catho-
lice cuſtodiuſt itemerata p̄fortia.

T De Didimo videte Alexandrino.

Capit. VII.

Quē cū apud Alexandriā popu-
los z urbē nebulofi doctoris te-
tra p̄ſidie caligo ſuffūderet: ve-
lut lampadē quādā diuina luce fulgentē
Didimū dñs accēdit. **D**e cui⁹ vīta atq̄ i
ſtitutis: qm̄ ad ecclie gloriāz dei munere
p̄ceſſus credit: lz in trāſcurſu neceſſario:
tū cōmemorāda nobis pauca vidēt. **I**s
nāq̄ in parua etate cuz adhuc p̄ma lraz
ignoraret elemēta: luminibz orbat⁹ maio-

re deſiderio ſcētē verū luminis inflāmat
nec deſperationē cupitā adp̄ſcendi paſ-
ſus ē: cū audīſſet ſcriptū in euangelio. qđ
apud homies impoſſibile ē: poſſibile eſt
apud deū. **H**ac iḡr diuina pollicitatione
p̄ſilius indefinēter dñm dep̄cabat: nō vt
oculoz carnaliū viſū: ſz vt illuminatiōez
cordis acciperet. **D**iſcebat tñ p̄cibus ſtu-
dia ac laborē: z iuges p̄tinuataſq̄ vigili-
as: nō ad legēdū ſz ad audīēdum adhibe-
bat. vt qđ alijs viſus: ſz illi p̄ferret audī-
tus. **C**ū p̄o poſt lugubrationis laborē ſo-
nus (vt fieri ſolet) legētibz aduenīſſet: **D**i-
dimus ſilētū illud nō ad quietē vel oculū
datū ducēs: tāq̄ mundū aial rumīnans
cibū quē cepat ex integro reuocabat: z ea
q̄ dudū p̄currentibz alijs ex libroz lectio-
ne cognouerat: memoria z animo retene-
bat: vt nō tā audīſſe q̄ lecta fuerant q̄s de-
ſcripſiſſe ea q̄ mētis ſue paginis videret.
Ita i breui deo docēte: in tātā diuinaruz
humanarūq̄ rerū erudiſtionē ac ſcientiā
venit: vt ſchole eccleſiaſtice doctor exiſte-
ret **A**thanaſio ep̄o ceteriſq̄ ſapientibz in
ecclia dei viris admodū p̄batus. **S**z et
in ceteris ſue dyalectice: ſiue geometrie:
aſtronomie q̄z v̄l arithmetice diſciplinis
ita eēt parat⁹: vt null⁹ vnq̄s philoſophoz
aliq̄ ex his artibz p̄ponēs obtinere eū vel
p̄cludere quīuerit: ſz ſtatim vt reſpōſiōes
ei⁹ acciperet: magiſtrū eū etiā illi⁹ de q̄ p̄o-
ſuiſſet crederet diſcipline. **H**ui⁹ aliquāta
dicta vel cōmuniter diſputata: vel p̄ponē-
tibus reſpōſa adhibēt notarij deſcripſe-
re. **Q**ue etiā nūc i magna admiratiōe ha-
bent. **N**os tñ q̄ z viue vocis eius ex pre-
aliq̄ ſuim⁹ auditozes: z ea q̄ a nonnullis
dicēte eo deſcripta legim⁹: lōge maiorem
grām z diuinū neſcio qđ: ac ſupra huma-
nā vocē ſonās i illis magis ſermonibz q̄
de ore ip̄i p̄ferēbāt agnouim⁹. **H**ūc etiā
beat⁹ **A**nthon⁹ cū fidel **A**thanaſij testi-
moniū latur⁹ aduerſū **A**rrianos de **T**he-
baide Alexandriā deſcēdiſſet: magnificis
p̄ſolat⁹ ē p̄bis. **N**ihil te inq̄t offendat o
Didime q̄ carnalibz oculis videri orbat⁹
Deſūt enī tibi oculi illi q̄s mures z mu-
ſce z lacerte habēt. **S**ed letare q̄z habes
oculos q̄s angeli habēt: et quibus deus
videt: p̄ q̄s tibi magnum ſcientie lumen

Ecclesiastice historie

accenditur.

Quanti ex discipulis Anthonij etiam tunc in heremo habitantibus virtutes et signa fecerunt. **Capitulum VIII.**

Florebat igitur egyptus ea tēpore: non solum eruditus in christiana philosophia viris: verum etiam his qui per vastam heremum commanentes: signa et prodigia apostolica simplicitate vite et cordis sinceritate faciebant. Ex quibus interim quos ipsi vidimus: et quorum benedicti manibus meruimus hi sunt. **Ba**charius de superiori heremo. aliusque **Ba**charius de inferiori. **I**sidorus in scythijs. **P**abus in cellulis. **M**oyse et **B**eniamin in nitria. **S**ybrion et **H**elias et **P**aulus in apeliote. alius **P**aulus in focis. **P**emen et **J**oseph in piscipit: quod appellabatur mons anthonij. **S**ed et alios quos plures hominum viros in egypti partibus habitare fideles comperimus audimus: ut vere completeretur apostolice dictum: quod ubi abundavit peccatum superabundavit et gratia. **H**abuit autem per idem tempus etiam in mesopotamia viros nobiles eiusdem studiis pollentes. Quorum aliquantos ipsi per nos apud **E**dissam et in **C**arrarum partibus vidimus: plures autem auditione didicimus.

De Gregorio et Basilio Cappadocie epis. Capitulum IX.

Ned neutra harum infecundior cappadocia fuit: imo aliquid letius Gregorium cum Basilio germinavit. **F**ulit igitur et ipsa multorum sanctorum segetem satis letam. produxit copiosam proferunt vineam. **O**livarium quoque domini genuerunt novellas. **S**ed isti precipue velut duo filij pinguedinis assistentes dextera leuaque candelabro: instar duorum celi luminarium refulgebant. **U**nde dignum puto de his pauca supra repetere. **A**mbo nobiles. ambo athenis eruditi. ambo college. ambo de auditorio digressi ad profitendam rhetoricam rogabantur. **N**on opus magnifice quidem implebat Basilius. **G**regorius vero magnificentius contemnebat. **Q**uisque cum se totum dei servitio mancipasset: tantum de college amore presumpsit: ut sedentem basilium de doctoris cathedra deponeret: ac secum ad monasterium manu iniecta produceret: ibique per

annos (ut alunt) tredecim omnibus grecorum seculariumque libris remotis: solis divine scripture voluminibus operam dabat: earumque intelligentiam non ex propria presumptione sed ex maiorum scriptis et auctoritate sequebantur. **Q**uos et ipsos ex apostolica successione intelligendi regulam suscepisse constabat. **Q**uorum precipue in prophetarum commentarios discutientes: thesauros sapientie et scientie reconditos in vasculis perquirerebant. **V**erum cum iam ipsi sufficerent instructi divina dispensatione ad imbuedos populos vocarentur: et alio itinere ad idem in opus uterque traheretur: basilium ponti vires et rura circumiens: desideris gentis illius animos et parum de spe futura sollicitos stimulare verbis: et predicatione succedere: callumque ab his longe negligentie cepit abolere. **I**nvegitque abiectum in animum rerum et secularium curis: suimet noticiam recipe: in unum coire: monasteria construere: psalmis et hymnis et orationibus vacare docuit pauperum curam gerere: eiusque habitacula honesta et que ad victum necessaria sunt prebere. **V**irgines instituere. pudicam castamque vitam omnibus pene desiderabilem facere. **I**ta brevis permutata est totius provincie facies: ut in arido et squaleto campo viderentur seges fecunda ac leta vinea surrexisse. **G**regorius vero bonum semen non patiebatur super spinas iacere: aut inter saxa dispergere: sed bonam terram cordis sui iungi cultu et exercitiis indefinenter excolebat. **E**t multo amplius hic in semetipso: quam ille in ceteris proficiebat. **S**uscipite ille que renunciantes seculo deferebant ad pedes suos: et didicere ut quisque equisset curam gerebat. **I**ste nihil habendi et omnia possidendi contentus sacramento: erga solas sapientie divinitas avarus et multus cupidus inherebat. **I**lle coire plures in unum: et sui inuicem in necessariis habere sollicitudinem docebat. hic sui exemplo quod erat absolutus et liber cunctis sermone apostolice predicabat. **E**go autem volo vos sine sollicitudine esse: et dominus in primo est. nihil solliciti sitis. sed tanquam servi christi sed soli estote solliciti quoniam redeat dominus de nuptiis. **I**lle delinquentibus misericorditer condolere: et a delicto revocare: hic per divini eloquii gratiam delinquentem

incontinentia puenire: nec sinere labi eū q̄
difficiliter erigeret elisus. Ille in fide pu-
rus: hic i predicatione libertor. Ille deo
humilis: hic etiā hoibz erat. Ille arrogā-
tes p̄temptu: hic ratōe vincebat. Sic in
vtrorū dūina gr̄a vniū op̄ p̄fectionis ex-
plebat. Igit̄ Basili^{us} non multo post cesa-
ree cappadocie ep̄s: cū a Valēte in exiliū
p̄ fide cogeret: exhibit^{us} ē ad tribunal p̄fe-
cti: terroribusq̄ (vt illi moris ē potestati)
z mīnis maximis agi cepit: vt nisi prece-
ptis p̄ncipis obediret iteritus sibi iā tāq̄
speraret imp̄dere. Tum ille itrepidus: z
absq̄ vlla animi p̄turbatione hec sibi mī-
nati p̄fecto respōdisse fert. Atq̄ vtinam
aliqd̄ mibi eēt digni muneris: qd̄ offerre
huic q̄ matur^{us} Basiliū de nodo follis
but^{us} absolueret. Tūq̄ dare ei nor̄ q̄ erat
media ad spaciū deliberādī respōdisse de-
nuo p̄hibet. Ego crastino ip̄e ero q̄ nūc:
tu te vtinā nō mutares. Et illa q̄dem no-
cte vxor̄ impatoris velut torzoribz tradi-
ta cruciat. fili^{us} p̄o q̄ eis erat vnic^{us} extinc^{us}
paterne imp̄ietatis credid̄ exoluisse sup̄-
pl̄cia. Ita añ lucē missi q̄ rogarent Basiliū
vt p̄cibz suis intercederet p̄ eis: ne etiā
ip̄i z q̄dem multo iusti^{us} siliter interirent.
Sic accidit: vt cū oēs catholicos expule-
rit Valēs. Basilius vsq̄ ad vite exitum
itemerato cōmunitōis sacramēto i ecclia
p̄duraret. Gregori^{us} p̄o apud nazanzō op-
pidū in locū patris ep̄s subrogat^{us} hereti-
corum turbinem fideliter tulit. Reddita
p̄o pace: Cōstātinopolim ad eccliam do-
cendā venire exoratus non abnuī. Vbi
breui tpe tātū ad emēdādū populū vetu-
stis hereticorū infectuz venenis pficit: vt
tūc p̄mū christiani sibi fieri viderēt: z no-
uellā lucem veritatis asp̄icere: cū religiois
doctor multa qd̄ p̄bis: plura tñ doceret
exēplis. nec viderēt ab eo discipuli aliqd̄
impari: qd̄ non p̄us ip̄e fecisset. S; vbi
gl̄iaz subsecuta inuidia ē: obniti q̄dam et
p̄scriptionibz min^{us} sanis vti cepe: vt ip̄o
ad pp̄ria remeante ali^{us} ordinaret ep̄s. Qd̄
ille susurrari tātū z subdēte sentēs rumi-
nar: ip̄e pfert q̄ dicere ei nullus audebat
Absit inq̄t vt mei causa aliq̄ simulas in
dei sacerdotibz oriat̄. Si p̄pter me ista tē-
pellas: tollite me z mittite me in mare: et

desinet a vobis quassatio. Tū regressus
in ecclesia sua qd̄ sup̄fuit vite tēp^{us} exegit.
Et qm̄ fessa iā etate z corpe imalid^{us} erat
successorem sibi ip̄e delegit: q̄ eccliam gu-
bernāte debilitatis z senectutis ocio frue-
retur. Extāt q̄z vtriusq̄ ingenij monimē-
ta magnifica tractatū: quos ex tpe in ec-
clesijs declamabāt. Ex q̄bus nos denas-
ferme singulorū oratiūculas trāsfudim^{us}
in latinū. Basili^{us} p̄terea instituta mona-
chorū optātes si poterim^{us} z dei fauor ad-
iuuerit eorū plura trāfferre. Fuerunt p̄te-
rea fratres duo Basilio: Gregori^{us} z Pe-
trus. Quorū alter in p̄bo doctrine: alter i
opibz fidelē fratrem ita exequabat: vt vterq̄
vel Basiliū vel Gregoriū redderet. Ex-
tant etiā ip̄i Gregorij iunioris aliq̄ opu-
scula luculēta. S; de his satis dictū. In
occiduis p̄o p̄tibz Valērtian^{us} fide reli-
gionis illesus: veteri romanū imperij cen-
sura rēpublicā gubernabat.

¶ De Damaso ep̄o: z Ursini surreptōe.
Capitulum. X.

Damasus post Libertum p̄ suc-
cessionē sacerdotiū i vrbe roma
suscepit. Quē plātū sibi non fe-
rens Ursinus qd̄ eiusdem ecclie diaco-
nus in tātū furoris erupit vt p̄suaso qd̄az
satis imperito z agresti ep̄o: collecta tur-
bulentorū z sediciozorū manu: in basilica
q̄ Sicinini appellatur ep̄m se fieri exor-
queret: legibz z ordine z traditione p̄uer-
sis. Quo ex facto tanta seditio: imo vero
tāta bella exorta sūt alterutrū defendenti-
bus p̄lis: vt replerent hūano sanguine
orationum loca. Que res factioe Dact-
mini p̄fecti sent hoīs ad inuidiaz boni et
innocētis versa est sacerdotis: ita vt cau-
sa ad clericorum vsq̄ tormēta duceretur.
S; assertor innocentie deus affuit: et in
caput eorū q̄ intenderāt dolum pena cō-
uersa est.

¶ De Ambrosio ep̄scopo.
Capitulum. XI.

Aterea defuncto ap̄o Medio-
lanū Auxentio hereticorū ep̄o:
vtriusq̄ ptis p̄li diuersis stu-
dijs ferebat dissensio grauis z periculo-
sa seditio vbi pp̄rie maturū parabat exiti-
um: si pars vtracq̄ euz diuersū vellet: ne-

Ecclesiastice historie

quāq; qd̄ p̄posuerat obtineret. Ambrosi⁹
tunc p̄sulares eiusdē puluicē falcēs rege
bat. Is cū pernitiē ciuitati videret impē
dere: pro loco atq; officio suo: p̄festim ec
clesiā seditionē pl̄i mitigatur⁹ ingredit̄.
Cūq; sibi multa fm̄ leges ⁊ publicā dī
sciplinā p̄ quiete ⁊ trāquillitate porasset:
pugnātis iter se et dissidētis populi subitō
clamor ⁊ vox vna p̄surgit. Ambrosius
ep̄m postulātes: baptizari hunc p̄tin⁹ cla
māt (erat enī cathecumin⁹) ⁊ sibi ep̄m da
ri. nec aliter vniū populū fore atq; vnā fi
dem: nisi Ambrosi⁹ sibi daref sacerdos.
Obluctate illo ⁊ plurimū resistēte ad im
peratorē relatū populū desiderū omī ma
turitate iubet impleri. Dei enī ait esse qd̄
discordāre populū fidez ⁊ aios dissidētes
p̄uersio subita in vniū p̄sensū atq; i vnaz
iniaz reuocaret. Porq; dei grām p̄secu
tus ē: ⁊ inuitat⁹ sacris ⁊ sacerdos effect⁹ ē.

De Valentiniāni fine.

Caplm. XII.

Interea cū ad bellū sarmaticū
Valentiniān⁹ de gallie p̄tore
misset illyricū ibi vix dū cepto
bello egritudine iūbita opp̄ressus diem
obijt: relict⁹ hereditib; imperio filijs Bra
tiano angusto Valentiniānoq; admodū
paruulo: ⁊ nōdū regij insignib; inuitato
Quē tū necessitas eoz q̄ tanq; vacuū im
perij locū conabāt iuadere: cōpulit etiaz
absente fratre purpura indui. Probo tūc
p̄fecto fideliter rem gerēte.

**De Gothoz p̄ Tracias irruptione et
Valentis nece. Caplm. XIII.**

Per idē tps in orientis regno go
thozū gens sedibus suis pulsa:
p̄ oēs se Tracias infudit: armis
q; vrbes ⁊ agros vastare feraliter cepit.
Tum p̄o Valentis bella q̄ ecclesijs infe
rebat in hostē cepta p̄uertit: seraq; penitē
tia ep̄os ⁊ presbyteros relaxari exilijs: ac
d̄ metallis resoluti monachos iubet. Ipe
tū ab hostib; circūuent⁹ in p̄dio: q̄ ex bel
lo trepidus cōfugerat: impietatis sue pe
nas igni exustus dedit ānis i imperio cū
fratre p̄mo: ⁊ post euz filijs fratr⁹ q̄tuor
decim pariter exactis. Que pugna inuitū
malū romano imperio tūc ⁊ deinceps fu
it. Igit̄ Bratian⁹ cū fratre admodū puu:

lo post patris necē orientis q; suscepit is
peritū. Is pietate ⁊ religione oēs pene q̄
ante fuerat p̄ncipes supabat. Usū armo
rum strennu⁹: velocē corpē: ⁊ ingenio bo
nus erat. s; in iuuenillē exultatiōe pl⁹ fere
letus q̄ sufficiebat: ⁊ plus verecūdius q̄
reipublice intererat.

Ut Bratian⁹ impator Theodosiū reg
nū p̄ncipem adscuerit: ⁊ post multa reli
giose ⁊ fortiter gesta Maximi tyranni in
sidijs succubuerit.

Caplm. XIII.

Quāq; vidēs vtilē vtrū ants ma
turū in tātis regni curis habere
p̄ncipem: et q; vt sermo diuin⁹
monet melius duo q̄ vnus p̄sortē adsci
scit Theodosiū: eiq; orientis p̄curatione
p̄missa: p̄tes sibi ac fratri occiduas refer
uauit. Cū is postq; multa religiose ac
fortiter gessit: a Maximo tyranno apud
brittāntas exorto: p̄ Andragratū duces
lugdunū suozū magis p̄ditione q̄ vi bo
stium pemptus est.

**De Valentiniāno puero atq; m̄re eius
Iustina: q̄ defensas ecclesias p̄urbare co
natus est. Caplm. XV.**

Valentiānus in Italia de
gens: frat̄s necē atq; hostis me
tu p̄terit⁹: simulatiōe oblatam
pacē a Maximo simulās ipe q; libenter
amplectit̄. Cū iterim Iustina mater eius
dem arriane hereseos alūna: impietatis
sue venena q̄ viuente viro suppresserat fi
lio facile decepto fidēter aperuit. Igitur
apud mediolanū posita: cōturbare eccle
siarū statū: cōminari sacerdotib; depulsi
onis exiliā: nisi Ariminēsis p̄ciliij decre
ta q̄b; fides patrū itemerata fuerat reuo
carēt. Quo bello ⁊ eccleie murū ⁊ turrem
validissimā pullabat Ambrosius. Eūq;
minis: terrorib; atq; omī impugnatōis
genere fatigās: p̄mū sibi aditum debellā
de rīmabat eccleie. Sed q̄uis illa Teza
bel spū pugnaret armata: resistebat tū am
brosi⁹ Helie p̄tute replet⁹ ⁊ grā. Ipa autē
i ecclesijs garrire: strepere: animare ⁊ inflā
mare ad discordiāz p̄los: s; qd̄ min⁹ res
ex snia cederet inuitū putare: ⁊ p̄ h̄ apud
filiū cōqueri. Unde adolescētul⁹ p̄ cōtu
melie inuidia quā falso cōflauerat mater

accessus: armatorum globum ad ecclesiam intravit: perforavit ianuas: oppugnari sancta: sacerdotum perabi atque in exilium agi potuit inbet. Sed tanta fuit perseverantia fidelium populorum: ut animas prius amittere quam episcopum mallent.

De Benivolenti magistri memoria fidei constantia. Caplm. XVI.

Interim dicta aduersum fidei patrum imperialia decreta mandant benivolenti tunc memorie scriptis persiderit. Sed ille cui ab incunabulis sacra fides et venerabilis fuit, abnegat se impia verba posse profere et contra deum loqui. Tum pro ne inceptum regine frustrari videret: celosior et honor promittit si impleret iniuncta.

Ille qui nobilior in fide esse quam in honoribus cuperet: quod mihi ait pro impietatis mercede altiore promittit gradum. Tunc ipsum quem habeo tollite: tantum mihi conscientia fidelis dureret illesa. Nec dicere: ante pedes impia precipientium cingulum fecit. Ambrosius pro aduersum regine furor non se manu defensabat: aut telo: sed se iuniorum: continuusque vigilis sub altari positus: pro obsecrationes defensor sibi atque ecclesie dei parabat. Cumque hec in locum diuersis machinis et oppugnationibus nequa Justina moliret: Maximus qui se exuere tyranni infamiam: legitimum principem gestiret ostendere: datis literis impium prestat inceptum: fidei dei impugnat et statuta catholice ecclesie subruunt. Et iter hec appropinquare Italiam cepit. Quo Justina copio hoste simul atque impietatis conscientia purgente: in fugam versa cum filio exilia que dei sacerdotibus parabat prima sortis.

De Theodosio necesse Gratiani ultus de Maximo triumphauerit.

Caplm. XVII.

Fuit tunc Theodosius propter regni fidei bonitatisque ac beneficiorum Gratiani memor. et in vindictam totis viribus orientem insurgens ultus est sanguinem iustum. Valentiniano qui impia inter hec misere defuncta: fidei catholica quam ipsa violauerat et regnum tyrannide depulsa restituit. Atque ipsa postea que romam illustri triumpho inuictus est: ad propria rursus regna remeavit.

De Theodosio commissio in Thessaloniam.

cessus: et penam eius publice apud sacerdotes gesta.

Caplm. XVIII.

Per idem tempus subreptione quadam de montis turpis macula religioso principi infecta est. Etenim cum apud thessalonicam seditione exorta: quodam ex militarium vir impetu fuisset populi furor extinctus: repentini nuncii atrocitate successus: ad ludos circenses inuitari populum: cuique ex improviso circumfudit milites: atque obruticare passim ut quisque occurrisset gladio iubet. et vinum dictum dare non criminis sed furoris. Ob hoc cum a sacerdotibus italie argueretur: agnouit delictum: culpamque cum lacrymis confessus: publicam penam in conspectu totius ecclesie exegit. Et in hoc sibi tempus ascriptum absque regali fastigio patienter impleuit. Quibus omnibus istud quod mirabiliter adlectus: legem sanxit imposterum ut sententie principum super animaduersione prelate: die tricesima ab executoribus differretur: quod locum misericordie, vel si res tulisset penitentia non periret.

De restitutione ecclesiarum que pro ipso iam catholicum in oriente restitute sunt.

Caplm. XIX.

Sicut ad orientem regressus: ibique per ab exordio principatus sui summa cura: summoque studio pulsas hereticas ecclesias catholice tradere: idque ea moderatone agere ut vltione precepta: tamen catholicis de ecclesiarum restitutione consulere: que fides recta absque predicacionis impedimento proficeret. communi se prebere erga sacerdotes dei: fide religione et munificencia cunctis regum animam exhibere. Accessu facilis: et absque imperiali fastu ad colloquium se humilibus prebere. horum ratu eius et largitionibus ecclesie plurimis locis ornate satis magnificeque structe prebitare multa poscuntibus. Sed frequenter vltro offerre idolorum cultus que Constantini institutione et deinceps negligit et destrui ceptus fuerat: eodem imperate collapsus est. Pro quo quibus itatibus deo carus fuit: ut speciale et munus contulerit diuina prudentia. Etenim in Thebaide prius monachum quendam Iohannem nomine spiritu prophetico repleuit. cuius monitus atque responsis pacem retinere: an bellum gerere esset melius sciscitabatur.

De Apollinare et heresi eius.

Caplm. XX.

Ecclesiastice historie

Iterea apud laodiceā Syrie
an̄ s̄des t̄ps Apollinar̄ ep̄s vir
sane ī ceteris instruct̄: s̄z dū cō-
tentionis vitio n̄m̄ aḡt̄: z aduersū om̄e
q̄d̄ q̄sq̄ dixerat ire obuius delectatur: la-
ctatione ingenij male fortis heresim ex cō-
tentione generauit: asserēs solū corp̄ non
etiā aiāz a d̄no ī dispensatiōe susceptū. In
q̄ cū euidentibz euāgelij testimonijs vige-
ret: q̄b̄ ip̄e d̄ns z saluator habere se aiāz
p̄fitef̄: z ponere eā q̄n̄ vult: z itez assume-
re eā: quāq̄z turbatā z tristē dicit esse vsq̄
ad mortē: vertit se post. Et ne ex toto vin-
ci videret: ait eū q̄dē habuisse aiā: s̄z nō
ex ea pte q̄ rationabilis ē: s̄z ex ea soluz q̄
viuificat corp̄. Ad supplementū s̄o ratio-
nabilis p̄tis ip̄m̄ s̄bum dei fuisse p̄hibe-
bat. Que assertio p̄mo ī vrbe roma a da-
maso z petro alexadrino ep̄o cōcilio con-
gregato tali sn̄ia depulsa ē: vt decernerēt
si q̄s filiū dei q̄ sicut vere deus: ita z vere
homo fuit. vel hūanitatis aliqd̄ vel dei-
tatis minus diceret habuisse: alien̄ ab ec-
clesia iudicaref̄. Que sn̄ia z apud Alexā-
driā p̄firmata ē: z apud cōstātinopolim
decreto cōciliij. Ex illo Apollinariste ab
ecclesia declinantes: z ep̄os sibi sue p̄tis et
dogmata p̄pria ecclesiāz defendūt.

¶ De ep̄oz successiōibz p̄ orientem.

Capitulum XXI.

Igit̄ ī vrbe roma post Damasū
Siricā ecclesie suscepit sacerdo-
niū. Ap̄d Alexādrīā s̄o defun-
cto petro Timothē: z post hunc Theo-
phil̄. In hierosolymis aut̄ post Cirillū
Ioh̄es ap̄licas rep̄auit sedes. Apud an-
tiochiā s̄o defuncto Delectio substituit̄
Flavian̄. S̄z q̄ Paulin̄ adhuc superat
q̄ ī catholicorū semp̄ societate p̄māserat:
mlta ibi surgia z mlte p̄rouersie sepe cō-
mote: nec tñ sūma vī nitētibz alijs: z alijs
obtinētibz: ipsiq̄z ī h̄ elemētis terre maris
q̄z fatigatis: potuit aliq̄n̄ pacis vll̄ obti-
neri mod̄: cū vtiq̄z fidei tā nlla videretur
subesse discordia. Hoc idē ap̄d Tyrū fu-
it. Vbi cū Diodor̄ vn̄ sane ex antiq̄s ca-
tholicis vir: z tēptationū documēt̄ p̄ba-
tus cū Athanasij testimoniō a p̄fessoribz
eēt ep̄s fact̄: modestia eī p̄cepta: alius a
Delectij p̄tibz ordinatur. S̄z z ī multis

alijs vr̄ibz orientis hm̄oi p̄fussōes p̄ten-
tio genuit sacerdotum. Ap̄d Cōstātinop-
olim s̄o Hectarī ex p̄roze Urbano ca-
thecumin̄ z nup̄ baptisma p̄secut̄ sacer-
doniū suscepit.

¶ De seditiōe paganorū cōtra fideles.

Capitulum XXII.

Iterea ap̄d Alexādrīam noui
mot̄ z s̄ temporū fide aduersuz
ecclesiam cōcitant̄. Ex occasione

hufuscemodī oborti: basilica q̄dā publi-
ci opis venuta et admodū neglecta fuit.
Quā Cōstāt̄ impator donasse ep̄is p̄fi-
diā suā p̄dicātibz ferebat. Que lōga in cu-
ria nihil validuz p̄ter parietes habebat.
Cū ē ep̄o q̄ p̄ idē t̄ps gubernabat eccle-
siā hāc ab impatore deposcere vt crescēt
bus fidelū p̄lis: orōniū q̄z crescerēt loca
Quāq̄z cū acceptā veller excolere: repta
sūt ī loco antra q̄dā latētia z t̄re defossa:
latrocinij et sceleribz magis q̄z cerimo-
nijs apta. Igit̄ gētilis q̄ detegi criminuz
suorū latebras z flagitiorū cauernas vide-
rēt: nō ferētes opta tot seculis mala et te-
nebris obrecta referari: velut draconū ca-
lice potato insanire oēs ac palā furere ce-
perūt. Nec vocibz tā z seditionibz vt sole-
bāt: s̄z manu ferroq̄z decertare nitūt. Cre-
broz p̄licet̄ agere ī placis, belloq̄z apto
vterq̄z p̄lis iter se coire. At n̄i numero z
potētia mlto plures: s̄z modestia religio-
nis min̄ feroces erāt. Ex q̄ frequēter no-
stroz plurimis vulnerat̄: aliquātis etiāz
iterfect̄: ad tēplū q̄si ad arcē quādā refu-
gebāt. Duo nōnullos ex christianis ca-
ptos secū abducēt̄ accessis aris imolare
cogebāt. Renitētes nouis z exq̄sit̄ suppli-
cijs excruciatos necabāt: alios partibulif
affigētes: alios p̄fractis cruribz in spelū
cas p̄cipitātes: q̄s ob sacrificiorū languī-
nem: ceterasq̄z impuritates delubri reci-
piendas: vetustas curiosa construxerat.
Verū hec p̄ dies singlos p̄mo cū metu:
deinde cū fiducia z desperatiōe gerere at-
q̄z itra tēplū clausi raptuz p̄da vimere. Ad
postremū grassātes ī sāguinē ciuiū: ducē
sceleris z audacie sue delegunt. Olimpā
quēdā noie z habitu solo philoſophū: q̄
an̄ signa arcē defenderēt z tyrānidē tene-
rēt. At bī q̄b̄ romanarum legū custodia

lursq; dicendi cura pmissa est: cognitio
que gesta fuerat turbati atq; pteriti: ad
templū conuolat: causasq; audacie pcon
tantur: et quid sibi uellet ille cōkursus in
quo cum tanto scelere ante aras sanguis
ciuium funderetur inquirūt. Sed illi ob
firmato aditu confusis et dissonis uocib;
rationē facti nullaz: sed clamorem redde
bant. Dissis tamē ad eos nuncijs dero
mani imperij potestate: de uindicta legū
et de his que talia solerēt sublequi cōmo
nebant. Unq; loci munificē nihil aduer
sum uelana molientes agi: nisi uel maioze
sineret: res gesta ad impatorē refertur. Il
le qui ingēnita mentis clementia errātes
mallet emendare q̄ perdere: rescribit illo
rum quidem uindictam quos ante aras
sanguis effusus martyres effectū nō esse
poscendā: in quib; dolorem interitū supā
uerit gloria meritorū. De cetero p̄o malo
rum causam radicesq; discordiē: que pro
simulacroruz defensione ueniebant peni
tus debere succidi. Quib; exterminatis:
etiā belloz causa pariter cōquiesceret.
Unq; hec scripta uenissent: et uelut post
inducias parui tēporis ad audiendū yter
q; populū cōuenisset ad templū: statim ut
prima eplē pagina reserata ē: in cuius ex
ordio uana gentiliū supstitio culpabatur
clamor a nostris imēnsus attollit: stupor
et pauor: gentiliū populos inuadit. Late
bras ynusquisq; querere: angustos fuge
calles rīnari: aut nostris se latenter imer
gere: ut ab omnib; qui aderāt nosceret p̄
sentia dei populo audaciā tribuēte: furoz
rē demonis q̄ in illis prius debachatus
fuerat effugātū.

**De situ tēpli Serapis: et subuersione
eius.**

Capitulum. XXIII.

Serapis apud Alexandria tem
plum auditū q̄dem omnib; pu
to: pleriq; p̄o etiā notū. loc⁹ est
non natura: sed manu et constructione p
centū aut eo amplius gradus in sublimē
suspensus: quadratis et ingentib; spacijs
omī ex pte distentus. cūctā p̄o q̄ ad sūmū
pauimentoz: leuabātur: opere forniceo
constructa. que imēnsis desup luminari
bus et occultis aditibus inuicem i semet
distinctis: ysum diuersis ministris et clam

destinis officijs exhibebant. Jam p̄o in
supioribus extrema totius ambitus spa
cia occupant exedre et pastofozia: domus
q; in excelsum porrecte. in quibus uel edī
tut: uel hi quos appellabāt

id est q̄ se castificāt cōma
nere soliti erāt. Porticus q; post hec oēs
ambitum quadratis ordinibus distincte
intrinsecus circūbant. In medio totius
spacij edes erat: p̄ciosis edita columnis et
marmoris saxo extrinsec⁹ ample magni
ficeq; constructa. In hac simulacrū Se
rapis ita erat vastū: ut dextera unum pa
rietem: alterū leua perstringeret. Quō mō
strum ex omnib; generib; metallorū lig
noz: q; compositūz ferebatur: interiores
delubri parietes laminis p̄mo aureis ue
stiti. sup has argēteis. ad postremū ereis
habebantur: q̄ munimento p̄ciosioribus
metallis fozent. Erant etiā quedam ad
stuporem amirationēq; ydentium dolis
et arte composita. Fenestra perexigua ab
ortu solis ita erat aptata: ut die qua insti
tutū fuerat simulacrū ad Serapem salu
tādū introferri: diligenter templi foribus
obseruatis: ingrediēte simulacro radius
solis p̄ eandem fenestram directus: os et
labra Serapis illustraret: ita ut inspectā
te populo osculo salutat⁹ Serapis uide
retur a sole. Erat et aliud fraudis genus
huiusmodi. Natura lapis magnes hui⁹
yrtutis esse phibetur: ut ad se raptat et at
trahat ferrum. Signū solis ad hoc tēp̄m
ex ferro subtilissimo manu artificis fuerat
fabricatum: ut lapis cuius naturam fer
rum ad se trahere diximus: desuper in la
quearibus fixus: cui tempate sub ip̄o ra
dio ad libram fuisset positum simulacrū:
y naturali ad se raperet ferrū: assurrexiss⁹
se paululum simulacrū: et in aere pendere
videretur. Et ne hoc lapsu propero p̄de
retur: ministris fallacie surrexit atebāt sol:
ut ualedicens Serapi discedat ad p̄ria.
Sed et multa alia decipiendī causa a ue
teribus in loco fuerant constructa: que
nunc longum est enumerare per singula.
Terum ut dicere ceperam⁹: rescripto re
citato: parati quidem erant nostrorū po
puli ad subuertendum erroris auctorem
persuasio tñ q̄daz ab ip̄is gētilib; fuerat

Ecclesiastice historie

disperfa q̄ si hūanā man⁹ simulacrū illū
cōtīgisset: terra debiles illico solueret in
chaos: celumq; repēte rueret in preceps.
Que res paululū stuporē quēdā pplis da
bat. **C**ū ecce yn⁹ ex militib; fide q̄ armis
magis munitus. correptā bipennē insur
gens omī nīssu maxillā veteratoris illisit
Clamor: attollit̄ vtrozūq; populorū. neg
tū aut celum ruit: aut terra descendit. **I**n
de iterū atq; iterū repetens putris ligni
fumosūq; genū cedit quoq; delecto igni
adhibito tam facile q̄ in lignū aridū con
flagrauit. **P**ost hoc reuulsum ceruicib; et
depressum modio trahit̄ caput. tū pedes
aliaq; mēbra cesa securib; et rapta funib;
distrabunt: ac p̄ singula loca mēbratim ī
cōspectu cultricis **A**lexādrīe sener veter
nosus exurit̄. **A**d vltimū trunc⁹ q̄ sup
fuerat in amphitheatro scemat̄. **V**ane
q; sup̄stitionis et erroris antīquū **S**era
pis hīc finis fuit. **D**e cui⁹ origine diuersa
fertur opīnio paganorū. **A**lij touē pu
tant: cuius capiti modius supposit⁹: vel
q; cū mēsurā modoq; cuncta indicet mo
derari: vel vītam mortalib; frugum largi
tate p̄beri. **A**lij virtutem **A**lli fluminis:
cuius **E**gyptus opib; et fecūditate pasca
tur. **Q**uidā in honorē nostri **J**oseph for
matū phibēt simulacrū ob dimēsiōnē frū
menti: qua famis tpe subuenit̄ **E**gyptiis.
Alij repertū in hīstorijs grecorū veterib;
ferunt **A**pin quēdā patrēfamilias seu re
gem in **E**gypto **D**emphīs positū: cum
famīs tpe frumenta apud **A**lexādrīā de
fecissent: ex pprio affatū ciuib; alimēta
p̄buisse. **Q**uo defuncto: in honorē eius
instituerint apud **D**emphīs templū in
quo bos quasi indicium optimi agrico
le nutrit̄: habens quēdā coloris insigniā
qui ex nomine eius apīs appelletur **S**o
ron vero id est sepulchrū in quo corpus
eius inerat **A**lexādrīā deduxerint: et **S**o
ron **A**pis p̄mo ex cōpositione **S**erapin
post hō per corruptionē **S**erapin nomi
narint. **Q**uerum sit: aut nībil omnīno de
his de⁹ viderit. **S**z ad iceptū redeam⁹.

V De fraudibus paganorū: que in tem
plis detecte sunt.

C Caplm. **XXIII.**

Post hec capite ip̄o idolatrie de
lecto: studijs vigilantissimi sa
cerdotis quecunq; fuerunt per
totam **A**lexandriā portenta potius q̄ si
mulacra pari exitu et simili dedecore pu
blicātur. **P**ozret autm⁹ dicere qui miserū
mortalib; laquei a demonib; p̄parati sūt
Que funera: que scelera: in illis que dice
bantur abdita tegebātur. **Q**uot ibi infā
tum capita defecta ī auratis labris inue
ta sunt: quot miserorū cruciabiles mor
tes depicte. **Q**ue cū p̄derentur in lucē: ac
sub auras plata ferrentur: lz confusione
ip̄a gentiles et pudore diffugerent: tamen
si quis adesse potuit mirabat̄ tot seculis
se illis tam nefarijs et tam pudendis frau
dib; irretitū. **U**nde et plurimī ex his con
denato errore et scelere depresso fide chri
sti et cultum vere religionis amplexi sūt.
Nam vt omittā cetera flagicia q̄ in alijs
loc̄ vi necatis paruulis: despiciatq; ob
scurarum inspectionē virginibus gerebā
tur: vnum solūmodo qd̄ in templo **S**a
turni geri venit ad omnīū cōscientiā me
morabo. ex quo etiā cetera que omīsum
ppendatur.

V De Saturni sacerdote **T**yrāno totū
pene **A**lexandriē adultero.

C Caplm. **XXV.**

Sacerdos erat apd̄ eos **S**atur
ni **T**yrānus nomine. **H**ic quasi
ex responso numinis adorantib;
bus in templo nobilibus quibusq; et p̄ri
marijs v̄ris: quorū sibi matrone ad libi
dinem placuissent: dicebat **S**aturnū p̄
cepisse vt vxor sua p̄noctaret in templo.
Lum is q̄ audierat gaudens: q; vxor sua
digna dīgnatiōe numinis vocaret: exor
natā comprius insup et donarijs onustā:
ne vacua scilicet repudaretur. coniugem
mittēbat ad templum. **I**n conspectu om
nium clusa intrinsecus matrona: **T**yrā
nus clausis ianuis et traditis clauib; dis
cedebat. **D**einde facto silentio per occul
tos et subterraneos aditus intra ipsum
Saturni simulacrū patulis serpebat ca
uernis. **E**rat autem simulacrum illud a
tergo exesum: et parietē dīligenter anne
rum: ardentibusq; intra edem luminib;
intēte: supplicantiq; mulierī vocem subito

p simulacrū eris concavit p̄ferebat: ita vt pauore et gaudio infelix mulier trepidaret q̄ dignā se tāti numinis putaret alioquo. Postea q̄ p̄o q̄ libitū fuerat: vel ad p̄sternationē maiorē: vel ad libidinis incitamentū disseruisset numen impuiz: arte q̄dā linteolis obductis repete lumina exringuebāt vniuersa. Tū descēdēs obstupefacte et cōsternate muliercule adulterij fucum p̄fanis cōmētationibz inferebat. Hec cū p̄ oēs miseroz matronas multo iā tpe gererent: accidit quādā pudice mētis feminā horruisse facinorā: et attēp̄o designantē cognouisse vocē tyranni: ac domū regressā viro de fraude sceleris indicasse. Ille de iniuria cōiugis imo poti⁹ sua ardentē inflāmat⁹: inscriptū tyrannū ad tormenta deducit. Quo pulcato atqz p̄fesso: ceteris fraudibz reuelat⁹: pudor oēs et dedecus paganorū p̄uaserat domos: adulterij matribz: incertis patribz liber⁹ spurij⁹ de p̄bensis. Quibz diuulgatis et p̄ditis: rapitū cū simulacris et edibus excidebant et crimina.

De Canopi interitu et initio.

Capitulum XXVI.

Iam p̄o Canopi q̄s enumeret sup̄stitiosa flagicia: vbi p̄tertu sacerdotaliuz lraz (ita etenim appellāt antiq̄s egyptiozū lras) magice artis erat pene publica schola. Quē locum velut fontē quēdā atqz originē demonuz intātū venerabātur pagani: vt multo ibi maior celebritas q̄ apud Alexandria haberet. Sed de hui⁹ q̄s mōstri errore cuiusmodi originem tradāt: absurdum nō erit paucis exponere. Ferūt aliq̄n chaldeos ignē deū suū circūferētes: cū oīm puinciarū dijs habuisse cōfictū. q̄ scz q̄ vicisset hic esse de⁹ ab oibz crederet. Reliquaz puinciarum dij eris: aut auri: argētqz: aut ligni: vel lapidis: v̄l ex quicūqz materia cōstabāt: q̄ p̄ ignē p̄cudubio corrūperetur. Ex q̄ fiebat vt ignis locis oibz obtineret. Hec cum audisset canopi sacerdos: callidū quoddaz excogitauit. Hydrie fieri solēt i egypti p̄tibz fictiles: vndiqz crebris et minutis admodū foraminibz patule q̄bz turbida aq̄ defūdās defecatioz ac purioz reddūt. Harū ille vnā cera foraminibz ob-

turatis: desup etiā varijs coloribz pictaz: aq̄ repletā statuit vt deū. Et excisū veteris simulacri qd̄ Henelei gubernatoris ferebat caput desup positū d̄lligēter aptauit. Assunt post hec chaldei. Tur in cōfictū. circa hydriam ignis accēdit. cera q̄ foramina fuerāt obturata resoluit. sudante hydria ignis extinguitur. Sacerdotis fraude Canopus chaldeoz victor ostēditur. Unde ip̄m Canopi simulacrū pedibus p̄tignis attracto collo: et q̄si suggillato v̄tre tumido: in modū hydrie cum dorso eq̄liter tereti format. Ex hac p̄uasiōne velut de⁹ victor oīm colebat. Sed p̄ fecerūt hec fortasse aliq̄n chaldeis. Nūc p̄o aduentate sacerdote dei Theophilo nullus profuit sudor: nec cere fraus obrecta subuenit. Vastata sunt omnia atqz ad solū deducta.

De ecclesijs et martyrijs que in idolorum locis constructe sunt.

Capitulum XXVII.

In nihil gestū ē qd̄ in squalore p̄teret locū. Flagicioz cauerne. ac veteriosa busta deiecta sunt: et veri dei tēpla ecclie celse p̄structe. Naz et i Serapis sepulchro p̄fanis edibz cōplanatis: exyno latere martyriū: ex altero cōsurgit ecclia. Occasio autē martyrij cōstruendū vnde data sit: dignum arbitroz memorare.

De Johānis sepulchro violato: et reliquijs apud Alexandria cōseruatis.

Capitulum XXVIII.

Illic t̄p̄o velut relaxatis frenis efferbuit in oēm seuitiā feritas paganorū. Ex q̄ accidit vt apud Sebastē palestine v̄bē sepulchrū Johis baptiste mente rabida et funestis manibz inuaderet: ossa dispergeret: atqz ea rursū collecta igni cremaret: et sanctos cineres pulueri imixtos p̄ agros et rura dispergeret. Sed dei p̄uidentia factū est quosdam de hierosolymis ex monasterio philippi hois dei: orionis illuc causa per idē t̄ps venisse. Qui cum tantū nefas humanis q̄dem manibus: sed ferina mente fieri videret: mori grātius habētes q̄ huic modū piaculo funestari: inter eos q̄ ossa ad cōburendū legebant mixti: d̄lli-

Ecclesiastice historie

genti⁹ in quatu^r res patiebatur ac religiosi⁹ congregates: furtim se vel stupetibus vel in sanctibus subtrahere: et ad religiosum patrem Philippum venerandas reliquias ptulere. Ille supra se duces tantum thesaurum propriis suarum re vigiliis: ad pontificem maximum tunc Athanasium hostie immaculate reliquias per Julia num diaconum suum post etiam palestine vrbis episcopum misit. Quas ille susceptas paucis arbitris sub cauato sacrarium pariete inclusas: prophetico spiritu profuturas generationi poscere seruaui. Quibus tunc delectis et perstratis idolatrie vestigiis in edibus quodam profanis aurea tecta surgeret. Sed post occasum Serapis qui nunquam vixerat: qui iam alterius demonis stare delubra potuerunt. Parum dixerim si oes qui erant Alexandria per singulas pene columnas cuiuscumque demonis edicule insulite ceciderunt. Sed per ciuitates egypti vrbes: per castella: per vicus: per omnes rus: per ripas fluminis: per heremum quos si quod fana seu portibus repiri potuerunt: instantia vniuersis episcopis obruta: et ad solida deducta sunt: ita ut denuo rus culture redderetur: quod iniuste fuerat demonibus deputatum.

De Thoracibus Serapis apud Alexandria abrahis: et signo christi in loco eorum reddito. **Capitulum XXXIX.**

Ed et illud apud Alexandria gestum est: quod etiam Thoraces Serapis qui per singulas quoscumque domos in parietibus: in ingressibus: in postibus etiam ac fenestris erant: ita abscisi sunt oes et abrahi: ut ne vestigiū quodē videretur vel nominis appellatio aut ipsi aut cuiuslibet alterius demonis remaneret. Sed per his crucis dūce signum vniuersis quoscumque in postibus: in ingressibus: in fenestris: in parietibus: in columnisque depingeret. Quod cum factum esset hi qui suspenserat ex paganis viderent in recordatione rei magne ex traditione si bimet antiquus comedate venisse prohibetur. Signum huiusmodi dūce crucis iter illas quoscumque dicunt hieraticas id est sacerdotales litteras habere egyptij dicunt. velut vniuersis ex ceteris litterarum que apud illos sunt elementis. Cuius lre seu vocabuli hanc esse asserunt interpretationem. Vita vctura. Dicebant ergo hi qui tunc admiratiōe rerum gestarum peruertebant ad fidem: ita sibi ab antiquis traditum quod hec

quod nunc colunt tam diu staret: quod diu viderent signum istud venisse in quo esset vita. Unde accidit ut magis hi qui erant ex sacerdotibus vel ministris templorum ad fidem conuerterent quam illi quos errorum perstigia et deceptionum machine delectabant.

Et mensura aque Nilii fluminis quas Poechim vocant ad ecclesiam deferat.

Capitulum XXX.

Ane quoniam moris erat in Egypto: ut mensura ascenderet Nilii fluminis ad templum Serapis deferretur velut ad incrementum aquarum et inundationis auctorem. Subuerso et simulacro: ignique combusto: oes simul negabant Serapim inuente memorie: aquas ultra et affluentiam solitam largituri. Sed ut ostenderet deo non Serapim qui multo erat Nilio posterior: sed se esse qui aquas fluminis temporibus suis iuberet exscerere: tanta ex eo et deinceps fuit inundatio: quanta fuisse prius etas nulla meminerat. Et ideo vltra ipsa: id est aqua mensura quam poechim vocant: ad aquam dominum in ecclesia cepit deferri. Sed vbi hec gesta religioso principi nunciata sunt: extensis ad celum palmis cum ingenti fertilitate dicitur. Gratias tibi christe: quod absque vrbis illius magne pernicietate verus error extinetur est.

De Valentiniani iunioris interitu: et ortu Eugenij. **Capitulum XXXI.**

Interea Valentinianus in occidentibus partibus animis quantum etas parte habet ardētibus rempublica gerens: causis etiam latentibus laqueo vitas finivit. Sed huiusmodi dolo ductus sui Arbogasti factum confirmabat. Idque quod maxime publice tenebat opinio. Alij quod a commisso scelere dūce alienum dicebant: sed causas perstrinxerunt quibus in huiusmodi adolescentis animi indignatione cogeret: quod minus et tanquam per erat nondum valido: libera me de omnibus indulgeret imperia. Fure tamen nonnulli sacerdotum: qui paucis ab eo qui post creatus legatione suscepta imūnem esse ducem a mortis scelere apud Theodosium testarentur.

De responsis Iohannis monachi.

Capitulum XXXII.

Ed ille nihil se signi inflamat ad vltionem: arma vero Eugenium qui in locum defuncti substituitur est cor

rigit. pmo del volutate p **Johem** monachum: de q supra memorauim: sciscitat. Tu ille q pma de **Daximo** ei victorias pdixerat incruentā: etiā hāc licet non abiq3 plurima virtusq3 sanguinis inundati one: pmittit.

De apparatu belli aduersus **Eugenū** **Theodosij**: et de victoria ei oratioibz magis q3 virtute patrata.

Ca. XXXIII.

Ist pparat ad bellū nō tam armorū telorūq3: q3 ieiunior. orationūq3 subsidijs. nec tā excubiariū vlgilijs: q3 obsecrationūq3 pnoctatio nū munit. Circūibat cū sacerdotibus et ppo oīa oronum loca: an martyz et aplo rum thecas iacebat cillicio pstrat: et auxilia sibi fida sāctorū itercellione poscebat. At pagani q errores suos nouis semp erroribz animāt inouare sacrificia: et romaz finestis victimis cruciare: inspiciere extra pecudū: et ex fibz az pscictia secuturā **Eugenio** victoriā nūciare. **Supstitiosi** hec agēte: et cū oī animositate **Flautano** tunc pfecto: cui assertioibz magna enī erat ei i sapictia pro gatiua) **Eugenū** victorē fore pcerto pslūperat. **Sz** vbi vere religio nis fretū auxilio **Theodosij** alpū fauces cepit v: gere: pmo illi q3 ne quicq3 litare et frustra sacrificare tot victime d fallacie pscictia trepidi demonis in fugam versi. Post etiā magistri horz et doctores errorū: pcpue **Flautan**: pl pudoris q3 sceles ris re: cum potuisset euadere: erudit ad modū vir: mereri se mortē p errore iusti q3 p crimie iudicauit. **Ceteri** pō instruit acie: et collocat i superiori iugo insidijs ipi pugnā i descēsu mōtis expectāt. **Clez** vbi ad pmos vētū est: et ilico se legitimo pncipi tradiderūt: cū ceteris imsvallibz depheis: plic acerrimus gerit. **Stetit** aliquādiu anceps victoria. fundebāt auxilia barbaroz: et terga tā hostibz dabāt. **Sz** fiebat h nō vt **Theodosij** vincere: sz ne p barbaros vincere videret. **Tū** ille vt puerfas suoz acies vidit: stās in edita rupe: vnde et cōspicere et conspici ab vtroq3 posset exercitu: plectis armis ad solita se vertit auxilia. **Et** pstratus in ppectu dei omnipotentis: tu inqt de nosti. qz i nomine

christi filij tul vltionis iuste vt puto plia ista suscepti: si sec: i me vindica. **Si** pō cū causa pbabilī et i te pssus: huc vent. por rige dexterā tuis: ne forte dīcāt gētes: vbi ē de eoz. **Quā** supplicatioez pū pncipis certi a deo eē susceptā: hī q aderāt duces animant ad cedem. et pcpue **Bacur** vir fide: pietate: p tute animi et corpis insig nīs. **Et** q comes esse et socius **Theodosij** mereret. p rimos q3q3 conto: tells: gladio passim iternit. agmina hostiū p ferta et cō stipata pūpū. **I**ter per millia ruentū ad ipm tyrānū ruptū agminibz: et aceruatum fulis stragibz agit. **Cliz** fortasse ab impijs credāt q gesta sūt. **Atenī** cōptū est q post illā ipatoris pccem quaz deo fuderat: vēt ita vehemēs error: ē: vt tela hostiū in eos q lecerāt retorqret. **Tūq3** magna vi p sstē te vēto omne iaculū missū ab hostibz frustrare: fracto aduersarioz animo: seu potius dīulnū repulso **Arbogasto** duce ne quicq3 deo aduerso fortiter faciēte **Eugenū** us an **Theodosij** pedes: vincit post terga manibz adducit. **I**bic vite ei et certa minis finis fuit. **Tū** pō religiofo pncipi gloriofo: victoria: de frustratis opinio nibz paganoz q3 de tyrāni iteritu fuit: q3 bus spes yana et falsa dīuinatio mīn in interitu cōtulit pene q3 pudoris seruauit in vita.

De fine **Theodosij** post victoriā: et **Archadio** atq3 **Honorio** liberis ei et heredibz regni. **Caplm. XXXIII.**

Cūq3 post hec vt futuroz pscius ipator. disponende reipubli ce sollicitudie stringeret: ad orientē ptin mīttit: vbi vētur ad bellū tuta liberos custodia cōmendarat. **I**bic **Archadiū** augustū regnū sibi dudū traditū fuare pcepit. **Honorū** pō pari dignatione pditum: ad occidētis imperiū ventre osculis iubet. **Quo** suscepto: et paternis osculis amplectibusq3 pstricto: traditū ocidētalīs regni gubernaculis: ipse romano imperio p ānos decē et septē feliciter gubernato: ad meliora migrauit cū pūssimis pncipibz pceptur p mīa meritoz.

Expliciūt libri eccllastice hstorie.



LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DUSSELDORF

